

Briuselis, 2025 m. liepos 2 d.
(OR. en)

11146/25

JAI 992
FREMP 183
POLGEN 69
JUSTCIV 125
CONSOM 125
DROIPEN 75
EJUSTICE 39

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

---

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2025 m. liepos 1 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2025) 375 final
Dalykas:	KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS CENTRINIAM BANKUI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI „2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė“

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2025) 375 final.

Pridedama: COM(2025) 375 final

Briuselis, 2025 07 01
COM(2025) 375 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
CENTRINIAM BANKUI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI**

2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė

1. ĮVADAS

Veiksmingos teisingumo sistemos yra būtinos tam, kad būtų taikomos ir užtikrinamos ES teisės normos, būtų laikomasi teisinės valstybės principo ir būtų gerbiamos kitos ES pamatinės ir jos valstybėms narėms bendros vertybės. Nacionaliniai teismai taikydami ES teisę atlieka ES teismų funkcijas. Būtent jie pirmiausia užtikrina, kad būtų veiksmingai ginamos ES teisėje įtvirtintos teisės ir vykdomos joje nustatytos pareigos (Europos Sąjungos sutarties 19 straipsnis).

Be to, veiksmingos teisingumo sistemos itin svarbios tam, kad būtų užtikrinamas tarpusavio pasitikėjimas, geresnis investicinis klimatas ir ilgalaikio ekonomikos augimo tvarumas. Dėl šios priežasties veiksmingesnis nacionalinių teisingumo sistemų veiksmingumo, kokybės ir nepriklausomumo užtikrinimas yra vienas iš Europos semestro – ES metinio ekonominės politikos koordinavimo ciklo – prioritetų. 2025 m. ES konkurencingumo kelrodyje ⁽¹⁾ ir prie jo pridėtoje 2025 m. metinėje bendrosios rinkos ir konkurencingumo ataskaitoje ⁽²⁾ primenama, kad teisinės valstybės principo laikymasis bendrosios rinkos veikimui labai svarbus, nes taip užtikrinama stabili veiklos aplinka, suteikianti ES ir jos valstybėms narėms konkurencinį pranašumą pasaulyje. Teisinės valstybės principu užtikrinama verslo aplinka, kurioje teisės aktai taikomi veiksmingai ir vienodai, įmonės gali dirbti kitoje valstybėje narėje tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir vietos įmonės, o biudžeto lėšos leidžiamos skaidriai ir pagal objektyvius kriterijus. Tinkamai veikiančios ir visiškai nepriklausomos teisingumo sistemos gali padaryti teigiamą poveikį investicijoms ir yra svarbios investicijų apsaugai. Jos siejamos su didesniu našumu ir konkurencingumu. Jos taip pat yra svarbios užtikrinant veiksmingą sutarčių ir administracinių sprendimų vykdymą kitose valstybėse ar sprendžiant ginčus, o tai turi esminę reikšmę bendrosios rinkos veikimui ⁽³⁾.

Tokiomis aplinkybėmis ES teisingumo rezultatų suvestinėje pateikiama metinė apžvalga įvairių rodiklių, skirtų įvertinti tris pagrindinius veiksmingų teisingumo sistemų parametrus:

- veiksmingumą;
- kokybę;
- nepriklausomumą.

Naujos ir atnaujintos diagramos apima duomenis apie nusikaltimų aukų, smurto prieš moteris / smurto artimoje aplinkoje aukų, asmenų, kuriems gresia diskriminacija, ir vyresnio amžiaus asmenų galimybę kreiptis į teismą, taip pat apie teisingumo sistemų skaitmeninimą ⁽⁴⁾. 2025 m. rezultatų suvestinėje taip pat toliau plėtojami kiti rodikliai, atsižvelgiant į tai, kad į teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą įtrauktas bendrosios rinkos aspektas, kaip paskelbta Pirmininkės U. von der Leyen 2024–2029 m. politinėse gairėse. Šios rezultatų suvestinės naujoje antraštinėje dalyje „Kiti bendrajai rinkai svarbūs rodikliai“ pateikiami rodikliai, svarbūs bendrosios rinkos veikimui, kuriam užtikrinti būtinos veiksmingos teisingumo sistemos ir teisinės valstybės principų laikymasis. Taip sustiprinamas verslo ir bendrosios rinkos aspektas, nes

---

¹ 2025 m. ES kelrodis konkurencingumui atkurti ir tvariai gerovei užtikrinti, COM(2025) 30 *final*.

² COM(2025) 26 *final*.

³ Žr. Komisijos komunikatą Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Kliūčių bendrojoje rinkoje nustatymas ir šalinimas“, COM(2020) 93, ir prie jo pridėdamą Komisijos tarnybų darbinį dokumentą SWD(2020) 54.

⁴ Žr. Komisijos komunikatą Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Teisingumo sistemų skaitmeninimo Europos Sąjungoje priemonių rinkinys“, COM(2020) 710 ir prie jo pridėdamą Komisijos tarnybų darbinį dokumentą SWD(2020) 540.

pateikiami nauji rodikliai, susiję su pirmąja instancija viešųjų pirkimų peržiūrą vykdančiomis įstaigomis, aukščiausiosiomis audito institucijomis ir nacionalinėmis konkurencijos institucijomis.

– *Metinis teisinės valstybės ciklas* –

2020 m. Komisija parengė išsamų metinį teisinės valstybės principo taikymo ciklą, kad sustiprintų teisinės valstybės padėties valstybėse narėse stebėseną. Teisinės valstybės ciklas yra lyg prevencinė priemonė, padedanti skatinti dialogą ir gerinti bendrą informuotumą teisinės valstybės klausimais. Ciklo epicentre – metinė teisinės valstybės principo taikymo ataskaita, kurioje pateikiama apibendrinta informacija apie svarbiausius – ir teigiamus, ir neigiamus – pokyčius valstybėse narėse ir visoje ES. Naujausioje 2024 m. liepos 24 d. paskelbtoje ataskaitoje remiamasi įvairiais šaltiniais, įskaitant ES teisingumo rezultatų suvestinę⁽⁵⁾. 2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė taip pat toliau plėtojama, kad joje būtų perteiktas papildomos lyginamosios informacijos, nustatytos rengiant 2024 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, poreikis – tokia informacija turėtų padėti rengti būsimas teisinės valstybės principo taikymo ataskaitas.

Kas yra ES teisingumo rezultatų suvestinė?

Kas yra ES teisingumo rezultatų suvestinė? ES teisingumo rezultatų suvestinė – metinė lyginamoji informacinė priemonė, kuria valstybėms narėms siekiama padėti užtikrinti didesnę savo nacionalinių teisingumo sistemų veiksmingumą pateikiant objektyvius, patikimus ir palyginamus duomenis apie tam tikrus rodiklius, svarbius vertinant teisingumo sistemų i) veiksmingumą, ii) kokybę ir iii) nepriklausomumą visose valstybėse narėse. Rezultatų suvestinė nėra bendra reitingavimo sistema, veikiau tai visų valstybių narių teisingumo sistemų veikimo apžvalga remiantis visoms valstybėms narėms bendrais ir aktualiais rodikliais.

Rezultatų suvestinė neskatinama jokia konkrečia tipo teisingumo sistema ir visos valstybės narės vertinamos vienodai.

Kad ir koks būtų nacionalinės teisingumo sistemos modelis ar teisės tradicija, kuria ji pagrįsta, esminiai veiksmingos teisingumo sistemos parametrai yra veiksmingumas, kokybė ir nepriklausomumas. Su šiais trimis parametrais susiję duomenys turėtų būti nagrinėjami kartu, nes visi trys jie dažnai būna tarpusavyje susiję (iniciatyvos, kuriomis siekiama patobulinti vieną iš jų, gali paveikti kitą elementą).

Rezultatų suvestinėje daugiausia pateikiami rodikliai, susiję su civilinėmis, komercinėmis ir administracinėmis bylomis, taip pat, jei turima duomenų, tam tikromis baudžiamosiomis bylomis (t. y. su pinigų plovimu ir kyšininkavimu susijusiomis bylomis pirmosios instancijos teismuose). Ja siekiama padėti valstybėms narėms kurti veiksmingą ir investicijoms palankią aplinką, kuri būtų naudinga tiek verslui, tiek visuomenei. Rezultatų suvestinė yra lyginamoji priemonė, nuolat tobulinama palaikant dialogą su valstybėmis narėmis ir Europos Parlamentu⁽⁶⁾. Jos paskirtis – įvertinti esminius veiksmingos teisingumo sistemos parametrus ir pateikti aktualius metinius duomenis.

Kokia yra ES teisingumo rezultatų suvestinės sudarymo metodika?

Rezultatų suvestinei sudaryti naudojami įvairūs informacijos šaltiniai. Daugelį kiekybinių duomenų teikia Europos Tarybos Europos veiksmingo teisingumo komisija (CEPEJ), su kuria Komisija yra sudariusi sutartį dėl specialaus kasmetinio tyrimo. Duomenis, kurie apima 2014–2023 m. laikotarpį, pateikė valstybės narės pagal CEPEJ metodiką. Tyrime taip pat pateikiama išsamių pastabų ir sudaromos konkrečių šalių

⁵ https://commission.europa.eu/publications/2024-rule-law-report-communication-and-country-chapters_lt.

⁶ Pavyzdžiui, 2018 m. gegužės 29 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl 2017 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės (P8_TA(2018)0216).

informacijos suvestinės, kuriose geriau atskleidžiamos aplinkybės. Į jas reikėtų atsižvelgti nagrinėjant diagramose pateiktus duomenis ⁽⁷⁾.

Iš CEPEJ surinktų duomenų apie proceso trukmę matyti, kokia yra bylų nagrinėjimo trukmė, t. y. įvertinta teismo proceso trukmė (apskaičiuojama kaip dar nagrinėjamų ir išnagrinėtų bylų (per vienus metus) skaičiaus santykis). Iš duomenų apie tai, kiek veiksmingai teismai ir administracinės institucijos taiko ES teisę konkrečiose srityse, matyti, kokia yra vidutinė proceso trukmė, apskaičiuota remiantis faktine teismo bylų nagrinėjimo trukme. Pažymėtina, kad įvairiuose valstybės narės regionuose teismo proceso trukmė gali labai skirtis. Tai visų pirma pasakytina apie miestų centrus, kur dėl vykdomos komercinės veiklos koncentracijos gaunamų bylų skaičius gali būti didesnis.

Kiti 2014–2024 m. laikotarpio duomenų šaltiniai:

- nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupė ⁽⁸⁾;
- Europos teismų tarybų tinklas (ENCJ) ⁽⁹⁾;
- ES aukščiausiųjų teismų pirmininkų tinklas (NPSJC) ⁽¹⁰⁾;
- ES valstybių tarybų ir aukščiausiųjų administracinių teismų asociacija („ACA-Europe“) ⁽¹¹⁾;
- Europos advokatūrų ir teisininkų draugijų taryba (CCBE) ⁽¹²⁾;
- Europos konkurencijos tinklas (EKT) ⁽¹³⁾;
- Pirmąja instancija viešųjų pirkimų peržiūrą vykdančių įstaigų tinklas ⁽¹⁴⁾;
- Ryšių komitetas (COCOM) ⁽¹⁵⁾;

⁷ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_lt.

⁸ Siekdama padėti parengti ES teisingumo rezultatų suvestinę ir skatinti keistis geriausia patirtimi, susijusia su teisingumo sistemų veiksmingumu, Komisija paprašė valstybių narių paskirti du kontaktinius asmenis – vieną iš teismų ir vieną iš teisingumo ministerijos. Ši neformali grupė reguliariai rengia susitikimus.

⁹ ENCJ vienija nuo įstatymų vykdomosios ir leidžiamosios valdžios nepriklausomas valstybių narių nacionalines institucijas, kurios atsako už paramą teismams, kad šie galėtų nepriklausomai vykdyti teisingumą. Žr. <https://www.encj.eu/>.

¹⁰ NPSJC veikia kaip forumas, kuriame Europos institucijoms suteikiama galimybė aukščiausiųjų teismų prašyti pateikti nuomonę ir užmegzti su jais glaudesnius ryšius skatinant diskusijas ir dalijimąsi idėjomis. Žr. <http://network-presidents.eu/>.

¹¹ Asociacijos „ACA-Europe“ nariai – ES Teisingumo Teismas ir kiekvienos ES valstybės narės valstybės taryba arba Aukščiausiasis administracinis teismas (<https://www.aca-europe.eu/index.php/en/>).

¹² CCBE atstovauja Europos advokatūrų ir teisininkų draugijų interesams Europos ir kitose tarptautinėse institucijose. Ji reguliariai tarpininkauja tarp savo narių ir Europos institucijų, tarptautinių organizacijų ir kitų teisinių organizacijų visame pasaulyje. Žr. <https://www.ccbe.eu/>.

¹³ EKT sukurtas kaip forumas, kuriame Europos konkurencijos institucijos diskutuoja ir bendradarbiauja tais atvejais, kai taikomi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 101 ir 102 straipsniai. EKT – tai Tarybos reglamente (EB) Nr. 1/2003 nustatyto glaudaus bendradarbiavimo pagrindas. Pasitelkdama EKT Komisija bendradarbiauja su visų ES valstybių narių nacionalinėmis konkurencijos institucijomis. Žr. https://ec.europa.eu/competition-policy/european-competition-network_lt.

¹⁴ Pirmąja instancija viešųjų pirkimų peržiūrą vykdančių įstaigų tinklas buvo įsteigtas siekiant sustiprinti nacionalinių pirmąja instancija viešųjų pirkimų peržiūrą vykdančių įstaigų bendradarbiavimą ES. Grupės užduotis – konsultuoti Europos Komisiją klausimais, susijusiais su teisių gynimo priemonių direktyvų įgyvendinimu ir nacionalinių teisių gynimo priemonių sistemų veikimu. Įvertinusi Teisių gynimo priemonių direktyvų veiksmingumą (2017 m. sausio 24 d. COM(2017) 28), Europos Komisija ragina pirmąja instancija viešųjų pirkimų peržiūrą vykdančias įstaigas bendradarbiauti, kad būtų pagerintas keitimasis informacija ir gerąja praktika.

¹⁵ COCOM sudaro ES valstybių narių atstovai. Jo pagrindinis vaidmuo – teikti nuomones dėl Komisijos planuojamų su skaitmenine rinka susijusių priemonių projektų (<https://ec.europa.eu/transparency/comitology-register/screen/committees/C15401/consult?lang=lt>).

- Europos intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų stebėsenos centras ⁽¹⁶⁾;
- Bendradarbiavimo vartotojų apsaugos srityje tinklas (BVAS tinklas) ⁽¹⁷⁾;
- Kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu ekspertų grupė (EGMLTF) ⁽¹⁸⁾;
- Eurostatas ⁽¹⁹⁾;
- nacionaliniai kovos su korupcija informacijos centrai ⁽²⁰⁾;
- Europos Sąjungos valstybių narių generalinių prokurorų ar lygiaverčių institucijų prie aukščiausiųjų teismų vadovų tinklas (NADAL tinklas) ⁽²¹⁾ ir
- Aukščiausiųjų audito institucijų ryšių palaikymo komitetas⁽²²⁾.

Ilgainiui rezultatų suvestinės rengimo metodika dar patobulinta glaudžiai bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupe. Visų pirma naudojamas (kasmet atnaujinamas) klausimynas ir renkami duomenys apie tam tikrus teisingumo sistemų veikimo aspektus.

Toliau didėja duomenų, ypač apie teisingumo sistemų veiksmingumo rodiklius, prieinamumas, nes daugelis valstybių narių investavo į savo pajėgumus rengti geresnę teisingumo statistiką. Vis dar pasitaikančius su duomenų rinkimu ar teikimu susijusius sunkumus lemia statistinių pajėgumų trūkumas arba tai, kad nacionalinės kategorijos, pagal kurias renkami duomenys, tiksliai neatitinka rengiant rezultatų suvestinę naudojamų duomenų kategorijų. Atvejų, kai duomenų spraga atsirado dėl nepakankamos nacionalinių institucijų suteiktos informacijos, yra labai mažai. Komisija toliau ragina valstybes nares šalinti tokias duomenų spragas.

Kaip ES teisingumo rezultatų suvestinė prisidedama prie Europos semestro veiklos ir kaip ji siejasi su ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemone?

Rezultatų suvestinėje pateikiama duomenų, svarbių vertinant nacionalinių teisingumo sistemų veiksmingumą, kokybę ir nepriklausomumą. Taip siekiama padėti valstybėms narėms didinti savo nacionalinių teisingumo sistemų veiksmingumą. Rezultatų suvestinėje palyginama informacija apie valstybių narių teisingumo sistemas, todėl yra lengviau nustatyti geriausią praktiką ir trūkumus, taip pat stebėti kylančius sunkumus ir daromą pažangą. Įgyvendinant Europos semestrą ir palaikant dvišalį dialogą su nacionalinėmis institucijomis ir atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais atliekami konkrečių šalių vertinimai. Jei nustatyti trūkumai yra reikšmingi makroekonominio požiūriu, Komisija, atlikusi Europos

¹⁶ Europos intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų stebėsenos centras – tai ekspertų ir profesionalių suinteresuotųjų subjektų tinklas. Jo nariai – viešojo ir privačiojo sektorių atstovai, bendradarbiaujantys aktyviai veikiančiose darbo grupėse. Žr. <https://euiipo.europa.eu/ohimportal/lt/web/observatory/home>.

¹⁷ BVAS tinklas – už ES vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymo užtikrinimą ES ir Europos ekonominės erdvės (EEE) šalyse atsakingų nacionalinių institucijų tinklas (https://commission.europa.eu/live-work-travel-eu/consumer-rights-and-complaints/enforcement-consumer-protection/consumer-protection-cooperation-network_en?prefLang=lt).

¹⁸ EGMLTF per reguliarius susitikimus keičiasi nuomonėmis ir padeda Komisijai nustatyti politiką ir rengti naujus kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu teisės aktus (<https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/expert-groups/consult?lang=lt&do=groupDetail.groupDetail&groupID=2914>).

¹⁹ Eurostatas yra ES statistikos tarnyba (<https://ec.europa.eu/eurostat/?etrans=lt>).

²⁰ Komisija yra sudariusi neformalią asmenų, atsakingų už kovą su korupcija, grupę. Taip pat žr. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/democracy-eu-citizenship-anti-corruption/anti-corruption/eu-network-against-corruption_lt.

²¹ <https://attorneygeneral.mt/activities/nadal-network-conference/>.

²² Ryšių palaikymo komitetas, vienijantis valstybių narių aukščiausiųjų audito institucijų ir Europos Audito Rūmų vadovus, atlieka forumo, kuriame aptariamas ir stiprinamas bendradarbiavimas audito ir su juo susijusios veiklos srityje, funkciją (<https://www.eca.europa.eu/sites/CC/lt/pages/about.aspx>).

semestro analizę, gali pasiūlyti Tarybai priimti konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas dėl atskirų valstybių narių nacionalinių teisingumo sistemų tobulinimo ⁽²³⁾.

Pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP) suteikta daugiau kaip 650 mlrd. EUR paskolų ir negrąžintinos finansinės paramos, iš kurių kiekviena valstybė narė turėtų skirti bent 20 proc. skaitmeninei pertvarkai ir ne mažiau kaip 37 proc. priemonėms, kuriomis prisidedama prie klimato srities tikslų. Iki šiol valstybių narių pasiūlytos reformos ir investicijos viršijo šiuos tikslus: apskaičiuota, kad skaitmeninės išlaidos sudarys 26 proc., o klimato srities išlaidos – apie 42 proc. EGADP teikia galimybę vykdyti su nacionalinėmis teisingumo sistemomis susijusias konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas ir sustiprinti nacionalines pastangas greičiau užbaigti teisingumo sistemų skaitmeninę pertvarką. Išmokos valstybėms narėms pagal rezultatais grindžiamą EGADP priklauso nuo nustatytų tarpinių ir siektinų reikšmių pasiekimo. Buvo pasiūlyta maždaug 7 100 tarpinių reikšmių ir siektinų reikšmių, iš kurių apie du trečdaliai yra susijusios su investicijomis, o trečdalis – su reformomis. Pagal EGADP reglamentą prieš valstybių narių ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų (EGADP) priėmimą Komisija turėjo įvertinti, ar tie planai padėtų veiksmingai spręsti visas problemas, nustatytas atitinkamose konkrečiai šaliai skirtose rekomendacijose, arba problemas, nustatytas kituose Komisijos dokumentuose, priimtuose įgyvendinant Europos semestrą ⁽²⁴⁾, arba didelę jų dalį. Valstybėms narėms pateikus išankstinio finansavimo mokėjimus ir mokėjimo prašymus, kuriuos Komisija įvertino teigiamai atsižvelgdama į tai, kad pasiektos tarpinės reikšmės ir siektinos reikšmės⁽²⁵⁾, iki 2025 m. gegužės mėn. valstybėms narėms iš viso išmokėta 308,04 mlrd. EUR EGADP dotacijų ir paskolų. Per šį laikotarpį Komisija dar turi įvertinti, ar pasiekta 71 proc. tarpinių ir siektinų reikšmių.

Kodėl veiksmingos teisingumo sistemos yra svarbios kuriant investicijoms palankią verslo aplinką?

Veiksmingos teisingumo sistemos, kuriomis įtvirtinamas teisinės valstybės principas, daro teigiamą ekonominį poveikį. Teisinės valstybės principo laikymasis užtikrina verslo aplinką, kurioje teisės aktai taikomi veiksmingai ir vienodai, o įmonės gali veikti kitoje valstybėje narėje tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir vietos įmonės. Teisinės valstybės principas yra labai svarbus bendrosios rinkos veikimui ir tam, kad būtų užtikrinta stabili veiklos aplinka, suteikianti ES ir jos valstybėms narėms konkurencinį pranašumą pasaulyje ⁽²⁶⁾. Veiksmingos teisingumo sistemos taip pat yra ypač svarbios Europos semestro ir EGADP kontekste. Tais atvejais, kai teismų sistemos užtikrina teisių gynimą, kreditoriai yra labiau linkę skolinti, sumažėja sandorių išlaidos, o įmonės yra labiau linkusios investuoti, labiau pasitiki ir yra atgrasomos nuo oportunistiško elgesio. Veiksminga teisingumo sistema iš tiesų yra būtina tvariam ekonomikos augimui. Ji gali pagerinti verslo aplinką, skatinti inovacijas, pritraukti tiesioginių užsienio investicijų, užtikrinti mokesčines pajamas ir remti ekonomikos augimą. Gerai veikiančių nacionalinių teisingumo sistemų nauda

²³ Per Europos semestrą Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu, 2019 m. parengė 7 valstybėms narėms (HR, IT, CY, HU, MT, PT ir SK), o 2020 m. – 8 valstybėms narėms (HR, IT, CY, HU, MT, PL, PT ir SK) skirtas rekomendacijas dėl jų teisingumo sistemų. Dėl šiuo metu vykstančių EGADP procesų konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų 2021 m. nepateikta. 2022 m. konkrečios šalims skirtos rekomendacijos dėl teismų nepriklausomumo buvo pateiktos 2 valstybėms narėms (PL ir HU). 2024 m. konkrečiai šaliai skirta rekomendacija dėl teismų ir kovos su korupcija sistemos veiksmingumo, nepriklausomumo ir sąžiningumo buvo pateikta vienai valstybei narei (SK).

²⁴ 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (OL L 57, 2021 2 18, p. 17), 19 straipsnio 3 dalies b punktas ir 24 straipsnio 3 ir 5 dalys.

²⁵ ES teisingumo rezultatų suvestinė yra vienas iš informacijos šaltinių, kuriais remiamasi įgyvendinant Europos semestrą. Ši informacija neturi įtakos Komisijos vertinimams dėl patenkinamo tarpinių ir siektinų reikšmių pasiekimo pagal EGADP.

²⁶ ES konkurencingumo kelrodis, COM(2025) 30 *final*, p. 19, 2025 m. metinė bendrosios rinkos ir konkurencingumo ataskaita, COM(2025) 26 *final*, p. 3.

ekonomikai patvirtinama įvairiuose tyrimuose⁽²⁷⁾, be kita ko, Tarptautinio valiutos fondo (TVF)⁽²⁸⁾, Europos Centrinio Banko (ECB)⁽²⁹⁾, Europos teismų tarybų tinklo⁽³⁰⁾, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO)⁽³¹⁾, Pasaulio ekonomikos forumo⁽³²⁾ ir Pasaulio banko⁽³³⁾ šaltiniuose.

Atlikus vieną tyrimą nustatyta, kad teismo proceso trukmės (matuojamos pagal bylos nagrinėjimo laiką⁽³⁴⁾) sutrumpinimas ir įmonių skaičiaus augimo tempas⁽³⁵⁾ yra glaudžiai susiję ir kad, remiantis šiuo tyrimu, didesnė įmonių, vertinančių teisingumo sistemą kaip nepriklausomą, procentinė dalis yra susijusi su didesne įmonių apyvarta ir didesniu našumo augimu⁽³⁶⁾.

Kitos apklausos parodė veiksmingos nacionalinės teisingumo sistemos svarbą įmonių investiciniams sprendimams ir gebėjimui spręsti intelektinės nuosavybės teisių konfliktus. Pavyzdžiui, 93 proc. vienoje iš apklausų dalyvavusių didelių įmonių atsakė, kad jos sistemiškai ir nuolat peržiūri, kaip tose valstybėse, kuriose jos ketina investuoti, laikomasi teisinės valstybės principo (įskaitant teismų nepriklausomumą)⁽³⁷⁾. Beveik pusė kitoje apklausoje dalyvavusių mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ) atsakė, kad pagrindinės priežastys, dėl kurių jos nepradėjo teismo proceso dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų, buvo didelės teismo proceso išlaidos ir tai, kad teismo procesas truktų ilgai⁽³⁸⁾. Veiksmingų teisingumo sistemų

-
- ²⁷ “Justice and finance: Does judicial efficiency contribute to financial system efficiency?” (2024) Muhammad Atif Khan, Muhammad Asif Khan, Mohammed Arshad Khan, Shahid Hussain, Veronika Fenyves: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214845023001709>; Chemin, M., 2020. “Judicial efficiency and firm productivity: Evidence from a world database of judicial reforms,” *The Review of Economics and Statistics* 102(1): p. 49–64, <https://direct.mit.edu/rest/article/102/1/49/58536/Judicial-Efficiency-and-Firm-Productivity-Evidence>; Kapopoulos, P. and Rizos, A., 2024. “Judicial efficiency and economic growth: Evidence based on European Union data,” *Scottish Journal of Political Economy* 71(1): p. 101–131, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/sjpe.12357?msocid=1a8244b340af65701f02511641c36474>.
- ²⁸ IMF, Regional Economic Outlook, November 2017, *Europe: Europe Hitting its Stride*, p. xviii, p. 40, 70: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/REO/EUR/2017/November/eur-booked-print.ashx?la=en>.
- ²⁹ ECB, Structural policies in the euro area, June 2018, ECB Occasional Paper Series No 210: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op210.en.pdf?3db9355b1d1599799aa0e475e5624651>.
- ³⁰ European Network of Councils for the Judiciary and the Montaigne Centre for the Rule of Law and Administration of Justice of Utrecht University, ‘Economic value of the judiciary – A pilot study for five countries on volume, value and duration of large commercial cases’, June 2021: <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/Reports/Economic%20value%20of%20te%20judiciary%20-%20pilot%20study.pdf>.
- ³¹ Žr., pvz., ‘What makes civil justice effective?’ OECD Economics Department Policy Notes, No. 18, June 2013; ‘The Economics of Civil Justice: New Cross-Country Data and Empirics’, OECD Economics Department Working Papers, No. 1060, August 2013.
- ³² World Economic Forum, ‘The Global Competitiveness Report 2019’, October 2019: <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2019>.
- ³³ World Bank, ‘World Development Report 2017: Governance and the Law, Chapter 3: The role of law’, pp. 83, 140: <http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2017>.
- ³⁴ Bylų nagrinėjimo trukmės rodiklis – tai neišspręstų bylų skaičius, padalytas iš išspręstų bylų skaičiaus metų pabaigoje ir padaugintas iš 365 (dienų). Tai standartinis rodiklis, parengtas Europos Tarybos Europos veiksmingo teisingumo komisijos (CEPEJ): http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp.
- ³⁵ Vincenzo Bove and Leandro Elia, ‘The judicial system and economic development across EU Member States’, JRC Technical Report, EUR 28440 EN, Publications Office of the EU, Luxembourg, 2017: http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC104594/jrc104594_2017_the_judicial_system_and_economic_development_across_eu_member_states.pdf.
- ³⁶ *Idem*.
- ³⁷ The Economist Intelligence Unit, ‘Risk and Return – Foreign Direct Investment and the Rule of Law’, 2015, http://www.biiicl.org/documents/625_d4_fdi_main_report.pdf, p. 22.
- ³⁸ ES intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) 2016 m. intelektinės nuosavybės MVĮ rezultatų suvestinė: <https://euiipo.europa.eu/tunnel->

svarba bendrosios rinkos veikimui, visų pirma įmonėms, taip pat pabrėžiama Komisijos komunikatuose „Kliūčių bendrojoje rinkoje nustatymas ir šalinimas“⁽³⁹⁾ ir „Bendrosios rinkos taisyklių vykdymo užtikrinimo veiksmų planas“⁽⁴⁰⁾.

Kaip Komisija teikdama techninę paramą remia gerų teisingumo reformų įgyvendinimą?

Valstybės narės gali naudotis Komisijos technine parama, kurią teikia Reformų ir investicijų darbo grupė (SG REFORM) pagal techninės paramos priemonę (TPP)⁽⁴¹⁾. TPP tikslas – teikti techninę paramą prašančiosioms valstybėms narėms, siekiant stiprinti jų institucinius ir administracinius gebėjimus reformoms rengti ir įgyvendinti. 2021–2025 m. pagal TPP buvo finansuojami 36 projektai, kurie apėmė 43 reformas, siekiant padėti 20 valstybių narių įgyvendinti savo teisingumo reformas. Pagal TPP buvo remiami projektai, kuriais siekiama gerinti teisingumo sistemos kokybę ir veiksmingumą, pvz., išnaudojant technologijų potencialą, kad būtų galima geriau valdyti bylų nagrinėjimo srautus ir paskirstant darbo krūvį bei išteklius vadovautis duomenimis pagrįstu požiūriu, geriau užtikrinant teisę kreiptis į teismą pažeidžiamoms grupėms ir stiprinant baudžiamojo persekiojimo institucijų gebėjimus veiksmingai bylinėtis didelio atgarsio sulaukusiose ir tarpvalstybinėse korupcijos bylose. 2025 m. kvietimas teikti pasiūlymus pagal TPP valstybėms narėms suteikė galimybę kreiptis dėl paramos skaitmeninio reformoms, kuriomis naudojant technologijas siekiama spręsti masinių teisminių ginčų problemas ir automatizuoti kasdienes užduotis, kad būtų sumažintas rankinis darbas ir klaidų skaičius, o teisėjai ir administracinis personalas galėtų sutelkti dėmesį į sudėtingesnes užduotis. TPP taip pat papildė priemones, t. y. EGADP, nes gali padėti valstybėms narėms įgyvendinti savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus (EGADP). Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planai apima veiksmus, susijusius su teisingumo veiksmingumo didinimu, visų pirma skaitmeninant sistemą, mažinant susikaupusias bylas, gerinant teismų ir bylų valdymą ir vykdant teismų struktūros reformą.

Kaip teisingumo sistemų veiksmingumas remiamas pagal Teisingumo programą?

Pagal Teisingumo programą, kurios 2021–2027 m. bendras biudžetas yra apie 305 mln. EUR, remiamas tolesnis teisinės valstybės principu grindžiamos Europos teisingumo erdvės plėtojimas, įskaitant teisingumo sistemos nepriklausomumą, kokybę ir veiksmingumą, remiantis tarpusavio pripažinimu ir tarpusavio pasitikėjimu, taip pat teisiniu bendradarbiavimu. 2024 m. projektams ir kitai veiklai pagal tris konkrečius programos tikslus finansuoti skirta apie 41,2 mln. EUR:

- 11,1 mln. EUR – teismui bendradarbiavimui civilinėse ir baudžiamosiose bylose skatinti, indėliui į veiksmingo ir nuoseklaus ES priemonių taikymo ir vykdymo užtikrinimą, taip pat padėti valstybėms narėms prisijungti prie trečiųjų šalių piliečiams skirtos Europos nuosprendžių registrų informacinės sistemos (ECRIS-TCN);

web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/sme_scoreboard_study_2016/Executive-summary_en.pdf.

³⁹ COM(2020) 93 ir SWD(2020) 54.

⁴⁰ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui *Ilgalaikis geresnio bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo veiksmų planas*, COM(2020) 94, visų pirma 4, 6 ir 18 veiksmai.

⁴¹ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/programmes/tsi>.

TPP reglamentas buvo priimtas 2021 m. kovo mėn. Pagal jo 5 straipsnį siekiama remti keletą sričių, kaip antai: „institucinė reforma ir efektyvus į paslaugas orientuotas viešojo administravimo ir e. valdžios veikimas, paprastesnės taisyklės ir procedūros, auditas, didesnės galimybės įsisavinti Sąjungos lėšas, administracinio bendradarbiavimo skatinimas, **veiksminga teisinė valstybė, teisingumo sistemų reforma**, konkurencijos ir antimonopolinių institucijų pajėgumų stiprinimas, finansų priežiūros stiprinimas ir kovos su sukčiavimu, korupcija ir pinigų plovimu stiprinimas“ (išskirta autoriaus).

- 15,9 mln. EUR – teisės specialistų mokymams ES civilinės, baudžiamosios ir pagrindinių teisių teisės, valstybių narių teisinių sistemų ir teisinės valstybės klausimais;
- 14,2 mln. EUR – teisei kreiptis į teismą (įskaitant e. teisingumą), nukentėjusiųjų teisėms ir nusikaltimais įtariamų ar kaltinamų asmenų teisėms, taip pat skaitmeninių priemonių kūrimui bei naudojimui ir e. teisingumo portalo priežiūrai ir plėtrai paremti (kartu taikant Skaitmeninės Europos programą).

Kodėl Komisija stebi nacionalinių teisingumo sistemų skaitmeninimą?

Teisingumo sistemų skaitmeninimas yra svarbus teisingumo sistemų veiksmingumui didinti, be to, tai labai efektyvi priemonė teisei kreiptis į teismą geriau užtikrinti, taip pat teisingumo vykdymo kokybei padidinti. Skaitmeninėmis priemonėmis taip pat stiprinamas teisminis bendradarbiavimas. Po COVID-19 pandemijos valstybės narės paspartino modernizavimo reformas šioje srityje. DI taip pat vis dažniau naudojamas teisingumo srityje⁴².

Nuo 2013 m. į ES teisingumo rezultatų suvestinę įtraukiama lyginamoji informacija apie teisingumo sistemų skaitmeninimą valstybėse narėse, pavyzdžiui, apie teismų sprendimų prieinamumą internetu arba ieškinių teikimą ir tolesnius veiksmus internetu.

Reglamentu (ES) 2023/2844 dėl tarpvalstybinio teismo bendradarbiavimo civilinėse, komercinėse ir baudžiamosiose bylose skaitmenizacijos (⁴³) fiziniams ir juridiniams asmenims leidžiama tarpvalstybiniuose procesuose ryšius su kompetentingomis teisminėmis institucijomis palaikyti ir teismo mokesčius mokėti elektroniniu būdu. Reglamentu taip pat sukuriama teisminis pagrindas tarpvalstybinėse civilinėse, komercinėse ir baudžiamosiose bylose naudoti vaizdo konferencijas. Taip pat kuriamas skaitmeninis ryšių kanalas, skirtas kompetentingoms teisminėms institucijoms keistis duomenimis. Atsižvelgiant į tai, teisingumo rezultatų suvestinėje stebima valstybių narių padaryta pažanga įgyvendinant reglamentą ir naudojant vaizdo konferencijas.

2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės duomenimis taip pat bus remiamasi rengiant būsimą skaitmeninių technologijų naudojimo strategiją, kad ES civilinės ir baudžiamosios teisenos sistemos taptų veiksmingesnės, atsparesnės ir saugesnės⁴⁴.

⁴² DI gali būti prisidedama prie veiksmingesnės teisingumo sistemos, padedant teisėjams ir teisingumo specialistams sutelkti dėmesį į pagrindinę savo veiklą. Pavyzdžiui, DI naudojamas šiais atvejais: dokumentams pateikti ar kartotinėms užduotims atlikti, taip pat teisės aktams ir teismų praktikai analizuoti.

⁴³ 2023 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/2844 dėl teismo bendradarbiavimo ir teisės kreiptis į teismą tarpvalstybinėse civilinėse, komercinėse ir baudžiamosiose bylose skaitmenizacijos, kuriuo iš dalies keičiami tam tikri teismo bendradarbiavimo srities aktai, PE/50/2023/REV/1, OL L, 2023/2844, 2023 12 27.

⁴⁴ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14517-Digital-Justice-strategy-for-2025-2030_lt.

2. PAGRINDINĖS 2025 M. ES TEISINGUMO REZULTATŲ SUVESTINĖS IŠVADOS

Pagrindiniai veiksmingos teisingumo sistemos parametrai yra veiksmingumas, kokybė ir nepriklausomumas. Rezultatų suvestinėje pateikiami visų šių trijų parametru rodikliai.

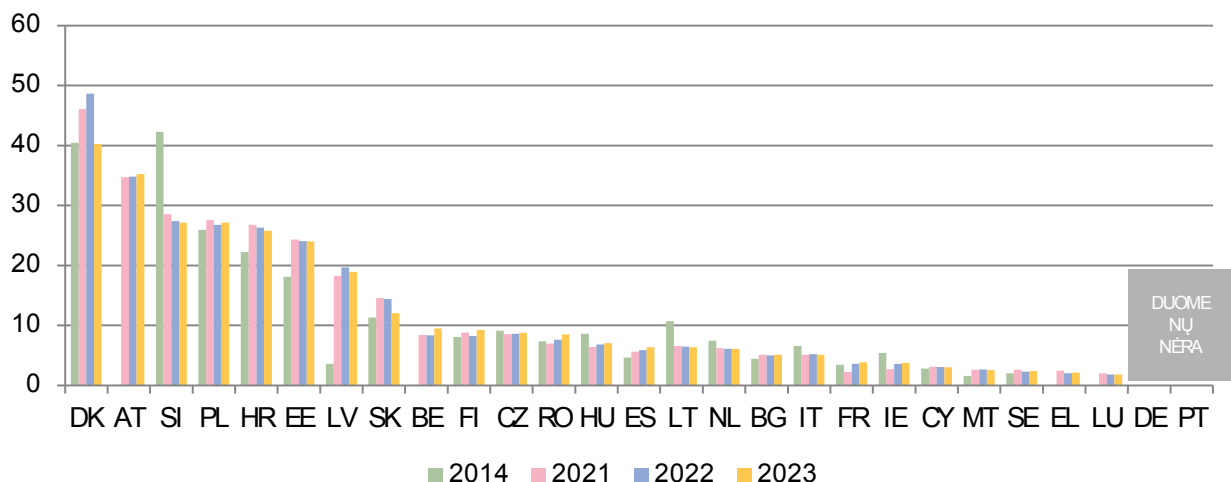
2.1. Teisingumo sistemų veiksmingumas

Rezultatų suvestinėje pateikiami rodikliai, pagal kuriuos vertinamas proceso veiksmingumas bendrose civilinių, komercinių ir administracinių bylų srityse, taip pat konkrečiose srityse, kuriose administracinės institucijos ir teismai taiko ES teisę⁽⁴⁵⁾.

2.1.1. Gaunamų bylų skaičiaus pokyčiai

Penkių valstybių narių nacionalinėse teisingumo sistemose gaunamų bylų skaičius sumažėjo, o dviejų iš jų – gerokai, palyginti su praėjusiais metais. 20-yje valstybių narių jis padidėjo arba išliko stabilus. Apskritai įvairiose valstybėse narėse jis tebėra labai skirtingas (1 diagrama).

. diagrama. Gaunamų civilinių, komercinių, administracinių ir kitų bylų skaičius 2014, 2021–2023 m. (*) (pirmosios instancijos teismuose, 100 gyventojų; šaltinis – CEPEJ tyrimas⁽⁴⁶⁾)

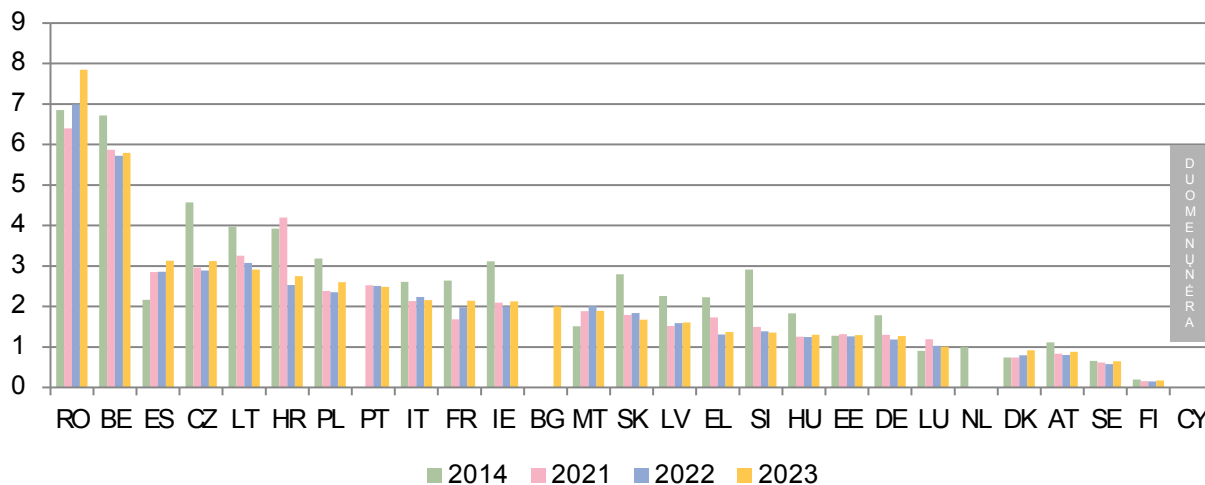

(*) Pagal CEPEJ metodiką ši kategorija apima visas civilines ir komercines ginčo ir ne ginčo bylas, ne ginčo žemės kadastro ir įmonių registro bylas, kitas registro bylas, kitas ne ginčo bylas, administracines teisės bylas ir kitas nebaudžiamąsias bylas.

⁴⁵ Kad teisingumo sistema būtų veiksminga, taip pat svarbu užtikrinti teismo sprendimų vykdymą. Vis dėlto nėra lengvai prieinamų palyginamų duomenų. Daugiau informacijos apie atskirų valstybių narių padėtį pateikta Komisijos užsakytame ir CEPEJ sekretoriato 2024 m. atliktame tyrime „ES valstybių narių teismų sistemų veikimas – šalių profiliai“ (https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_lt).

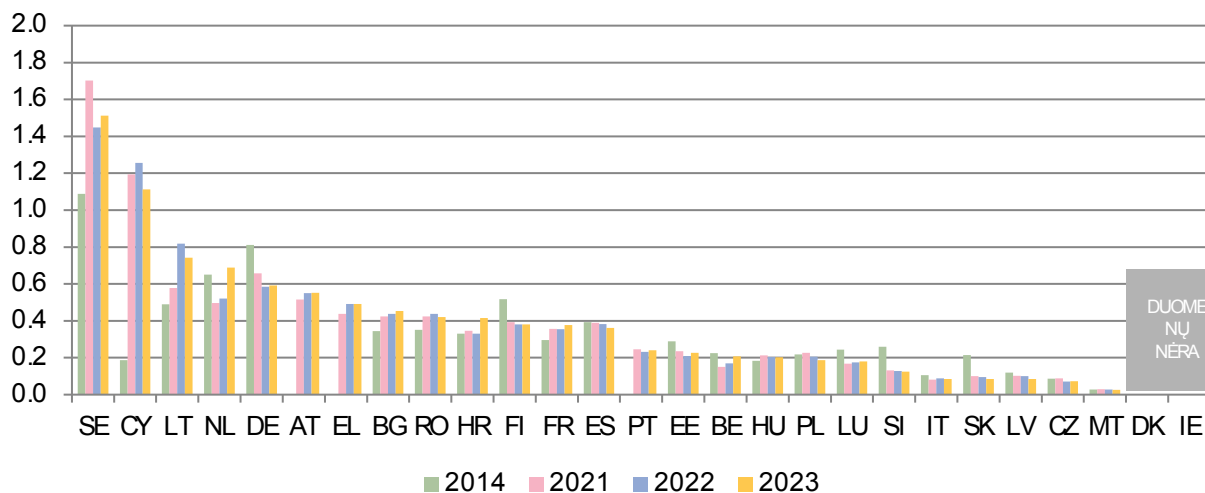
⁴⁶ 2024 m. ES valstybių narių teismų sistemų veikimo tyrimas, kurį Komisijos užsakymu atliko CEPEJ sekretoriatas https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_lt#documents.

. diagrama. Gaunamų civilinių ir komercinių ginčo bylų skaičius 2014, 2021–2023 m. (*)
(pirmosios instancijos teismuose, 100 gyventojų; šaltinis – CEPEJ tyrimas)

(*) Pagal CEPEJ metodiką civilinės ir komercinės ginčo bylos yra susijusios su šalių ginčais, pavyzdžiui, dėl sutarčių. Civilinės ir komercinės ne ginčo bylos yra susijusios su neginčytiniais procesiniais veiksmais, pvz., neginčytiniais mokėjimo pavidimais.

. diagrama. Gaunamų administracinių bylų skaičius 2014, 2021–2023 m. (*)
(pirmosios instancijos teismuose, 100 gyventojų; šaltinis – CEPEJ tyrimas)

(*) Pagal CEPEJ metodiką administracinės teisės bylos yra susijusios su fizinių asmenų ginčiais su vietos, regioninės ar nacionalinės valdžios institucijomis. **DK** ir **IE** administracinės bylos atskirai neregistruojamos. **EL**, **SK** ir **SE** atlikta metodikos pakeitimų.

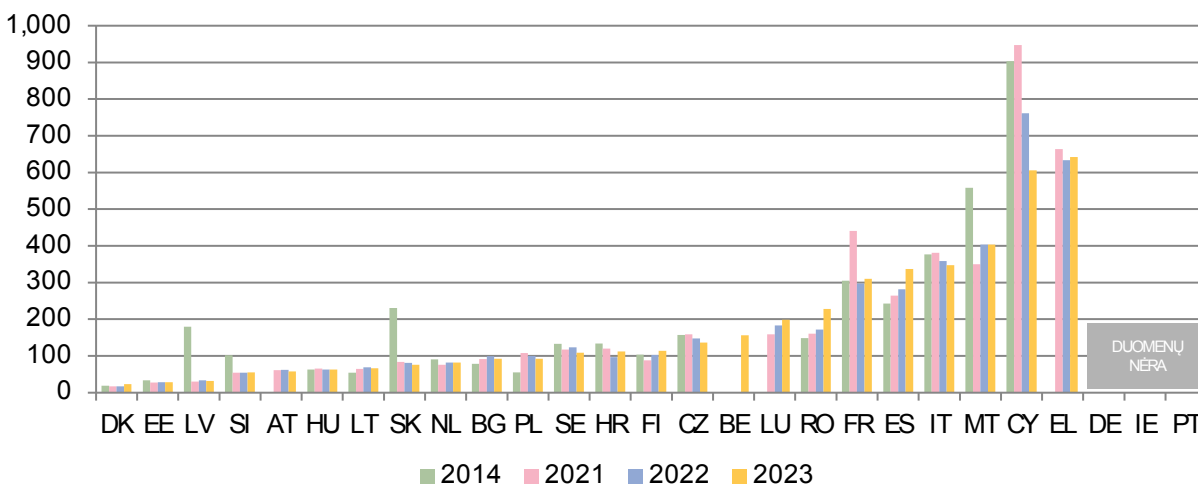
2.1.2. Bendrieji duomenys apie veiksmingumą

Teismo proceso veiksmingumas plačiose civilinių, komercinių ir administracinės teisės bylų srityse apibūdinamas šiais rodikliais: i) numatoma proceso trukmė (bylų nagrinėjimo trukmė), ii) bylų išnagrinėjimo rodikliu ir iii) nagrinėjamų bylų skaičiumi.

– Įvertinta proceso trukmė –

Numatoma proceso trukmė yra apytikriai įvertintas laikotarpis (dienomis), kurio reikia bylai teisme išspręsti, t. y. per kokį laikotarpį teisme priimamas pirmosios instancijos sprendimas. Bylų nagrinėjimo trukmė parodo, kiek mažiausiai laiko teismui reikės bylai išspręsti, jei kitos jo darbo sąlygos nesikeis. Šis rodiklis apskaičiuojamas neišspręstų bylų skaičių padalijus iš išspręstų bylų skaičiaus metų pabaigoje ir padauginus iš 365 (dienų)⁽⁴⁷⁾. Kuo vertė didesnė, tuo didesnė tikimybė, kad teismo sprendimui priimti reikės daugiau laiko. Duomenys daugiausia yra susiję su pirmosios instancijos teismų procesais ir yra palyginami su 2014, 2021, 2022 ir 2023 m. duomenimis, jei pastarieji prieinami⁽⁴⁸⁾. 6 diagramoje parodyta bylų nagrinėjimo trukmė 2023 m. civilinėse ir komercinėse ginčo bylose visų instancijų teismuose, o 8 diagramoje – administracinėse bylose visų instancijų teismuose.

. diagrama. Įvertinta civilinių, komercinių, administracinių ir kitų bylų nagrinėjimo trukmė 2014, 2021–2023 m. (*) (pirmosios instancijos teismuose, dienomis; šaltinis – CEPEJ tyrimas)

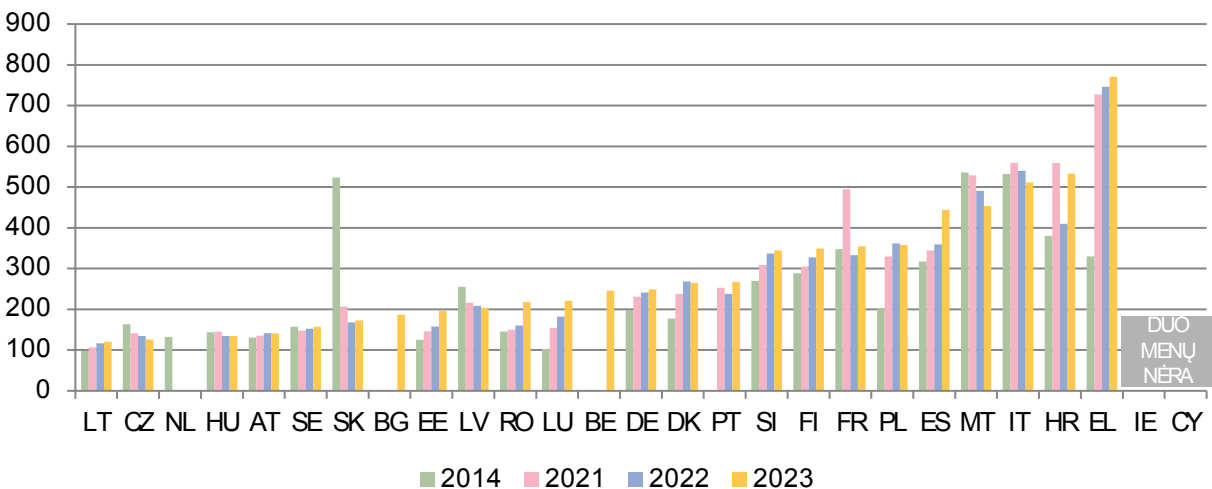

(*) Pagal CEPEJ metodiką ši kategorija apima visas civilines ir komercines ginčo ir ne ginčo bylas, ne ginčo žemės kadastro ir įmonių registro bylas, kitas registro bylas, kitas ne ginčo bylas, administracinės teisės bylas ir kitas nebaudžiamąsias bylas. **SK** atlikta metodikos pakeitimų. **CZ** ir (iki 2016 m.) **SK** nagrinėjamų bylų skaičius apima visų instancijų teismų bylas. **LV** skaičiai labai sumažėjo dėl teismų sistemos reformos ir dėl to, kad informacinėje sistemoje buvo atliktas klaidų patikrinimas ir duomenys ištaisyti. **PT** 2013 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojo naujasis Civilinio proceso kodeksas, kuriuo nustatyta nauja vykdymo užtikrinimo tvarka. Jis grindžiamas nauja paradigma, pagal kurią teismo procesai turi aiškiai skirtis nuo neteisminių procesų. Tačiau kol kas atitinkamai pritaikyti duomenų rinkimo ir pateikti šiai diagramai reikalingų duomenų nebuvo įmanoma.

⁴⁷ Proceso trukmė, bylų išnagrinėjimo rodiklis ir nagrinėjamų bylų skaičius – tai standartiniai CEPEJ nustatyti rodikliai (http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp).

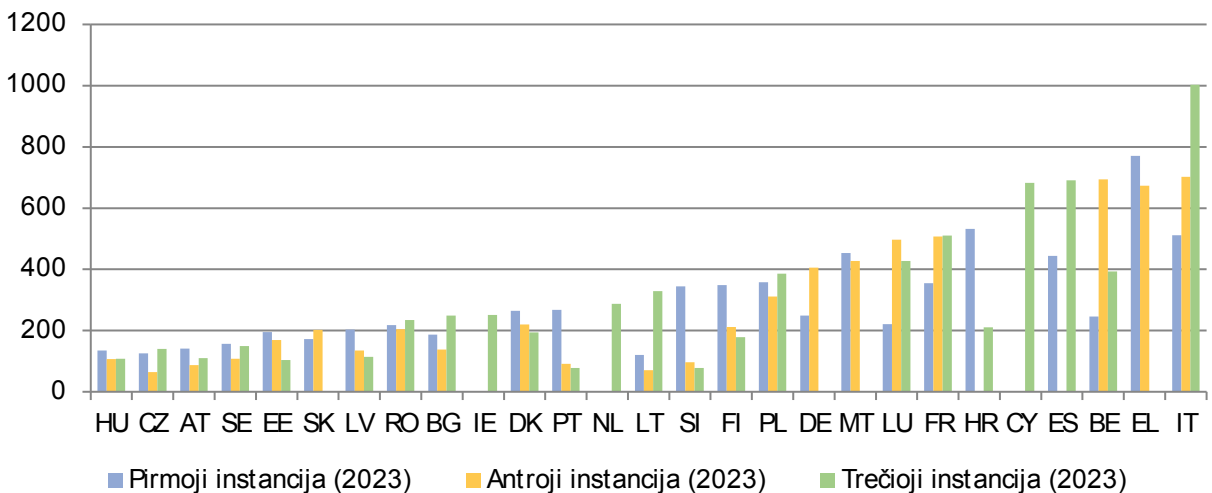
⁴⁸ Tokie metai pasirinkti tam, kad būtų išlaikyta devynerių metų perspektyva, pradedant nuo 2014 m., taip pat tam, kad diagramose nebūtų pateikta per daug duomenų. 2010, 2012, 2013, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 ir 2020 m. duomenys pateikti CEPEJ ataskaitoje.

. **diagrama. Įvertinta civilinių ir komercinių ginčo bylų nagrinėjimo trukmė pirmosios instancijos teismuose 2014, 2021–2023 m. (*)** (pirmosios instancijos teismuose, dienomis; šaltinis – CEPEJ tyrimas)

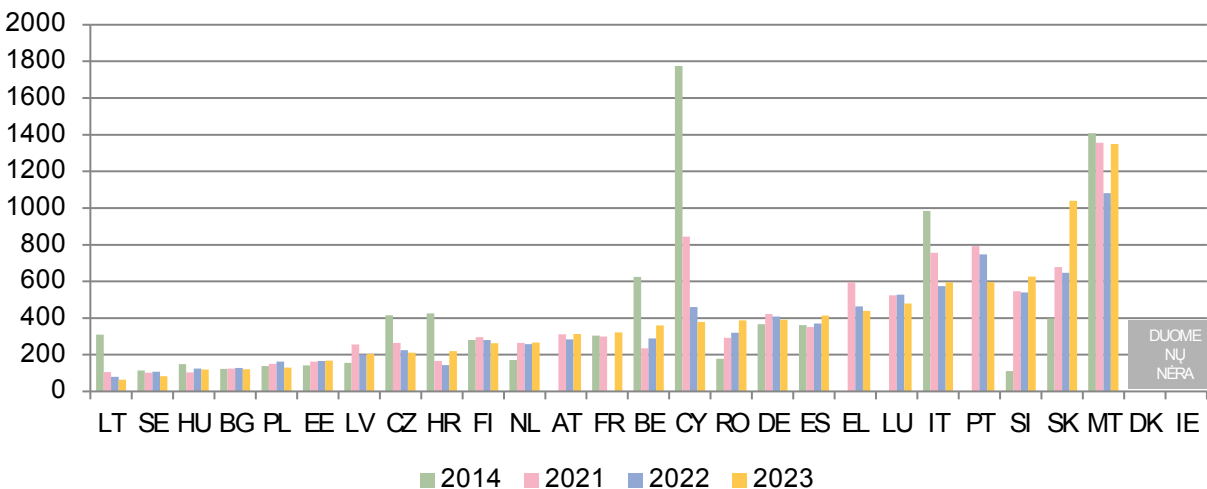
(*) Pagal CEPEJ metodiką civilinės ir komercinės ginčo bylos yra susijusios su šalių ginčais, pavyzdžiui, dėl sutarčių. Civilinės ir komercinės ne ginčo bylos yra susijusios su neginčytiniais procesiniais veiksmais, pvz., neginčytiniais mokėjimo pavidimais. **EL** ir **SK** atlikta metodikos pakeitimų. **CZ** ir (iki 2016 m.) **SK** nagrinėjimų bylų skaičius apima visų instancijų teismų bylas. **IT** laikinas teisminės veiklos sulėtėjimas dėl griežtų ribojamųjų kovos su COVID-19 pandemija priemonių turėjo įtakos bylų nagrinėjimo trukmei. **NL** duomenys apima ne ginčo bylas.

. **diagrama. Įvertinta civilinių ir komercinių ginčo bylų nagrinėjimo trukmė visu instancijų teismuose 2023 m. (*)** (pirmosios, antrosios ir trečiosios instancijos teismuose, dienomis; šaltinis – CEPEJ tyrimas)

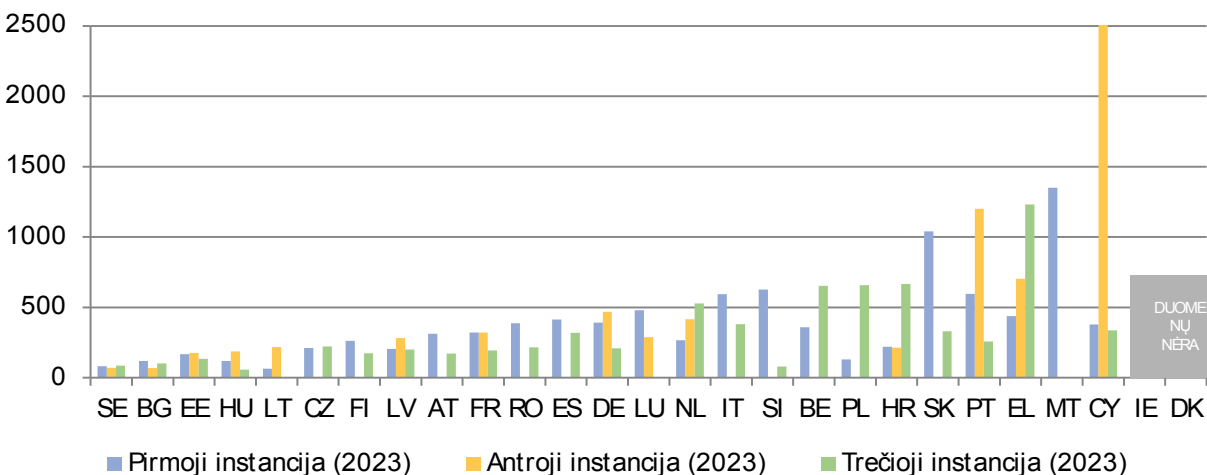
(*) Valstybės narės diagramoje išdėstytos eilės tvarka pagal tai, kurioje valstybėje narėje visose teismų instancijose procesas trunka ilgiausiai. Neturima duomenų apie **CY**, **NL** ir **IE** pirmosios ir antrosios instancijos teismus, apie **HR** ir **ES** antrosios instancijos teismus ir apie **EL** ir **SK** trečiosios instancijos teismus. **DE** ir **MT** trečiosios instancijos teismų nėra. Kai kuriose valstybėse narėse galimybės kreiptis į trečiosios instancijos teismą gali būti ribotos.

. **diagrama. Įvertinta administracinių bylų nagrinėjimo trukmė pirmosios instancijos teismuose 2014, 2021–2023 m. (*)** (pirmosios instancijos teismuose, dienomis; šaltinis – CEPEJ tyrimas)

(*) Pagal CEPEJ metodiką administracinės teisės bylos yra susijusios su fizinių asmenų ginčiais su vietos, regioninės ar nacionalinės valdžios institucijomis. **EL** ir **SK** atlikta metodikos pakeitimų. **CZ** ir (iki 2016 m.) **SK** nagrinėjamų bylų skaičius apima visų instancijų teismų bylas. **DK** ir **IE** administracinės bylos atskirai neregistruojamos.

. **diagrama. Įvertinta administracinių bylų nagrinėjimo trukmė visų instancijų teismuose 2023 m. (*)** (pirmosios ir, jei taikoma, antrosios ir trečiosios instancijos teismuose, dienomis; šaltinis – CEPEJ tyrimas)

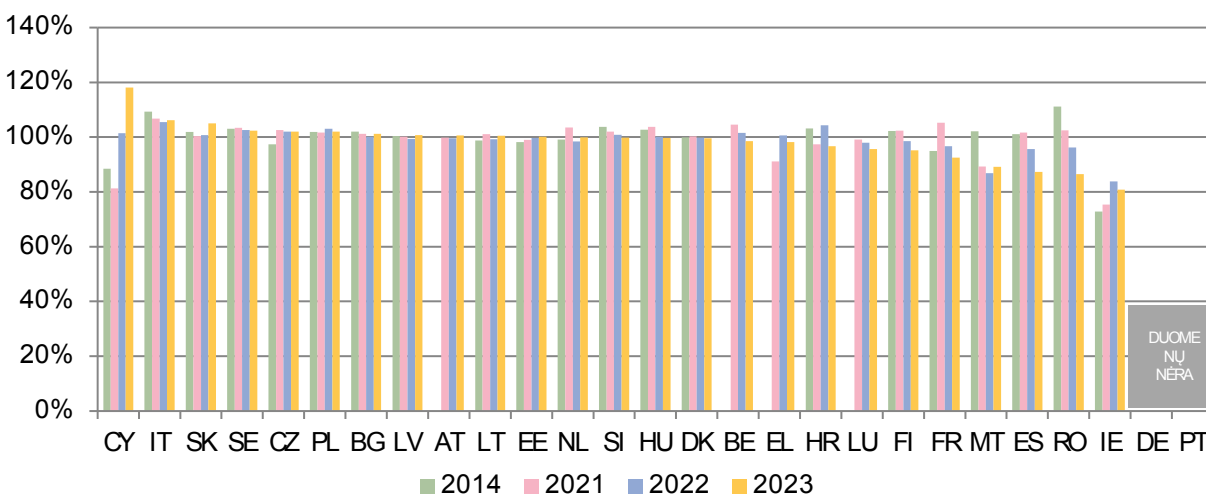

(*) Kai kurių valstybių narių vertės sumažintos, kad būtų galima jas pateikti diagramoje (**CY** vertė antrosios instancijos teismuose = 5,429). Valstybės narės diagramoje išdėstytos eilės tvarka pagal tai, kurioje valstybėje narėje visose teismų instancijose procesas trunka ilgiausiai. Neturima duomenų apie **BE**, **CZ**, **HU**, **MT**, **AT**, **PL**, **RO**, **SI**, **SK** ir **FI** antrosios instancijos teismus ir apie **LT**, **LU** ir **MT** trečiosios instancijos teismus. **CZ**, **IT**, **AT**, **SI** ir **FI** vienintelis apeliacinės instancijos teismas yra Aukščiausiasis Teismas arba kitas aukštesnės instancijos teismas. **LT**, **LU** ir **MT** šio pobūdžio bylų atveju trečiosios instancijos teismų nėra. **BE** Aukščiausiasis administracinis teismas yra pirmoji ir vienintelė instancija nagrinėjant kai kurias bylas. Kai kuriose valstybėse narėse galimybės kreiptis į trečiosios instancijos teismus gali būti ribotos. **DK** ir **IE** administracinės bylos atskirai neregistruojamos. 2023 m. liepos mėn. **CY** įvykdyta svarbi teisingumo sistemos reforma, pagal kurią, be kita ko, įsteigtas Apeliacinis teismas ir trečioji instancija.

– Bylų išnagrinėjimo rodiklis –

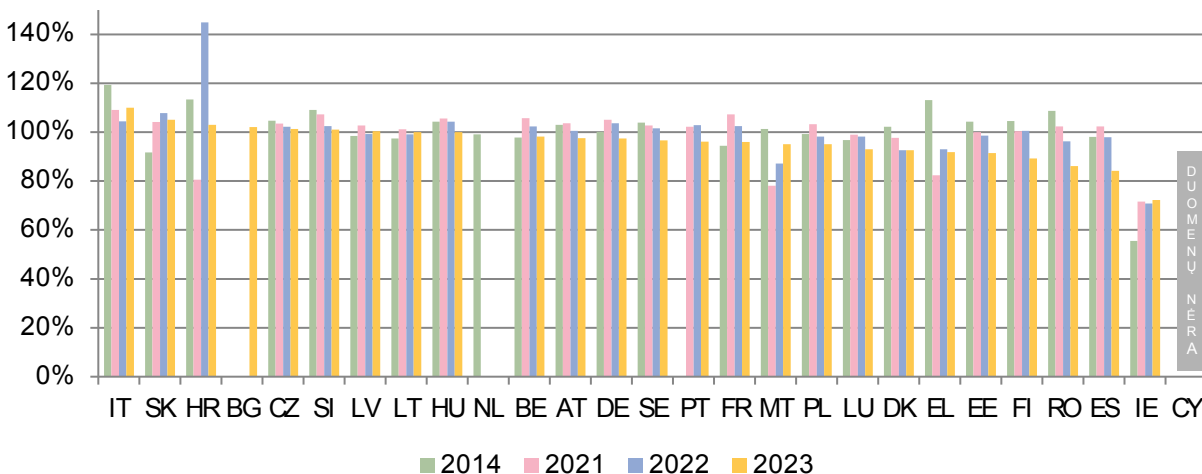
Bylų išnagrinėjimo rodiklis yra išspręstų bylų ir gaunamų bylų skaičiaus santykis. Taikant šį rodiklį vertinama, ar teismas spėja išnagrinėti gaunamas bylas. Jeigu bylų išnagrinėjimo rodiklis yra apie 100 proc. ar didesnis, teismų sistema yra pajėgi išnagrinėti bent tiek bylų, kiek jų gaunama. Kai bylų išnagrinėjimo rodiklis yra mažesnis nei 100 proc., tai reiškia, kad teismai išnagrinėja mažiau bylų, nei gauna.

. diagrama. Civilinių, komercinių, administracinių ir kitų bylų išnagrinėjimo rodiklis 2014, 2021–2023 m. (*) (pirmosios instancijos teismuose, proc. – didesnės negu 100 proc. vertės reiškia, kad išspręžiama daugiau bylų, negu gaunama, o mažesnės nei 100 proc. vertės – kad išnagrinėjama mažiau bylų, negu gaunama; šaltinis – CEPEJ tyrimas)

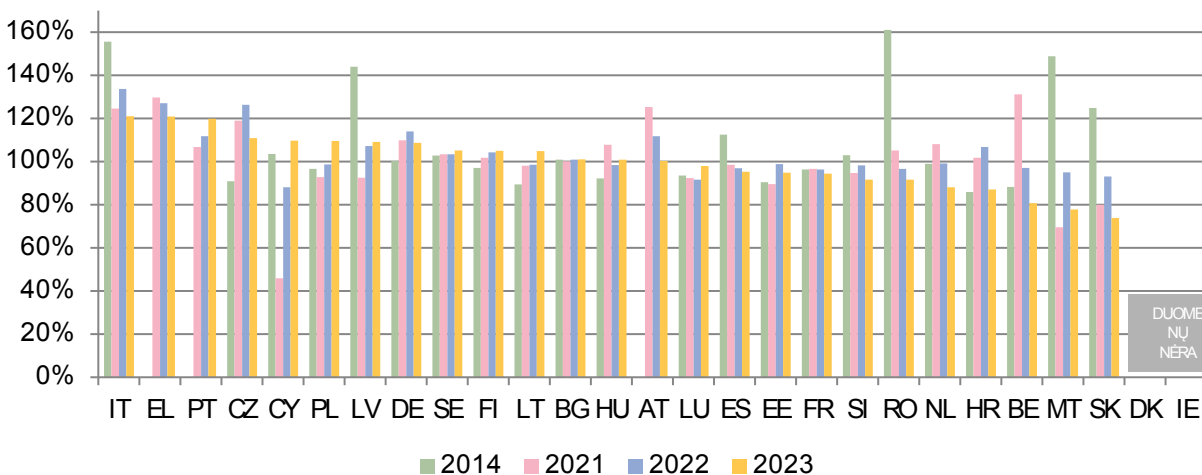
(*) Pagal CEPEJ metodiką ši kategorija apima visas civilines ir komercines ginčo ir ne ginčo bylas, ne ginčo žemės kadastro ir įmonių registro bylas, kitas registro bylas, kitas ne ginčo bylas, administracinės teisės bylas ir kitas nebaudžiamąsias bylas. **SK** atlikta metodikos pakeitimų. **IE** manoma, kad nurodytas išspręstų bylų skaičius dėl taikomos metodikos gali būti mažesnis, negu yra iš tikrųjų.

. diagrama. Civilinių ir komercinių ginčo bylų išnagrinėjimo rodiklis 2014, 2021–2023 m. (*)
(pirmosios instancijos teismuose, proc.; šaltinis – CEPEJ tyrimas)

(*) *EL* ir *SK* atlikta metodikos pakeitimų. *IE* manoma, kad nurodytas išspręstų bylų skaičius dėl taikomos metodikos gali būti mažesnis, negu yra iš tikrųjų. *NL* duomenys apima ir ne ginčo bylas.

. diagrama. Administracinių bylų išnagrinėjimo rodiklis 2014, 2021–2023 m. (*)
(pirmosios instancijos teismuose, proc.; šaltinis – CEPEJ tyrimas)

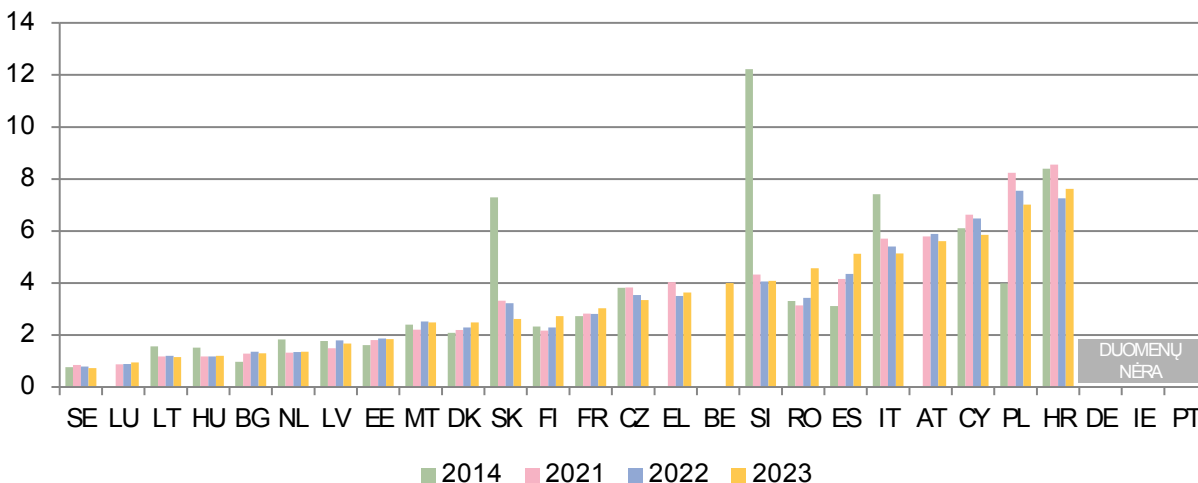

(*) *EL* ir *SK* atlikta metodikos pakeitimų. *DK* ir *IE* administracinės bylos atskirai neregistruojamos. *CY* išspręstų bylų skaičius padidėjo, nes dalis bylų nagrinėtos kartu, 2 724 konsoliduotos bylos buvo atmestos, o 2015 m. buvo įsteigtas administracinis teismas.

– Nagrinėjamų bylų skaičius –

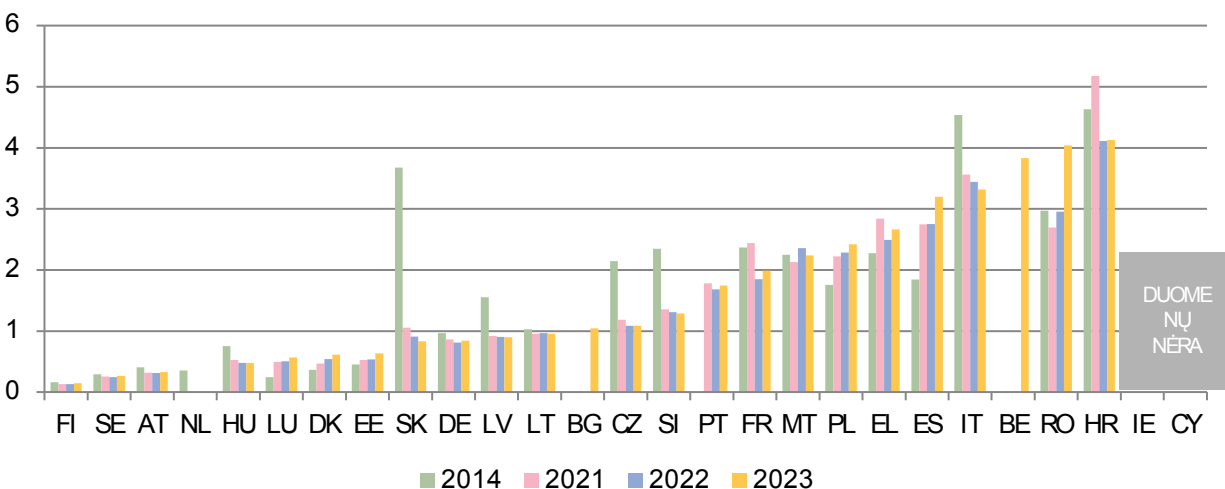
Nagrinėjamų bylų skaičius yra skaičius bylų, kurias reikia išnagrinėti iki atitinkamų metų pabaigos. Jis taip pat turi įtakos bylos nagrinėjimo trukmei.

. diagrama. Nagrinėjamų civilinių, komercinių, administracinių ir kitų bylų skaičius 2014, 2021–2023 m. (*) (pirmosios instancijos teismuose, 100 gyventojų; šaltinis – CEPEJ tyrimas)

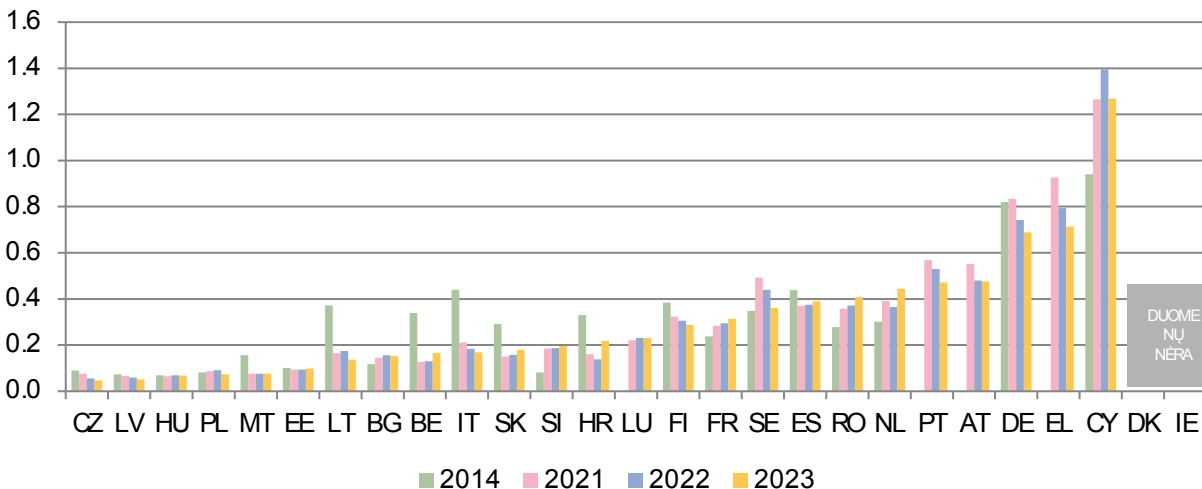
(*) Pagal CEPEJ metodiką ši kategorija apima visas civilines ir komercines ginčo ir ne ginčo bylas, ne ginčo žemės kadastro ir įmonių registro bylas, kitas registro bylas, kitas ne ginčo bylas, administracines teises bylas ir kitas nebaudžiamąsias bylas. **SK** atlikta metodikos pakeitimų. **CZ** ir (iki 2016 m.) **SK** nagrinėjamų bylų skaičius apima visų instancijų teismų bylas.

. diagrama. Nagrinėjamų civilinių ir komercinių ginčo bylų skaičius 2014, 2021–2023 m. (*) (pirmosios instancijos teismuose, 100 gyventojų; šaltinis – CEPEJ tyrimas)

(*) **EL** ir **SK** atlikta metodikos pakeitimų. **CZ** ir (iki 2016 m.) **SK** nagrinėjamų bylų skaičius apima visų instancijų teismų bylas. **NL** duomenys apima ir ne ginčo bylas.

. **diagrama. Nagrinėjamu administracinių bylų skaičius 2014, 2021–2023 m. (*)** (pirmosios instancijos teismuose, 100 gyventojų; šaltinis – CEPEJ tyrimas)

(*) *EL* ir *SK* atlikta metodikos pakeitimų. *CZ* ir (iki 2016 m.) *SK* nagrinėjamu bylų skaičius apima visų instancijų teismų bylas. *DK* ir *IE* administracinės bylos atskirai neregistruojamos.

2.1.3. Veiksmingumas konkrečiose ES teisės srityse

Šiame skirsnyje pateiktais duomenimis papildomi bendrieji teisingumo sistemų veiksmingumo duomenys ir nurodoma vidutinė proceso trukmė (⁴⁹) konkrečiose ES teisės srityse. 2025 m. rezultatų suvestinė grindžiama ankstesniais konkurencijos, elektroninių ryšių, ES prekių ženklo, vartotojų teisės, kovos su pinigų plovimu ir kovos su korupcija duomenimis.

Šios šešios sritys atrinktos dėl jų svarbos bendrajai rinkai ir verslo aplinkai. Šioje rezultatų suvestinėje toliau apžvelgiamas administracinių institucijų veiksmingumas, pateikiant atnaujintas diagramas duomenims konkurencijos ir vartotojų apsaugos srityse pristatyti. Apskritai ilgi vėlavimai per teismo ir administracinius procesus gali turėti neigiamą poveikį ES teisėje nustatytoms teisėms, pvz., kai nebėra galimybių pasinaudoti tinkamomis teisių gynimo priemonėmis arba nebeįmanoma atlyginti didelių finansinių nuostolių. Visų pirma dėl administracinių procedūrų vėlavimo ir netikrumo kai kuriais atvejais įmonės gali patirti didelių išlaidų ir gali būti pakenkta jų planuojamoms arba esamoms investicijoms (⁵⁰).

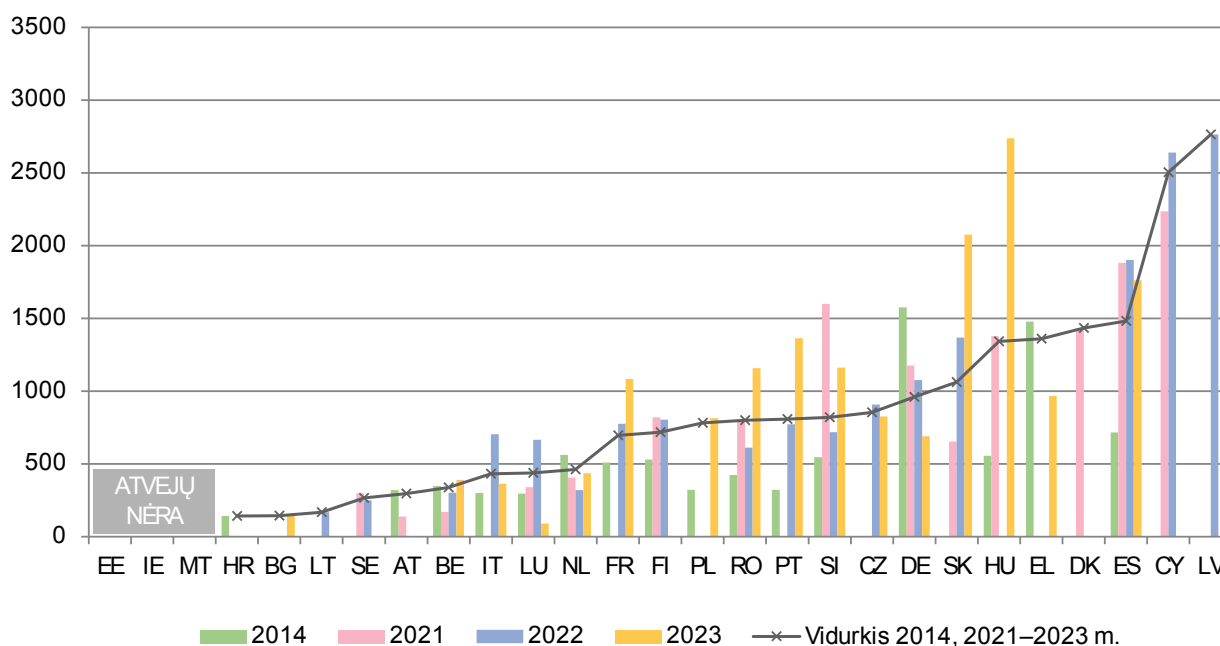
⁴⁹ Proceso trukmė konkrečiose srityse skaičiuojama kalendorinėmis dienomis, pradedant nuo ieškinio ar apeliacinio skundo pateikimo teismui dienos (arba kaltinamojo akto įsiteisėjimo) iki teismo sprendimo priėmimo dienos (15–22 diagramos). 15, 17, 18 ir 19 diagramose vertės eilės tvarka nurodytos pagal 2014 ir 2021–2023 m. duomenų svartinį vidurkį, 20 ir 21 diagramose – pagal 2014 m. ir 2021–2023 m. duomenų svartinį vidurkį. 16 diagramoje – 2021–2023 m. duomenys. 22 diagramoje – 2021–2023 m. duomenys. Tais atvejais, kai duomenų apie visus metus nebuvo, vidurkis atspindi diagramoje pateiktus turimus duomenis, apskaičiuotus remiantis visomis bylomis, bylų imtimi arba tik kelių šalių įverčiais.

⁵⁰ *Retention and Expansion of Foreign Direct Investment, Political Risk and Policy Responses*, 2019, World Bank Group, 18 diagrama.

– Konkurencija –

Veiksmingai užtikrinant konkurencijos teisės vykdymą, įmonėms užtikrinamos vienodos sąlygos, ir tai itin svarbu siekiant sukurti patrauklią verslo aplinką. Taip skatinama ekonominė iniciatyva ir našumas, vartotojams suteikiama daugiau galimybių rinktis, be to, tai padeda mažinti kainas ir gerinti kokybę. 15 diagramoje nurodyta bylų, kuriose ginčijami Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 101 ir 102 straipsnius taikančių nacionalinių konkurencijos institucijų sprendimai, vidutinė nagrinėjimo trukmė⁽⁵¹⁾. 16 diagramoje nurodyta vidutinė nacionalinių konkurencijos institucijų procedūrų taikant SESV 101 ir 102 straipsnius trukmė.

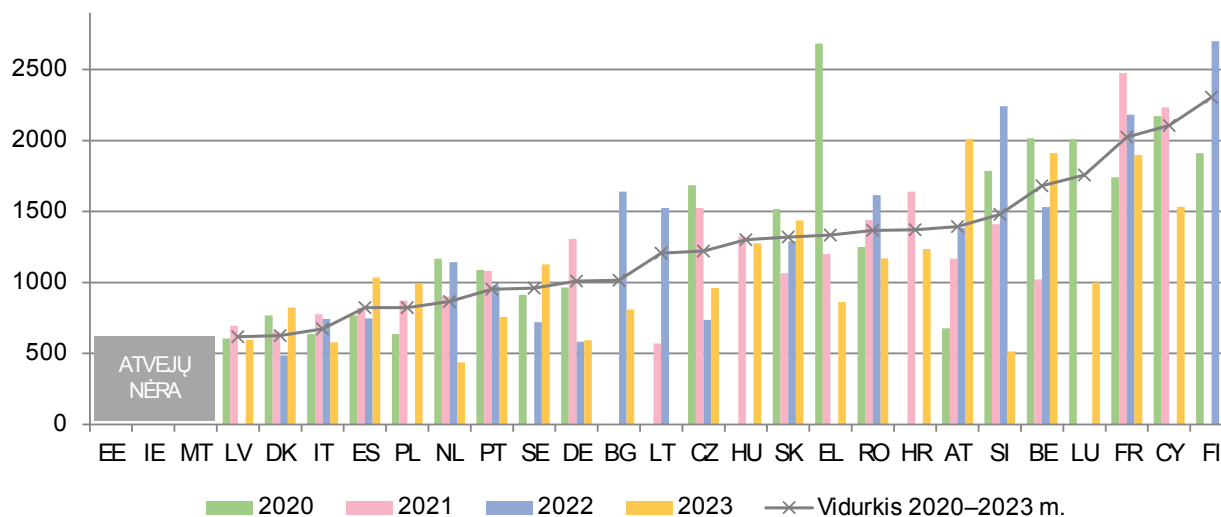
. **diagrama. Konkurencija: vidutinė teisminės peržiūros trukmė 2014, 2021–2023 m. (*)**
(pirmosios instancijos teismuose, dienomis; šaltinis – Europos Komisija ir Europos konkurencijos tinklas)

(*) Vidurkis skaičiuojamas svertiniu būdu atsižvelgiant į bylų skaičių atitinkamais metais. **AT**: 2014 ir 2021 m. duomenys apima Kartelių teismo sprendimus dėl esmės, o ne šių sprendimų teisminę peržiūrą, kurią atlieka Aukščiausiasis Teismas. Nuo 2024 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės Kartelių teismo sprendimai įtraukiami į proceso nacionalinėse konkurencijos institucijose trukmę (žr. toliau). **IT**: 2014, 2021 ir 2022 m. proceso trukmė apskaičiuota apytiksliai. Jei tam tikro stulpelio nėra, tai gali reikšti, kad ta valstybė narė tais metais nepateikė duomenų apie bylas. Daugelyje valstybių narių tokių bylų yra nedaug (mažiau nei penkios per metus), Todėl metiniai duomenys gali labai priklausyti nuo vienos ypač ilgai arba trumpai nagrinėjamos bylos (pvz., **LU** buvo tik viena byla). **ES**: Apeliacinių skundų skaičius sutampa su apeliacinius skundus dėl kiekvieno CNMC sprendimo pateikusių įmonių skaičiumi. **IE**: Netaikoma 2020, 2021 ir 2022 m., nes iki 2023 m. CCPC neturėjo įgaliojimų priimti atitinkamo tipo sprendimų, kuriuos būtų galima peržiūrėti teismine tvarka.

⁵¹ Žr. 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo (Tekstas svarbus EEE), OL L 1, 2003 1 4, p. 1–25, ypač jo 3 ir 5 straipsnius.

. diagrama. **Konkurencija: vidutinė proceso nacionalinėse konkurencijos institucijose trukmė 2021–2023 m. (*)** (dienomis; šaltinis – Europos Komisija ir Europos konkurencijos tinklas)

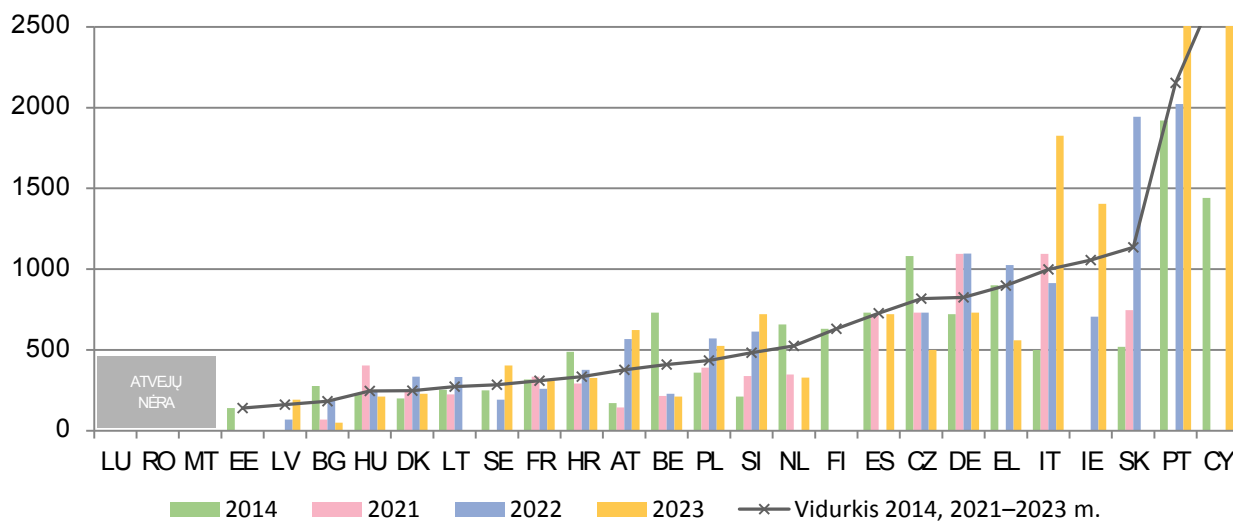
(*) Vidurkis skaičiuojamas svertiniu būdu atsižvelgiant į bylų skaičių atitinkamais metais. Pradedant nuo 2024 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės, vidutinė proceso nacionalinėse konkurencijos institucijose trukmė skaičiuojama kaip dienų nuo pirmosios oficialios tyrimo priemonės iki galutinio nacionalinės konkurencijos institucijos (administracinės institucijos arba, teisminę sistemą turinčių valstybių narių atveju, teismo, turinčio įgaliojimą priimti sprendimą dėl draudimo ir (arba) skirti arba patvirtinti baudas) sprendimo priėmimo skaičius. Todėl nuo 2024 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės šioje diagramoje pateiktų duomenų negalima palyginti su ankstesnėse ES teisingumo rezultatų suvestinėse paskelbtais duomenimis. Pagal šį skaičiavimo metodą gaunami ES lygmeniu palyginami duomenys, kurie naudojami tik ES teisingumo rezultatų suvestinei parengti ir gali skirtis nuo kai kurių valstybių narių nacionaliniu lygmeniu teikiamose ataskaitose pateiktų duomenų. **CZ** ir **SK** taikoma dviejų instancijų administracinė procedūra. Apeliacine tvarka apskųstus pirmosios instancijos sprendimus peržiūri institucijos antrosios instancijos organas, todėl procesas gali užsitęsti. **DK**: Į nacionalinę teisę perkėlusį EKT+ direktyvą, 2021 m. Danija perėjo nuo vien baudžiamosios vykdymo užtikrinimo sistemos prie sistemos, pagal kurią Danijos konkurencijos institucija dabar gali tiesiogiai kreiptis į civilinių bylų teismą dėl baudos skyrimo ir priimti sprendimus dėl susitarimo savo administraciniame procese. Dėl to nuo 2022 m. priimama daugiau sprendimų. **AT**, **DK** ir **FI** atveju proceso trukmę sudaro bendra proceso administracinėse ir teisminėse nacionalinėse konkurencijos institucijose trukmė. **AT**: duomenys apima procedūras, susijusias su didelio masto karteliu statybos sektoriuje. Šios bylos dydis lėmė tai, kad procedūros, pradėtos pagal tą pačią pirmąją tyrimo priemonę, buvo (ir vis dar yra) vykdomos ir užbaigiamos viena po kitos, o tai palaipsniui iškreipė vidutinę proceso trukmę. **ES** ir **IT**: duomenys neapima nacionalinės konkurencijos institucijos priimtų sprendimų dėl įsipareigojimų. **IE**: Netaikoma 2020, 2021 ir 2022 m., nes iki 2023 m. rugsėjo mėn. CCPC neturėjo įgaliojimų pati priimti privalomųjų administracinių sprendimų antimonopolinėse bylose (iki tos datos vykdymo užtikrinimo veiksmų tokiose bylose ji tegalėjo imtis teismine tvarka).

– Elektroniniai ryšiai –

ES elektroninių ryšių teisės aktais siekiama skatinti konkurenciją, prisidėti prie bendrosios rinkos plėtros, skatinti investicijas, inovacijas ir ekonomikos augimą. Veiksmingai užtikrinus šių teisės aktų vykdymą, galima pasiekti teigiamą poveikį vartotojams: gali sumažėti kainos galutiniams vartotojams ir pagerėti paslaugų kokybė. 17 diagramoje parodyta vidutinė teisminės peržiūros bylų, kuriose ginčyti nacionalinių reguliavimo institucijų sprendimai, priimti taikant ES

elektroninių ryšių teisės aktus, nagrinėjimo trukmė (⁵²). Tai bylos įvairiose srityse – nuo sudėtingesnių rinkos analizės peržiūrų iki paprastesnių vartotojams aktualių klausimų.

. diagrama. Elektroniniai ryšiai: vidutinė teisminės peržiūros trukmė 2014, 2021–2023 m. (*)
(pirmosios instancijos teismuose, dienomis; šaltinis – Europos Komisija ir Ryšių komitetas)

(*) Kai kurių valstybių narių vertės sumažintos, kad būtų galima jas pateikti diagramoje (PT 2023 m. vertė = 2,830); CY 2023 m. vertė = 3,285). Vidurkis skaičiuojamas svertiniu būdu atsižvelgiant į bylų skaičių atitinkamais metais. Bylų skaičius įvairiose valstybėse narėse yra skirtingas. Jei tam tikro stulpelio nėra, tai reiškia, kad ta valstybė narė nepateikė duomenų apie bylas tais metais. Kai kuriais atvejais, kai susijusių bylų skaičius yra nedidelis (CZ, DK, IE, ES, LV, AT, PT), viena ypač ilgai arba trumpai nagrinėjama byla gali turėti didelės įtakos metiniams duomenims ir vienais ar kitais metais duomenys gali labai skirtis. DK skundus pirmąją instanciją nagrinėja kvaziteisminė institucija. ES, AT ir PL bylas nagrinėja įvairūs teismai, priklausomai nuo dalyko.

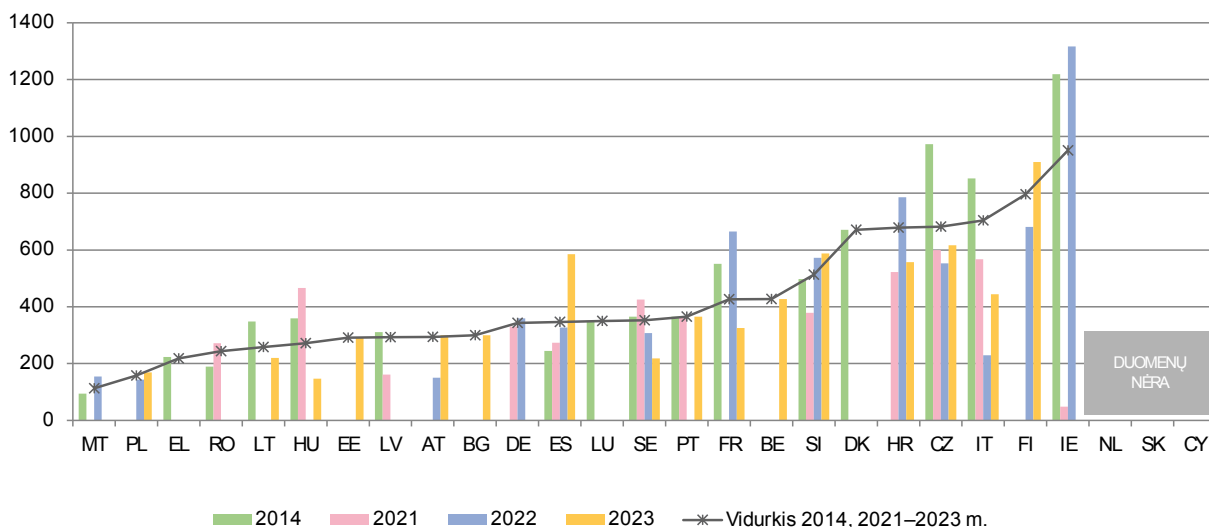
– ES prekių ženklas –

Skatinant investicijas į inovacijas ypač svarbu veiksmingai ginti intelektinės nuosavybės teises. ES teisės aktais dėl ES prekių ženklų (⁵³) nacionaliniams teismams suteiktas svarbus vaidmuo – jiems leidžiama veikti kaip ES teismams ir priimti sprendimus, darančius poveikį bendrajai rinkai. 18 diagramoje parodyta vidutinė privačių šalių bylinėjimosi ES prekių ženklų pažeidimo bylose trukmė.

⁵² Duomenys apskaičiuoti remiantis tuo, kiek laiko nagrinėtos apeliacinės bylos, iškeltos po nacionalinių reguliavimo institucijų sprendimų, priimtų taikant nacionalinės teisės aktus, kuriais įgyvendinama ES elektroninių ryšių reguliavimo sistema – Direktyva 2002/19/EB (Prieigos direktyva), Direktyva 2002/20/EB (Leidimų direktyva), Direktyva 2002/21/EB (Pagrindų direktyva), Direktyva 2002/22/EB (Universaliųjų paslaugų direktyva) – ir kiti susiję ES teisės aktai, tokie kaip radijo spektro politikos programa ir Komisijos sprendimai dėl radijo spektro, išskyrus Direktyvą 2002/58/EB dėl privatumo ir elektroninių ryšių.

⁵³ 2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo (OL L 154, 2017 6 16, p. 1–99).

. **diagrama. ES prekių ženklas: vidutinė su ES prekių ženklų susijusių pažeidimų bylų nagrinėjimo trukmė 2014, 2021–2023 m. (*)** (pirmosios instancijos teismuose, dienomis; šaltinis – Europos Komisija ir Europos intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų stebėsenos centras)

(*) Vidurkis skaičiuojamas svertiniu būdu atsižvelgiant į bylų skaičių atitinkamais metais. **FR, IT, LT, LU**: kai kurių metų duomenys gauti iš atrinktų bylų imties. **DK**: duomenys iš visų su prekių ženklais (ne tik ES) susijusių bylų, nagrinėjamų komercinių ir jūrų bylų aukštuosiuose teismuose; 2023 m. baigtos nagrinėti 372 bylos, susijusios su intelektinės nuosavybės teise. Iš jų 53 buvo įprastos civilinės bylos, 275 nagrinėtos pagal ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą, o 44 nagrinėtos veiklos nutraukimo ir uždraudimo proceso tvarka. Informacijos apie bylų nagrinėjimo trukmę nėra. **EL**: duomenys pagrįsti dviejų teismų bylų trukmės svertiniu vidurkiu. **ES**: apskaičiuojant vidutinę bylų trukmę įtrauktos bylos ir dėl kitų ES intelektinės nuosavybės teisių. **PL**: 2023 m. svertinis vidurkis skaičiuotas remiantis išspręstų bylų skaičiumi. **FI**: 2023 m. vienoje iš dviejų bylų buvo kreiptasi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą. Bylos nagrinėjimo Teisingumo Teisme trukmė buvo įtraukta skaičiuojant vidutinį dienų skaičių.

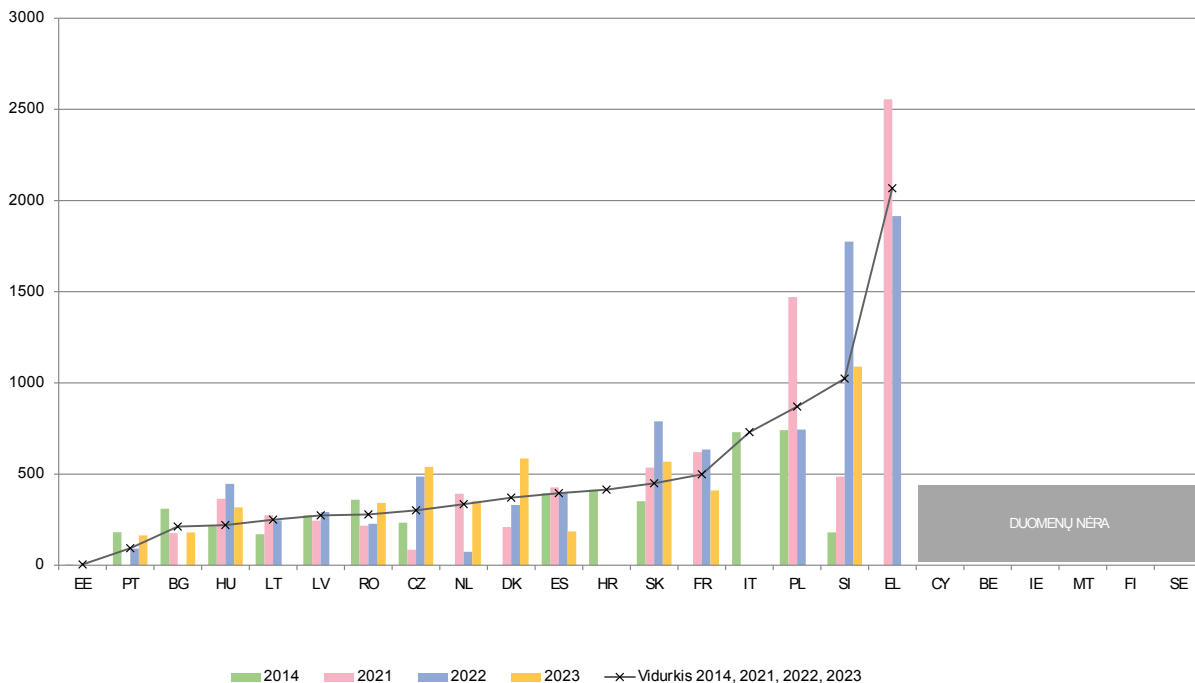
– Vartotojų apsauga –

Veiksmingai įgyvendinant vartotojų teisę užtikrinama, kad vartotojų teisės būtų apsaugotos, o vartotojų apsaugos teisės aktus pažeidžiančios įmonės neįgytų nesąžiningo pranašumo. Vartotojų apsaugos institucijos ir teismai atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant ES vartotojų teisės aktų vykdymą⁵⁴ įvairiose nacionalinėse vykdymo užtikrinimo sistemose. 19 diagramoje parodyta teisminės peržiūros bylų, kuriose ginčijami ES teisę taikančių vartotojų apsaugos institucijų sprendimai, vidutinė nagrinėjimo trukmė.

Veiksmingai užtikrinant piliečių arba įmonių teises gali dalyvauti įvairūs subjektai – ne tik teismai, bet ir administracinės institucijos. Siekiant toliau tirti šią vykdymo užtikrinimo grandinę pateikiami duomenys apie vartotojų apsaugos institucijų procedūrų trukmę. 20 diagramoje parodyta vidutinė nacionalinių vartotojų apsaugos institucijų administracinių sprendimų priėmimo trukmė 2014 ir 2021–2023 m. Tai, be kita ko, gali būti sprendimai, kuriais paskelbiama apie materialinės teisės normų pažeidimus, taip pat sprendimai dėl laikinosios priemonės, teismo nutarčių, kuriomis draudžiama tęsti tam tikrą veiklą, dėl teismo proceso pradėjimo ir bylos užbaigimo.

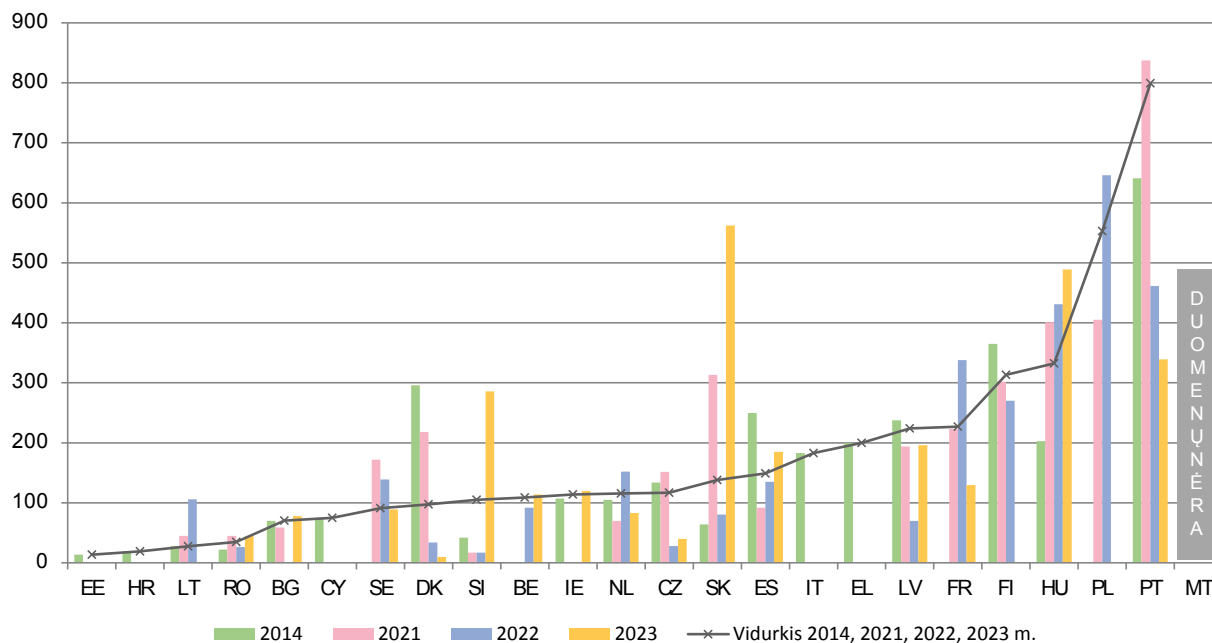
⁵⁴ 20 ir 21 diagramos susijusios su Nesąžiningų sutarčių sąlygų direktyvos (93/13/EEB), Vartojimo prekių pardavimo ir garantijų direktyvos (1999/44/EB), Nesąžiningos komercinės veiklos direktyvos (2005/29/EB) ir Vartotojų teisių direktyvos (2011/83/EB) ir jų nacionalinių įgyvendinimo nuostatų vykdymo užtikrinimu.

. diagrama. Vartotojų apsauga: vidutinė teisminės peržiūros trukmė 2014, 2021–2023 m. (*)
 (pirmosios instancijos teismuose, dienomis; šaltinis – Europos Komisija ir Bendradarbiavimo vartotojų apsaugos srityje tinklas)

(*) Vidurkis skaičiuojamas svertiniu būdu atsižvelgiant į bylą skaičių atitinkamais metais. **DE, LU, AT**: šis scenarijus netaikomas, nes vartotojų apsaugos institucijos neturi įgaliojimų priimti sprendimus dėl atitinkamų vartotojų apsaugos taisyklių pažeidimų. **EL** ir **RO** pateikti kai kurių metų duomenys yra apytikriai apskaičiuota vidutinė trukmė.

. **diagrama. Vartotojų apsauga: vidutinė vartotojų apsaugos institucijų administracinių sprendimų priėmimo trukmė 2014, 2021–2023 m. (*)** (pirmosios instancijos teismuose, dienomis; šaltinis – Europos Komisija ir Bendradarbiavimo vartotojų apsaugos srityje tinklas)

(*) Vidurkis skaičiuojamas svertiniu būdu atsižvelgiant į bylų skaičių atitinkamais metais. **DE, LU, AT**: netaikoma, nes vartotojų apsaugos institucijos neturi įgaliojimų priimti sprendimus dėl atitinkamų vartotojų apsaugos taisyklių pažeidimų. **DK, EL, FR, RO** ir **FI**: pateikti kai kurių metų duomenys yra apytikriai apskaičiuota vidutinė trukmė.

– Pinigų plovimas –

Pinigų plovimo prevencija ir kova su juo ⁽⁵⁵⁾ ne tik atima iš nusikaltėlių išteklius neteisėtiems veiksams vykdyti ir iš esmės išardo organizuoto nusikalstamumo tinklus, bet ir yra labai svarbi finansų sektoriaus patikimumui, vientisumui ir stabilumui, pasitikėjimui finansų sistema ir sąžiningai konkurencijai bendrojoje rinkoje ⁽⁵⁶⁾. Pinigų plovimas gali atgrasyti užsienio investuotojus, iškreipti tarptautinį kapitalo judėjimą, kenkti šalies makroekonominiams rodikliams, todėl gali mažėti gerovė ir gali būti eikvojami ištekliai, kuriuos būtų galima skirti produktyvesnei ekonominei veiklai ⁽⁵⁷⁾. Pagal Kovos su pinigų plovimu direktyvą reikalaujama, kad valstybės narės tvarkytų statistinius duomenis apie savo kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu sistemų veiksmingumą ⁽⁵⁸⁾. Bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis buvo atnaujintas klausimynas ir surinkti duomenys apie nacionalinių kovos su pinigų plovimu sistemų teisinius aspektus. 21 diagramoje parodyta pirmosios instancijos teismų bylų dėl nusikalstamų veikų, susijusių su pinigų plovimu, vidutinė trukmė.

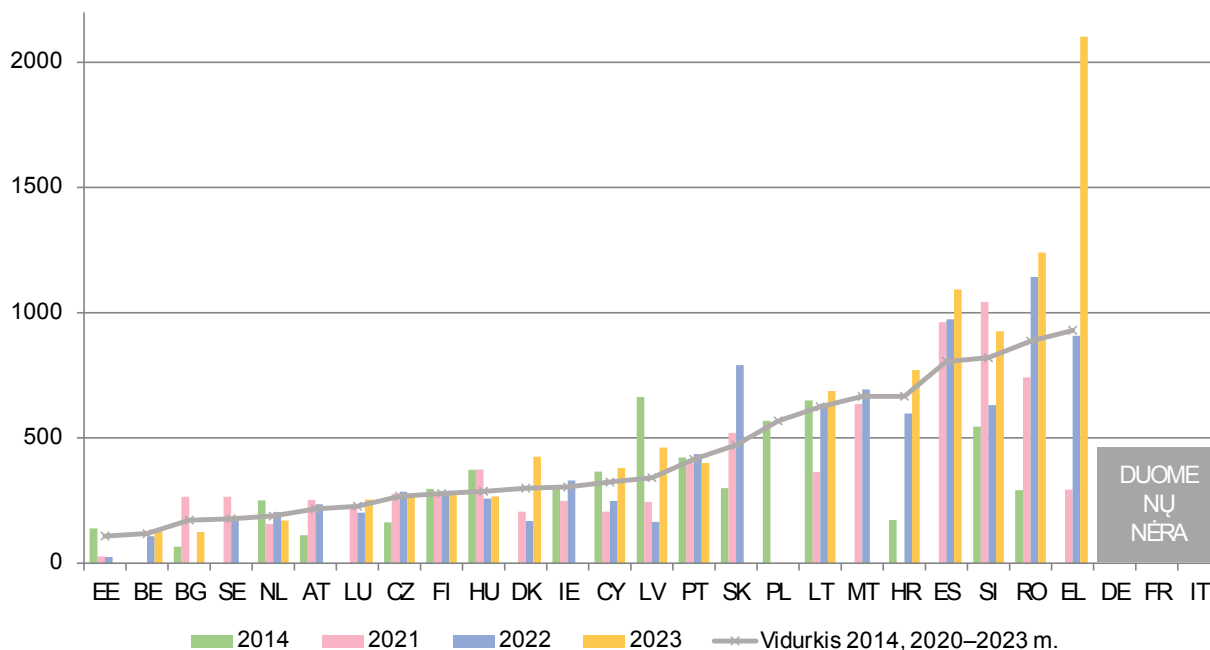
⁵⁵ ES teisėje kova su pinigų plovimu vykdoma pagal 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2018/1673 dėl kovos su pinigų plovimu baudžiamosios teisės priemonėmis.

⁵⁶ 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos 2 konstatuojamoji dalis.

⁵⁷ IMF factsheet, 8 March 2018: (<https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/16/31/Fight-Against-Money-Laundering-the-Financing-of-Terrorism>).

⁵⁸ Direktyvos (ES) 2015/849 44 straipsnio 1 dalis. Taip pat žr. Direktyvos (ES) 2018/843, kuri įsigaliojo 2018 m. birželio mėn. ir kurią valstybės narės privalėjo įgyvendinti iki 2020 m. sausio mėn., pakeistą 44 straipsnį.

. diagrama. Pinigų plovimas: vidutinė teismo bylų trukmė 2014, 2021–2023 m. (*) (pirmosios instancijos teismuose, dienomis; šaltinis – Europos Komisija ir Kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu ekspertų grupė)

(*) Vidurkis skaičiuojamas svertiniu būdu atsižvelgiant į bylų skaičių atitinkamais metais. Dėl **PT**: kiekvienos teisminės apygardos duomenų bazė buvo filtruojama pagal atitinkamus kriterijus, kad būtų gauta su pinigų plovimo bylomis susijusi informacija; kalbant apie vidutinį dienų skaičių, buvo atsižvelgta į pažeidimo datas ir galutinio sprendimo arba proceso užbaigimo datą. **CY**: sudėtingos bylos Prisieksusiųjų teisme išnagrinėjamos vidutiniškai per metus. Bylos pirmosios instancijos teismuose dėl mažiau sunkių teisės pažeidimų nagrinėjamos ilgiau. **SK**: duomenys yra viso proceso, įskaitant procesą apeliaciniame teisme, vidutinės trukmės duomenys.

– Kova su korupcija –

Korupcija trukdo tvariam ekonomikos augimui, nes dėl jos ištekliai nukreipiami nuo produktyvių rezultatų, kenkiama viešųjų išlaidų veiksmingumui ir didėja socialinė nelygybė. Ji trukdo veiksmingam ir sklandžiam bendrosios rinkos veikimui, sukuria neužtikrintas verslo sąlygas ir stabdo investicijas. Kovoti su korupcija ypač sudėtinga, nes, skirtingai nuo daugumos nusikaltimų, abi korupcijos byloje dalyvaujančios šalys yra apskritai suinteresuotos išsaugoti slaptumą. Tai taip pat prisideda prie to, kad apskritai sunku kiekybiškai įvertinti tikrąjį korupcijos reiškinio mastą visoje ES. Korupcija – ypač sunkus tarpvalstybinio pobūdžio nusikaltimas, nurodytas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 83 straipsnio 1 dalyje; su juo galima veiksmingai kovoti tik visoje Europos Sąjungoje taikant bendras būtinąsias taisykles. 2023 m. gegužės 3 d. Komisija pateikė pasiūlymą dėl direktyvos dėl kovos su korupcija baudžiamosios teisės priemonėmis kartu su bendru komunikatu dėl kovos su korupcija⁵⁹). Pasiūlymu dėl direktyvos atnaujinamos ir suderinamos ES taisyklės dėl korupcijos nusikalstamų veikų apibrėžčių ir sankcijų už jas, siekiant užtikrinti aukštus standartus kovoje su visomis korupcijos nusikalstamomis veikomis (t. y. kyšininkavimu, taip pat viešųjų lėšų pasisavinimu, prekyba įtaka, piktnaudžiavimu tarnyba,

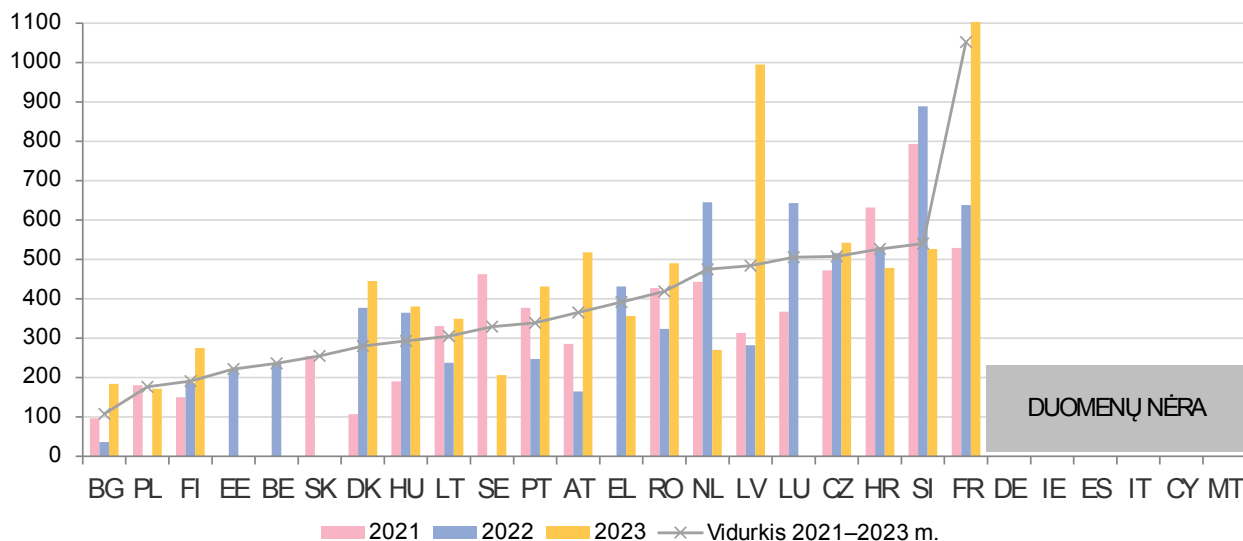
⁵⁹ Pasiūlymas dėl direktyvos dėl kovos su korupcija, COM(2023) 234 ir Bendras komunikatas dėl kovos su korupcija JOIN(2023) 12 final.

trūkdytu vykdyti teisingumą ir neteisėtu praturtėjimu, susijusiu su korupcijos nusikaltimais), kad būtų veiksmingiau užkertamas kelias korupcijai ir pagerintas vykdymo užtikrinimas. Bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis 2022 m. buvo parengtas naujas klausimynas siekiant gauti duomenų apie kyšininkavimo bylų nagrinėjimo pirmosios instancijos teismuose trukmę (22 diagrama) ⁽⁶⁰⁾.

---

⁶⁰ Šis duomenų rinkimas sutelktas į pirmosios instancijos baudžiamuosius teismus, kurie paprastai labiausiai prisideda prie bendros baudžiamojo proceso trukmės.

. **diagrama. Korupcija (kvšininkavimas): vidutinė teismo bylų trukmė 2021–2023 m. (*)**
 (pirmosios instancijos teismuose, dienomis; šaltinis – Europos Komisija ir nacionaliniai kovos su korupcija informacijos centrai)

(*) Vidurkis skaičiuojamas svertiniu būdu atsižvelgiant į bylų skaičių atitinkamais metais. Atsakymo į šį klausimą negauta iš **DE, IE, ES, IT, CY, MT**. **NL**: atliekant šį skaičiavimą 2022 m. atitinkamas laikotarpis trunka nuo dienos, kai prokuratūra atsakovui įteikia šaukimą į teismą, iki dienos, kai pirmosios instancijos teisėjas priima galutinį nuosprendį. Vidutinis pirmiau minėtų 35 bylų išnagrinėjimo laikas yra 645 dienos. Vis dėlto reikia atsižvelgti į tai, kad tuo metu, kai atitinkamas laikotarpis prasideda, byla dažnai dar nėra parengta nagrinėti teisme. Todėl prieš tai, kai byla perduodama nagrinėti teisme, praeina šiek tiek laiko. Vidutinis laiko tarpas nuo pirmojo posėdžio iki galutinio nuosprendžio paskelbimo – 194 dienos.

2.1.4. Išvados apie teisingumo sistemų veiksmingumą

Veiksmingoje teisingumo sistemoje gautos ir susikaupusios bylos tvarkomos ir teismų sprendimai priimami be nepagrįsto delsimo. Todėl pagrindiniai rodikliai, naudojami ES teisingumo rezultatų suvestinėje teisingumo sistemų veiksmingumui stebėti, yra **proceso trukmė** (turimas laikas arba vidutinė trukmė dienomis, kurių reikia bylai išspręsti), **bylų išnagrinėjimo rodiklis** (išspręstų bylų skaičiaus ir gaunamų bylų skaičiaus santykis) ir **nagrinėjamų bylų** (kurios dar turi būti išnagrinėtos iki metų pabaigos) skaičius.

Bendrieji veiksmingumo duomenys

2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje pateikti devynerių metų (2014–2023) veiksmingumo duomenys. Siekiant užtikrinti geresnį duomenų prieinamumo lygį, šio laikotarpio pradžios metai pakeisti iš 2012 m. į 2014 m., kartu išlaikant panašią trukmę, kad būtų galima aiškiai išvelgti tendencijas. Toks laikotarpis taip pat leidžia atsižvelgti į tai, kad teisingumo reformų poveikis dažnai pajuntamas tik po kurio laiko.

2014–2023 m. civilinių, komercinių ir administracinių bylų duomenys rodo, kad daugumoje atvejų vyrauja pozityvios tendencijos. 2020 m. pastebėta, kad veiksmingumas sumažėjo – tikriausiai dėl COVID-19 pandemijos, – tačiau 2021 m. ir (dar didesniu mastu) 2022 m. sugrįžta prie 2019 m. veiksmingumo lygio. 2023 m. kai kurios duomenis teikiančios valstybės narės toliau gerino savo veiksmingumą, o kitose efektyvumo lygis išliko stabilus. Tai rodo priemonių, kurių ėmėsi valstybės narės, kad padidintų savo sistemų atsparumą būsimiems sutrikimams, poveikį.

Valstybėse narėse, kurios pastaraisiais metais per Europos semestrą buvo išskirtos kaip susiduriančios su konkrečiomis problemomis, buvo tam tikrų teigiamų pokyčių⁽⁶¹⁾.

- Esamais šių valstybių narių duomenimis, nuo 2014 m. 16-oje valstybių narių **pirmosios instancijos teismo procesų trukmė** plačioje „visų bylų“ kategorijoje (4 diagrama) mažėjo arba išliko stabilu. Kategorijos „civilinės ir komercinės ginčo bylos“ (5 diagrama) pirmosios instancijos teismo procesų trukmė 13 valstybių narių toliau mažėjo arba išliko stabilu. 4 ir 5 diagramose parodyta, kad, palyginti su metais prieš tai, proceso trukmė atitinkamai sutrumpėjo aštuoniose valstybėse narėse kiekvienoje kategorijoje, o kai kuriais atvejais yra mažesnė nei 2020 m. Administracinių bylų (7 diagrama) bylų nagrinėjimo trukmė nuo 2012 m. sumažėjo arba išliko stabilu maždaug 15 valstybių

⁶¹ Per Europos semestrą Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu, 2019 m. parengė 7 valstybėms narėms (HR, IT, CY, HU, MT, PT ir SK), o 2020 m. – 8 valstybėms narėms (HR, IT, CY, HU, MT, PL, PT ir SK) skirtas rekomendacijas dėl jų teisingumo sistemų. Dėl šiuo metu vykstančio EGADP proceso konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų 2021 m. nepateikta. 2022 m. konkrečios šalims skirtos rekomendacijos dėl teismų nepriklausomumo buvo pateiktos 2 valstybėms narėms (PL ir HU). be to, 2023 m. teisingumo sistema buvo paminėta kalbant apie dvi valstybes nares (HU, PL). 2023 m. tik PL buvo pateikta KŠSR dėl jos teisingumo sistemos; ši rekomendacija buvo pagrįsta 2022 m. KŠSR. 2024 m. KŠSR dėl teisingumo sistemos ir kovos su korupcija sistemos buvo pateikta SK, KŠSR dėl teisinės valstybės principo apskritai – HU, o KŠSR dėl reguliavimo institucijų ir jų nepriklausomumo – BG. 2025 m. birželio mėn. Komisijos parengtame projekte pateiktomis KŠSR pakartotinai nurodomos tos pačios problemos, su kuriomis susiduria SK, HU ir BG. Be to, jomis siekiama spręsti klausimus, susijusius su kovos su korupcija priemonių veiksmingumu BG ir teisėkūros procesu SK atveju, o ES pateikta KŠSR dėl teismų sistemos veiksmingumo. Keliuose ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose numatytos priemonės, kuriomis siekiama didinti teisingumo sistemos veiksmingumą, kokybę ar nepriklausomumą.

narių. Palyginti su metais prieš tai, 2023 m. administracinių bylų nagrinėjimo trukmė iš viso sutrumpėjo 12 valstybių narių.

- Rezultatų suvestinėje pateikiami duomenys apie **visų instancijų teismų proceso trukmę** civilinėse ir komercinėse ginčo bylose (6 diagrama) ir administracinėse bylose (8 diagrama). Duomenys rodo, kad penkiose valstybėse narėse, kurios, kaip nustatyta, susiduria su iššūkiais dėl proceso trukmės pirmosios instancijos teismuose, aukštesnės instancijos teismai veikė efektyviau. Tačiau kitose penkiose valstybėse narėse, kurios susiduria su iššūkiais, vidutinė aukštesnės instancijos teismų proceso trukmė yra net ilgesnė nei pirmosios instancijos teismuose.
- Kalbant apie plačias kategorijas „visos bylos“ ir „civilinės ir komercinės ginčo bylos“ (9 ir 10 diagramos), pažymėtina, kad bendras valstybių narių, kurių **bylų išnagrinėjimo rodiklis** viršija 100 proc., skaičius išliko toks pat, kaip ir 2022 m. 2023 m. 18 valstybių narių, įskaitant su iššūkiais susiduriančias valstybes nares, pranešė apie aukštą bylų išnagrinėjimo rodiklį (daugiau nei 97 proc.). Tai reiškia, kad teismai apskritai yra pajėgūs išnagrinėti gaunamas šių kategorijų bylas. 2023 m. administracinių bylų atveju (11 diagrama) 14-oje valstybių narių bylų išnagrinėjimo rodiklis iš esmės išliko toks pat kaip ir 2022 m. Nors administracinių bylų išnagrinėjimo rodiklis paprastai būna mažesnis nei kitų kategorijų bylų, 15 valstybių narių toliau daro didelę pažangą. Visų pirma, septynios iš valstybių narių, kurios susiduria su iššūkiais, praneša, kad nuo 2014 m. administracinių bylų išnagrinėjimo rodiklis pagerėjo.
- Nuo 2014 m. padėtis išliko stabili arba toliau gerėjo keturiose valstybėse narėse, kuriose buvo sprendžiamos didžiausios **susikaupusių bylų**, nepaisant jų kategorijos, valdymo problemos (12 diagrama). Nepaisant padidėjusio nagrinėjamų bylų skaičiaus, 2023 m. 10 valstybių narių nagrinėjamų bylų skaičius išliko stabilus civilinių ir komercinių ginčo bylų kategorijoje (13 diagrama) ir administracinių bylų kategorijoje (14 diagrama). Tačiau, nepaisant šios pažangos, tebėra reikšmingų skirtumų tarp tų valstybių narių, kuriose nagrinėjamų bylų yra gana nedaug, ir tų, kuriose nagrinėjamų bylų skaičius yra didelis.

Veiksmingumas konkrečiose ES teisės srityse

Duomenys apie vidutinę proceso trukmę konkrečiose ES teisės srityse (15–22 diagramos) sudaro sąlygas išsiaiškinti, kaip teisingumo sistemos veikia sprendžiant konkrečių tipų su verslu susijusius ginčus.

Duomenys apie veiksmingumą konkrečiose ES teisės srityse renkami remiantis siaurai apibrėžtais scenarijais, todėl atitinkamų bylų gali būti nedaug. Vis dėlto, lyginant su apskaičiuota proceso trukme, nurodyta pateikiant bendruosius veiksmingumo duomenis, šios diagramos parodo realią vidutinę visų susijusių bylų trukmę konkrečiose srityse tam tikrais metais. Verta pažymėti, kad valstybės narės, kurių bendri veiksmingumo duomenys nesuteikia pagrindo teigti, kas esama problemų, vis dėlto praneša apie gerokai ilgesnę vidutinę bylų nagrinėjimo trukmę konkrečiose ES teisės srityse. Be to, bylų trukmė įvairiose konkrečiose srityse toje pačioje valstybėje narėje gali būti skirtinga.

Kitoje praėjusiais metais pateiktoje diagramoje dėmesys sutelkiamas į baudžiamojo proceso, visų pirma susijusio su kyšininkavimu, trukmę ir parodomas veiksmingumo lygis toje ES teisės srityje.

Galiausiai 2025 m. rezultatų suvestinėje ir toliau pateikiama išvalgų apie visos vykdymo užtikrinimo grandinės veiksmingumą, kuris yra svarbus teigiamai verslo ir investicijų aplinkai. Pavyzdžiui, konkurencijos teisės bylose yra schema, kurioje daugiausia dėmesio skiriama procedūrų nacionalinėje konkurencijos institucijoje trukmei ir šios institucijos sprendimų teisminei peržiūrai.

- Kalbant apie **konkurencijos bylų teisminę peržiūrą** (15 diagrama) pažymėtina, kad bendras bylų, kurias gauna teismai visoje ES, skaičius padidėjo, teisminės peržiūros trukmė sutrumpėjo arba išliko stabili septyniose valstybėse narėse, o padidėjo penkiose valstybėse narėse. Nepaisant vidutiniškai teigiamos tendencijos, septynios valstybės narės pranešė, kad 2023 m. vidutinė trukmė viršijo 1 000 dienų. Dėl **proceso nacionalinėse konkurencijos institucijose** (16 diagrama) pažymėtina, jog 11 valstybių narių pranešė, kad procesas trunka mažiau nei 1 000 dienų. Iš valstybių narių, kurios įvardytos kaip patiriančios sunkumų, susijusių su konkurencijos bylų teisminės peržiūros veiksmingumu, trys valstybės narės yra tarp veiksmingiausių vertinant procesą nacionalinėse konkurencijos institucijose.
- **Elektroninių ryšių** (17 diagrama) srityje teismų gaunamų bylų skaičius sumažėjo, palyginti su ankstesniais metais, todėl 2022 m. pastebėta teigiama proceso trukmės trumpėjimo tendencija išliko. 2023 m. devynios valstybės narės fiksavo, kad vidutinė proceso trukmė, palyginti su 2022 m., sutrumpėjo arba nepakito, o septyniose valstybėse narėse – išaugo.
- 2023 m. **ES prekių ženklų pažeidimo bylose** (18 diagrama) bendras gaunamų bylų skaičius sumažėjo, palyginti su 2022 m. Keturios valstybės narės savo darbo krūvį valdė veiksmingiau ir pranešė, kad proceso trukmė sutrumpėjo arba nepakito, o šešiose valstybėse narėse vidutinė proceso trukmė akivaizdžiai pailgėjo.
- **ES vartotojų teisės srityje** matyti galimas bendras vykdymo užtikrinimo grandinės, kurią sudaro administracinės ir teisminės peržiūros procedūros, poveikis (19 ir 20 diagramos). 2023 m. šešios valstybės narės nurodė, kad jų vartotojų apsaugos institucijos su ES vartotojų apsaugos teise susijusiose bylose sprendimus priėmė vidutiniškai greičiau negu per tris mėnesius, o devyniose kitose valstybėse narėse tokiems sprendimams priimti prireikė iki vieno metų. Tais atvejais, kai vartotojų apsaugos institucijų sprendimai buvo ginčijami teisme, 2023 m. tendencijos, susijusios su administracinio sprendimo teisminės peržiūros trukme, buvo skirtingos: penkiose valstybėse narėse trukmė pailgėjo, o penkiose kitose – sutrumpėjo, palyginti su 2022 m. Dviejose valstybėse narėse vidutinė teisminės peržiūros trukmė vis dar viršija 1 000 dienų.
- Veiksmingos **kovos su pinigų plovimu** priemonės yra labai svarbios finansų sistemos apsaugai ir padeda užtikrinti sąžiningą konkurenciją ir užkirsti kelią neigiamoms ekonominėms pasekmėms. Pernelyg ilgai trunkantys teismo procesai gali pakenkti ES gebėjimui kovoti su pinigų plovimu arba sumažinti pastangų šioje srityje veiksmingumą. 21 diagramoje pateikti atnaujinti duomenys apie teismo procesų, susijusių su pinigų plovimo nusikalstamomis veikomis, trukmę. Iš jos matyti, kad nors septyniose valstybėse narėse pirmosios instancijos teismo procesai vidutiniškai trunka iki metų,

penkiose valstybėse narėse jie trunka vidutiniškai iki dvejų metų, o penkiose valstybėse narėse – vidutiniškai iki 3,5 metų ⁽⁶²⁾.

- **Korupcija** yra ypač sunkus nusikaltimas, kuriam būdingas tarpvalstybinis aspektas. Korupcija sukelia neigiamų ekonominių padarinių ir su ja galima veiksmingai kovoti tik nustatant bendras minimalias taisykles visoje ES. Rezultatų suvestinėje pateikiami duomenys apie teismo procesų, kuriuose nagrinėjamos kyšininkavimo bylos, trukmę. 22 diagramoje parodytas skirtingas duomenų prieinamumo lygis valstybėse narėse ir vidutinės proceso trukmės skirtumai pirmosios instancijos baudžiamuosiuose teismuose. Vertinant 2023 m. duomenis, aštuoniose valstybėse narėse bylos užbaigiamos maždaug per metus, o likusiose septyniose valstybėse narėse, apie kurias turima duomenų, procesas gali trukti iki dvejų metų. Apskritai vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už kyšininkavimo nusikaltimus ir priimti atitinkamus teismo sprendimus yra sudėtinga; tai atspindi sunkų tokių nusikaltimų pobūdį. Tai taip pat matyti iš proceso trukmės.

2.2. Teisingumo sistemų kokybė

Teisingumo sistemų kokybės vertinimo būdų yra ne vienas. 2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje toliau nagrinėjami veiksniai, kurie visuotinai pripažįstami kaip svarbūs gerinant teisingumo kokybę. Jie skirstomi į keturias kategorijas:

- 1) teisė kreiptis į teismą visuomenei ir verslo subjektams;
- 2) pakankami finansiniai ir žmogiškieji ištekliai;
- 3) vertinimo priemonių taikymas;
- 4) skaitmeninimas.

2.2.1. Teisė kreiptis į teismą

Prieinamumą būtina užtikrinti visoje teisingumo grandinėje, kad visi žmonės, įskaitant asmenis, kuriems gresia diskriminacija, vyresnio amžiaus asmenis ir nusikaltimų aukas, galėtų gauti reikiamą informaciją (apie teisingumo sistemą, apie tai, kaip pareikšti ieškinį, apie su tuo susijusius finansinius aspektus, apie bylos eigą iki pat proceso pabaigos) ir kad teismo sprendimas būtų prieinamas internetu.

– *Teisinė pagalba, teismo mokesčiai ir teisinės išlaidos* –

Didelę įtaką naudojimuisi teise kreiptis į teismą turi bylinėjimosi išlaidos. Didelės bylinėjimosi išlaidos, įskaitant teismo mokesčius ⁽⁶³⁾ ir teisines išlaidas ⁽⁶⁴⁾, gali trukdyti naudotis teise kreiptis

⁶² 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/1673 dėl kovos su pinigų plovimu baudžiamosios teisės priemonėmis bus pašalintos tam tikros teisinės kliūtys, dėl kurių gali būti vilkinamas baudžiamasis persekiojimas, pavyzdžiui, taisyklė, kad baudžiamasis persekiojimas už pinigų plovimą gali būti pradėtas tik užbaigus procesą dėl pagrindinio pirminio nusikaltimo. Direktyvą į nacionalinę teisę valstybės narės turėjo perkelti iki 2020 m. gruodžio 8 d.

⁶³ Teismo mokesčiai – tai suma, mokėtina už teismo proceso, kuris nėra baudžiamasis procesas, pradėjimą teisme arba specializuotame teisme.

⁶⁴ Teisinės išlaidos – tai sąskaita už advokatų savo klientams suteiktas paslaugas.

į teismą. Bylinėjimosi išlaidos civilinėse ir komercinėse bylose ES lygmeniu nėra suderintos. Jos reglamentuojamos nacionalinės teisės aktais ir įvairiose valstybėse narėse yra skirtingos.

Galimybė gauti teisinę pagalbą yra viena iš pagrindinių teisių, įtvirtintų ES pagrindinių teisių chartijoje⁽⁶⁵⁾. Teisinė pagalba leidžia pasinaudoti teise kreiptis į teismą tiems asmenims, kurie kitaip tokių išlaidų padengti arba tokių mokesčių iš anksto sumokėti negalėtų. Daugumoje valstybių narių teisinė pagalba teikiama priklausomai nuo prašytojo pajamų⁽⁶⁶⁾.

23 diagramoje parodyta galimybė gauti visą arba dalinę teisinę pagalbą konkrečioje vartotojų apsaugos byloje, kurioje pareikštas 6 000 EUR dydžio ieškinys. Joje palygintos pajamų ribos, taikomos suteikiant teisinę pagalbą, išreikštos kaip skurdo ribos (Eurostato nustatytos kiekvienoje valstybėje narėje) procentinė dalis⁽⁶⁷⁾. Pavyzdžiui, jei teisinės pagalbos teikimo riba yra 20 proc., tai reiškia, kad teisinę pagalbą vis dar gali gauti prašytojas, kurio pajamos 20 proc. viršija Eurostato nustatytą skurdo ribą jo valstybėje narėje. Tačiau jei teisinės pagalbos riba yra žemesnė už 0, tai reiškia, kad asmuo, kurio pajamos yra mažesnės nei skurdo riba, gali neturėti teisės teisinę pagalbą gauti.

Devynios valstybės narės taiko teisinės pagalbos sistemą, pagal kurią sumokama 100 proc. su bylinėjimusi susijusių išlaidų (visiška teisinė pagalba); tokią teisinės pagalbos sistemą papildo sistema, kurią taikant sumokama dalis išlaidų (dalinė teisinė pagalba) ir kuriai galioja skirtingi tinkamumo kriterijai. 10 valstybių narių taiko arba visiškos, arba dalinės teisinės pagalbos sistemą, bet ne abi sistemas kartu. Keturiuose valstybėse narėse teismai turi diskreciją priimti sprendimą dėl teisinės pagalbos suteikimo.

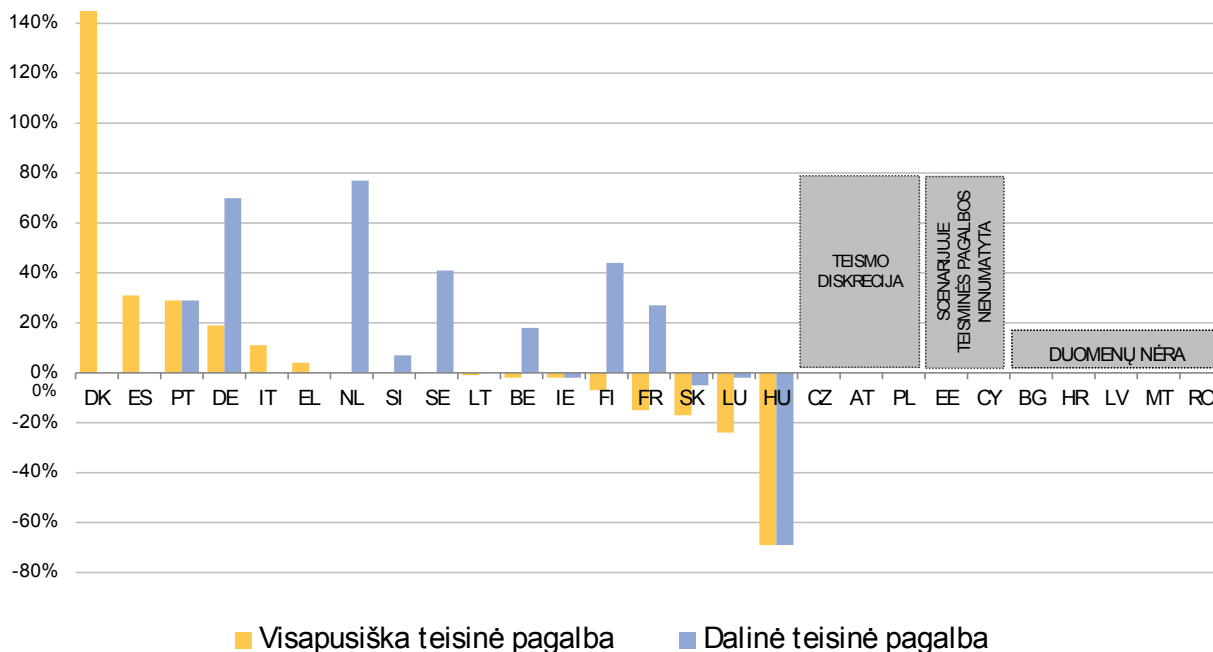
---

⁶⁵ ES pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio 3 dalis.

⁶⁶ Valstybės narės naudoja įvairius metodus tinkamumo ribai nustatyti, pvz., skirtingus ataskaitinius laikotarpius (mėnesio arba metinės pajamos). 14 valstybių narių taip pat nustatyta riba, susieta su prašytojo asmeniniu kapitalu. Šioje diagramoje į tai neatsižvelgiama. BE, BG, IE, ES, FR, HR, HU, LT, LU, NL ir PT tam tikroms grupėms priklausantiems asmenims (pvz., asmenims, gaunantiems tam tikras pašalpas) teisė gauti teisinę pagalbą civilinių ir komercinių ginčų bylose suteikiama savaime. Šioje diagramoje neatsižvelgiama į papildomus kriterijus, kuriuos valstybės narės gali taikyti, pvz., dėl bylos esmės. Nors tai tiesiogiai nesusiję su diagrama, reikėtų pažymėti, kad kai kuriose valstybėse narėse (AT, CZ, DE, DK, IT, NL, PL, SI) teisinė pagalba teikiama ne tik fiziniams asmenims. EE sprendimas teikti teisinę pagalbą nepriklauso nuo prašytojo finansinių išteklių dydžio. IE iš dalies teikiant teisinę pagalbą turi būti atsižvelgiama ir į prašytojo disponuojamą turtą. LV dėl pritaikyto skaičiavimo metodo duomenų neįmanoma palyginti su praėjusių metų duomenimis.

⁶⁷ Siekiant rinkti palyginamus duomenis, Eurostato nustatyta kiekvienos valstybės narės skurdo riba perskaičiuota į mėnesio pajamas. Nustatyta skurdo rizikos lygio (AROP) riba yra lygi 60 proc. nacionalinės ekvivalentinių disponuojamųjų namų ūkio pajamų medianos. Europos pajamų ir gyvenimo sąlygų tyrimas, Eurostato lentelė ilc_li01 (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_li01/default/table?lang=en).

. diagrama. Konkrečioje vartotojų apsaugos byloje teikiant teisinę pagalbą taikoma pajamų riba, 2024 m. (*) (procentiniai skirtumai nuo Eurostato nustatytos skurdo ribos; šaltinis – Europos Komisija ir Europos advokatūrų ir teisininkų draugijų taryba (CCBE) ⁽⁶⁸⁾)

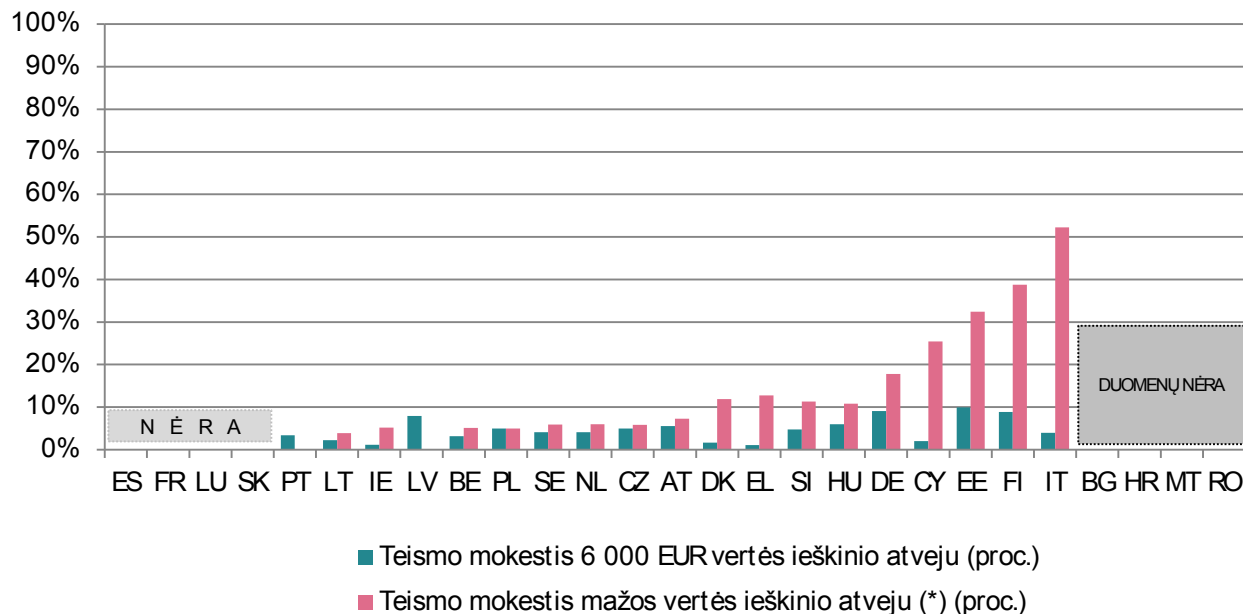

(*) Skaičiavimai grindžiami 2023 m. skurdo rizikos lygio (AROP) ribinėmis vertėmis. **BE, DE, ES, FR, IE, IT, LT, LU, NL, SI, SK, FI:** teikiant teisinę pagalbą turi būti atsižvelgiama ir į prašytojo disponuojamą turtą. **EL:** teisinės pagalbos gavėjas yra asmuo, kurio metinės kapitalo pajamos neviršija 2/3 mažiausių metinių atlyginimų, numatytų galiojančiuose teisės aktuose. **LU:** nustatyta dalinės teisinės pagalbos tvarka. Konkrečios ribos nėra, teisinės pagalbos suteikimas priklauso nuo bendros pareiškėjo finansinės ir šeiminės padėties. **BG, HR, LV, MT ir RO:** duomenų nepateikta.

Teisinės pagalbos gavėjai dažnai atleidžiami nuo teismo mokesčių mokėjimo. Tik šešiose valstybėse narėse (Bulgarijoje, Čekijoje, Graikijoje, Austrijoje, Maltoje ir Lenkijoje) teisinės pagalbos gavėjai nuo teismo mokesčių mokėjimo savaime nėra atleidžiami. Čekijoje dėl teisinės pagalbos gavėjo atleidimo nuo teismo mokesčių teismas sprendžia kiekvienu atveju atskirai. Liuksemburge bylos šalys, kurios gauna teisinę pagalbą, neprivalo mokėti mokesčių teismo antstoliui. 24 diagramoje, remiantis dviem scenarijais, palyginama teismo mokesčio suma, nurodyta kaip ieškinio vertės dalis. Jei, pavyzdžiui, toliau pavaizduotoje diagramoje teismo mokestis sudaro 10 proc. 6 000 EUR ieškinio sumos, norėdamas pradėti teismo procesą vartotojas turės sumokėti 600 EUR teismo mokestį. Ieškinio dėl nedidelės sumos dydis nustatytas remiantis skurdo rizikos lygio (AROP) riba, Eurostato nustatyta kiekvienoje valstybėje narėje.

⁶⁸ 2024 m. duomenys renkami naudojant Europos advokatūrų ir teisininkų draugijų tarybos (CCBE) narių atsakymus į klausimą, grindžiamą vartotojo ginčo su įmone scenarijumi (nurodytos dvi skirtingos ieškinio sumos: 6 000 EUR ir suma, atitinkanti Eurostato nustatytą kiekvienos valstybės narės skurdo rizikos lygio (AROP) ribą). Atsižvelgiant į tai, kad teisinės pagalbos suteikimo sąlygos priklauso nuo prašytojo padėties, buvo remiamasi šiuo scenarijumi: pagalbos prašytojas yra nesusituokęs 35 metų amžiaus darbuotojas, neturintis išlaikytinių arba nedraustas teisinių išlaidų draudimu, gaunantis reguliarias pajamas ir gyvenantis nuomojamame bute.

. **diagrama. Teismo mokesčiai pradėdant teismo procesą konkrečioje vartotojų apsaugos byloje, 2024 m. (*)** (teismo mokesčio dydis, išreikštas ieškinio sumos dalimi; šaltinis – Europos Komisija ir Europos advokatūrų ir teisininkų draugijų taryba (CCBE) ⁽⁶⁹⁾)

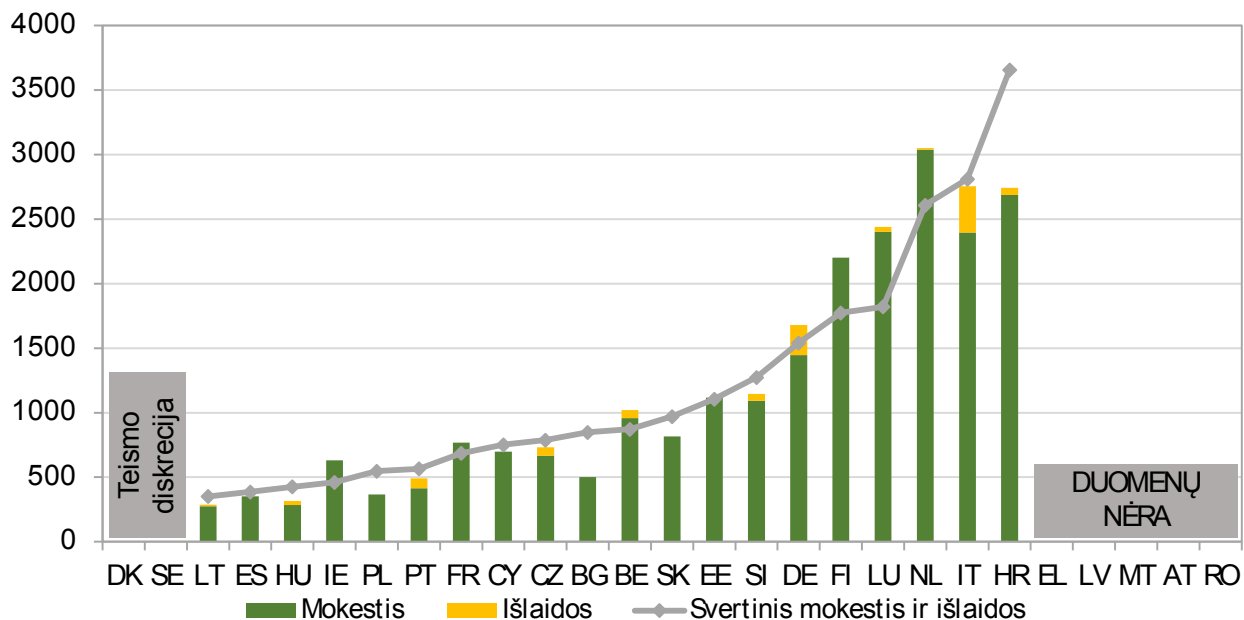
(*) Skaičiavimai grindžiami 2023 m. skurdo rizikos lygio (AROP) ribinėmis vertėmis. Ieškinys dėl nedidelės sumos – reikalavimas, atitinkantis Eurostato nustatytą skurdo ribą vienam asmeniui kiekvienoje valstybėje narėje, perskaičiuotas į mėnesines pajamas (pvz., 2022 m. ši suma svyravo nuo 326 EUR **BG** iki 2 381 EUR **LU**). **BE**: 24 EUR įnašas į antrinės teisinės pagalbos fondą; teismo kanceliarijos mokesčiai: 50 arba 165 EUR; po išteisinamojo arba apkaltinamojo nuosprendžio: galbūt 1 350 EUR procesinių išlaidų kompensacijai. **NL**: teismo mokesčių sumos yra susijusios su besibylinėjančia šalimi, kurios metinės pajamos yra mažesnės nei 30 000 EUR. **SE**: teismo mokestis galioja, jei ieškinio suma viršija 2 329 EUR.

25 diagramoje parodytas teisinės pagalbos, išmokėtos baudžiamosios teisės advokatams konkrečioje baudžiamosioje byloje remiantis atvejo tyrimu ⁽⁷⁰⁾, lygis. Respondentai nurodė, kiek advokatams būtų sumokėta iš valstybės biudžeto pagal apibūdintą išgalvotą scenarijų.

⁶⁹ Duomenys, susiję su 2023 m. galiojančiomis pajamų ribomis, surinkti naudojant Europos advokatūrų ir teisininkų draugijų tarybos (CCBE) narių atsakymus į klausimą, grindžiamą vartotojo (fizinio asmens) ginčas su įmone (nurodytos dvi skirtingos ieškinio sumos: 6 000 EUR ir suma, atitinkanti Eurostato nustatytą kiekvienos valstybės narės skurdo rizikos lygio (AROP) ribą).

⁷⁰ Žr. 2024 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 70 išnašą, kurioje šis atvejo tyrimas aprašytas.

. **diagrama. Teisinės pagalbos, išmokėtos baudžiamosios teisės advokatams konkrečioje baudžiamosioje byloje, lygis, 2024 m. (*)** (šaltinis – Europos Komisija ir Europos advokatūrų ir teisininkų draugijų taryba (CCBE) ⁽⁷¹⁾)

(*) Duomenys renkami remiantis konkrečiais atvejo tyrimu. Visos sumos nurodytos eurais; prireikus jos buvo perskaičiuotos iš nacionalinių valiutų⁷². Siekiant atsižvelgti į valstybių narių ekonominius skirtumus, honoraro ir išlaidų pridėtinė vertė buvo padalyta iš lyginamųjų kainų lygio indeksų, išreikštų procentais (ES vidurkis yra 100 proc., DK – 149 proc., BG – 59 proc.)⁷³. Taip koreguojama advokatų gaunamo honoraro ir išlaidų suma. **AT**: Austrijos teisinės pagalbos sistema finansuojama valstybės ir grindžiama visų Austrijos advokatų, kurie visi dalyvauja teisinės pagalbos sistemos rotacijos principu grindžiamoje sistemoje, solidarumu. Apskritai joks advokatas negauna jokio tiesioginio atlygio už teisinės pagalbos paslaugas. Vietoj to Austrijos valstybė Austrijos advokatūrai moka metinę vienkartinę sumą už visas teisinės pagalbos paslaugas, kurias teikia visi advokatai. Austrijos advokatūra šią sumą regioninėms advokatūroms paskirsto remdamasi registruotų advokatų, kurie teikė teisinės pagalbos paslaugas, skaičiumi ir teisinės pagalbos bylų, kurias nagrinėjo regioninės advokatūros, skaičiumi. Pinigai naudojami advokatų socialinės apsaugos ir pensijų sistemai, kuri nėra finansuojama valstybės. **IE**: advokato profesija skirstoma į baristerio ir solisitoriaus. Kiekvienai iš šių profesijų teikiama teisinė pagalba varijuoja. Pirmiau pavaizduotoje diagramoje nurodytas didžiausias sumos mokestis, kuris esant konkrečiam scenarijui galėtų būti imamas pagal teisinės pagalbos sistemą.

⁷¹ Duomenys, susiję su 2022 m. galiojančiomis pajamų ribomis, surinkti naudojant Europos advokatūrų ir teisininkų draugijų tarybos (CCBE) narių atsakymus į klausimą, grindžiamą vartotojo (fizinio asmens) ginčo su įmone scenarijumi (nurodytos dvi skirtingos ieškinio sumos: 6 000 EUR ir suma, atitinkanti Eurostato nustatytą kiekvienos valstybės narės skurdo rizikos lygio (AROP) ribą).

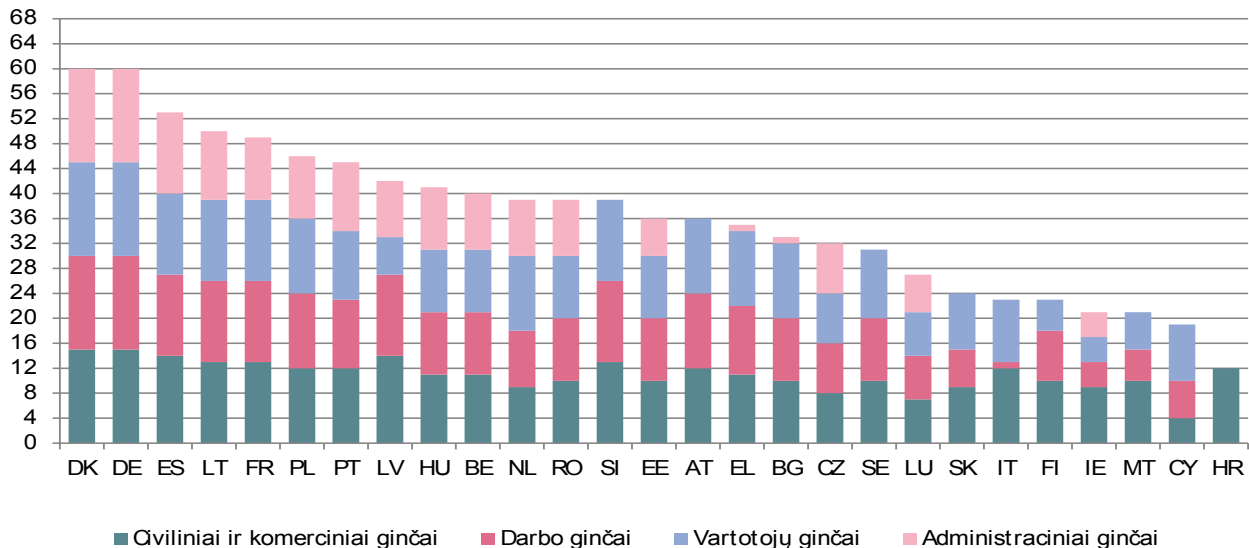
⁷² Konvertavimas taikant 2024 m. rugsėjo 30 d. Europos Centrinio Banko nustatytus euro keitimo kursus: 1,9558 BGN, 25,184 CZK, 7,4560 DKK, 396,88 HUF, 4,2788 PLN, 4,9753 RON, 11,3000 SEK.

⁷³ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00120/default/table?lang=en&category=t_prc.t_prc_ppp.

– Galimybė naudotis alternatyvaus ginčų sprendimo būdais –

26 diagramoje parodytos valstybių narių pastangos skatinti savanoriškai taikyti alternatyvaus ginčų sprendimo būdus taikant konkrečias paskatas. Paskatos gali skirtis priklausomai nuo teisės srities ⁽⁷⁴⁾.

. diagrama. Alternatyvaus ginčų sprendimo būdų rėmimas ir paskatos jais naudotis, 2024 m.
(* (šaltinis – Europos Komisija ⁽⁷⁵⁾))

(* Didžiausias galimas balas – 68 taškai. Suvestiniai rodikliai grindžiami tokiais rodikliais: 1) svetainė, kurioje pateikiama informacija apie alternatyvų ginčų sprendimą; 2) viešinimo kampanijos žiniasklaidoje; 3) plačiai visuomenei skirtos brošiūros; 4) gavęs prašymą teismas organizuoja specialias informavimo apie alternatyvų ginčų sprendimą sesijas; 5) teismuose dirbantis alternatyvaus ginčų sprendimo / tarpininkavimo koordinatorius; 6) alternatyvaus ginčų sprendimo naudojimo vertinimų skelbimas; 7) statistinių duomenų apie alternatyvaus ginčų sprendimo naudojimą skelbimas; 8) teikiant teisinę pagalbą (iš dalies arba visiškai) padengiamos patirtos alternatyvaus ginčų sprendimo išlaidos; 9) visiškai arba iš dalies grąžinami teismo mokesčiai (įskaitant žyminius mokesčius); 10) dalyvaujant alternatyvaus ginčų sprendimo procedūrose nereikia samdyti advokato; 11) teisėjai gali veikti kaip tarpininkai; 12) ginčo šalių pasiektą susitarimą teismas paskelbia vykdytinu; 13) yra galimybė pradėti procesą ar pateikti ieškinį ir pateikti dokumentinius įrodymus internetu; 14) apie proceso pradėjimą ir įvairius jo etapus šalys gali būti informuojamos elektroninėmis priemonėmis; 15) yra galimybė mokėtinus mokesčius sumokėti internetu; 16) naudojamos technologijos (dirbtinio intelekto prietaikios, pokalbių robotai) ginčų teikimui ir sprendimui palengvinti; 17) kitos priemonės. Už kiekvieną iš šių 17 rodiklių kiekvienoje teisės srityje skirta po vieną tašką. **IE**: administracinės bylos priskiriamos prie civilinių ir komercinių bylų kategorijos. **EL**: galima naudotis alternatyviu ginčų sprendimu viešųjų pirkimų procedūrose, prieš kreipiantis į administracinius apeliacinius teismus. **ES**: Alternatyvus ginčų sprendimas yra privalomas bylose pagal darbo teisę. **PT**: su civiliniais ir komerciniais ginčiais susiję teismo mokesčiai grąžinami tik taikaus ginčų sprendimo atvejais. **SK**: pagal Slovakijos teisinę tvarką alternatyviu ginčų sprendimu negali būti naudojamosi sprendžiant administracinius klausimus. **FI**: vartotojų ir darbo ginčai taip pat laikomi civilinėmis bylomis. **SE**: teisėjai turi procesinę diskreciją naudotis alternatyviu ginčų sprendimu. Teisėjui yra privaloma siekti, kad ginčas būtų išspręstas taikiai, jei tai nėra netinkama dėl bylos pobūdžio.

⁷⁴ Alternatyvaus ginčų sprendimo naudojimo rėmimo ir skatinimo metodai neapima privalomų reikalavimų naudotis alternatyvų ginčų sprendimą prieš kreipiantis į teismą. Tokie reikalavimai gali kelti susirūpinimą dėl jų suderinamumo su ES pagrindinių teisių chartijoje įtvirtinta teise į veiksmingą teisinę gynybą teisme.

⁷⁵ 2024 m. duomenys surinkti bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupe.

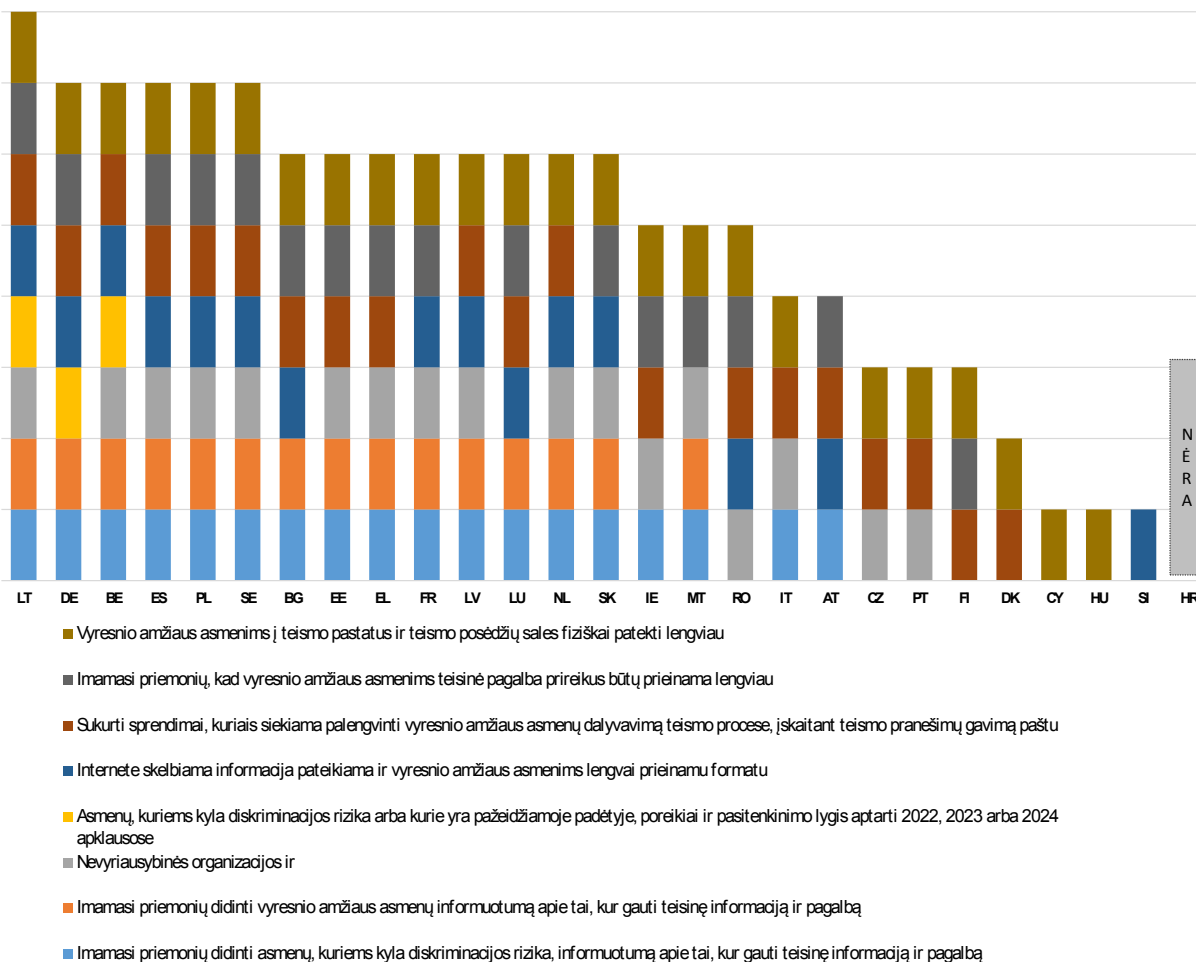
– Konkrečios teisės kreiptis į teismą užtikrinimo priemonės –

2022 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje pateiktos specialios diagramos, skirtos konkrečioms priemonėms, kuriomis asmenims su negalia geriau užtikrinama vienoda teisė kreiptis į teismą, o 2023 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje buvo toliau išsamiau nagrinėjamos atrinktos konkrečios priemonės, kuriomis geriau užtikrinama vienoda teisė kreiptis į teismą tiek asmenims, kuriems gresia diskriminacija, tiek dviem konkrečioms grupėms: vyresnio amžiaus asmenims ir smurto prieš moteris bei smurto šeimoje aukoms. 2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje šios atrinktos konkrečios priemonės vėl apžvelgiamos praėjus dvejiems metams nuo to laiko, kai šie duomenys buvo pateikti paskutinį kartą.

Toliau pateiktoje lentelėje nurodomi veiksmai, kurių kiekviena valstybė narė ėmėsi siekdama pašalinti kliūtis, trukdančias asmenims, kuriems gresia diskriminacija, įskaitant vyresnio amžiaus asmenis, kreiptis į teismą. Jie taip pat apima galimybę fiziškai patekti į teismo pastatus, gauti teisinę informaciją, pagalbą ar teisinę pagalbą ir informacijos pateikimo internete formatą.

Diagramoje matyti keletas teigiamų tendencijų, susijusių su galimybe fiziškai patekti į teismo pastatus ir teismo sales, taip pat gauti teisinę pagalbą arba su taikomais sprendimais, padedančiais vyresnio amžiaus asmenims dalyvauti teismo procese. Be to, joje pateikti duomenys rodo, kad vyresnio amžiaus asmenims teikiama lengviau prieinama informacija internete ir kad daugiau valstybių narių NVO arba lygybės įstaigos turi teisę iškelti teismo bylą ar joje dalyvauti. Vis dėlto kai kurios valstybės narės tebesusiduria su sunkumais. Dar yra valstybių narių, kuriose pažanga yra lėta, o padėtis nesikeičia arba net prastėja.

. **diagrama. Konkrečios asmenų, kuriems gresia diskriminacija⁷⁶, ir vyresnio amžiaus asmenų⁷⁷ teisės kreiptis į teismą priemonės (šaltinis – Europos Komisija (78))**

(*) **BE**: UNIA yra nepriklausoma viešoji institucija, skatinanti lygybę ir kovojanti su diskriminacija. Taip pat sukurtos specialios interneto svetainės, pvz., „Just-on-web“ ir „e-deposit“. **DK**: Asmenys gali būti atleisti nuo naudojimosi skaitmeniniais viešaisiais sprendimais, pavyzdžiui, jei jie neturi prieigos prie kompiuterio, išmaniojo telefono ar planšetinio kompiuterio savo gyvenamojoje vietoje. Tam tikrais išskirtiniais atvejais teismas gali nuspręsti atleisti asmenį nuo reikalavimo naudotis svetaine minretssag.dk, jei jis neturi skaitmeninių įgūdžių arba turi tam tikrą negalią. **IE**: Airijos žmogaus teisių ir lygių galimybių komisijai suteiktas įgaliojimas kreiptis į Aukštesniąjį teismą, Apeliacinį teismą arba Aukščiausiąjį Teismą dėl teisės dalyvauti teismo procese kaip amicus curiae nagrinėjant su žmogaus teisėmis ir (arba) lygybe susijusias bylas; skaitmeninis dokumentų pateikimas nepakeičia tradicinių būdų jiems pateikti ir įteikti. **ES**: Ispanijos civilinio proceso įstatymo 7a straipsnyje pateiktos kelios naujos nuostatos, kuriomis siekiama užtikrinti, kad vyresnio amžiaus asmenys galėtų lengvai pasinaudoti teise kreiptis į teismą. **HR**: paskutinė tokio pobūdžio apklausa buvo atlikta 2017 m. Naujoje apklausoje 2025 m. klausimai bus suskirstyti pagal

⁷⁶ Asmenys, kuriems gresia diskriminacija, visų pirma dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 19 straipsnyje išvardytų priežasčių („dėl lyties, rasinės arba etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos“) ir Pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnyje išvardytų priežasčių („dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos“).

⁷⁷ Šioje diagramoje – 65 metų ir vyresni asmenys.

⁷⁸ 2023 m. duomenys surinkti bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupe.

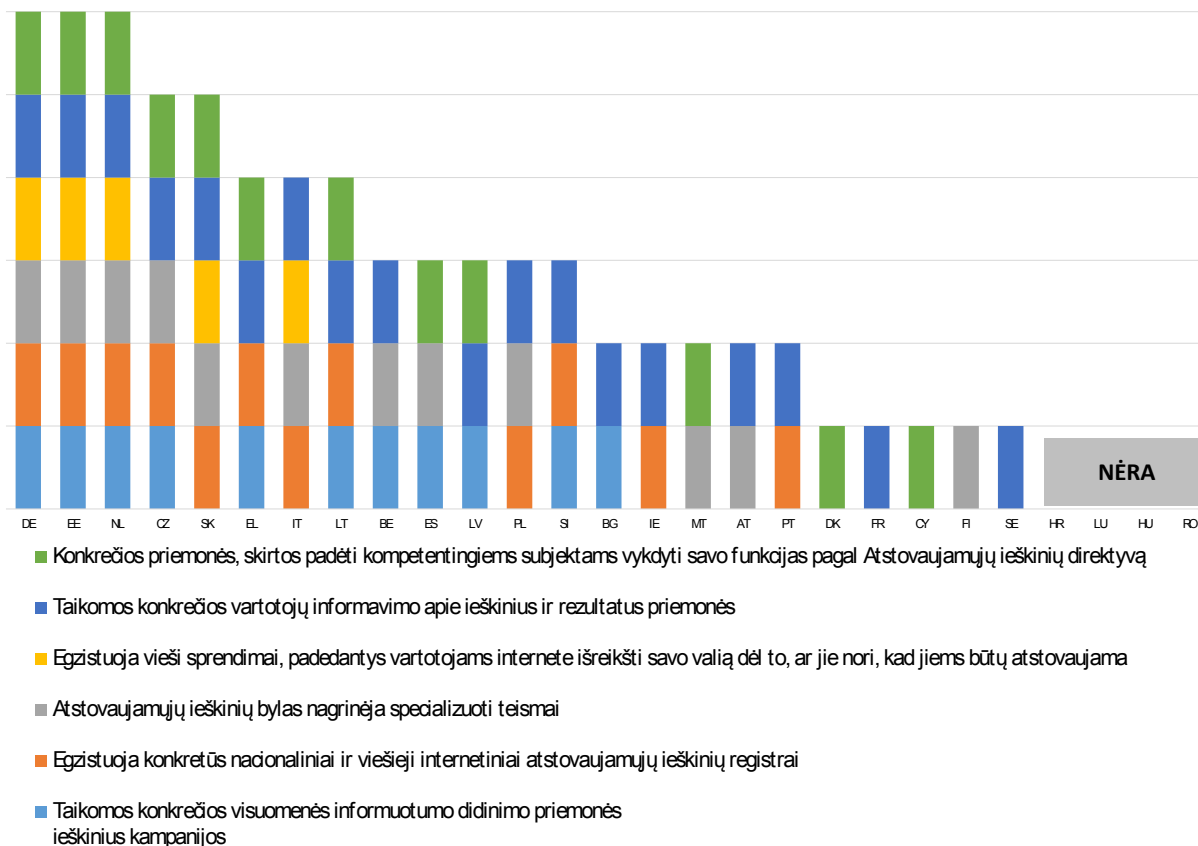
dalyvių amžiaus grupes. **IT**: vyresnio amžiaus asmenys gali patekti ne į visas teismo patalpas. **FI**: teisinę pagalbą teikiantys pareigūnai gali suplanuoti vizitus pas vyresnio amžiaus asmenis jų klausimams išspręsti. **LT**: pagal Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymą, nusikalstamų veikų, padarytų siekiant išreikšti neapykantą (įskaitant neapykantą dėl amžiaus), aukos turi teisę gauti teisinę pagalbą nepriklausomai nuo jų pajamų ir turto. **MT**: 2023 m. „Legal Aid Malta“ pasirašė susitarimo memorandumą su Aktyvios senatvės ir bendruomeninės globos departamentu, kad vyresnio amžiaus klientams (vyresniems nei 60 metų) būtų teikiama nemokama teisinė pagalba civilinėse ir baudžiamosiose bylose, įskaitant bylas, kuriose vyresnio amžiaus asmenys yra nusikalstamų veikų aukos arba patyrė smurtą dėl lyties. **NL**: teisminės institucijos informuoja visuomenę apie tai, kur galima kreiptis norint gauti teisinę konsultaciją („Juridisch Loket“, advokatai ir kt.). Ši informacija turėtų būti lengvai prieinama ir suprantama visiems, įskaitant vyresnio amžiaus asmenis. Tam patikrinti atliktas vartotojų tyrimas. **AT**: į teismo pastatus (išskyrus keletą išimčių) galima patekti nevaržomai, vyresnio amžiaus asmenims nesudarant fizinių kliūčių. **PL**: NVO, kurioms pagal įstatymus nėra pavesta vykdyti verslo veiklos, įstatymų numatytais atvejais gali iškelti bylą, kad apsaugotų piliečių teises, ir nagrinėjamoje byloje dalyvauti. **PT**: jei pažeidžiamas asmuo tampa viešojo nusikaltimo auka (viešieji nusikaltimai nagrinėjami ex officio prokuroro iniciatyva), bylą iškelti gali NVO arba lygybės įstaigos. **SI**: specialiose svetainėse informacija apie procedūras teikiama informatyviai ir patogiai. **SK**: galimybę naudotis Konstitucijoje įtvirtinta piliečių teise į teisinę pagalbą iš esmė užtikrina teisinės pagalbos centrai ir viešieji teisių gynėjai.

28 diagrama papildo 19 ir 20 diagramas dėl procedūrų veiksmingumo vartotojų teisės srityje; joje nurodomos konkrečios atrinktos priemonės, kurių ėmėsi ES valstybės narės, kad padidintų informuotumą apie naują Europos kolektyvinio teisių gynimo modelį ⁽⁷⁹⁾, kurio paskirtis – geriau užtikrinti vartotojų teisę kreiptis į teismą masinės žalos atvejais.

---

⁷⁹ Kaip nustatyta Direktyvoje (ES) 2020/1828 dėl atstovaujamojo ieškinių, https://commission.europa.eu/law/law-topic/consumer-protection-law/representative-actions-directive_lt, siekiant apsaugoti kolektyvinius vartotojų interesus.

. diagrama. Konkrečios priemonės, taikomos atstovaujamesiems ieškiniams, kuriais siekiama apginti kolektyvinius vartotojų interesus, 2024 m. (*) (šaltinis – Europos Komisija⁽⁸⁰⁾)

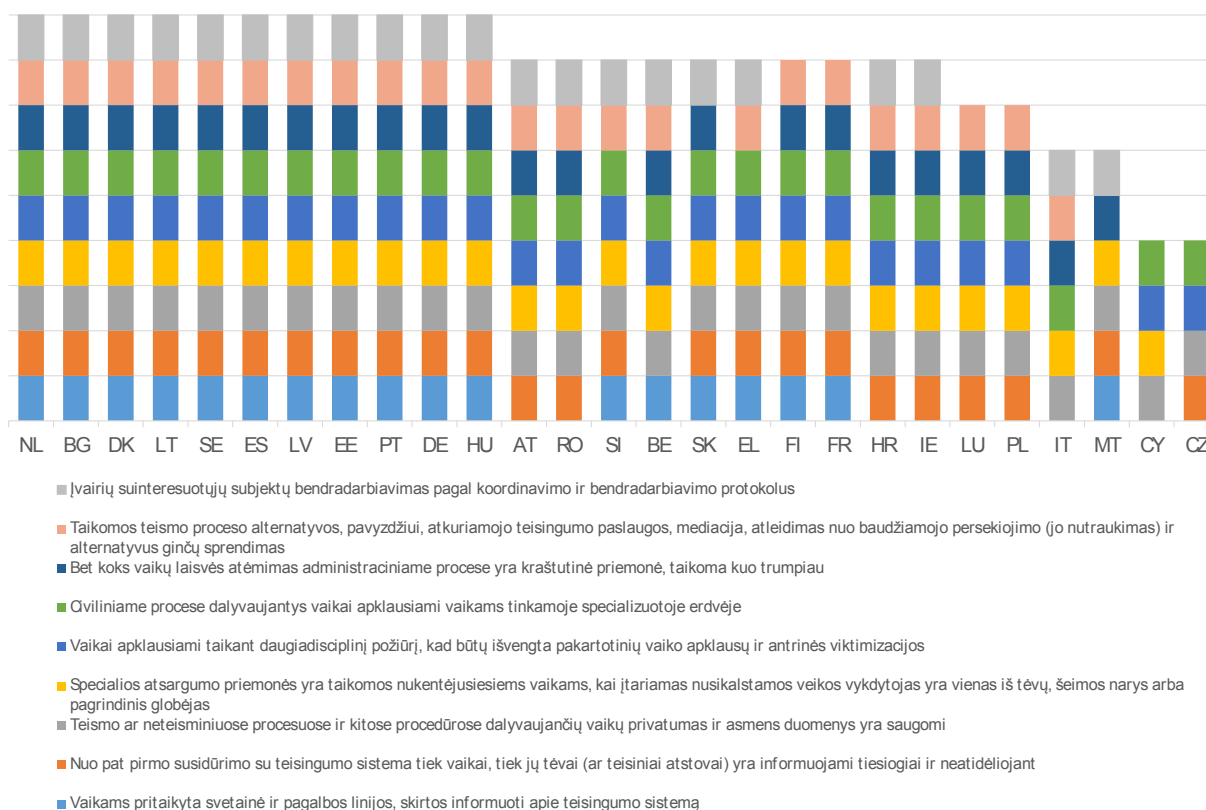
(*) Atstovaujameji ieškiniai suprantami kaip nustatyta Direktyvoje (ES) 2020/1828. Tai ieškiniai, kuriuos vartotojų grupių vardu kompetentingi subjektai, siekdami uždraudžiamosios priemonės (t. y. sustabdyti neteisėtą prekiautojo veiklą, panašiai kaip numatyta Ieškinių dėl uždraudimo direktyvoje 2009/22/EB), teisių gynimo priemonės (pvz., grąžinimo, pakeitimo, taisymo) arba tiek uždraudžiamosios, tiek teisių gynimo priemonės, pareiškia nacionaliniuose teismuose arba administracinėse institucijose. Šiuo klausimu siekiama surinkti informaciją apie konkrečią praktiką, kuri nebūtinai yra tiesiogiai susijusi su direktyvos įgyvendinimu. Apie **HR, LU, HU, RO** duomenis nepranešta. **NL**: Nyderlanduose kompetenciją nagrinėti atstovaujamyj ieškinių bylas turi visi teismai (civilinės teisės skyriai). Paprastai šias bylas nagrinėja nacionalinė teisėjų, turinčių specialių žinių / patirties šioje srityje, grupė. Taikoma sutikimo (atsisakymo) sistema, pagal kurią vartotojams reikia imtis veiksmų tik tuo atveju, jei jie nenori, kad jiems būtų atstovaujama nagrinėjant ieškinį. Tokia valia teismui turi būti pareiškama raštu. **BE**: nėra jokio registro, tačiau tam tikri sprendimai privalomai skelbiami Ekonomikos ministerijos svetainėje ir oficialiajame leidinyje. **DK**: šiuo metu kompetentingi subjektai yra Danijos vartotojų ombudsmenas (Forbrugerombudsmanden) ir Danijos vaistų agentūra (Lægemiddelstyrelsen), kurie abu remiami valstybės lėšomis. **EE**: vartotojų ginčus nagrinėja Vartotojų ginčų komitetas – nepriklausomas ir nešališkas vartotojų ginčus sprendžiantis subjektas. **IE**: vartotojams skirtame piliečių informavimo svetainės informaciniame puslapyje „Kaip pateikti skundą“ yra paskelbtas straipsnis apie atstovaujamyj ieškinius. **EL**: Įstatymu Nr. 5019/2023 nustatyta nauja atstovaujamyj ieškinių sistema. **LV**: Latvijoje paskirtas vienas tarpvalstybinis kompetentingas subjektas. Dar nebuvo iškelta nė viena atstovaujamojo ieškinio byla. **LT**: visuomenės informavimo priemonės apie vartotojų atstovaujamyj ieškinius daugiausia įgyvendinamos teikiant susijusią informaciją Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos (VVTAT) ir vartotojų

⁸⁰ 2024 m. duomenys surinkti bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupe ir Europos teisėjų mokymo tinklu.

asociacijų svetainėse (pvz., VVTAT svetainėje paskelbtas informacinis pranešimas: <https://vytat.lrv.lt/media/viesa/saugykla/2024/2/o2moBOazC4c.pdf>). **PT:** PT teismuose iškeltų atstovaujamybų ieškinių sąrašas skelbiamas Vartotojų reikalų generalinio direktorato svetainėje, kurioje taip pat galima rasti atitinkamo subjekto kontaktinius duomenis ir visus vartotojams aktualius dokumentus: https://www.consumidor.gov.pt/consumidor_4/aco-es-coletivas/informacoes-sobre-aco-es-coletivas. **SK:** vartotojai gali prisijungti prie kolektyvinio ieškinio per bet kurį notarą. Paraiškų formą galima rasti adresu https://static.slov-lex.sk/pdf/prilohy/SK/ZZ/2023/289/20230725_5563264-2.pdf.

2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje toliau analizuojamas vaikams pritaikytas teisingumas. 29 diagramoje apžvelgta įvairesnės konkrečios priemonės vaiko interesus atitinkančiam teisingumui (tiek civiliniam, tiek baudžiamajam / nepilnamečių justicijos procesui) užtikrinti. 30 diagramoje analizuojama daugiau konkrečių priemonių, kurias galima taikyti tais atvejais, kai vaikas dalyvauja kaip nukentėjęs arba įtariamasis / kaltinamasis teismo procese.

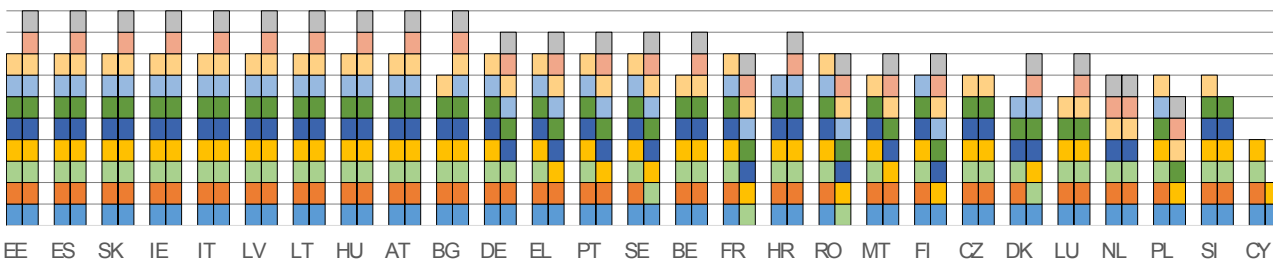
. diagrama. Konkrečios priemonės vaiko interesus atitinkančiam teisingumui / procesui (civilinio ir baudžiamojo / nepilnamečių justicijos) užtikrinti, 2024 m. (*) (šaltinis – Europos Komisija ⁽⁸¹⁾).

(*) Vaikai – asmenys iki 18 metų.

⁸¹ 2024 m. duomenys surinkti bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupe.

. diagrama. Konkrečios priemonės, skirtos vaikams, kurie baudžiamajame procese dalyvauja kaip nukentėjusieji arba įtariamieji ir kaltinamieji (vaikai – asmenys iki 18 metų), 2024 m. (*) (šaltinis – Europos Komisija ⁽⁸²⁾)

Kiekvienos valstybės narės atveju du stulpeliai rodo tai, kad vaikai dalyvauja kaip (iš kairės į dešinę):

1. nukentėjusieji,
2. įtariamieji arba kaltinamieji.

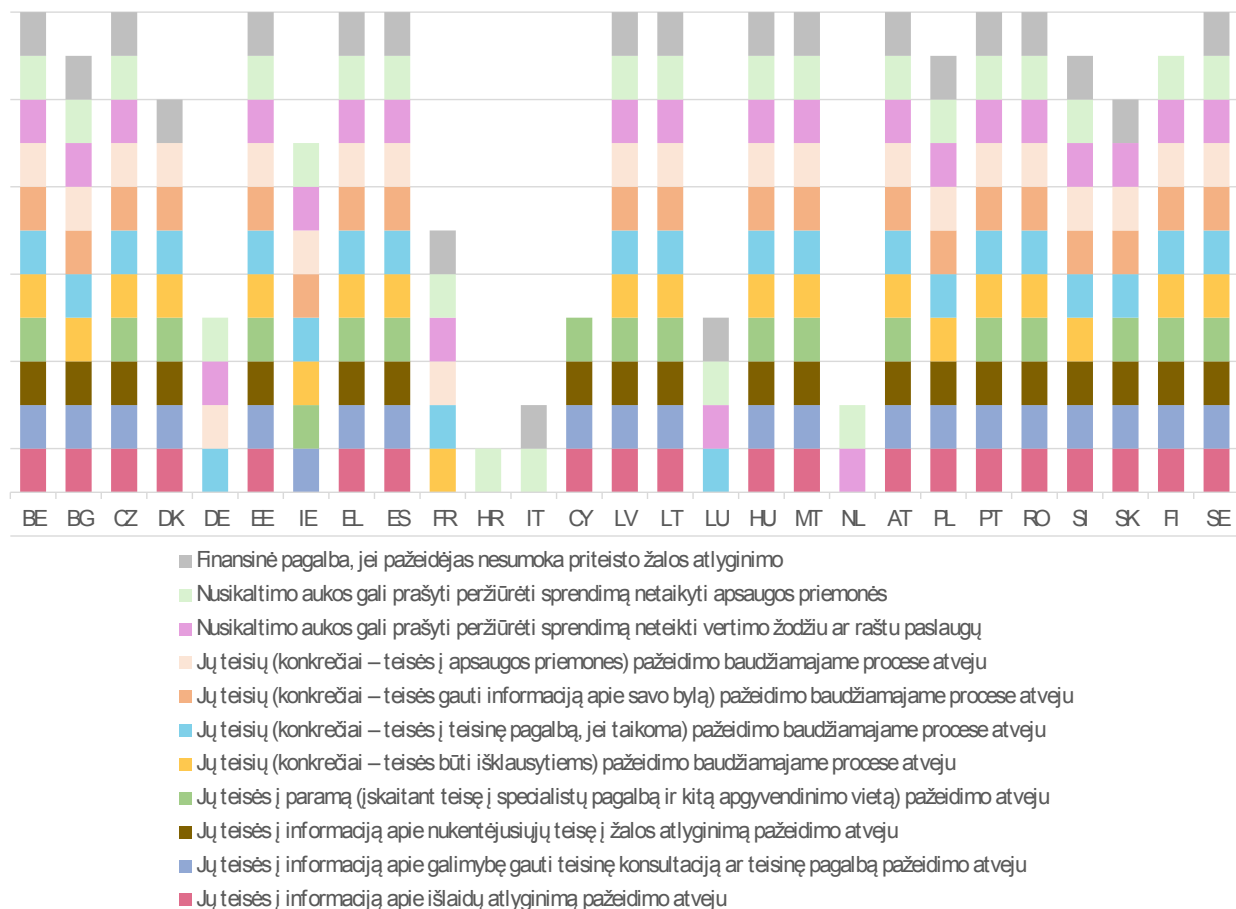
- Jei vaikams taikomas laisvės atėmimas, jie paprastai laikomi atskirai nuo suaugusiųjų tokiomis sąlygomis, kad būtų atsižvelgta į jų poreikius ir teises
- Bet koks vaikų laisvės atėmimas yra kraštutinė priemonė, taikoma kuo trumpiau
- Su vaikais bendraujantys teisėjai, prokurorai ir kiti teisininkai yra specialiai mokomi
- Užtikrinama, kad baudžiamasis procesas, kuriame dalyvauja vaikai, būtų rengiamas skubos tvarka
- Per visą procesą vaikus lydi jų teisinis atstovas arba kitas jų paskirtas tinkamas asmuo
- Į konkrečius vaikų poreikius atsižvelgiama per visą procesą remiantis individualiu vertinimu
- Taikomos konkrečios priemonės, kad vaikai būtų apklausiami darant apklausų garso ir vaizdo įrašus, vaizdo konferencijos ar kitokiu nuotoliniu būdu
- Vaikai apklausiami jiems tinkamoje specializuotoje erdvėje
- Vaikams suteikiama jiems pritaikyta informacija apie jų teises ir bendruosius proceso aspektus

(*) Vaikai – asmenys iki 18 metų.

⁸² 2024 m. duomenys surinkti bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupe.

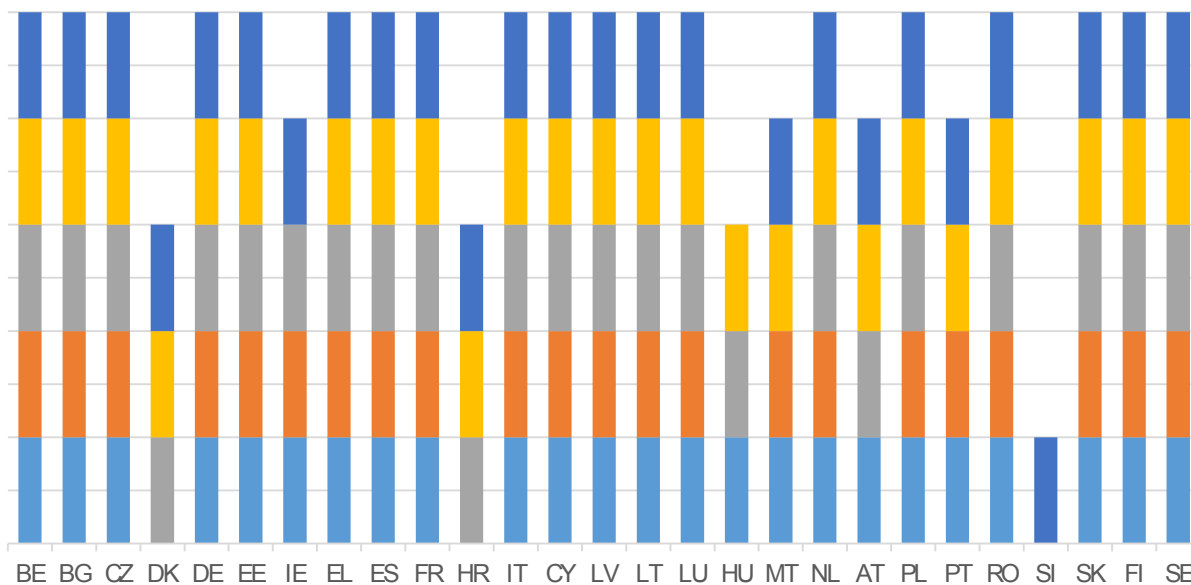
2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje toliau analizuojama, kaip užtikrinama nusikaltimų aukų ir smurto prieš moteris / smurto artimoje aplinkoje aukų teisė kreiptis į teismą.

. **diagrama. Nusikaltimų aukų teisių gynimo priemonės, 2024 m.** (šaltinis – Europos Komisija ⁽⁸³⁾)

⁸³ 2024 m. duomenys surinkti bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupe.

. diagrama. Smurto prieš moteris / smurto artimoje aplinkoje aukų teisių gynimo priemonės, 2024 m. (šaltinis – Europos Komisija ⁽⁸⁴⁾)

- Taikomos priemonės, kuriomis užtikrinama aukų ir liudytojų teisių ir interesų apsauga
- Taikomos priemonės, kuriomis užtikrinama, kad prireikus būtų vengiama aukų ir nusikaltamos veikos vykdytojų kontakto
- Aukoms pranešama, kai nusikalstamos veikos vykdytojas išleidžiamas į laisvę
- Smurto prieš moteris / smurto artimoje aplinkoje atvejais pagalbą gali suteikti NVO ir (arba) lygybės institucijos
- Speciali svetainė, kurioje teikiama teisinė ir praktinė informacija apie smurtą prieš moteris / smurtą artimoje aplinkoje

2.2.2. Ištekliai

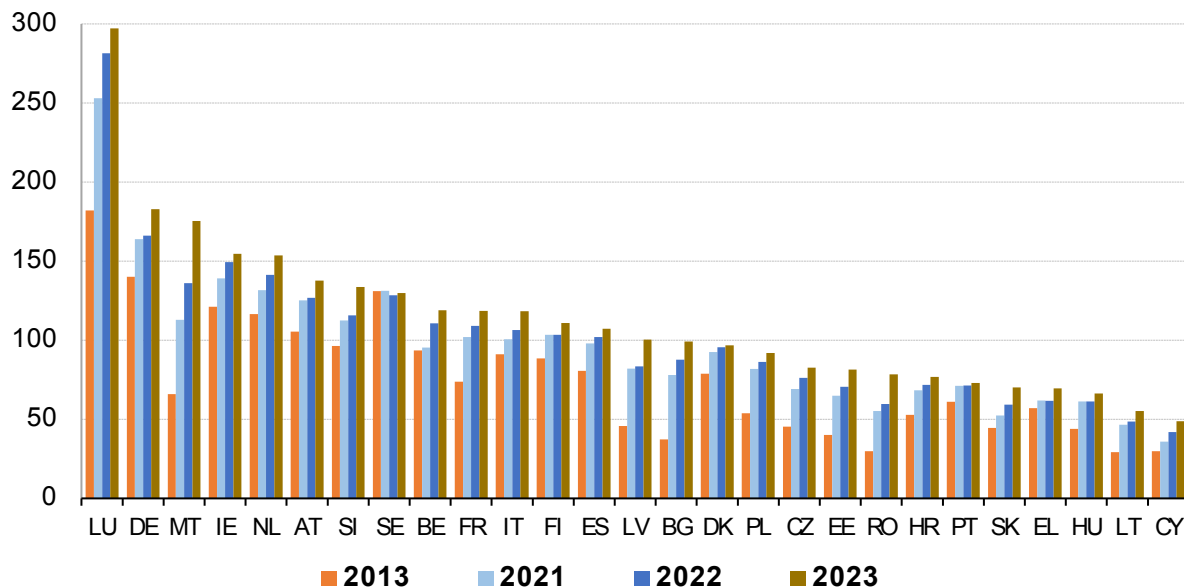
Kad teisingumo sistema veiktų tinkamai, būtina turėti pakankamai išteklių (įskaitant reikalingas investicijas į fizinę ir techninę infrastruktūrą) ir kvalifikuotų, parengtų bei tinkamai apmokamų visų kategorijų darbuotojų. Neturint tinkamos infrastruktūros, priemonių ar darbuotojų, turinčių reikiamą kvalifikaciją, įgūdžių ir galimybių toliau mokytis, prastėja teismų procesų ir sprendimų kokybė.

– *Finansiniai ištekliai* –

Toliau pavaizduotose diagramose parodytos faktinės valdžios sektoriaus išlaidos teisingumo sistemai (išskyrus kalėjimus), tenkančios vienam gyventojui (33 diagrama) ir kaip bendrojo vidaus produkto (BVP) dalis (34 diagrama).

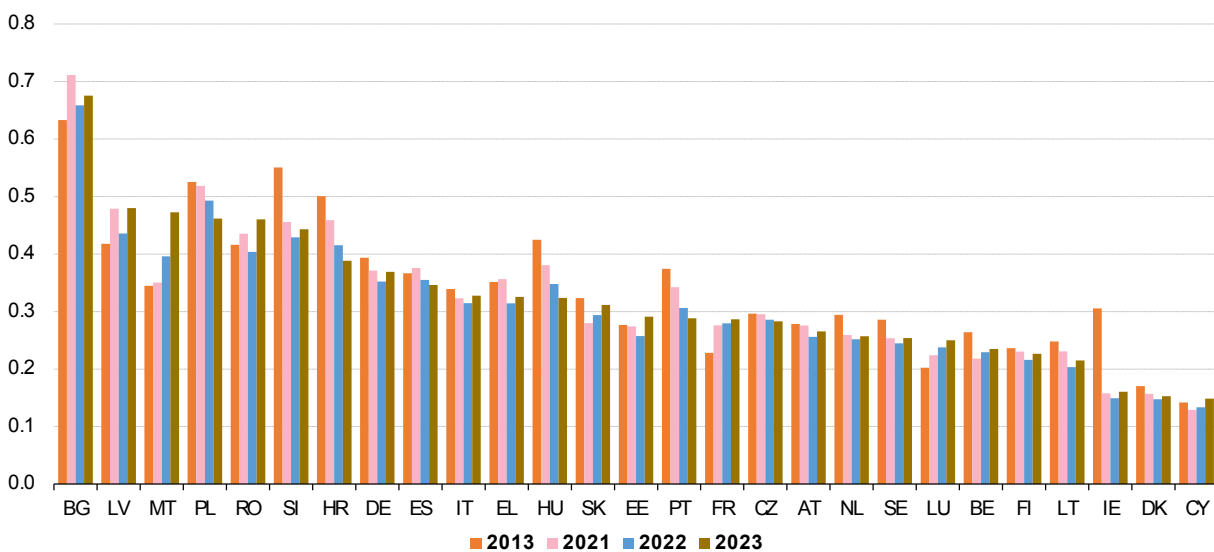
⁸⁴ 2024 m. duomenys surinkti bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupe.

. diagrama. Visos valdžios sektoriaus išlaidos teismams (eurais, vienam gyventojui), 2013, 2021–2023 m. (*) (šaltinis – Eurostatas)

(*) Valstybių narių eiliškumas nustatytas pagal jų išlaidas 2023 m. (nuo didžiausių iki mažiausių). 2022 m. DE, ES, FR ir SK duomenys yra negalutiniai. 2023 m. BE, DE, ES, FR, PT ir SK duomenys yra negalutiniai. 2022 m. PL duomenų serijoje yra pertrūkis. Šaltinis: Eurostatas, Gov_10a_exp

. diagrama. Visos valdžios sektoriaus išlaidos teismams (BVP procentinė dalis), 2013, 2021–2023 m. (*) (šaltinis – Eurostatas)

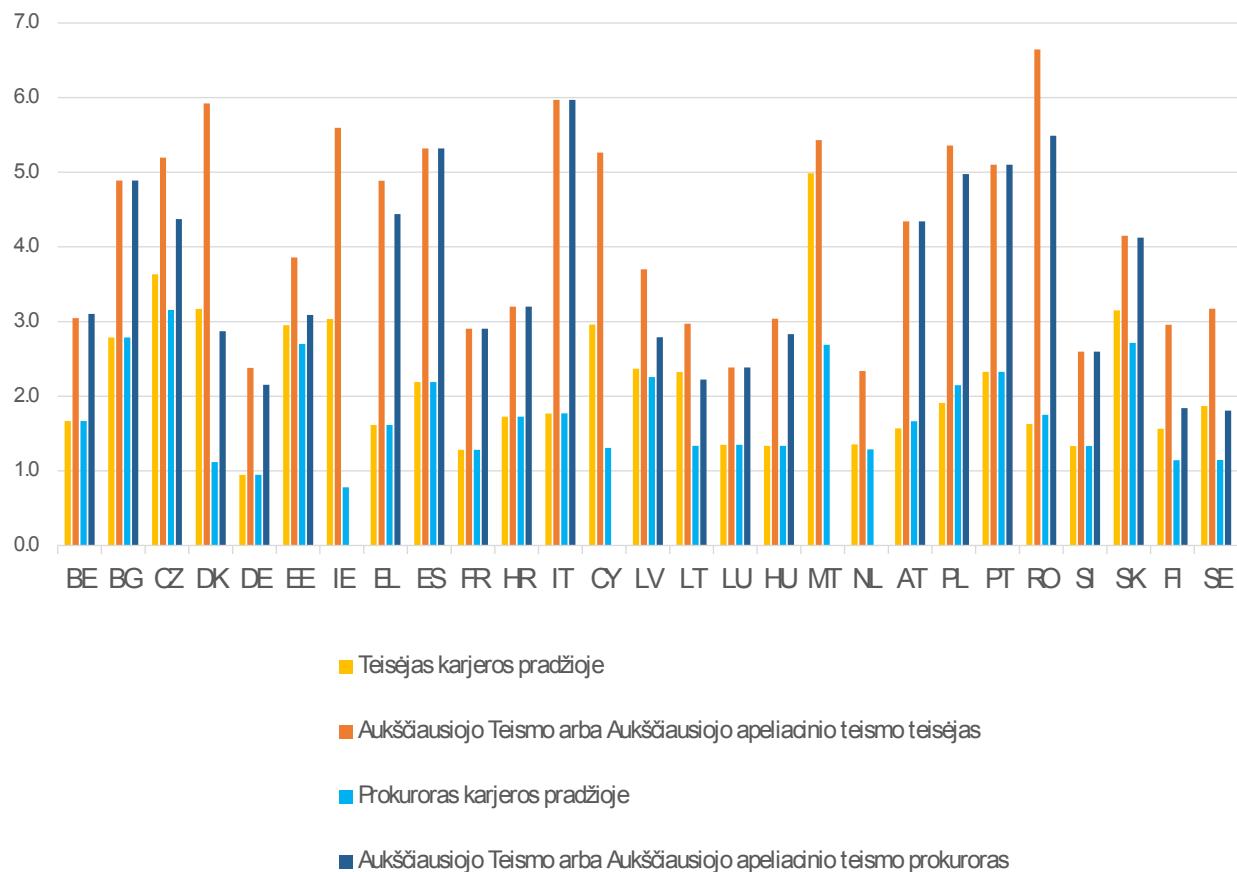

(*) Valstybių narių eiliškumas nustatytas pagal jų išlaidas 2023 m. (nuo didžiausių iki mažiausių). 2022 m. DE, ES, FR ir SK duomenys yra negalutiniai. 2023 m. BE, DE, ES, FR, PT ir SK duomenys yra negalutiniai. 2022 m. PL duomenų serijoje yra pertrūkis. Šaltinis: Eurostatas, Gov_10a_exp

35 diagramoje parodytas teisėjų ir prokurorų metinių atlyginimų santykis su vidutiniu metiniu darbo užmokesčiu šalyje. Kiekvienos šalies atveju stulpeliuose pateikiamas teisėjų ir prokurorų atlyginimų santykis jų atitinkamos karjeros pradžioje ir viršūnėje. Pagal ES sutarties 19 straipsnio

1 dalį valstybės narės turi užtikrinti, kad visi jų teismai ir atskiri teisėjai būtų nepriklausomi srityse, kuriose taikoma ES teisė. Nors nebuvo manoma, kad laikinas darbo užmokesčio sumažinimas taikant griežtas taupymo priemones šią nuostatą pažeidžia, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nurodė, kad teismų nariams mokamas tokio dydžio atlyginimas, kuris atitinka vykdomų funkcijų svarbą, yra esminė teismų nepriklausomumo garantija ⁽⁸⁵⁾.

. diagrama. Teisėjų ir prokurorų metinio darbo užmokesčio ir vidutinio metinio darbo užmokesčio neatskaičius mokesčių santykis šalyje 2023 m. (*) (šaltinis – Europos Tarybos Europos veiksmingo teisingumo komisijos (CEPEJ) tyrimas)

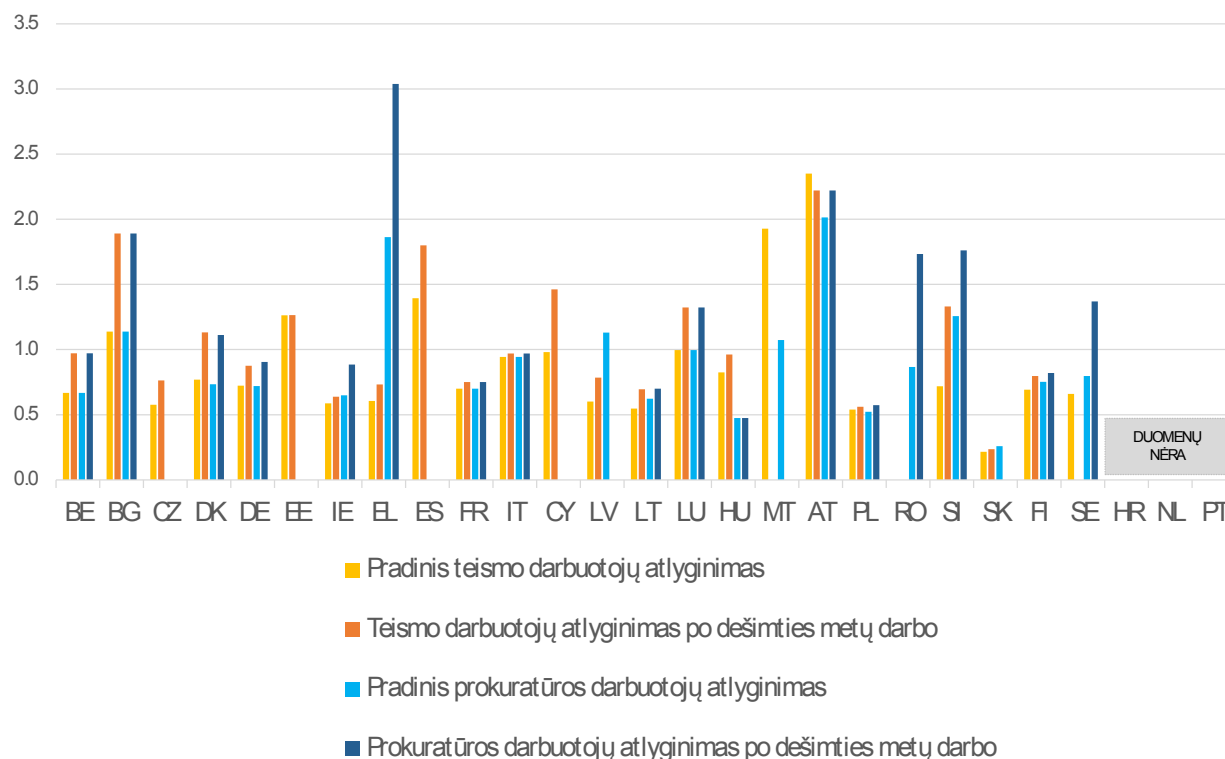

⁸⁵ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo byloje *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, C-64/16 (ECLI:EU:C:2018:117) 45 punktas: „Kaip ir atitinkamo subjekto narių apsauga nuo atleidimo iš pareigų (žr., be kita ko, 2006 m. rugsėjo 19 d. sprendimo *Wilson*, C-506/04, EU:C:2006:587, 51 punktą), šiems nariams mokamas atlyginimas, atitinkantis jų atliekamų funkcijų svarbą, yra svarbi teismų nepriklausomumo garantija.“ Taip pat žr. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimą sujungtose bylose C-146/23 ir C-374/23 *Sąd Rejonowy w Białymstoku* ir *Adoreikė* (ECLI:EU:C:2025:109), kuriame Teisingumo Teismas patvirtina, kad teisėjų atlyginimo nustatymo tvarka turi būti objektyvi, nuspėjama, stabili ir skaidri. Toks atlyginimas turi būti nustatytas remiantis teisiniu pagrindu ir laikantis objektyvumo, nuspėjamumo, stabilumo ir skaidrumo kriterijų. Bet koks nukrypimas nuo atlyginimo nustatymo metodo turi būti motyvuotas bendrojo intereso tikslu.

(*) Konkrečios valstybių narių pastabos dėl duomenų pateikiamos CEPEJ tyrime ⁽⁸⁶⁾.

36 diagramoje parodytas teismo ir prokuratūros kvalifikuotų darbuotojų metinio darbo užmokesčio ir vidutinio metinio darbo užmokesčio santykis šalyje. Pirmuose dviejuose stulpeliuose pateikiami kiekvienos šalies teismų kvalifikuotų darbuotojų atlyginimų karjeros pradžioje ir praėjus 10 metų nuo tarnybos pradžios santykis, o trečiame ir ketvirtame stulpeliuose – prokuratūros kvalifikuotų darbuotojų atlyginimų karjeros pradžioje ir praėjus 10 metų nuo tarnybos pradžios santykis.

. diagrama. Teismo ir prokuratūros kvalifikuotų darbuotojų metinio darbo užmokesčio ir vidutinio metinio darbo užmokesčio neatskaičius mokesčių santykis šalyje 2023 m. (*) (šaltinis – Europos Komisija ir Eurostatas ⁽⁸⁷⁾)

(*) Rodiklis parengtas bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupe. Duomenys apie atlyginimus – pradinis minimalus metinis darbo užmokestis neatskaičius mokesčių (eurais) 2023 m. ir minimalus metinis darbo užmokestis neatskaičius mokesčių po 10 metų darbo 2023 m. (eurais). Darbo užmokestis neatskaičius mokesčių apskaičiuojamas prieš sumokant socialines išlaidas ir mokesčius. Įskaičiuojamos premijos, kurios reguliariai mokamos visiems darbuotojams, neatsižvelgiant į jų asmeninę padėtį (pvz., 13-asis darbo užmokestis, kuris mokamas visiems teismo / prokuratūros darbuotojams be išimties). Premijos, susijusios su asmeninėmis aplinkybėmis (pavyzdžiui, nuo vaikų skaičiaus priklausančios išmokos šeimai), į šią sumą neįtraukiamos. Jei nenurodyta kitaip, naudojama atitinkamai darbuotojų grupei priklausančių darbuotojų kategorijų minimali darbo užmokesčio vertė. Šis santykis apskaičiuotas pagal Eurostato 2023 m. rodiklį „Vidutinis pakoreguotasis darbuotojo darbo užmokestis už“

⁸⁶ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_en#documents.

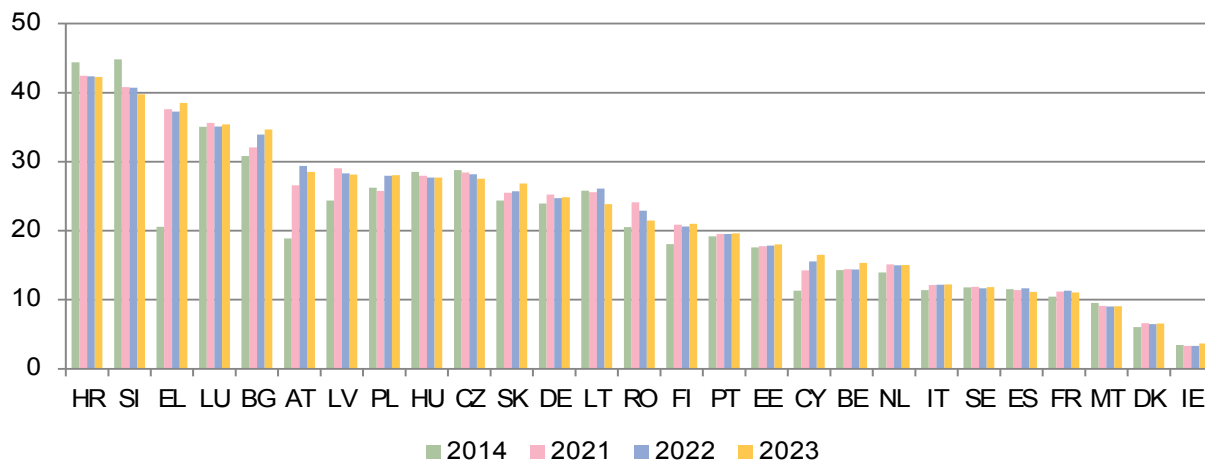
⁸⁷ 2024 m. duomenys surinkti bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų ir Eurostato kontaktinių asmenų grupe. Duomenų apie vidutinį metinį darbo užmokestį neatskaičius mokesčių šaltinis, naudojamas 34 ir 35 diagramose nurodytiems santykiams apskaičiuoti, skiriasi (34 diagramoje duomenis pateikia CEPEJ, naudodamasi nacionalinių korespondentų pateikta informacija, o 35 diagramoje – Eurostatas). Todėl šių dviejų diagramų santykių tiesiogiai palyginti negalima.

visą darbo laiką“, *nama_10_fte*. Teismo darbuotojai – tai pirmosios instancijos teismų kvalifikuoti darbuotojai, prisidedantys prie teismo proceso arba dalyvaujantys priimant sprendimus, pavyzdžiui, teisėjų pavaduotojai, *Rechtspfleger*, teisėjų padėjėjai (*auxilliaires de justice*), teismo kancleriai. Prokuratūros darbuotojai – tai žemiausio lygio prokuratūros kvalifikuoti darbuotojai, prisidedantys prie proceso arba dalyvaujantys priimant sprendimus, pavyzdžiui, prokurorų padėjėjai, prokurorai stažuotojai. Konkrečios kategorijos, kurias nurodė atskiros valstybės narės šiose dviejose platesnėse grupėse ir kurios pavaizduotos diagramoje, yra atitinkamai J – teisminių institucijų darbuotojai, P – prokuratūros darbuotojai. **BE**: *griffier/greffier* (J), sekretaris/sekrétaire (P). Pateikti duomenys apima atostogų užmokestį ir metų pabaigos premiją. **BG**: teismo padėjėjas (J), prokuroro padėjėjas (P). **CZ**: aukštesnysis teismo pareigūnas (J), prokuratūros darbuotojas (P). **DK**: teisėjo padėjėjas (J), prokuroras stažuotojas (P). Teisėjo padėjėjo darbo užmokestis po 10 metų darbo apskaičiuojamas pagal vidutinį darbo užmokestį. **DE**: nenurodyta. **EE**: teismo tarnautojas (J), prokuroro padėjėjas (P). **IE**: teismo padėjėjas (J), atsakingas teismo tarnautojas (P). **EL**: teismo kancleris (J). **ES**: *Letrados de la Administración de Justicia* (J), *Cuerpo de Auxilio Judicial* (P). **FR**: padėjėjas teisės klausimais / tarnautojai (J), padėjėjas teisės klausimais / tarnautojai (P). **HR**: teismo padėjėjas (J), prokuroro padėjėjas (P). **IT**: teisminių institucijų darbuotojai, priklausantys III sričiai ir ekonomikos segmentui F1 (J), teismo darbuotojai, priklausantys III sričiai ir ekonomikos segmentui F2 (J), prokuratūros darbuotojai, priklausantys III sričiai ir ekonomikos segmentui F1 (P), prokuratūros darbuotojai, priklausantys III sričiai ir ekonomikos segmentui F2 (P). **CY**: kancleris (J). **LV**: teisėjo padėjėjas (J), teisininkas konsultantas, teisininkas baudžiamosios teisės srityje, teisininkas analitikas (P). Teismo darbuotojai – tik teisėjų padėjėjai. Šioje kategorijoje nėra darbo užmokesčio intervalo. Kalbant apie kategoriją „teisėjo padėjėjas“, nurodytieji duomenys buvo didžiausias 2022 m. darbo užmokestis. Visų teisėjų padėjėjų atlyginimas pirmosios instancijos teismuose yra vienodas. Pavyzdžiui, jei per metinį vertinimo procesą teisėjo padėjėjas gauna aukščiausią vertinimo balą, jis gali gauti maksimalų darbo užmokestį jau pirmaisiais darbo metais. Kalbant apie prokuratūros darbuotojus, pateiktieji duomenys yra darbo užmokesčio už nurodytas pareigas vidurkis. Abiejų prokuratūros lygių darbuotojams nustatytas darbo užmokestis nepriklauso nuo darbo biure metų. **LT**: teismo padėjėjai (vyresnieji teisėjų padėjėjai) (J), prokurorų padėjėjai ir vyriausiųjų prokurorų padėjėjai (P). Teismo ir prokuratūrų padėjėjų ir kanceliarijos darbuotojų darbo užmokesčio vertės yra konkrečios kategorijos darbo užmokesčio vidurkis. **LU**: *référéndaires: Employé A1* (J), *Référéndaires: Employé A1* (J). **HU**: prokuratūros atstovas (P). **MT**: teismo padėjėjas (J), teisininkas stažuotojas (P). **NL**: duomenų nėra, nes trūksta Eurostato rodiklio dėl vidutinio pakoreguotojo darbuotojo darbo užmokesčio už visą darbo laiką. **AT**: kvalifikacijos siekiantys teisėjai / padėjėjai teisės klausimais / auditoriai / teismo pareigūnai (*Rechtspfleger*) (J), kvalifikacijos siekiantys prokuroras (P). Duomenys rodo teisės aktais nustatytus darbo užmokesčio dydžius. Personalo narių ar kitos atlyginimų grupės sugrupuojamos į vieną darbuotojų kategoriją, o vidutinė vertė nustatoma remiantis teisės aktais nustatytu darbo užmokesčiu ir perskaičiavimo normomis. **PL**: teisėjo padėjėjas (J). Duomenys yra konkrečios kategorijos konkrečių atlyginimų vidurkis. **RO**: prokuroras stažuotojas (P). RO egzistuoja tik „prokuroro stažuotojo“ kategorija – ne „prokurorų padėjėjai“ ar kitų kategorijų kvalifikuoti darbuotojai, prisidedantys prie proceso / dalyvaujantys priimant sprendimus. Todėl buvo pateiktas tik pradinis prokurorų stažuotojų darbo užmokestis. 2022 m. Rumunijoje pirmosios instancijos teismų darbuotojų kategorija neegzistavo, todėl apie šią kategoriją duomenų nepateikta. **SI**: teismo padėjėjas (J), vyresnysis teismo patarėjas (P). **SK**: padėjėjas (J), teisininkas stažuotojas (P). **FI**: teisėjas stažuotojas (J), prokuroro padėjėjas (P). **SE**: 1 etapo teismo tarnautojas (J), prokuroras stažuotojas (P).

– Žmogiškieji ištekliai –

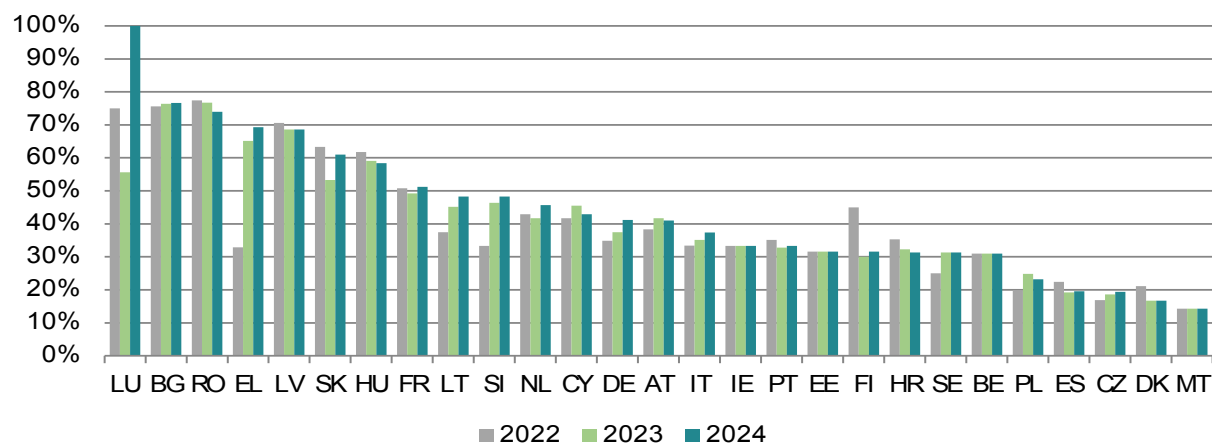
Siekiant užtikrinti aukštą teisingumo sistemos kokybę, būtini tinkami žmogiškieji ištekliai. Teisėjų įvairovė, įskaitant lyčių pusiausvyrą, reiškia papildomas žinias, įgūdžius bei patirtį ir atspindi realią padėtį visuomenėje.

. **diagrama. Teisėju skaičius, 2014, 2021–2023 m. (*)** (100 000 gyventojų; šaltinis – Europos Tarybos Europos veiksmingo teisingumo komisijos (CEPEJ) tyrimas)

(*) Pagal CEPEJ metodiką ši kategorija apima visą darbo laiką dirbančius teisėjus. Ji neapima vadinamųjų „Rechtspfleger“ (teismo tarnautojų), kurių pareigybės yra kai kuriose valstybėse narėse. **EL**: nuo 2016 m. duomenys apie profesionalių teisėju skaičių apima visų rangų civilinės ir baudžiamosios teisenos bei administracinių bylų teisėjus. **IT**: neatsižvelgta į regionines audito komisijas, vietos mokesčių komisijas ir karo teismus. Į administracinę teiseną atsižvelgiama nuo 2018 m. **AT**: duomenys apie administracinę teiseną įtraukiami į duomenis nuo 2016 m.

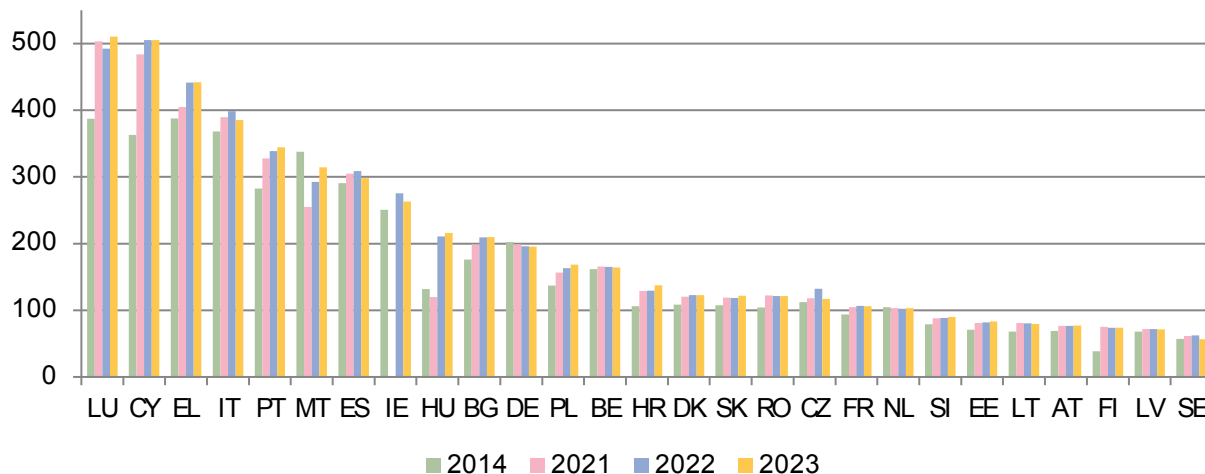
. **diagrama. Profesionalių Aukščiausiojo Teismo teisėju moterų dalis 2022–2024 m. (*)** (šaltinis – Europos Komisija ⁽⁸⁸⁾)

(*) Duomenys surūšiuoti pagal 2024 m. vertes nuo didžiausių iki mažiausių.

⁸⁸ Europos lyčių lygybės institutas, lyčių statistikos duomenų bazė (https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/indicator/wmidm_jud_natert_wmid_natert_supert/datatable).

. diagrama. Advokatų skaičius, 2014, 2021–2023 m. (*) (100 000 gyventojų; šaltinis – Europos Tarybos Europos veiksmingo teisingumo komisijos (CEPEJ) tyrimas)

(*) Pagal CEPEJ metodiką advokatas – tai asmuo, kvalifikuotas ir įgaliotas pagal nacionalinę teisę daryti pareiškimus ir veikti savo klientų vardu, verstis teisininko praktika, verstis teisininko praktika, dalyvauti teismo procese ar konsultuoti savo klientus ir jiems atstovauti teisiniais klausimais (Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacija (Rec(2000) 21) dėl laisvės verstis advokato profesija). **DE:** Vokietijoje atskiros advokatų grupės neišskiriamos. **FI:** nuo 2015 m. teikiamas advokatų skaičius apima ir privačiajame sektoriuje dirbančių advokatų, ir viešajame sektoriuje dirbančių advokatų skaičių.

2.2.3. Skaitmeninimas

Informacinių ir ryšių technologijų (IRT) naudojimas gali sustiprinti valstybių narių teisingumo sistemas ir padaryti jas prieinamesnes, efektyvesnes, atsparesnes ir parengtas dabartiniams ir būsimiems iššūkiams. Per COVID-19 pandemiją išryškėjo keletas iššūkių, darančių poveikį teisminių institucijų veikimui, ir paaiškėjo, kad reikia toliau didinti nacionalinių teisingumo sistemų skaitmeninimą.

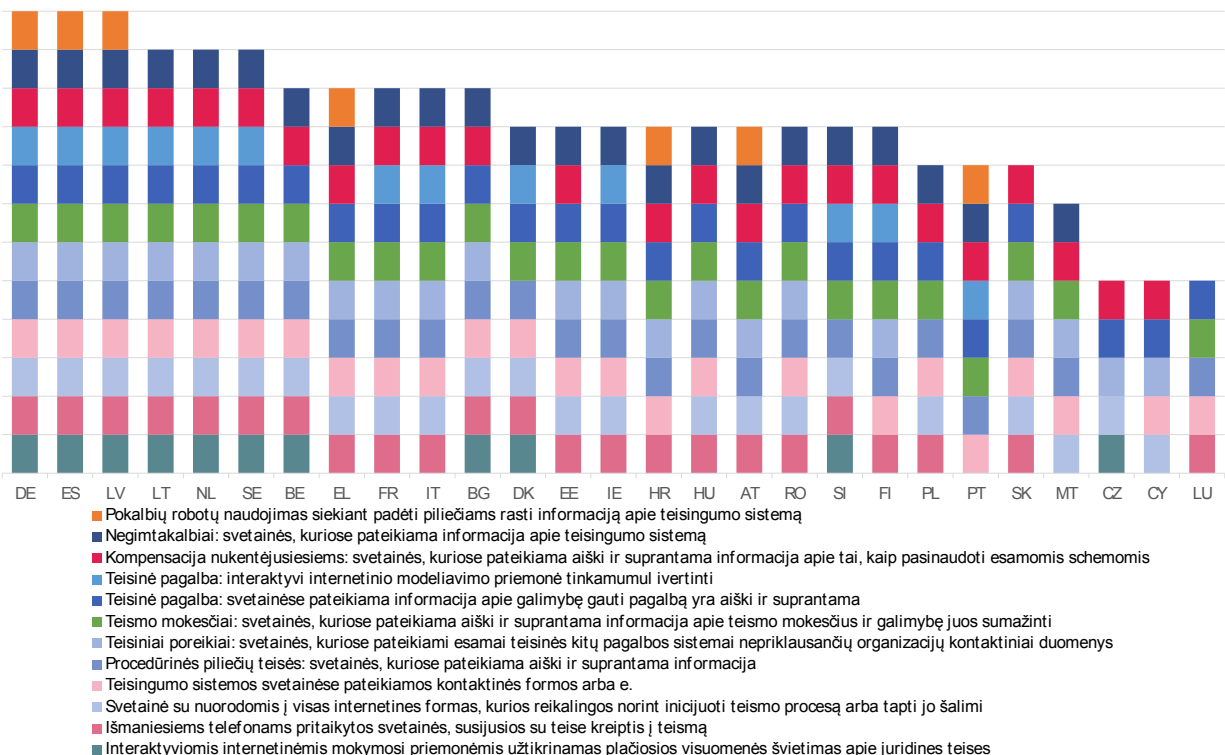
Ankstesnėse ES teisingumo rezultatų suvestinėse pateikta lyginamųjų duomenų apie tam tikrus IRT naudojimo teisingumo sistemose aspektus. Kaip pranešta 2020 m. gruodžio 2 d. Komisijos komunikate dėl teisingumo sistemų skaitmeninimo ES ⁽⁸⁹⁾, ši rezultatų suvestinė buvo reikšmingai papildyta išsamesniais duomenimis apie skaitmeninimą valstybėse narėse. Taip turėtų būti sudarytos sąlygos vykdyti išsamesnę pažangos sričių ir neišspręstų problemų stebėseną.

Kad piliečiams teisingumo sistema naudotis būtų patogiu, informacija apie nacionalines teismų sistemas turi būti ne tik lengvai prieinama, bet ir teikiama atsižvelgiant į konkrečių visuomenės grupių, kurioms kitu atveju informaciją gauti būtų sudėtinga (įskaitant asmenis su negalia),

⁸⁹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Teisingumo sistemų skaitmeninimo Europos Sąjungoje priemonių rinkinys“, COM(2020) 710 ir prie jo pridedamą Komisijos tarnybų darbinį dokumentą SWD(2020) 540.

aplinkybes. 40 diagramoje parodytas informacijos prieinamumas internetu ir konkrečios viešosios paslaugos, kurios gali padėti žmonėms naudotis teise kreiptis į teismą.

. diagrama. Informacijos apie teismų sistemą prieinamumas plačiajai visuomenei internete, 2024 m. (*) (šaltinis – Europos Komisija ⁹⁰)

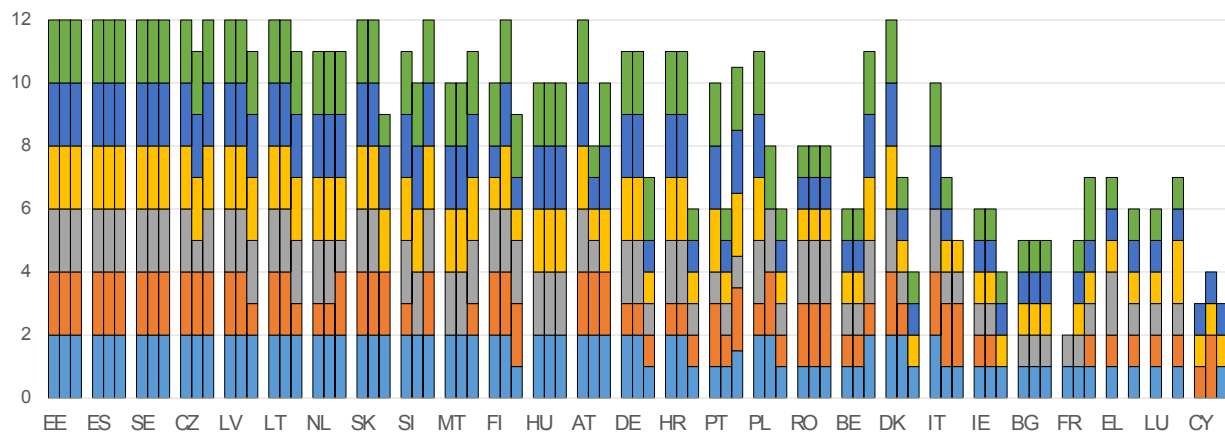
(*) **DE**: kokią informaciją reikia teikti internetu, sprendžiama kiekvienoje federalinėje žemėje ir federaliniu lygmeniu.

– Skaitmeniniam amžiui tinkamos taisyklės –

Siekiant naudoti skaitmenines priemones civilinėse, komercinėse, administracinėse ir baudžiamosiose bylose dažnai būtinas tinkamas reglamentavimas nacionalinėmis procesinėmis taisyklėmis. 41 diagramoje parodytos teisės aktais nustatytos įvairių subjektų galimybės naudoti nuotolinio ryšio technologijas (pvz., vaizdo konferencijas) teismo ir su teismais susijusiose procedūrose, taip pat parodyta dabartinė padėtis, susijusi su skaitmeninių įrodymų priimtinumu.

⁹⁰ 2024 m. duomenys surinkti bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupe.

. diagrama. Procesinės taisyklės, sudarančios galimybę teismuose naudoti skaitmenines technologijas nagrinėjant civilines ir komercines, administracines ir baudžiamąsias bylas, 2024 m. (*) (šaltinis – Europos Komisija ⁹¹)

Kiekvienai valstybei narei skirtuose trijuose stulpeliuose parodyta, ar esama procedūrinių taisyklių, suteikiančių galimybę teisme naudoti skaitmenines technologijas nagrinėjant toliau nurodytų rūšių bylas (iš kairės į dešinę):

1. civilines / komercines bylas,
2. administracines bylas,
3. baudžiamąsias bylas.

- Vertimas žodžiu galimas naudojantis nuotolinio ryšio technologija
- Ekspertai gali būti išklaustyti naudojantis nuotolinio ryšio technologija
- Liudytojai gali būti išklaustyti naudojantis nuotolinio ryšio technologija
- Žodinė procedūros dalis gali būti surengta naudojantis vien nuotolinio ryšio technologija
- Įrodymų, pateiktų tik skaitmeniniu formatu, priimtumas
- Šalys / atsakovai / nukentėjusieji gali būti išklaustyti naudojantis nuotolinio ryšio technologija

(*) Didžiausias galimas balas – 12. Pagal kiekvieną kriterijų du taškai skirti, jei tokia galimybė yra atitinkamai visose civilinėse ir komercinėse, administracinėse ir baudžiamosiose bylose (baudžiamosiose bylose šalių išklausymo galimybė apėmė ir atsakovus, ir nukentėjusiuosius). Tais atvejais, kai tokios galimybės nėra visose bylose, taškų suma padalyta iš dviejų. Tose valstybėse narėse, kuriose civilinės ir komercinės bei administracinės bylos neskiriamos, tas pats taškų skaičius skirtas už abi sritis. **EL, LU**: nėra duomenų apie administracines bylas.

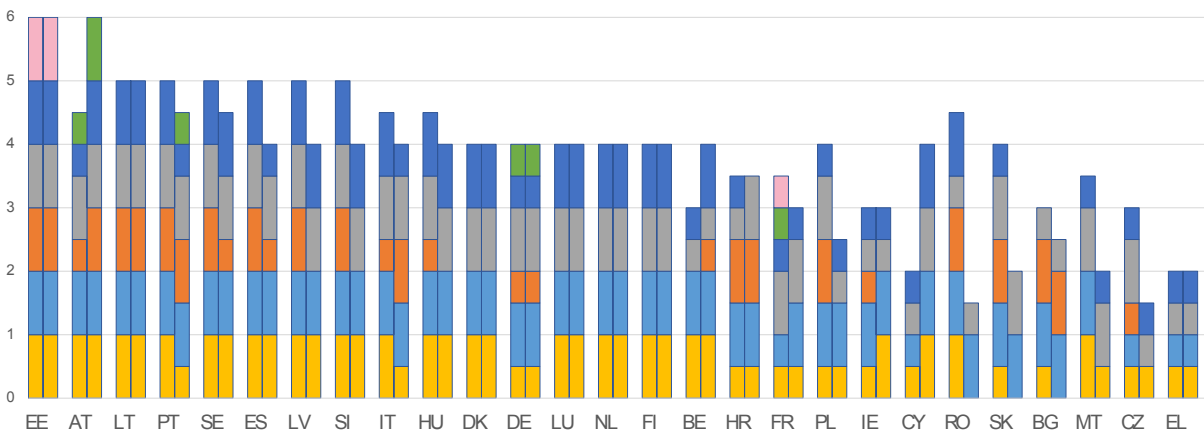
⁹¹ 2024 m. duomenys surinkti bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupe.

– Skaitmeninių priemonių naudojimas –

Be skaitmeniniam amžiui tinkamų procesinių taisyklių, teismai ir prokuratūros turi turėti tinkamas nuotolinio ryšio ir saugios nuotolinės prieigos prie darbo vietos priemones ir infrastruktūrą (42 diagrama). Tinkama infrastruktūra ir įranga taip pat reikalinga saugiems elektroniniams ryšiams tarp teismų / prokuratūrų ir teisės specialistų bei institucijų (43 ir 44 diagramos).

IRT, įskaitant inovacines technologijas, labai palengvina teisminių institucijų darbą, todėl svariai prisideda prie teisingumo sistemų kokybės. Įvairių skaitmeninių priemonių prieinamumas teisėjams, prokuratūroms ir teismo darbuotojams gali supaprastinti darbo procesus, užtikrinti teisingą darbo krūvio paskirstymą ir padėti sutaupyti daug laiko.

. diagrama. Teismų ir prokuratūrų naudojimas skaitmeninėmis technologijomis, 2024 m. (*) (šaltinis – Europos Komisija ⁽⁹²⁾)

Kiekvienai valstybei narei skirta po du stulpelius, kuriuose parodyta, kiek skaitmeninės technologijos naudojamos šiose institucijose (iš kairės į dešinę):
1. teismuose,
2. prokuratūroje.

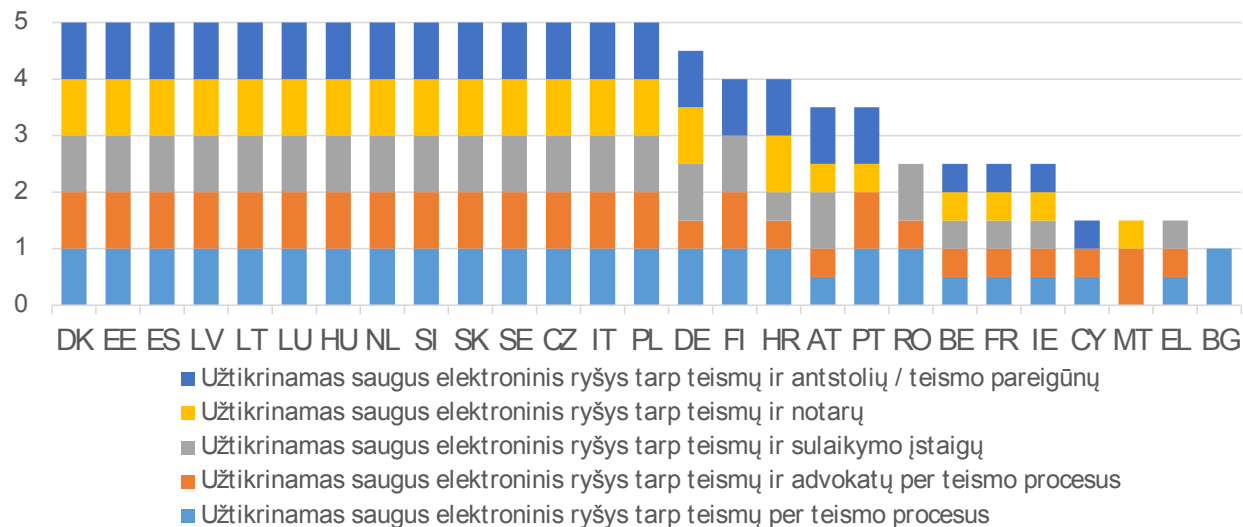
- Paskirstytojo registro technologijų (blokų grandinės) naudojimas
- Dirbtinio intelekto programų naudojimas pagrindinėje veikloje
- Darbuotojai gali saugiai dirbti nuotoliniu būdu
- Nuotolinio ryšio technologijų naudojimas, visų pirma vaizdo konferencijoms
- Elektroninis bylų paskirstymas, pagrįstas automatiniu paskirstymu pagal objektyvius kriterijus
- Elektroninės bylų valdymo sistemos naudojimas
- Teisėjai / prokurorai gali saugiai dirbti nuotoliniu būdu

(*) Didžiausias galimas balas – 7 taškai. Pagal kiekvieną kriterijų vienas taškas skirtas, jei atitinkamai teismai ir prokuratūros naudojami tam tikra technologija, o 0,5 taško – jei jie ta technologija naudojami ne visada.

Saugūs elektroniniai ryšiai gali padėti gerinti teisingumo sistemų kokybę. Galimybė teismams elektroninėmis priemonėmis palaikyti ryšius tarpusavyje, taip pat su teisės specialistais ir kitomis institucijomis, gali supaprastinti procesus ir sumažinti poreikį palaikyti ryšius naudojantis popieriniais dokumentais ir fiziškai dalyvaujant, o dėl to sutrumpėtų ikiteisminių procedūrų ir teismo procesų trukmė.

⁹² 2024 m. duomenys surinkti bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupe.

. **diagrama. Teismai: elektroninių ryšių priemonės, 2024 m. (*)** (šaltinis – Europos Komisija ⁽⁹³⁾)

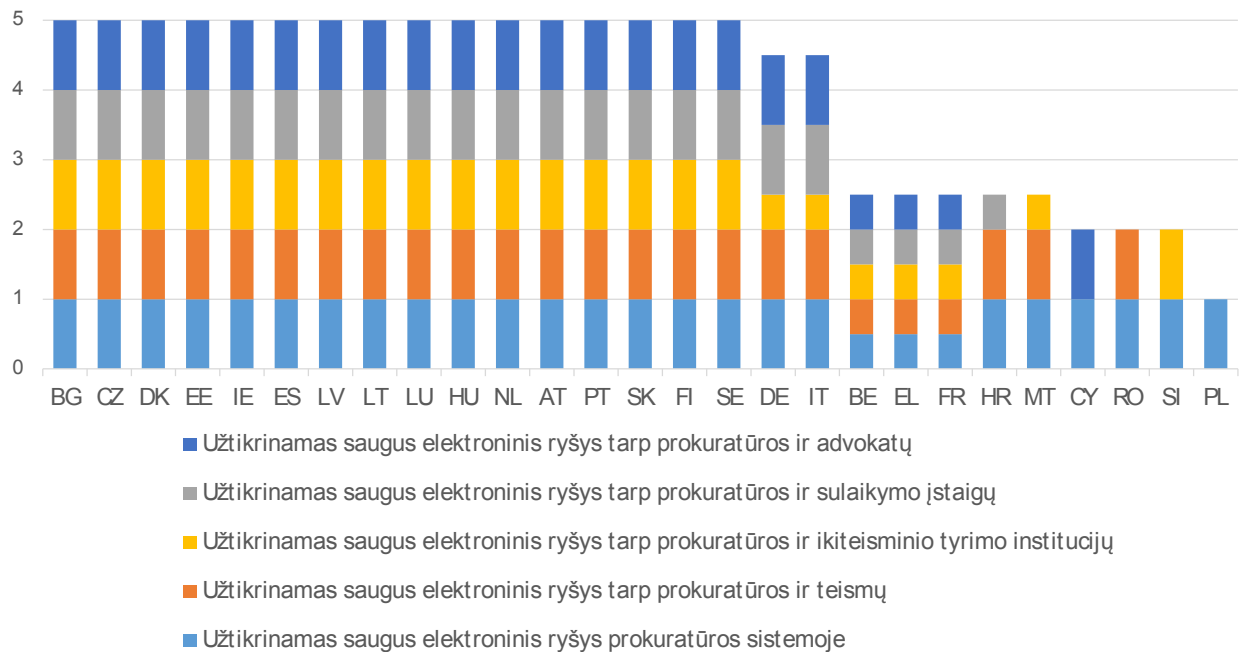

(*) Didžiausias galimas balas – 5 taškai. Pagal kiekvieną kriterijų skirtas vienas taškas, jei teismams yra prieinamos saugių elektroninių ryšių priemonės. 0,5 taško skirta, jei tokia galimybė yra ne visais atvejais. **FI**: notarų užduotys nesusijusios su teismais, todėl nėra pagrindo jiems suteikti saugaus ryšio galimybę.

Prokuratūros yra baudžiamosios teisenos sistemos veikimui būtinos institucijos. Galimybė naudotis saugiu elektroniniu ryšių kanalu galėtų palengvinti jų darbą ir pagerinti teismo procesų kokybę. Galimybė palaikyti saugius elektrinius ryšius tarp prokuratūrų ir tyrimus atliekančių tarnybų, gynybos advokatų ir teismų padėtų racionaliau ir efektyviau organizuoti teismo procesus.

⁹³ 2024 m. duomenys surinkti bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupe.

. diagrama. Prokuratūra: elektroninių ryšių priemonės, 2024 m. (*) (šaltinis – Europos Komisija ⁹⁴)

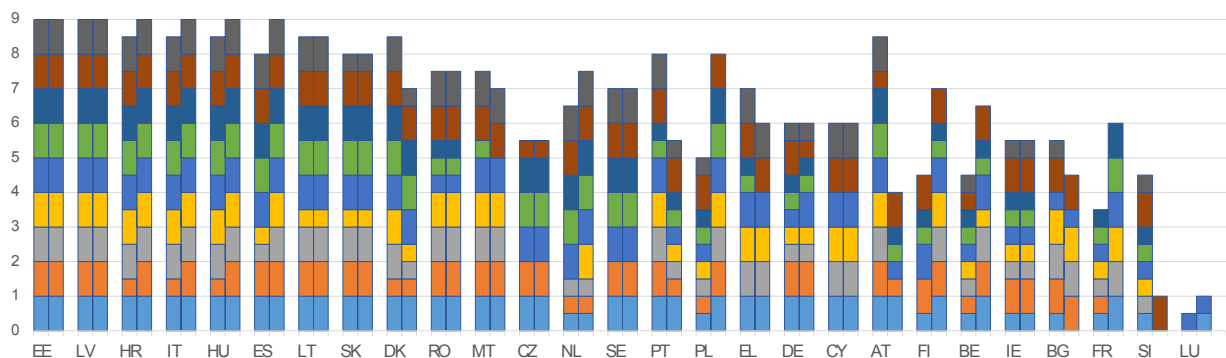
(*) Didžiausias galimas balas – 5 taškai. Pagal kiekvieną kriterijų skirtas vienas taškas, jei prokuratūroms yra prieinamos saugių elektroninių ryšių priemonės. 0,5 taško skirta, jei tokia galimybė yra ne visais atvejais. Elektroninių ryšių priemonių prieinamumas prokuratūroje apima ryšius su prokuratūros samdomais teisininkais.

– Elektroninė teismų prieiga –

Galimybė atlikti konkrečius teismo proceso etapus elektroninėmis priemonėmis yra teisingumo sistemų kokybei svarbus aspektas. Galimybė elektroninėmis priemonėmis teikti ieškinius, galimybė stebėti ir vykdyti procesą internetu arba įteikti dokumentus elektroninėmis priemonėmis gali daug geriau užtikrinti teisę kreiptis į teismą piliečiams ir verslo subjektams (ar jų teisiniams atstovams), taip pat sumažinti vėlavimą ir sąnaudas. Tokių skaitmeninių viešųjų paslaugų prieinamumas padėtų labiau priartinti teismus prie piliečių ir verslo subjektų, taigi padidėtų visuomenės pasitikėjimas teisingumo sistema.

⁹⁴ 2024 m. duomenys surinkti bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupe.

. diagrama. Skaitmeniniai sprendimai, kaip inicijuoti ir stebėti civilinių, komercinių ir administracinių bylų nagrinėjimą, 2024 m. (*) (šaltinis – Europos Komisija (95))

Kiekvienai valstybei narei skirta po du stulpelius, kuriuose parodyta, kiek skaitmeniniai procedūros inicijavimo ir dalyvavimo joje sprendimai naudojami tokiose bylose (iš kairės į dešinę):

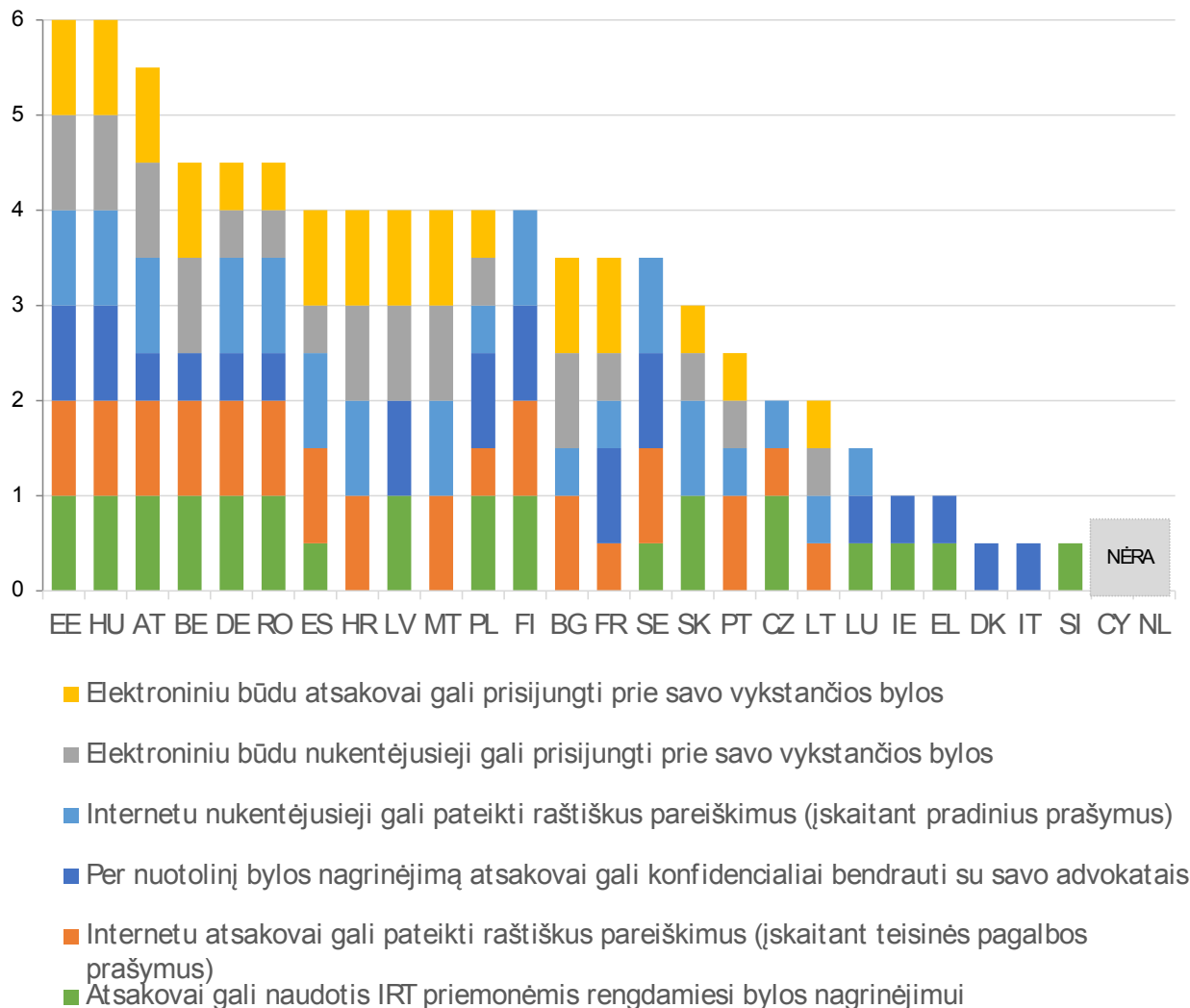
1. civilinėse / komercinėse bylose,
  - Galimybė internetu mokėti teismo mokesčius
  - Internetu skelbiama informacija apie teismo mokesčius
  - Elektronškai galima įmonėms įteikti oficialius teismo dokumentus (kai procedūrą inicijavo ne pati imonė)
  - Elektronškai galima piliečiams įteikti oficialius teismo dokumentus (kai procedūrą inicijavo ne pats pilietis)
  - Egzistuoja elektroninis gavimo patvirtinimas, kuriuo patvirtinamas dokumentų pateikimas teismui
  - Galimybė klientams prisijungti prie baigtų nagrinėti jų bylų elektroninės rinkmenos
  - Galimybė klientams prisijungti prie nagrinėjamų jų bylų elektroninės rinkmenos
  - Galimybė internetu pateikti teisinės pagalbos prašymą
  - Galimybė internetu inicijuoti procesą / pateikti ieškinį
2. administracinėse bylose.

(*) Didžiausias galimas balas – 9 taškai. Pagal kiekvieną kriterijų skirtas vienas taškas, jei tokia galimybė yra atitinkamai visose civilinėse ir komercinėse bei administracinėse bylose. 0,5 taško skirta, jei tokia galimybė yra ne visose bylose. Tose valstybėse narėse, kuriose civilinės ir komercinės bei administracinės bylos neskiriamos, tas pats taškų skaičius skirtas už abi sritis.

Skaitmeninių priemonių naudojimas teismo procesams baudžiamosiose bylose vykdyti ir stebėti taip pat gali padėti užtikrinti nukentėjusiųjų ir kaltinamųjų teises. Pavyzdžiui, skaitmeninės priemonės gali suteikti galimybę konfidencialiai palaikyti nuotolinį ryšį tarp atsakovų ir jų advokatų, suteikti sulaikytiems atsakovams galimybę pasirengti bylos svarstymui ir padėti nusikaltimų aukoms išvengti antrinės viktimizacijos.

⁹⁵ 2024 m. duomenys surinkti bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupe.

. diagrama. Skaitmeniniai sprendimai, kaip vykdyti ir stebėti baudžiamųjų bylų teismo procesus, 2024 m. (*) (šaltinis – Europos Komisija ⁽⁹⁶⁾)

(*) Didžiausias galimas balas – 6 taškai. Pagal kiekvieną kriterijų skirtas vienas taškas, jeigu tokia galimybė yra visose baudžiamosiose bylose. 0,5 taško skirta, jei tokia galimybė yra ne visose bylose.

– Galimybė susipažinti su teismo sprendimais –

Užtikrinus, kad teismų sprendimai būtų prieinami internetu, padidinamas teisingumo sistemų skaidrumas, piliečiams ir verslo subjektams padedama geriau suprasti savo teises, ir tai gali padėti didinti teismų praktikos nuoseklumą. Tinkama teismo sprendimų skelbimo internete tvarka turi esminę reikšmę kuriant patogias naudoti paieškos sistemas ⁽⁹⁷⁾, kurios padėtų užtikrinti didesnę teismų praktikos prieinamumą teisės specialistams ir plačiajai visuomenei, be kita ko, asmenims su negalia. Suteikiant sklandžią prieigą ir galimybę paprastai pasinaudoti ankstesne teismų

⁹⁶ 2024 m. duomenys surinkti bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupe.

⁹⁷ Žr. *Aukščiausiųjų teismų valdymo geriausios praktikos vadovą*, parengtą pagal projektą „Aukščiausieji teismai kaip teismų sistemų veiksmingumo garantija“, p. 29.

praktika, teisingumo sistemoje galima naudoti algoritmus, taigi galima naudoti specialistams naudingas inovacines teises technologijas.

Skelbiant teismų sprendimus internete, būtina derinti įvairius interesus ir laikytis teisės ir politikos priemonėmis nustatytų ribų. Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas (⁹⁸) visapusiškai taikomas teismų tvarkomiems asmens duomenims. Vertinant, kokius duomenis reikia skelbti viešai, būtina tinkamai suderinti teisę į duomenų apsaugą ir pareigą skelbti teismo sprendimus, kad būtų užtikrintas teisingumo sistemos skaidrumas. Tai ypač aktualu, kai yra viršesnis viešasis interesas, kuriuo grindžiamas duomenų atskleidimas. Pagal daugumos šalių teisės aktus arba praktiką reikalaujama, kad teismų sprendimuose, prieš juos skelbiant, duomenys sistemingai arba paprašius būtų nuasmeninami arba pseudoniminami (⁹⁹). Teismų parengti duomenys taip pat reglamentuojami pagal ES teisės aktus, susijusius su atviraisiais duomenimis ir viešojo sektoriaus informacijos pakartotiniu naudojimu (¹⁰⁰).

Kai teismų sprendimai rengiami kompiuterio skaitomu formatu (¹⁰¹), kaip parodyta 47 diagramoje, teisingumo sistemoje naudoti algoritmus tampa lengviau (¹⁰²).

---

⁹⁸ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016 5 4, p. 1).

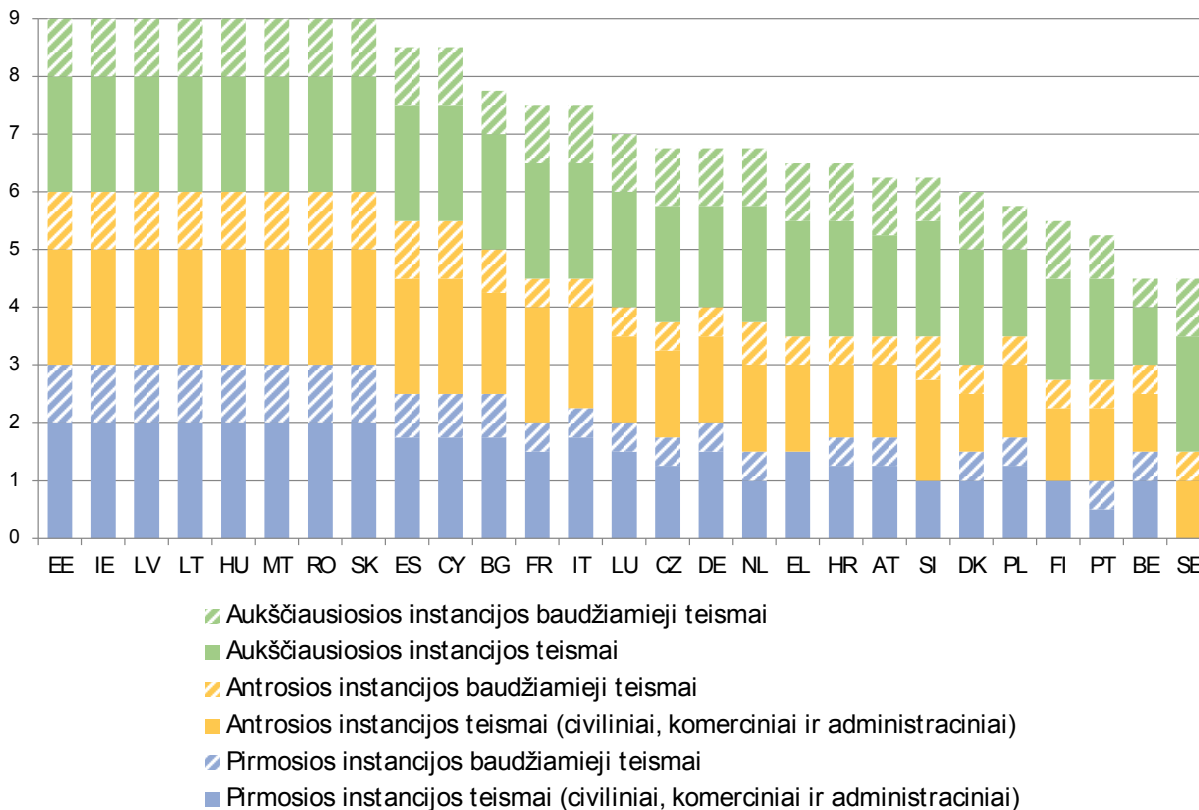
⁹⁹ Nuasmeninimas / pseudonimimas yra veiksmingesnis, jei tai daroma naudojantis algoritmu. Tačiau algoritmai nesupranta konteksto, todėl reikalinga žmogaus priežiūra.

¹⁰⁰ 2003 m. lapkričio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/98/EB dėl viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo (OL L 345, 2003 12 31, p. 90) ir 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1024 dėl atvirųjų duomenų ir viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo (OL L 172, 2019 6 26, p. 56).

¹⁰¹ Sprendimai rengiami pagal standartus (pvz. „Akoma Ntoso“), o jų metaduomenis galima parsisiųsti nemokamai kaip duomenų bazę arba naudojantis kitomis automatizuotomis priemonėmis (pvz. taikomųjų programų sąsaja).

¹⁰² Taip pat žr. Komisijos komunikatą Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos duomenų strategija“ (COM(2020) 66 *final*), Komisijos baltąją knygą „Dirbtinis intelektas. Europos požiūris į kompetenciją ir pasitikėjimą“ (COM(2020) 65 *final*) ir Tarybos bei Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybės atstovų išvadas dėl geriausios praktikos, susijusios su teismų sprendimų paskelbimu internete (OL C 362, 2018 10 8, p. 2).

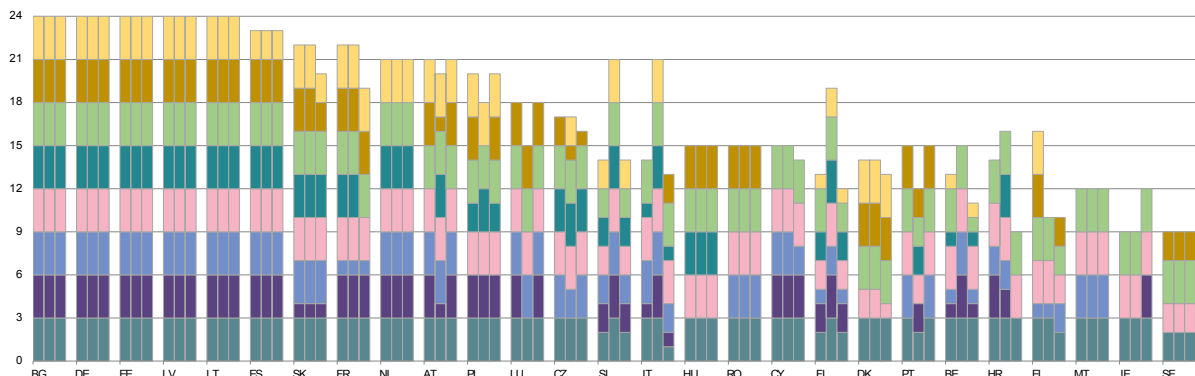
. diagrama. Paskelbtų teismų sprendimų prieinamumas plačiajai visuomenei internetu, 2023 m. (*) (civilinių, komercinių, administracinių ir baudžiamųjų bylų, visų instancijų teismų; šaltinis – Europos Komisija ⁽¹⁰³⁾)

(*) Didžiausias galimas balas – 9 taškai. Kiekvienai teismų instancijai skirta po vieną tašką, jei yra prieinami visi tos instancijos civilinių ir komercinių, administracinių ir baudžiamųjų bylų sprendimai, 0,75 taško, kai yra prieinama dauguma sprendimų (daugiau kaip 50 proc.), ir 0,5 taško, jei prieinami tik kai kurie sprendimai (mažiau nei 50 proc.). Jei valstybėje narėje yra tik dviejų instancijų teismai, taškai skirti kaip už trijų instancijų teismus – už tą atitinkamą instanciją, kurios nėra, skirta tiek pat taškų kiek už atitinkamos aukštesnės instancijos teismus. Tose valstybėse narėse, kuriose dvi teisės sritys (civilinė bei komercinė teisė ir administracinė teisė) neatskiriamos, vienodas taškų skaičius skirtas už abi sritis. **BE**: civilinėse ir baudžiamosiose bylose kiekvienas teismas pats priima sprendimą dėl savo sprendimų paskelbimo. **DE**: dėl to, ar pirmosios instancijos teismų sprendimai turi būti prieinami internetu, nusprendžiama kiekvienoje federalinėje žemėje. **AT**: dėl to, kurie sprendimai turi būti paskelbti, sprendžia pirmosios ir antrosios instancijų teismų teisėjai. Aukščiausiojo Teismo sprendimai, kuriais atmetamas apeliacinis skundas, tačiau nenurodomi tokio sprendimo motyvai, neskelbiami. Aukščiausiojo administracinio teismo sprendimai, kuriuos priėmė vienas teisėjas, skelbiami, jei atitinkamas teisėjas nusprendžia juos paskelbti. Be to, neskelbiami sprendimai, kuriuose spręsti teisės klausimai jau priklauso nusistovėjusiai Aukščiausiojo administracinio teismo jurisprudencijai, ir nesudėtingi sprendimai dėl procesų nutraukimo. **NL**: teismai sprendžia dėl sprendimų paskelbimo pagal paskelbtus kriterijus. **PT**: dėl sprendimų paskelbimo sprendžia teisme sudaryta komisija. **SI**: neskelbiami procesiniai sprendimai, neturintys (beveik) jokios reikšmės teismų praktikai; iš sprendimų bylose, kurios iš esmės tapačios (pvz., jungtinės bylos), skelbiamas tik pagrindinis sprendimas (kartu su to paties turinio bylų dokumentų sąrašu). Atskiri aukštesnieji teismai sprendžia, kuriuos sprendimus galima paskelbti. **SK**: sprendimai dėl kelių rūšių civilinių bylų, kaip antai paveldėjimo ar tėvystės nustatymo, neskelbiami. **FI**: teismai sprendžia, kuriuos sprendimus reikia paskelbti.

¹⁰³ 2024 m. duomenys surinkti bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupe.

. diagrama. Teismų sprendimų rengimo kompiuterio skaitomu formatu tvarka, 2024 m. (*)
(civilinėse, komercinėse, administracinėse ir baudžiamosiose bylose, visų instancijų teismuose; šaltinis – Europos Komisija (104))

Kiekvienai valstybei narėi skirta po tris stulpelius, kuriuose parodyta, kaip atitinkamos priemonės taikomos tokiose bylose (iš kairės į dešinę):

1. civilinėse / komercinėse bylose,
2. administracinėse bylose,
3. baudžiamosiose bylose.

- Nuosprendžius ir jų susijusius metaduomenis galima nemokamai parsisiųsti kaip duomenų bazę ar kitais automatizuotais būdais
- Duomenų nuasmeninimui
- Taikomos taisyklės, skirtos nustatyti, ar internetu skelbiamuose nuosprendžiuose atskleidžiami asmens duomenys
- Su nuosprendžiais pateikiama atitinkama informacija (metaduomenys), susijusi su citatomis ir nuorodomis į nacionalinę ir praktiką
- Su nuosprendžiais pateikiama atitinkama informacija (metaduomenys), susijusi su raktažodžiais, sprendimo data ir kt.
- Nuosprendžiams priskiriamas Europos teismų praktikos identifikatorius (ECLI)
- Nuosprendžiai yra modeliuojami pagal standartą, kuris padėtų užtikrinti jų mašininį nuskaitymą
- Prieiga prie svetainės plačiąjai visuomenei yra nemokama

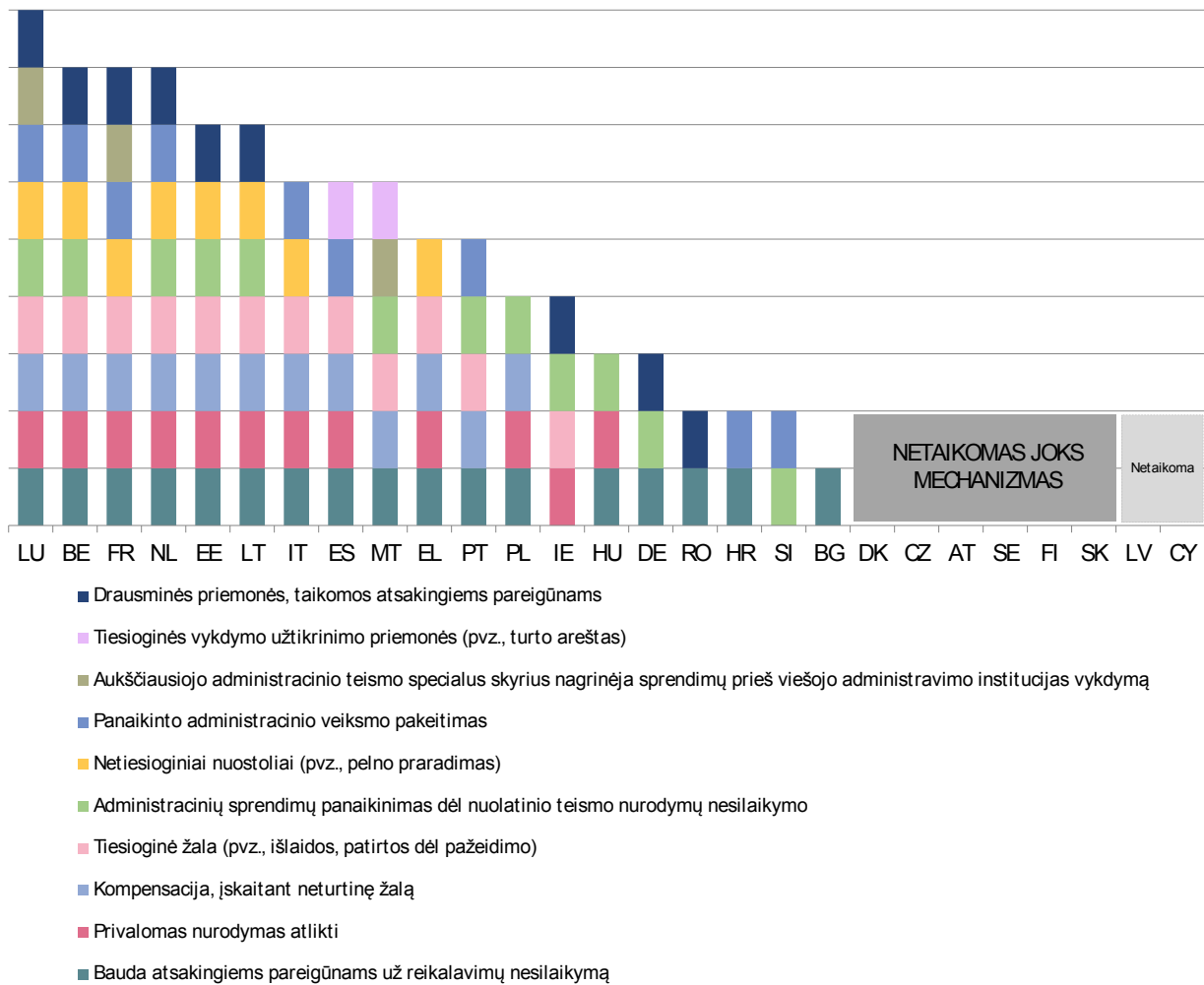
(*) Didžiausias galimas balas – 24 taškai už bet kurio tipo bylą. Visų trijų instancijų (pirmosios, antrosios ir trečiosios) lygmenimis po vieną tašką galima skirti, jei atitinkama tvarka taikoma visiems teismų sprendimams. Jei ta tvarka taikoma tik kai kuriems tam tikros instancijos teismų sprendimams, skiriama tik pusė taško. Jei valstybėje narėje yra tik dvi teismų instancijos, taškai skirti kaip už trijų instancijų teismus – už tą atitinkamą instanciją, kurios nėra, skirta tiek pat taškų kiek už atitinkamos aukštesnės instancijos teismus. Tose valstybėse narėse, kuriose dvi teisės sritys (civilinė ir komercinė teisė bei administracinė teisė) neskiriamos, vienodas taškų skaičius skirtas už abi sritis. **ES:** Generalinės teismų tarybos (CGPJ) duomenų bazės komerciniais tikslais naudoti arba masiškai iš jos siųstis informacijos neleidžiama. Šią informaciją naudojant duomenų bazėms rengti arba komerciniais tikslais būtina laikytis CGPJ Teismų dokumentacijos centro nustatytos procedūros ir sąlygų. **IE:** teismo sprendimai nuasmeninami šeimos teisėje, vaikų priežiūros ir kitose srityse, kuriose pagal įstatymą reikalaujama arba teisėjas nurodo šalių ar asmenų tapatybę, kurios negalima atskleisti.

¹⁰⁴ 2024 m. duomenys surinkti bendradarbiaujant su nacionalinių teisingumo sistemų kontaktinių asmenų grupe.

– Teismų sprendimų įgyvendinimas –

Teisinės valstybės viešosios institucijos privalo laikytis teismo sprendimų ir užtikrinti, kad jie būtų vykdomi laiku. Veiksmingas privalomų teismo sprendimų vykdymo užtikrinimas taip pat svarbus siekiant užtikrinti visuomenės pasitikėjimą teisminių institucijų nepriklausomumu ir autoritetu ⁽¹⁰⁵⁾. 49 diagramoje pirmą kartą pateikiami mechanizmai, taikomi siekiant padėti įgyvendinti aukščiausiųjų administracinių teismų sprendimus. Diagramoje nurodoma, kokie mechanizmai yra taikomi kiekvienoje valstybėje narėje, tačiau nevertinama, ar jie veiksmingi ir kaip dažnai naudojami praktikoje.

. diagrama. Teisminiai mechanizmai, taikomi administracinių teismų sprendimų vykdymui užtikrinti, 2024 m. (*) (šaltinis – Europos Komisija ir asociacija „ACA-Europe“ ⁽¹⁰⁶⁾)

¹⁰⁵ CCJE nuomonė Nr. 13 (2010) dėl teisėjų vaidmens vykdam teismų sprendimus.

¹⁰⁶ 2024 m. duomenys surinkti iš asociacijos „ACA-Europe“ narių atsakymų į klausimą.

2.2.4. Išvados apie teisingumo sistemų kokybę

Sukurti kokybišką teisingumo sistemą padeda lengva prieiga, pakankami ištekliai, veiksmingos vertinimo priemonės ir skaitmeninimas. Visuomenė ir verslo subjektai tikisi, kad veiksminga teisingumo sistema priims kokybiškus sprendimus. 2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje pateikiama lyginamoji šių veiksnių analizė.

Prieinamumas

2025 m. rezultatų suvestinėje dar kartą apžvelgiami įvairūs elementai, kurie padeda kurti žmonėms palankią teisingumo sistemą:

- 1) **teisinės pagalbos prieinamumas ir teismo mokesčių dydis** daro didelį poveikį teisės kreiptis į teismą užtikrinimui, visų pirma skurde gyvenantiems arba skurdo riziką patiriantiems asmenims. 23 diagramoje parodyta, kad trijose valstybėse narėse asmenys, kurių pajamos nesiekia Eurostato nustatytos skurdo ribos, teisinės pagalbos negali gauti. Teismo mokesčių dydis (24 diagrama) nuo 2016 m. iš esmės išliko stabilus, nors keturiose valstybėse narėse teismo mokesčiai buvo didesni nei 2023 m., visų pirma nagrinėjant mažos vertės ieškinius. Teismo mokesčių našta išlieka neproporcingai didesnė atsižvelgiant į mažos vertės ieškinius. Sunkumai prašant teisinės pagalbos ir dideli teismo mokesčiai trijose valstybėse narėse galėtų atgrasyti skurde gyvenančius žmones nuo kreipimosi į teismą. 2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje antrą kartą pateikiamas **teisinės pagalbos, mokamos baudžiamosios gynybos advokatams** konkrečioje baudžiamojoje byloje, lygis; iš pateikiamos informacijos matyti, kad valstybių narių iš valstybės biudžeto advokatams mokamos sumos labai skiriasi (25 diagrama).
- 2) 2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje toliau analizuojama, kokiais būdais valstybės narės skatina savanoriškai naudotis **alternatyvaus ginčų sprendimo būdais** (26 diagrama), įskaitant galimybę naudotis skaitmeninėmis technologijomis. 2024 m. bendra informavimo veikla suaktyvėjo – šešios valstybės narės pranešė apie daugiau informavimo priemonių, visų pirma apie alternatyvaus ginčų sprendimo būdus vartotojų ginčiuose. Informavimas apie alternatyvaus ginčų sprendimo būdus, taikomus sprendžiant administracinius ginčus, vis dar ne toks įvairus, palyginti su kitais ginčais, tačiau nuo 2023 m. jis taip pat tapo įvairesnis.
- 3) 2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje dar kartą apžvelgiamos konkrečios **asmenų, kuriems gresia diskriminacija, ir vyresnio amžiaus asmenų teisės kreiptis į teismą** priemonės. Iš 27 diagramos matyti, kad 18 valstybių narių ėmėsi priemonių asmenų, kuriems gresia diskriminacija, informuotumui apie tai, kur gauti teisinę informaciją ir pagalbą, didinti. 16-oje valstybių narių imamas priemonių, kad teisinė pagalba būtų prieinamesnė vyresnio amžiaus asmenims, o 17-oje valstybių narių NVO arba lygybės įstaigos turi teisę iškelti teismo bylą ar joje dalyvauti vieno ar kelių nukentėjusiųjų vardu arba juos remdamos. 20-yje valstybių narių sukurti sprendimai, kuriais siekiama palengvinti vyresnio amžiaus asmenų dalyvavimą teismo procese, įskaitant teismo pranešimų gavimą paštu.
- 4) 2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje antrą kartą pristatomos **konkrečios pasirinktos priemonės dėl atstovaujamųjų ieškinių**, kuriais ginami kolektyviniai vartotojų interesai. Iš 28 diagramos matyti, kad bent viena tokia priemonė taikoma 23 valstybėse narėse. Konkrečios vartotojų informavimo apie veiksmus bei rezultatus priemonės ir teisėjų mokymo veiksmingo atstovaujamųjų ieškinių valdymo klausimais priemonės yra tarp plačiausiai taikomų iš

atrinktų priemonių – jas taiko atitinkamai 12 valstybių narių.

- 5) Iš 29 diagramos matyti, kad visos valstybės narės yra nustačiusios tam tikras **konkrečias priemones, skirtas vaiko interesus atitinkančiam teisingumui ir procesui (taikomas tiek civiliniam, tiek baudžiamajam / nepilnamečių justicijos procesui)**. 11 valstybių narių yra nustačiusios visas 9 konkrečias stebimas priemones, įskaitant, pavyzdžiui, konkrečiai vaikams pritaikytą interneto svetainę bei pagalbos linijas informacijai apie teisingumo sistemą teikti ar priemones vaikams nuo suaugusiųjų atskirti, kai iš jų atimama laisvė. Visose valstybėse narėse teismo arba neteisminiuose procesuose dalyvaujančių vaikų privatumas ir asmens duomenys saugomi pagal nacionalinę teisę. Be to, visos valstybės narės turi vaikams pritaikytą specializuotą erdvę arba apklausų patalpas, kuriose vaikai yra apklausiami. **Konkrečių priemonių, skirtų vaikams, kurie baudžiamajame procese dalyvauja kaip nukentėjusieji arba įtariamieji ir kaltinamieji**, apžvalgoje (30 diagrama) parodyta, kad, pavyzdžiui, 26 valstybės narės informaciją apie nukentėjusiojo arba įtariamojo teises ir procesą teikia vaikui suprantamu būdu, o 15-oje valstybių narių bet koks vaikų laisvės atėmimas yra kraštutinė priemonė, taikoma kuo trumpiau.
- 6) Iš 31 diagramos matyti, kad visos valstybės narės yra nustačiusios tam tikras **konkrečias priemones, skirtas nusikaltimų aukoms**. Daugumoje valstybių narių nustatyta dauguma stebimų konkrečių priemonių, įskaitant, pvz., finansinės pagalbos teikimą tais atvejais, kai pažeidėjas nesumoka priteisto žalos atlyginimo, arba galimybę nukentėjusiesiems prašyti peržiūrėti sprendimus dėl apsaugos priemonės skyrimo arba vertimo žodžiu ar raštu paslaugų teikimo. Daugumoje valstybių narių teisių pažeidimo baudžiamajame procese atveju nukentėjusieji turi teisę į apsaugos priemones, teisinę pagalbą arba teisę būti išklaustyti. 32 diagramoje matyti, kad visose valstybėse narėse taikomos tam tikros **konkrečios smurto prieš moteris / smurto artimoje aplinkoje aukoms skirtos priemonės**. Beveik visose valstybėse narėse taikomos priemonės, kuriomis siekiama apsaugoti nukentėjusiųjų ir liudytojų teises bei interesus ir užtikrinti, kad prireikus būtų vengiama aukų ir nusikalstamos veikos vykdytojų kontakto. Beveik visose valstybėse narėse NVO ir (arba) lygybės įstaigos gali padėti nukentėjusiesiems ir (arba) juos remti.

Ištekliai

Kokybiškos teisingumo sistemos valstybėse narėse priklauso nuo pakankamų finansinių ir žmogiškųjų išteklių. Tam reikia tinkamų investicijų į fizinę ir techninę infrastruktūrą, pradinį bei tęstinį mokymą ir teisėjų įvairovę, įskaitant lyčių pusiausvyrą. Iš 2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės matyti toliau išvardytos aplinkybės.

- 7) Kalbant apie **finansinius išteklius**, apskritai pažymėtina, kad 2023 m. bendros valdžios sektoriaus išlaidos teismams, atsižvelgiant į gyventojų skaičių, išaugo visose valstybėse narėse, tačiau, palyginti su BVP, sumažėjo šešiose valstybėse narėse. Vis dar matyti, kad valstybių narių išlaidų lygis labai skiriasi, vertinant tiek išlaidas vienam gyventojui, tiek BVP procentinę dalį (33 ir 34 diagramos).
- 8) 2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje toliau nagrinėjama padėtis, susijusi su atlyginimais valstybių narių teisingumo sistemoje. Rezultatų suvestinėje trečią kartą pateikiamas **teisėjų ir prokurorų** metinio darbo užmokesčio ir vidutinio metinio darbo užmokesčio santykis šalyje (35 diagrama). Rezultatų suvestinėje taip pat antrą kartą pateikiamas **teismų ir prokuratūrų kvalifikuotų darbuotojų metinio** darbo užmokesčio ir

vidutinio metinio darbo užmokesčio santykis šalyje (36 diagrama). Abiejose diagramose matyti dideli skirtumai tarp valstybių narių. Be to, iš 36 diagramos matyti, kad 16 valstybių narių teismų kvalifikuoti darbuotojai karjeros pradžioje gauna mažesnę darbo užmokestį nei vidutinis nacionalinis darbo užmokestis. 13 valstybių narių tai pasakytina ir apie prokuratūros kvalifikuotus darbuotojus.

- 9) Tarp aukščiausiųjų teismų teisėjų 19-oje valstybių narių (38 diagrama) **moterų** vis dar yra mažiau nei 50 proc., o aštuoniose valstybėse narėse – bent pusė ar daugiau. Trejų metų laikotarpio (2021–2024) duomenys atskleidžia skirtingus lygius ir tendencijas valstybėse narėse.

Skaitmeninimas

Nuo 2021 m. į ES teisingumo rezultatų suvestinę įtrauktas didelis ir išsamus skirsnis dėl teisingumo skaitmeninimo aspektų. Nors valstybės narės jau naudoja skaitmeninius sprendimus įvairiomis aplinkybėmis ir skirtingu mastu, vis dar galima atlikti svarbių patobulinimų.

- 10) Visos 27 valstybės narės **internete** teikia tam tikrą informaciją apie savo teismų sistemą, be kita ko, svetainėse, kuriose pateikiama aiški informacija apie galimybę gauti teisinę pagalbą, teismo mokesčius ir tinkamumo mokėti sumažintus mokesčius kriterijus (40 diagrama). Palyginti su praėjusiais metais, padėtis išlieka stabili, tačiau valstybių narių informacijos kiekis ir tai, kiek ji atitinka žmonių poreikius, vis dar šiek tiek skiriasi. Pavyzdžiui, 11 valstybių narių naudojamosi interaktyviomis internetinėmis mokymosi priemonėmis užtikrina plačiosios visuomenės švietimą apie juridines teises. 26 valstybės narės teikia aiškiai matomą ir suprantamą informaciją apie teisinę pagalbą.
- 11) Šešios valstybės narės yra nustačiusios **skaitmeniniam amžiui tinkamas procesines taisykles** (41 diagrama), pagal kurias visiškai arba iš esmės leidžiama naudoti nuotolinį ryšį ir užtikrinti įrodymų priimtinumą tik skaitmeniniu formatu. 23 valstybių narių tai įmanoma tik tam tikrais atvejais. Vis dėlto nuo 2020 m. šioje srityje daroma nuosekli bendra pažanga.
- 12) 42 diagramoje parodyta, kaip **teismai ir prokuratūros naudoja skaitmenines technologijas**. Iš jos matyti, kad valstybės narės nevisiškai išnaudoja savo procesinių taisyklių teikiamas galimybes (žr. 41 diagramą). Valstybių narių teismai, prokurorai ir teismų darbuotojai jau gali naudotis įvairiomis skaitmeninėmis priemonėmis, pavyzdžiui, bylų valdymo sistemomis, vaizdo konferencijų sistemomis ir nuotolinio darbo tvarka. Tačiau galima tolesnė pažanga elektroninių bylų paskirstymo sistemų srityje, taikant objektyviais kriterijais grindžiamą automatinių paskirstymą.
- 13) Visų valstybių narių teismai turi tam tikras **saugias elektronines komunikacijos priemones**, nors tik 14 valstybių narių tokias priemones taiko visų rūšių stebimai komunikacijai ir visose bylose (43 diagrama). Penkios valstybės narės skaitmeninių ryšių su notariais, sulaikymo įstaigomis arba antstoliais / teismo pareigūnais priemonių vis dar neturi. Visos valstybės narės taip pat **užtikrina saugius prokuratūrų elektroninius ryšius** (44 diagrama). Visos valstybės narės, išskyrus vieną, užtikrina saugų elektroninį ryšį tarp prokuratūrų ir teismų. Penkiose valstybėse narėse elektroninio ryšio tarp prokuratūrų ir advokatų priemonių vis dar nėra.
- 14) Civilinėse / komercinėse ir administracinėse bylose 24 valstybės narės asmenims ir verslo subjektams (arba jų teisiniams atstovams) suteikia **internetinę prieigą prie nagrinėjamų arba baigtų nagrinėti bylų** (45 diagrama), nors ir ne vienodu mastu. Kalbant apie

skaitmeninius sprendimus baudžiamųjų bylų teismo procesų vykdymui ir stebėjimui užtikrinti, 46 diagramoje parodyta, kad nukentėjusieji rašytinius pareiškimus gali iš dalies arba visus pateikti internetu 18-oje valstybių narių. 11 valstybių narių kaltinamieji ir nukentėjusieji neturi galimybės stebėti bylos eigos ar joje ginti savo teises elektroniniu būdu.

- 15) Palyginti su praėjusiais metais, **internetinė prieiga prie teismo sprendimų** (47 diagrama) išliko stabili. Internete prieinami daugiausiai aukščiausiųjų instancijų teismų sprendimai.
- 16) Kaip ir ankstesniais metais, 2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje analizuojama **teismų sprendimų rengimo kompiuterio skaitomu formatu tvarka** (48 diagrama). Visos valstybės narės yra nustačiusios bent tam tikrą tvarką civilinėse / komercinėse, administracinėse ir baudžiamosiose bylose, nors jų padėtis labai skiriasi. Apskritai pastebima tendencija nustatyti daugiau priemonių, visų pirma nemokamai parsisiųsdinti teismo sprendimus (duomenų bazės ir kiti automatizuoti sprendimai), modeliuoti sprendimus, kad juos būtų galima nuskaityti kompiuteriu, arba nuasmeninti ar pseudoniminti sprendimus naudojant algoritmus. 2023 m., palyginti su ankstesniais metais, padėtis pagerėjo 9 valstybėse narėse, o 10 valstybių narių padėtis išliko nepakitusi. Atrodo, kad teisingumo sistemose, kuriose teismo sprendimų modeliavimas atitinka standartus, kad juos būtų galima nuskaityti kompiuteriu, ateityje galimi geresni rezultatai.
- 17) Pirmą kartą 2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje pateikiami duomenys apie **mechanizmus administracinių sprendimų vykdymui užtikrinti** (49 diagrama) aukščiausiųjų administracinių jurisdikcijų lygmeniu. Dauguma valstybių narių (17) taiko tam tikros kategorijos mechanizmą sprendimų vykdymui užtikrinti, o 16-oje valstybių narių aukščiausieji administraciniai teismai turi teisę taikyti sankcijas už jų sprendimų nevykdymą. Tiesioginės vykdymo užtikrinimo priemonės, pvz., turto areštas, taikomos tik dviejose valstybėse narėse.

2.3. Teisingumo sistemų nepriklausomumas

ES teisėje nustatytas teismų nepriklausomumo reikalavimas, kuris yra neatskiriamas nuo pareigos priimti teismo sprendimus, grindžiamas veiksmingos teisminės apsaugos principu, nurodytu ES sutarties 19 straipsnyje, ir teise į veiksmingą teisinę gynybą teisme, įtvirtinta ES pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje (¹⁰⁷). Teismų nepriklausomumą pagrindžiantys principai yra:

a) **išorinis nepriklausomumas** – kai atitinkama institucija savo funkcijas vykdo visiškai autonomiškai, jos su kita institucija nesaisto jokie hierarchijos ar pavaldumo ryšiai, ji negauna jokių nurodymų ar įpareigojimų iš jokio šaltinio, taigi yra apsaugota nuo išorinio poveikio ar spaudimo, kurie gali kelti grėsmę jos narių nepriklausomam sprendimų priėmimui ir turėti įtakos jų sprendimams, ir

b) **vidinis nepriklausomumas ir nešališkumas** – kai vienodai atsiribojama nuo bylos šalių ir jų atitinkamų interesų, susijusių su nagrinėjamos bylos dalyku (¹⁰⁸), o pavieniai teisėjai apsaugomi nuo netinkamo vidinio spaudimo teismų sistemoje (¹⁰⁹).

Teismų nepriklausomumas yra labai svarbus siekiant užtikrinti, kad bus saugomos visos ES teisėje įtvirtintos asmenų teisės ir ES sutarties 2 straipsnyje nustatytos visoms valstybėms narėms bendros vertybės, ypač teisinės valstybės principas (¹¹⁰). ES teisinės tvarkos išsaugojimas yra labai svarbus

¹⁰⁷ Žr. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=IT>.

¹⁰⁸ 2025 m. kovo 6 d. Teisingumo Teismo sprendimas *D. K. ir kt. v. Prokuratura Rejonowa (Teisėjo nušalinimas)*, sujungtos bylos C-647/21 ir C-648/21, EU:C:2025:143; 2025 m. vasario 25 d. (didžioji kolegija) Sprendimas *XL ir kt. (Teisėjų atlyginimai)*, sujungtos bylos C-146/23 ir C-374/23, EU:C:2025:109; 2024 m. lapkričio 14 d. Sprendimas *S. S.A./C. sp. z o.o. (Bylų skyrimas)*, C-197/23, EU:C:2024:956; 2022 m. vasario 22 d. Sprendimas *RS (Konstitucinio Teismo sprendimų poveikis)*, C-430/21, EU:C:2022:99; 2021 m. lapkričio 16 d. Sprendimas *baudžiamajame procese prieš WB ir kt.*, sujungtos bylos C-748/19–C-754/19, EU:C:2021:931; 2021 m. spalio 6 d. Sprendimas *W. Ž.*, C-487/19, EU:C:2021:798; 2021 m. liepos 15 d. Sprendimas *Komisija prieš Lenkiją*, C-791/19, EU:C:2021:366; 2021 m. kovo 2 d. Sprendimas *AB*, C-824/18, EU:C:2021:153; 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *A. K. ir kt.*, C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, EU:C:2019:982, 121 ir 122 punktai; 2019 m. lapkričio 5 d. Sprendimas *Komisija prieš Lenkiją*, C-192/18, EU:C:2019:924; 2019 m. birželio 24 d. Sprendimo *Komisija prieš Lenkiją*, C-619/18, EU:C:2019:531, 73 ir 74 punktai; 2018 m. vasario 27 d. Sprendimo *Associação Sindical dos Juízes Portugueses*, C- 64/16, EU:C:2018:117, 44 punktas; 2018 m. liepos 25 d. Sprendimo *Minister for Justice and Equality*, C- 216/18 PPU, EU:C:2018:586, 65 punktas.

¹⁰⁹ 2024 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimas (didžioji kolegija), *Hann-Invest*, C-554/21 ir C-622/21, EU:C:2024:594. Aukščiausiasieji teismai, kaip paskutinės instancijos teismai, ir apskritai aukštesnieji arba apeliaciniai teismai atlieka esminę funkciją užtikrinant vienodą teisės taikymą valstybėse narėse. Vis dėlto hierarchinė teismų struktūra neturėtų pakenkti asmens nepriklausomumui (Rekomendacijos CM/Rec(2010) 12 22 punktas). Aukštesnės instancijos teismai neturėtų teikti nurodymų teisėjams dėl to, kaip spręsti atskiras bylas, išskyrus nacionalinius prejudicinius sprendimus arba sprendimus dėl teisių gynimo priemonių pagal įstatymą (Rekomendacijos CM/Rec(2010) 12 23 punktas). Anot Venecijos komisijos, tokia teisminių institucijų hierarchinė struktūra, kai teisėjai vykdydami su teismo sprendimų priėmimu susijusią veiklą jaučiasi privalę paklusti aukštesnės instancijos įstaigoms, akivaizdžiai pažeidžia vidaus nepriklausomumo principą (Venecijos komisija, Teismų sistemos nepriklausomumo ataskaita, I dalis: tyrimas Nr. 494/2008, 2010 m. kovo 16 d., CDL-AD(2010) 004, 68–72 punktai). Bet kokia teismo praktikos suvienodinimo procedūra turi atitikti pagrindinius valdžių padalijimo principus ir net priėmus tokį aukštesnės instancijos arba Aukščiausiojo Teismo sprendimą visi teismai ir teisėjai turi likti kompetentingi nepriklausomai ir nešališkai vertinti savo bylas ir atskirti naujas bylas nuo aiškinimo, kurį anksčiau suvienodino aukštesnysis ir Aukščiausiasis Teismas (2022 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, p. 45).

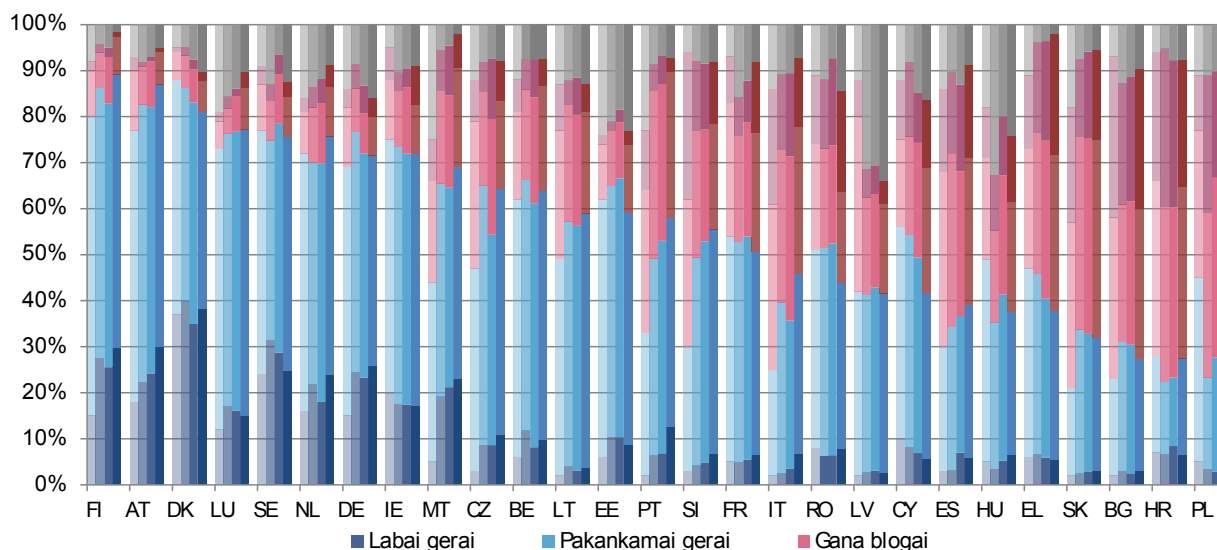
¹¹⁰ 2023 m. birželio 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Komisija / Lenkija*, C-204/21, ECLI:EU:C:2023:442, 354 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

ir visiems žmonėms bei verslo subjektams, kurių teisės ir laisvės yra ginamos pagal ES teisės normas.

Aukštas teismų nepriklausomumo suvokimo lygis yra labai svarbus pasitikėjimui, kurį teisinėje valstybėje žmonėms turi įkvėpti teisingumas. Tai taip pat padeda kurti ekonomikos augimui palankią verslo aplinką, nes suvokiamas nepriklausomumo trūkumas gali atgrasyti nuo investicijų. Rezultatų suvestinėje pateikiami teismų nepriklausomumo rodikliai, susiję su investicijų apsaugos veiksmingumu. Joje pateikiama ne tik iš įvairių šaltinių gauti rodikliai apie teismų nepriklausomumo vertinimą, bet ir įvairūs rodikliai, kaip teisingumo sistemos organizuojamos siekiant apsaugoti teismų nepriklausomumą tam tikromis aplinkybėmis, kai nepriklausomumui gali kilti pavojus. Joje atsižvelgta į Europos teismų tarybų tinklo (ENCJ), ES aukščiausiųjų teismų pirmininkų tinklo (NPSJC) ir Europos Sąjungos valstybių narių generalinių prokurorų ar lygiaverčių institucijų prie aukščiausiųjų teismų vadovų tinklo (NADAL tinklas) pastabas.

2.3.1. Teismų nepriklausomumo ir investicijų apsaugos veiksmingumo vertinimas

. **diagrama. Kaip visuomenė vertina teismų ir teisėjų nepriklausomumą*** (šaltinis – „Eurobarometras“ ⁽¹¹⁾ – iš kairės į dešinę, šviesios spalvos – 2016, 2023 ir 2024 m., tamsios spalvos – 2025 m.);

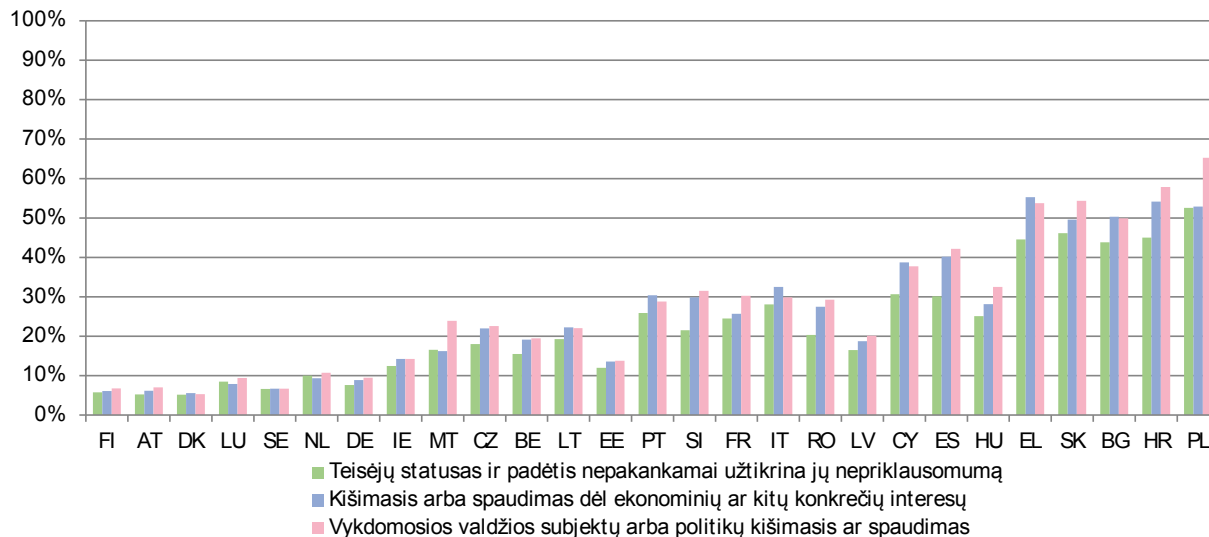
(* Valstybės narės išvardytos eilės tvarka visų pirma pagal tai, kokia procentinė respondentų dalis nurodė, kad teismai ir teisėjai yra visiškai nepriklausomi arba gana nepriklausomi (visi geri vertinimai); jei kai kurių valstybių narių visų gerų vertinimų procentinė dalis vienoda, jos išvardytos eilės tvarka pagal tai, kokia procentinė respondentų dalis nurodė, kad teismai ir teisėjai yra gana priklausomi arba visiškai priklausomi (visi prasti vertinimai); jei kai kurių valstybių narių visų gerų ir visų prastų vertinimų procentinė dalis vienoda, jos išvardytos eilės tvarka pagal tai, kokia procentinė respondentų dalis nurodė, kad teismai ir teisėjai yra visiškai nepriklausomi; jei kai kurių valstybių narių visų gerų vertinimų, visų prastų vertinimų ir labai gerų vertinimų procentinės dalys vienodos, jos išvardytos eilės tvarka pagal tai, kokia procentinė respondentų dalis nurodė, kad teismai ir teisėjai yra visiškai priklausomi.

¹¹¹ 2025 m. sausio 13–29 d. atlikta greitoji „Eurobarometro“ apklausa FL555. Atsakymai į klausimą: „Remdamiesi turima informacija, kaip įvertintumėte teisingumo sistemą (savo šalyje) teismų ir teisėjų nepriklausomumo aspektu? Ar, jūsų nuomone, jie visiškai nepriklausomi, gana nepriklausomi, iš dalies priklausomi ar visiškai priklausomi?“, žr. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_lt#surveys.

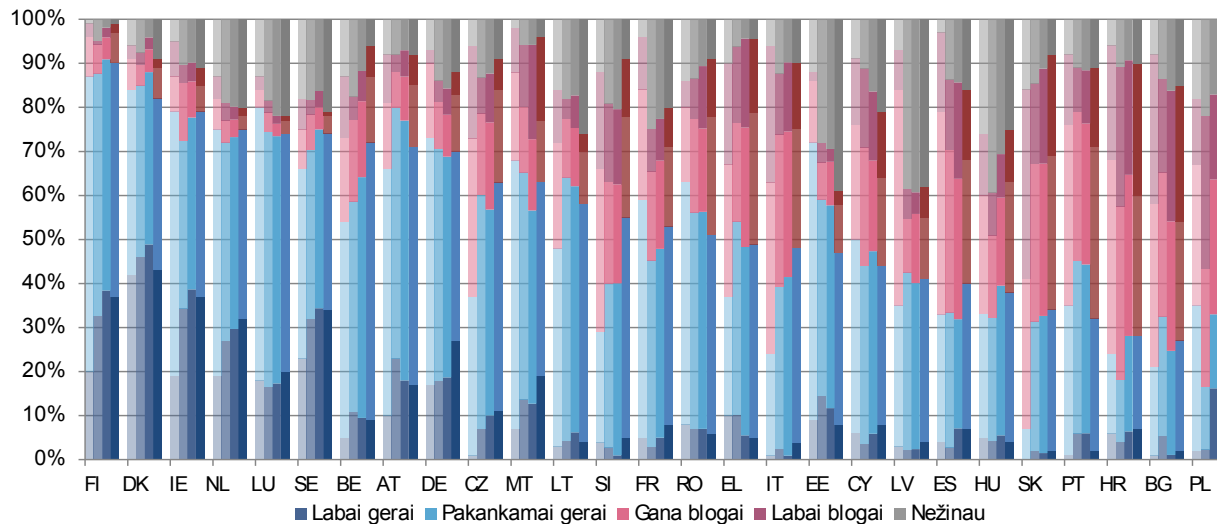
51 diagramoje parodytos pagrindinės respondentų nurodytos priežastys, kodėl laikoma, kad teismai ir teisėjai nepakankamai nepriklausomi. Plačiosios visuomenės respondentai, kurie teisingumo sistemą įvertino kaip gana priklausomą arba visiškai priklausomą, savo pasirinkimą galėjo pagrįsti kuria nors iš trijų nurodytų priežasčių. Valstybės narės šioje diagramoje išdėstytos ta pačia eilės tvarka kaip ir 50 diagramoje.

. diagrama. Pagrindinės priežastys, kodėl plačioji visuomenė laiko, kad teismai yra

nepakankamai nepriklausomi (visų respondentų dalis; didesnė vertė reiškia didesnę įtaką teismams; šaltinis – „Eurobarometras“ ⁽¹¹²⁾)

. diagrama. Kaip įmonės vertina teismų ir teisėjų nepriklausomumą (*) (šaltinis – „Eurobarometro“ apklausa ⁽¹¹³⁾ – iš kairės į dešinę, šviesios spalvos – 2016, 2023 ir 2024 m., tamsios spalvos – 2025 m.);

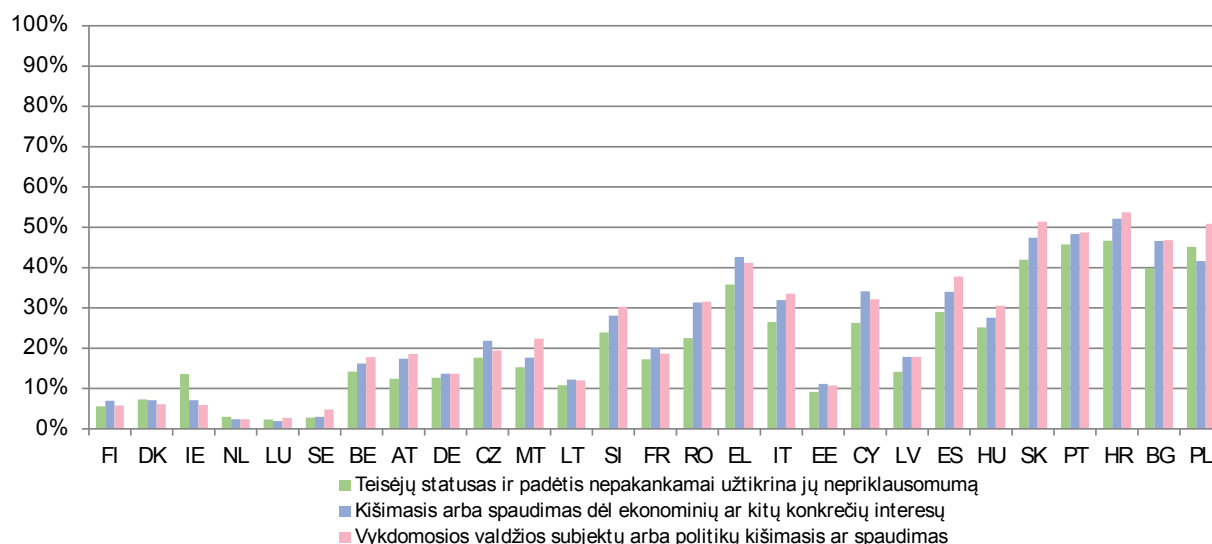
¹¹² „Eurobarometro“ apklausa FL555, atsakymai į klausimą: „Ar galėtumėte nurodyti, kiek svarbi kiekviena iš toliau nurodytų priežasčių, kuria pagrindžiate teisingumo sistemos savo šalyje nepriklausomumo vertinimą: labai svarbi, iš dalies svarbi, nesvarbi, visiškai nesvarbi?“, jei atsakydami į 1 klausimą nurodėte „iš dalies priklausoma“ arba „visiškai priklausoma“.

¹¹³ 2025 m. sausio 13–29 d. atlikta „Eurobarometro“ apklausa FL555, atsakymai į klausimą: „Remdamiesi turima informacija, kaip įvertintumėte teisingumo sistemą (savo šalyje) teismų ir teisėjų nepriklausomumo aspektu? Ar, jūsų nuomone, jie visiškai nepriklausomi, gana nepriklausomi, iš dalies priklausomi ar visiškai priklausomi?“, žr.

(*) Valstybės narės išvardytos eilės tvarka visų pirma pagal tai, kokia procentinė respondentų dalis nurodė, kad teismai ir teisėjai yra visiškai nepriklausomi arba gana nepriklausomi (visi geri vertinimai); jei kai kurių valstybių narių visų gerų vertinimų procentinė dalis vienoda, jos išvardytos eilės tvarka pagal tai, kokia procentinė respondentų dalis nurodė, kad teismai ir teisėjai yra gana priklausomi arba visiškai priklausomi (visi prasti vertinimai); jei kai kurių valstybių narių visų gerų ir visų prastų vertinimų procentinė dalis vienoda, jos išvardytos eilės tvarka pagal tai, kokia procentinė respondentų dalis nurodė, kad teismai ir teisėjai yra visiškai nepriklausomi; jei kai kurių valstybių narių visų gerų vertinimų, visų prastų vertinimų ir labai gerų vertinimų procentinės dalys vienodos, jos išvardytos eilės tvarka pagal tai, kokia procentinė respondentų dalis nurodė, kad teismai ir teisėjai yra visiškai priklausomi.

53 diagramoje parodytos pagrindinės įmonių nurodytos priežastys, kodėl laikoma, kad teismai ir teisėjai nepakankamai nepriklausomi. Respondentai, kurie teisingumo sistemą įvertino kaip „iš dalies priklausomą“ arba „visiškai priklausomą“, savo pasirinkimą galėjo pagrįsti kuria nors iš trijų nurodytų priežasčių. Valstybės narės šioje diagramoje išdėstytos ta pačia eilės tvarka kaip ir 52 diagramoje.

. diagrama. Pagrindinės priežastys, kodėl įmonės laiko, kad teismai nepakankamai nepriklausomi (visų respondentų dalis; didesnė vertė reiškia didesnę įtaką teismams; šaltinis – „Eurobarometras“ (114))

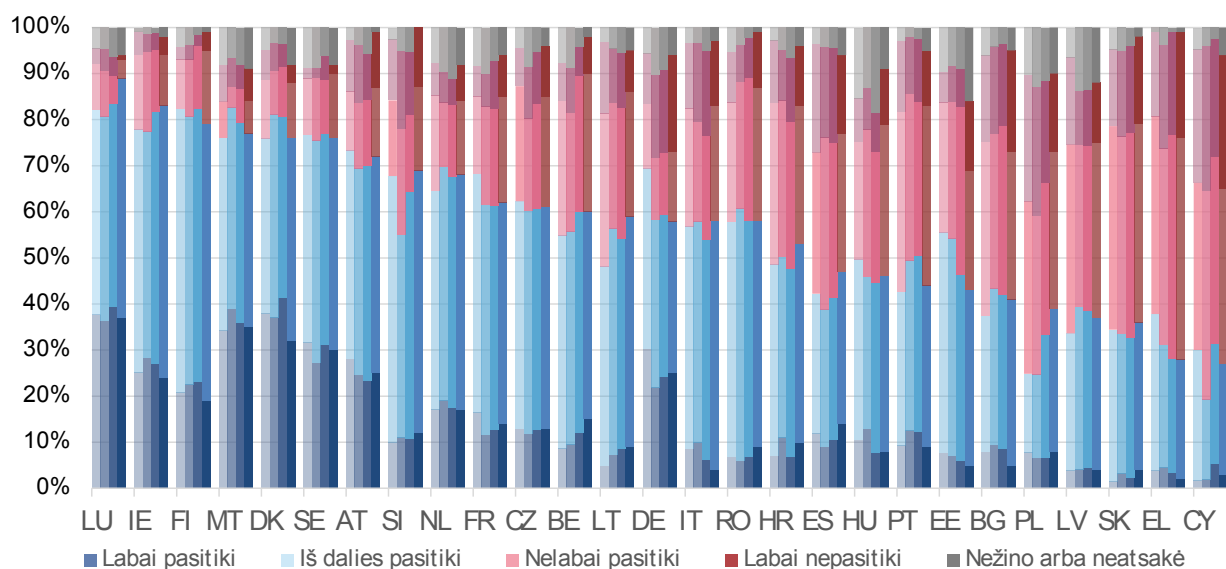

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_lt#surveys.

¹¹⁴ „Eurobarometro“ apklausa FL555; atsakymai į klausimą: „Ar galėtumėte nurodyti, kiek svarbi kiekviena iš toliau nurodytų priežasčių, kuria pagrindžiate teisingumo sistemos (savo šalyje) nepriklausomumo vertinimą: labai svarbi, iš dalies svarbi, nesvarbi, visiškai nesvarbi?“, jei atsakydami į 1 klausimą nurodėte „iš dalies priklausoma“ arba „visiškai priklausoma“.

Investicijų skatinimas, lengvinimas ir apsauga yra pagrindiniai ES bendrosios rinkos prioritetai. ES teisės aktais siekiama išlaikyti darnią pusiausvyrą tarp investicijų apsaugos ir kitų viešojo intereso tikslų, kuriais didinama jos gyventojų gerovė. 54 diagramoje ketvirtą kartą parodytas rodiklis, iš kurio matyti, kaip įmonės vertina teisės aktais ir teismų užtikrinamos investicijų apsaugos veiksmingumą, atsižvelgiant į, jų nuomone, nepagrįstus valstybės sprendimus ar neveikimą.

. diagrama. Kaip įmonės vertina investicijų apsaugos, kurią užtikrina teisės aktai ir teismai, veiksmingumą (*) (šaltinis – „Eurobarometras“ (115) – iš kairės į dešinę, šviesios spalvos – 2022, 2023 ir 2024 m., tamsios spalvos – 2025 m.);

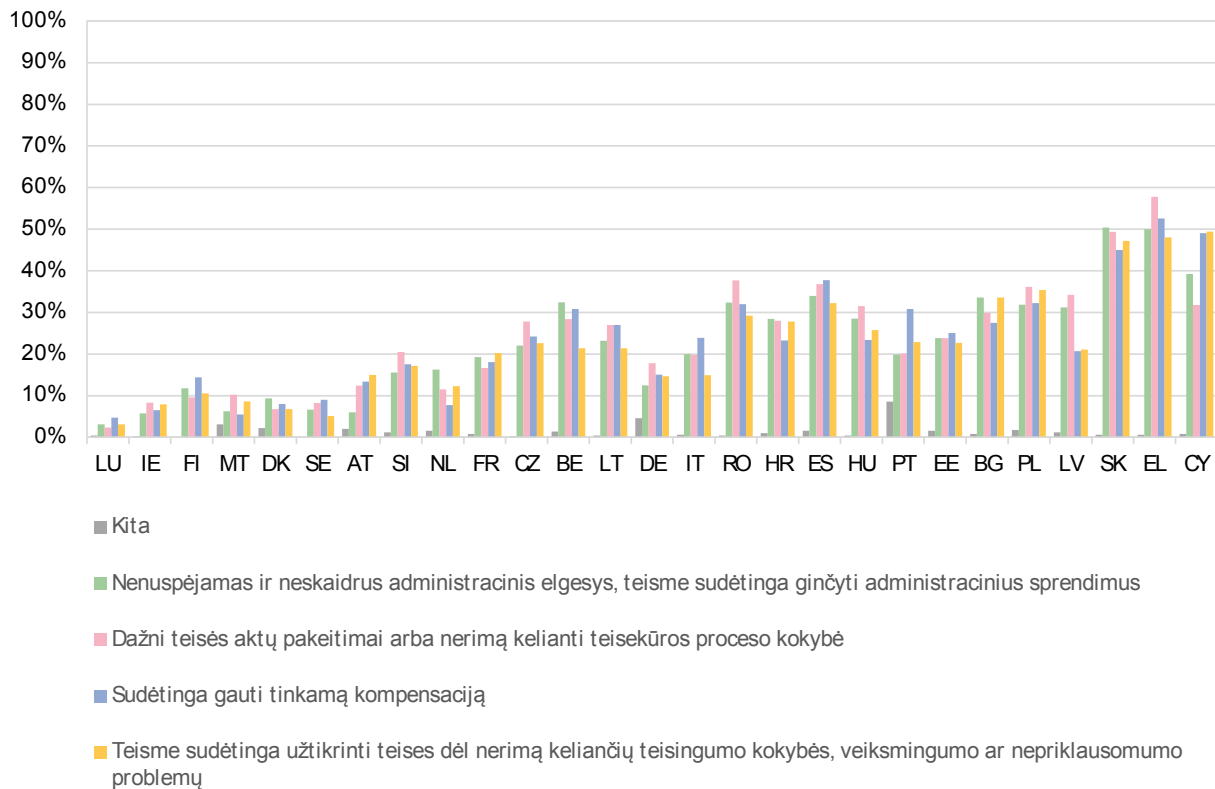

(*) Valstybės narės visų pirma išdėstytos eilės tvarka pagal bendrą procentinę respondentų, teigiančių, kad jie labai arba pakankamai pasitiki investicijų apsauga pagal teisės aktus ir teismus (visiškai pasitikintys), dalį; jei kai kurių valstybių narių visų pasitikinčių respondentų procentinė dalis vienoda, jos išvardytos eilės tvarka pagal respondentų, nurodžiusių, kad iš dalies nepasitiki arba labai nepasitiki investicijų apsaugos veiksmingumu, procentinę dalį (visi nepasitikintys respondentai); jei kai kurių valstybių narių visų pasitikinčių respondentų ir visų nepasitikinčių respondentų procentinės dalys vienodos, jos išvardytos eilės tvarka pagal respondentų, nurodžiusių, kad labai pasitiki investicijų apsaugos veiksmingumu, procentinę dalį; jei kai kurių valstybių narių visų pasitikinčių respondentų, visų nepasitikinčių respondentų ir labai pasitikinčių respondentų procentinės dalys vienodos, jos išvardytos eilės tvarka pagal respondentų, nurodžiusių, kad labai nepasitiki investicijų apsaugos veiksmingumu, procentinę dalį.

55 diagramoje parodytos pagrindinės įmonių nurodytos priežastys, dėl kurių manoma, kad investicijų apsauga yra neveiksminga. Respondentai, kurie savo pasitikėjimo lygį įvertino nurodydami variantus „iš dalies nepasitikiu“ arba „labai nepasitikiu“, galėjo pasirinkti keturias priežastis savo įvertinimui paaiškinti (kai kurie respondentai nurodė „kita“). Valstybės narės šioje diagramoje išdėstytos ta pačia eilės tvarka kaip ir 54 diagramoje.

¹¹⁵ 2025 m. sausio 13–29 d. atlikta „Eurobarometro“ apklausa FL555, atsakymai į klausimą Q3: „Kiek pasitikite (savo šalies) teisės aktais ir teismų užtikrinama jūsų investicijų apsauga tuo atveju, jei kiltų problemų?“ Atliekant apklausą buvo apibrėžta, kad investicijos apima bet kokios rūšies turtą, kurį įmonė turi arba kontroliuoja ir kuriam būdingas su kapitalu ar kitais ištekliais susijęs įsipareigojimas, lūkesčiai gauti naudos ar pelno arba rizikos prisiėmimas.

. **diagrama. Pagrindinės priežastys, dėl kurių, įmonių manymu, investicijų apsauga nėra veiksminga** (visų respondentų skaičius – didesnė vertė reiškia didesnę įtaką; šaltinis – „Eurobarometras“ ⁽¹¹⁶⁾)

¹¹⁶ „Eurobarometro“ apklausa FL555; atsakymai į klausimą: „Kokios yra pagrindinės priežastys, dėl kurių nesate tikri dėl investicijų apsaugos veiksmingumo?“ jei atsakymas į 3 klausimą buvo „iš dalies nepasitikiu“ arba „labai nepasitikiu“.

2.3.2. Struktūrinis teismų nepriklausomumas

Siekiant užtikrinti struktūrinį teismų nepriklausomumą turi būti nustatytos taisyklės, visų pirma dėl teismo sudėties, taip pat dėl jo narių skyrimo, tarnybos trukmės ir pagrįsto nusišalinimo, atmetimo bei atleidimo atvejų, kad asmenims nekiltų jokių pagrįstų abejonių dėl to, ar teismui nedaro įtakos išorės veiksniai, ir dėl jo neutralumo su nagrinėjama byla susijusių interesų atžvilgiu⁽¹¹⁷⁾. Šios taisyklės pirmiausia turi būti tokios, kad nebūtų daroma ne tik jokia tiesioginė įtaka duodant nurodymus, bet ir jokia įtaka, kuri yra mažiau tiesioginė, bet gali daryti poveikį atitinkamų teisėjų sprendimams⁽¹¹⁸⁾.

Yra parengti Europos (visų pirma Europos Tarybos) standartai, pvz., *2010 m. Europos Tarybos rekomendacija dėl teisėjų nepriklausomumo, veiksmingumo ir atsakomybės*⁽¹¹⁹⁾. ES teisingumo rezultatų suvestinėje pateikiami tam tikri rodikliai, susiję su klausimais, kurie yra aktualūs vertinant, kaip teisingumo sistemos organizuojamos siekiant apsaugoti teismų nepriklausomumą. Įgyvendinamos politikos ir praktinės priemonės, kuriomis siekiama skatinti sąžiningumą ir užkirsti kelią korupcijai teismuose, taip pat yra itin svarbios užtikrinant teismų nepriklausomumą. Galiausiai, kad teismų nepriklausomumo apsauga būtų veiksminga, taip pat, be visų privalomų normų, turi būti puoselėjama sąžiningumo ir nešališkumo kultūra, bendra visiems taikos teisėjams ir gerbiama plačiosios visuomenės.

---

¹¹⁷ Žr. 2025 m. kovo 6 d. Teisingumo Teismo sprendimą *D. K. ir kt. v. Prokuratura Rejonowa (Teisėjo nušalinimas)*, sujungtos bylos C-647/21 ir C-648/21, 2025 m. vasario 25 d. (didžioji kolegija) Sprendimą *XL ir kt. (Teisėjų atlyginimai)*, sujungtos bylos C-146/23 ir C-374/23, 2024 m. lapkričio 14 d. Sprendimą *S. S.A./C. sp. z o.o. (Bylų skyrimas)*, C-197/23, 2024 m. liepos 11 d. Sprendimą (didžioji kolegija), *Hann-Invest*, C-554/21; 2023 m. gruodžio 21 d. Sprendimo, *Krajowa Rada Sądownictwa (Maintien en fonctions d'un juge)*, C-718/21, ECLI:EU:C:2023:1015, 76–77 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją; 2023 m. birželio 5 d. Sprendimo, *Komisija prieš Lenkiją*, C-204/21, ECLI:EU:C:2023:442, 355 punktą; 2021 m. lapkričio 16 d. sprendimo byloje *Baudžiamasis procesas prieš WB ir kt.* (sujungtos bylos C-748/19–C-754/19) 67 punktą; 2021 m. spalio 6 d. Sprendimo *W. Ž.*, C-487/19, 109 punktą; 2021 m. liepos 15 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija*, C-791/19, 59 punktą; 2021 m. kovo 2 d. Sprendimo *A. B.*, C-824/18, 117 punktą; 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *A. K. ir kt.* (Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylų kolegijos nepriklausomumas), C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, 121 ir 122 punktus; 2019 m. birželio 24 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija*, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, 73 ir 74 punktus; 2018 m. liepos 25 d. Sprendimo *LM*, C-216/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:586, 66 punktą; 2018 m. vasario 27 d. Sprendimo *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, C-64/16, ECLI:EU:C:2018:117, 44 punktą. Taip pat žr. Rekomendacijos CM/Rec(2010)12 dėl teisėjų nepriklausomumo, veiksmingumo ir atsakomybės (kurią 2010 m. lapkričio 17 d. priėmė Europos Tarybos Ministrų Komitetas) 46 bei 47 punktus ir aiškinamąjį memorandumą. Juose numatyta, kad sprendimus dėl teisėjų atrankos ir karjeros priimanti institucija turėtų būti nepriklausoma nuo vykdomosios ir įstatymų leidžiamosios valdžios. Siekiant užtikrinti jos nepriklausomumą, ne mažiau kaip pusė šios institucijos narių turėtų būti savo kolegų išrinkti teisėjai. Tačiau tais atvejais, kai Konstitucijos arba kito teisės akto nuostatose numatyta, kad sprendimus dėl teisėjų atrankos ir karjeros priima valstybės vadovas, vyriausybė arba įstatymų leidžiamoji valdžia, iš teisminių institucijų atstovų daugiausia sudaryta nepriklausoma ir kompetentinga institucija (neprieštaraujant IV skyriuje pateiktoms teismų taryboms taikomoms taisyklėms) turėtų būti įgaliota teikti rekomendacijas arba reikšti nuomones, kuriomis praktiškai vadovautųsi atitinkama paskyrimų tarnyba.

¹¹⁸ Žr. 2023 m. birželio 5 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Lenkiją*, C-204/21, ECLI:EU:C:2023:442, 355 punktą; 2021 m. kovo 2 d. Sprendimo *A. B.*, C-824/18, 119 punktą; 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *A. K. ir kt.* (Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylų kolegijos nepriklausomumas), C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, 123 punktą; 2019 m. birželio 24 d. Sprendimo *Komisija / Lenkija*, ECLI:EU:C:2019:531, 112 punktą.

¹¹⁹ Žr. Rekomendaciją CM/Rec(2010)12 dėl teisėjų nepriklausomumo, veiksmingumo ir atsakomybės, kurią 2010 m. lapkričio 17 d. priėmė Europos Tarybos Ministrų Komitetas, ir aiškinamąjį memorandumą (Rekomendacija CM/Rec(2010)12).

Šioje rezultatų suvestinėje pateikiami nauji ir atnaujinti rodikliai, susiję su: teisėjų nusišalinimu ir nušalinimu (56 diagrama) ⁽¹²⁰⁾, institucijomis, dalyvaujančiomis skiriant ir atleidžiant prokuratūrų vadovus (57 diagrama) ⁽¹²¹⁾, taip pat advokatūrų ir teisininkų nepriklausomumu (58 diagrama) ⁽¹²²⁾. Duomenys atspindi nacionalinių sistemų būklę 2024 m. gruodžio mėn.

Šios rezultatų suvestinės diagramose pateikti duomenys nėra vertinimai, be to, jose nepateikta kiekybinių duomenų apie apsaugos priemonių veiksmingumą. Šiose diagramose nesiekama pateikti informacijos apie šių procedūrų ir susijusių apsaugos priemonių sudėtingumą, taip pat nesiekama jų išsamiai apibūdinti.

– *Teisėjų nusišalinimas ir nušalinimas* –

Iš 56 diagramos, kuri pirmą kartą pateikta 2016 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje (dabar atnaujinta) matyti, ar teisėjui gali būti taikomos sankcijos, jei jis nesilaiko prievolės atsisakyti nagrinėti bylą, jei abejojama jo nešališkumu ar tam nešališkumui kyla pavojus arba jei jis pagrįstai įtariamasis šališkumu. Diagramoje taip pat parodyta, kuri institucija ⁽¹²³⁾ yra atsakinga už sprendimo dėl šalies, abejojančios teisėjo nešališkumu, pateikto prašymo nušalinti teisėją priėmimą ⁽¹²⁴⁾.

---

¹²⁰ Diagrama pagrįsta atsakymais į atnaujintą klausimą, kurį Komisija parengė glaudžiai bendradarbiaudama su ENCJ. Valstybių narių, kurios neturi teismų tarybų arba kurios nėra ENCJ narės (CZ, DE, EE, AT ir PL), atsakymai į atnaujintą klausimą gauti bendradarbiaujant su ES aukščiausiųjų teismų pirmininkų tinklu.

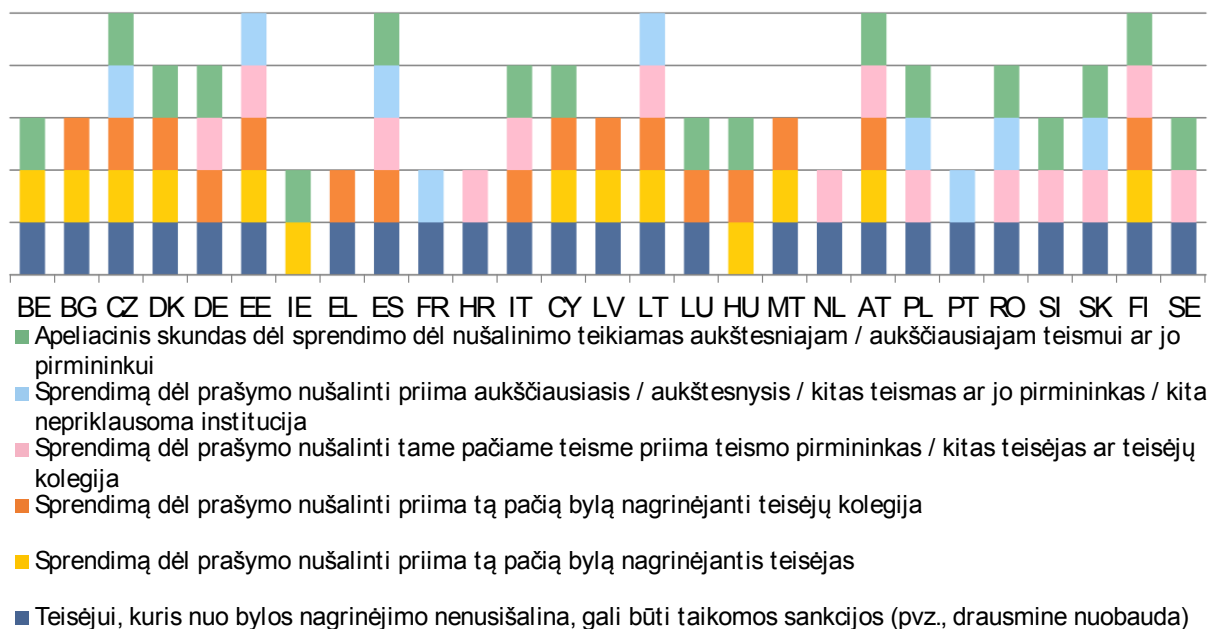
¹²¹ Diagramos grindžiamos atsakymais į atnaujintą klausimą, kurį Komisija parengė glaudžiai bendradarbiaudama su ES valstybių narių generalinių prokurorų ar lygiaverčių institucijų prie aukščiausiųjų teismų vadovų tinklu (NADAL tinklu).

¹²² Diagrama pagrįsta atsakymais į atnaujintą klausimą, kurį Komisija parengė glaudžiai bendradarbiaudama su Europos advokatūrų ir teisininkų draugijų taryba (CCBE).

¹²³ Kartais – priklausomai nuo nušalinamo teisėjo teismo lygmens – tokio sprendimo priėmimo procese gali dalyvauti daugiau nei viena institucija.

¹²⁴ Rekomendacijos CM/Rec(2010)12 59, 60 ir 61 punktuose nustatyta, kad teisėjai visada turi elgtis nepriklausomai bei nešališkai ir turėtų atsisakyti nagrinėti bylą ar veikti, tik jei tam yra pagrįstų teisės aktuose numatytų priežasčių.

. diagrama. Teisėjo nusišalinimas ir nušalinimas (*) (šaltinis – Europos teismų tarybų tinklas ir ES aukščiausiųjų teismų pirmininkų tinklas ⁽¹²⁵⁾)

– Apsaugos priemonės dėl ES nacionalinių prokuratūrų darbo –

Prokuratūra atlieka svarbų vaidmenį baudžiamosios teisenos sistemoje, taip pat valstybėms narėms bendradarbiaujant baudžiamosiose bylose. Tinkamas nacionalinės prokuratūros veikimas turi esminę reikšmę kovojant su nusikalstamumu, įskaitant ekonominius ir finansinius nusikaltimus, pvz., pinigų plovimą ir korupciją. Remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, susijusia su Pamatiniu sprendimu dėl Europos arešto orderio ⁽¹²⁶⁾, išduodant ir vykdant Europos arešto orderius prokuratūra gali būti laikoma valstybės narės teismine institucija, jei ji gali veikti nepriklausomai ir nėra rizikos, kad jai konkrečioje byloje vykdomosios valdžios institucija, pvz., Teisingumo ministerija, gali duoti tiesioginius arba netiesioginius nurodymus ⁽¹²⁷⁾.

¹²⁵ Duomenys surinkti naudojantis atnaujintu klausimynu, kurį Komisija parengė glaudžiai bendradarbiaudama su ENCJ. Valstybių narių, kurios neturi teismų tarybų, nėra ENCJ narės arba kurių narystė ENCJ yra sustabdyta, atsakymai į atnaujinto klausimyno klausimus gauti bendradarbiaujant su NPSC.

¹²⁶ Tarybos pamatinis sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002 7 18, p. 1).

¹²⁷ 2019 m. gegužės 27 d. Teisingumo Teismo sprendimo *OG ir PI (Liubeko ir Cvikau prokuratūra)*, sujungtos bylos C-508/18 ir C-82/19 PPU, 73, 74 ir 88 punktai, ECLI:EU:C:2019:456; 2019 m. gegužės 27 d. Sprendimo C-509/18, 52 punktas, ECLI:EU:C:2019:457; taip pat žr. 2019 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg ir Openbaar Ministerie (Liono ir Tūro prokurorai)*, sujungtos bylos C-566/19 PPU ir C-626/19, ECLI:EU:C:2019:1077; *Openbaar Ministerie (Švedijos prokuratūra)*, C-625/19 PPU, ECLI:EU:C:2019:1078, ir *Openbaar Ministerie (Brukselio prokuratūra)*, C-627/19 PPU, ECLI:EU:C:2019:1079; 2020 m. lapkričio 24 d. Sprendimo *AZ*, C-510/19, 54 punktas, ECLI:EU:C:2020:953. Taip pat žr. 2016 m. lapkričio 10 d. Sprendimo *Kovalkovas*, C-477/16 PPU, 34 ir 36 punktus, ECLI:EU:C:2016:861, ir 2016 m. lapkričio 10 d. Sprendimo *Poltorak*, C-452/16 PPU, 35 punktą, ECLI:EU:C:2016:858, dėl to, kad „sąvoką „teisminė“ vadovaujantis valdžių padalijimo principu, būdingu teisinės valstybės veikimui, reikia atskirti nuo

Nacionalinių prokuratūrų organizacinė struktūra visoje ES yra skirtinga ir nėra vienodo visoms valstybėms narėms taikomo modelio. Vis dėlto Europos Taryba atkreipė dėmesį į plačiai paplitusią tendenciją siekti labiau nepriklausomos, o ne vykdomajai valdžiai pavaldžios ar su ja susietos prokuratūros (¹²⁸). Pasak Konsultacinės Europos prokurorų tarybos, veiksmingai dirbanti ir nepriklausoma prokuratūra, įsipareigojusi užtikrinti teisinės valstybės principo laikymąsi ir žmogaus teises vykdam teisingumą, yra vienas iš demokratinės valstybės ramsčių (¹²⁹).

Nacionalinių prokurorų skyrimo procedūros gali turėti įtakos prokuratūros nepriklausomumo lygiui. Kad ir koks būtų nacionalinės teisingumo sistemos modelis ar teisinė tradicija, kuria ši sistema grindžiama, pagal Europos standartus numatyta, kad valstybės narės imtųsi veiksmingų priemonių užtikrinti, kad prokurorai galėtų vykdyti savo profesines pareigas ir įpareigojimus tinkamomis teisinėmis ir organizacinėmis sąlygomis (¹³⁰) ir be nepagrįsto kišimosi (¹³¹).

57 diagramoje pateikiamos prokuratūrų vadovų paskyrimo ir atleidimo procedūros. Joje parodyti įvairūs prokuratūrų darbo organizavimo modeliai valstybėse narėse, pagrįsti vykdomąja arba teismų valdžia. Šioje diagramoje taip pat parodytas generalinio prokuroro ir teismų tarybų ar prokuratūros tarybų vaidmuo – jie yra svarbūs subjektai tiek skiriant, tiek atleidžiant iš pareigų prokuratūrų vadovus.

---

vykdomosios valdžios“. Taip pat žr. Konsultacinės Europos prokurorų tarybos (CCPE) priimtos Nuomonės Nr. 13(2018) dėl prokurorų nepriklausomumo, atskaitomybės ir etikos xii rekomendaciją.

¹²⁸ CDL-AD(2010)040-e Report on European Standards as regards the Independence of the Judicial System: Part II - the Prosecution Service - Adopted by the Venice Commission - at its 85th plenary session (Venice, 17-18 December 2010), para. 26.

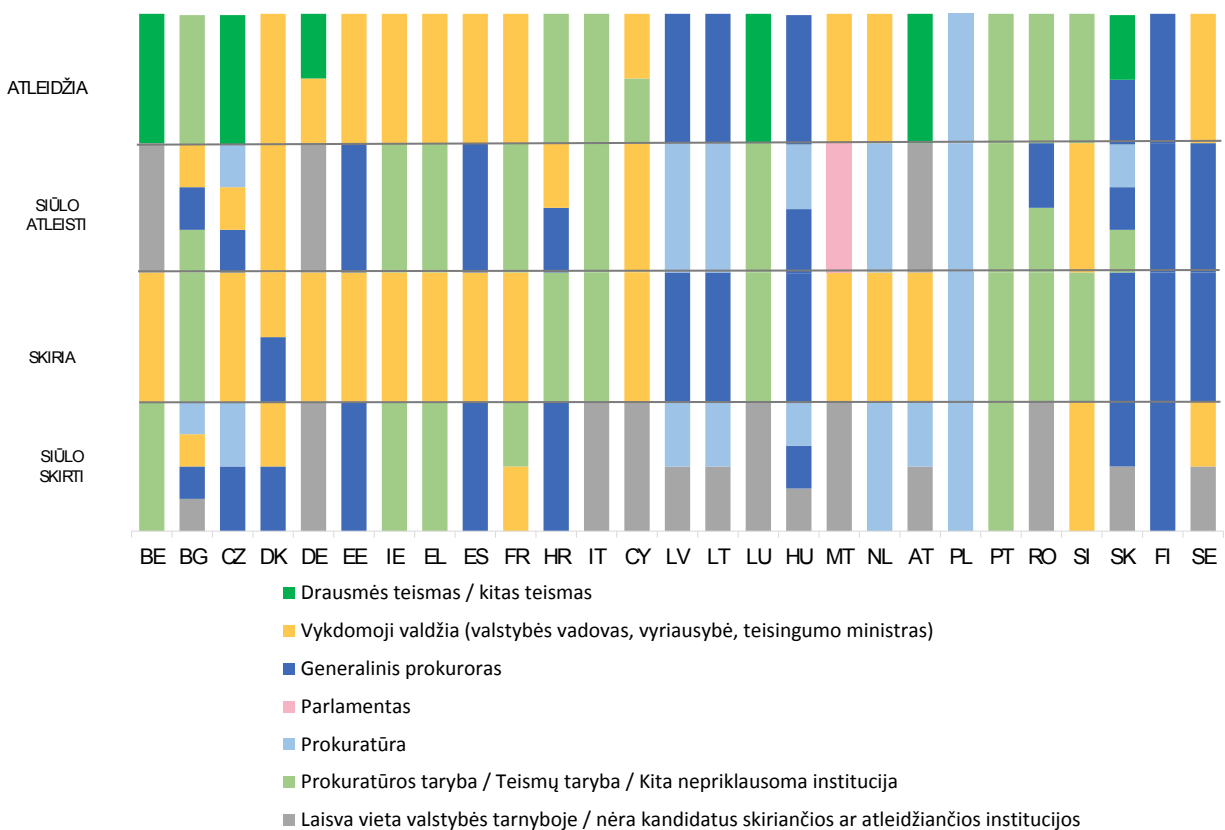
¹²⁹ Demokratinėje visuomenėje teismai ir tyrimų institucijos neturi patirti politinio spaudimo. Nepriklausomumo sąvoka reiškia, kad vykdydami savo pareigas prokurorai yra apsaugoti nuo neteisėto kišimosi, taip siekiant užtikrinti visišką teisės ir teisinės valstybės principo laikymąsi bei taikymą, ir kad jie nepatiria jokio politinio spaudimo ar neteisėtos įtakos. Nepriklausomumo principas taikomas ne tik visai prokuratūrai, bet ir konkrečioms organams bei atskiriems prokurorams. Kad ir koks yra nacionalinės teisingumo sistemos modelis ar teisinė tradicija, kuria ši sistema grindžiama, pagal Europos standartus numatyta, kad valstybės narės imtųsi veiksmingų priemonių užtikrinti, kad prokurorai galėtų vykdyti savo profesines pareigas ir įpareigojimus tinkamomis teisinėmis ir organizacinėmis sąlygomis ir be nepagrįsto kišimosi.

Žr. Europos prokurorų konsultacinės tarybos (CCPE) nuomonę Nr. 15 (2020) dėl prokurorų vaidmens ekstremaliosiose situacijose, ypač susidūrus su pandemija; Nuomonės Nr. 16 (2021) dėl tarptautinių teismų ir pagal sutartis įsteigtų organų sprendimų poveikio praktiniam prokurorų nepriklausomumui 13 punktas. Taip pat žr. Rekomendacijos Rec(2000) 19 dėl prokuratūros vaidmens baudžiamosios teisenos sistemoje, kurią 2000 m. spalio 6 d. priėmė Europos Tarybos Ministrų Komitetas (2000 m. rekomendacija), 4, 11 ir 13 punktas. Nuomonė Nr. 13(2018) dėl prokurorų nepriklausomumo, atskaitomybės ir etikos, kurią priėmė Konsultacinė Europos prokurorų taryba (CCPE), i ir iii rekomendacijos. Daugelyje Kovos su korupcija valstybių grupės (GRECO) ketvirtojoje vertinimo ataskaitoje „Korupcijos prevencija. Parlamento nariai, teisėjai ir prokurorai“ pateiktų rekomendacijų yra siūloma nustatyti tvarką, pagal kurią prokuratūra tirdama baudžiamąsias bylas būtų apsaugota nuo nederamos įtakos ir kišimosi.

¹³⁰ Rekomendacija Rec(2000) 19 dėl prokuratūros vaidmens baudžiamosios teisenos sistemoje, Europos Tarybos Ministrų Komiteto priimta 2000 m. spalio 6 d. (2000 m. rekomendacija), 4 punktas.

¹³¹ 2000 m. rekomendacija, 11 ir 13 punktai. Taip pat žr. Europos prokurorų konsultacinės tarybos (CCPE) priimtą Nuomonę Nr. 13 (2018) dėl prokurorų nepriklausomumo, atskaitomybės ir etikos, i ir iii rekomendacijas.

. diagrama. Prokuratūru vadovų paskyrimas ir atleidimas (*) (šaltinis – Europos Komisija ir NADAL (132))

BE: Teisėjų ir prokurorų taryba teikia kandidatų sąrašą teisingumo ministrui, o teisingumo ministras siūlo juos karaliui. Iš pareigų atleidžia drausmės teismas. **BG:** diagramose parodyta administracijos vadovų, o ne administracijos vadovų pavaduotojų padėtis. Generalinis prokuroras gali siūlyti apeliacinių prokuratūrų vadovus, aukštesnės instancijos prokuratūrų vadovai – atitinkamos teisminės apygardos prokuratūros vadovus, o teisingumo ministras – visus kandidatus, be to, kandidatai gali išsikelti patys. Į pareigas skiria Prokuratūros taryba. Prokuratūros taryba, generalinis prokuroras ir teisingumo ministras gali teikti pasiūlymus atleisti iš pareigų, tačiau atleidžia Aukščiausioji teismų taryba. Nacionalinės ikiteisminio tyrimo tarnybos direktorių iš pareigų atleidžia Aukščiausiosios teismų tarybos Prokurorų kolegija bent trijų Prokurorų kolegijos narių, generalinio prokuroro arba teisingumo ministro siūlymu. **CZ:** apylinkės, apygardos ir aukščiausiojo lygmens prokuratūrų vadovus skiria teisingumo ministras kitos aukštesnės instancijos prokuratūros vadovo siūlymu arba generalinio prokuroro ar Teisingumo ministerijos siūlymu. Generalinis prokuroras ir aukštesnės instancijos prokuratūrų vadovai gali siūlyti atleisti aukščiausiojo lygmens, apygardų ar apylinkių prokuratūrų vadovus. Iš pareigų atleidžia drausmės teismas. **DK:** skirti vietos prokuratūrų vadovus Teisingumo ministerija paveda prokuratūros direktoriui (generaliniam prokurorui). **DE:** Federalinė teisingumo ministerija federalinės žemės lygmeniu prokurorus skiria surengusi viešą konkursą. Siūlymai atleisti iš pareigų neteikiami. Federalinė teisingumo ministerija gali laikinai atleisti prokurorus arba perkelti juos į kitas pareigas dėl su tarnyba susijusių priežasčių; iš valstybės tarnybos juos atleisti gali konkreti teisminės tarnautojų teismų institucija (valstybės tarnautojų teismai). **EE:** siūlymus skirti / atleisti teikia generalinis prokuroras, o sprendimą dėl paskyrimo / atleidimo priima teisingumo ministras. **IE:** Vyriausiojo prokuroro tarnyba yra vienintelė prokuratūra, atsakinga už baudžiamąjį persekiojimą Airijoje. Siūlymus skirti ir atleisti teikia Aukščiausiojo lygmens paskyrimų komitetas (TLAC), o galutinį sprendimą dėl paskyrimo ir atleidimo priima vyriausybė. **EL:** Aukščiausiosios teismų tarybos sprendimas vykdomas Respublikos prezidentui priėmus potvarkį. Prokuratūrų prie Atėnų ir Salonikų pirmosios instancijos teismų vadovus ir prokuratūros prie Atėnų apeliacinio teismo vadovų išimties tvarka slapta

¹³² Duomenys surinkti naudojantis klausimynu, kurį Komisija parengė glaudžiai bendradarbiaudama su Prokurorų tinklu NADAL.

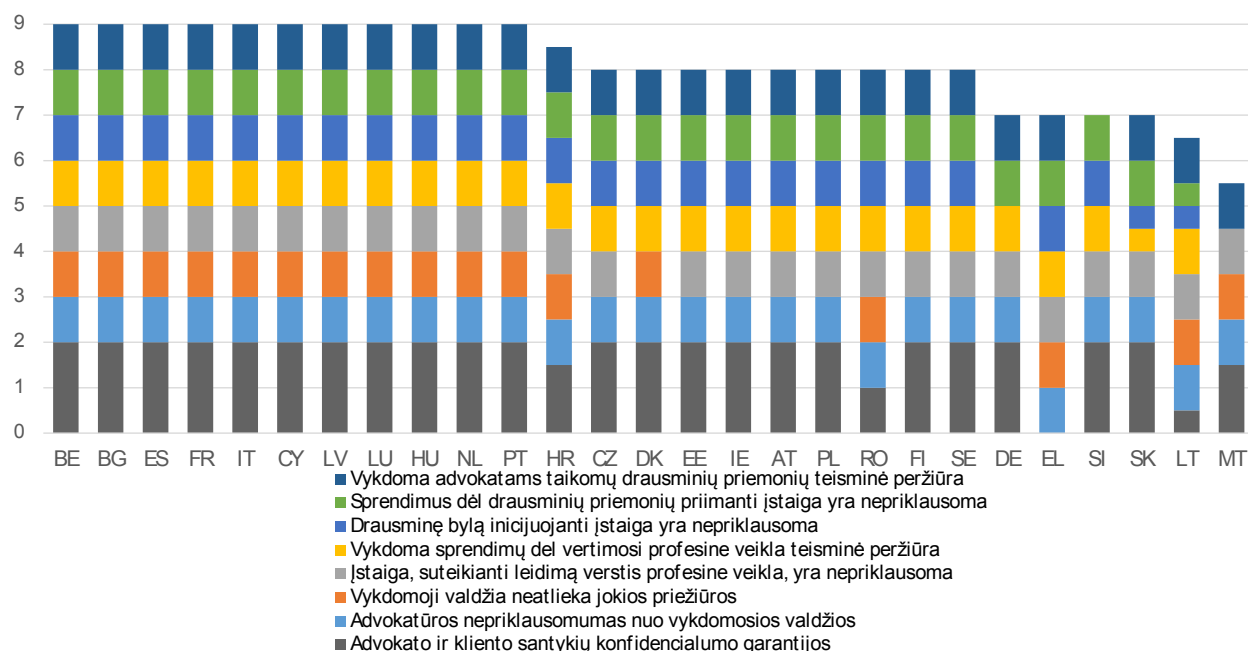
balsavimu renka atitinkamose prokuratūrose dirbantys prokurorai. Ekonominių nusikaltimų prokuratūros vadovą skiria Aukščiausioji teismų taryba. Siūlymą atleisti iš pareigų teikia Aukščiausioji teismų taryba, o atleidžia prezidentas. **ES:** generalinis prokuroras siūlo kandidatus į konkrečias pareigas prokuratūroje, Apygardos vyriausiojo prokuroro pavaduotojus ir Specialiosios prokuratūros vyriausiojo prokuroro pavaduotojus, o juos vėliau skiria vyriausybė (oficialiai – karalius). Prieš tai generalinis prokuroras konsultuojasi su Prokuratūros taryba (kolegialiu ir atstovaujamoju prokuratūros organu), taip pat su apygardų vyriausiais prokurorais, kai renkami kandidatai į postus atitinkamose jų apygardose. Atleisti iš pareigų po konsultacijų su Prokuratūros taryba ir prireikus su apygardos vyriausioju prokuroru siūlo generalinis prokuroras, o sprendimą dėl atleidimo priima vyriausybė. **FR:** teisingumo ministras pateikia kandidatūrą. Teisėjų taryba išsako savo nuomonę, o Respublikos prezidentas skiria potvarkiu. Teismų tarybos nuomonė yra patarimo pobūdžio, tačiau jei pareiškama nepalanki nuomonė, pagal nusistovėjusią tradiciją ministerija ir prezidentas į ją atsižvelgia. Atleisti iš pareigų siūlo Aukščiausioji teisėjų taryba (Conseil supérieur de la magistrature), o atleidžia teisingumo ministras. **CY:** prokuratūrai vadovauja vien generalinis prokuroras. Jį skiria prezidentas, o atleidžia Aukščiausiasis Konstitucinis Teismas, veikiantis kaip Teismų taryba. **LV:** po viešo konkurso Prokurorų atestacijos komisija (įsteigta Generalinio prokuroro tarybos ir sudaryta iš įvairaus lygmens prokurorų) siūlo skirti kandidatą ir paskirtą prokurorą atleisti. **LT:** Prokurorų atrankos komisija (ją sudaro 4 prokurorai ir 3 ne prokurorai) kandidatus siūlo paskelbusi atvirą konkursą. Atestacijos komisija (ją sudaro 4 prokurorai ir 3 ne prokurorai) arba tarnybinį patikrinimą dėl atitinkamo prokuroro veiksmų atlikęs prokuroras gali siūlyti atleisti iš pareigų. **LU:** į pareigas skiria Teismų taryba. Teismų taryba iškelia drausmės bylą, kurią išnagrinėjęs Drausmės teismas priima sprendimą dėl atleidimo. **HU:** paskelbus viešą darbo skelbimą, generalinis prokuroras priima sprendimą dėl pateiktų kandidatūrų ir skiria prokurorus į aukštesnes pareigas. Prokurorų taryba pateikia savo nuomonę. Generalinis prokuroras gali bet kada ir be pateisinamos priežasties atšaukti vadovaujančiąsias ir vyresniasias pareigas einančių pareigūnų paskyrimus. Prokuratūrų vadovai gali teikti siūlymus dėl atšaukimo, tačiau tokie siūlymai generaliniam prokurorui nėra privalomi. **MT:** diagramoje parodyta su generaliniu prokuroru susijusi padėtis. Jį po viešo konkurso ministro pirmininko teikimu skiria prezidentas. Siūlymą atleisti generalinį prokurorą teikia parlamentas, gavęs ne mažiau kaip du trečdalius visų deputatų balsų. Generalinį prokurorą atleidžia prezidentas. **NL:** Generalinių prokurorų taryba, kaip prokuratūros vyriausiasis organas, teikia kandidatūras teisingumo ir saugumo ministrui, kuris nusprendžia, ar kandidatai atitinka reikalavimus, kad juos būtų galima skirti karališkuoju dekretu. Generalinių prokurorų taryba, gavusi teisingumo ir saugumo ministro sutikimą, atleidžia iš pareigų. **AT:** Personalo komisija prie Federalinės teisingumo ministerijos, kurią sudaro prokurorai, siūlo kandidatą į vyresniųjų prokurorų tarnybos vadovus ir Generalinės prokuratūros vadovą. Personalo komisija prie vyresniųjų prokurorų tarnybos siūlo Federalinei teisingumo ministerijai kandidatus į visų jos apygardai ir (arba) kompetencijos sričiai priklausančių prokuratūrų vadovus. Kandidatus skiria federalinis prezidentas. Iš pareigų atleidžia drausmės teismas. Aukščiausiasis Teismas veikia kaip Generalinės prokuratūros narių ir vyresniųjų prokurorų tarnybos vadovo (ir jų pirmųjų pavaduotojų) drausmės teismas, o Aukštesnysis apygardos teismas (kitos apygardos) veikia kaip kitų prokurorų drausmės teismas (pirmosios instancijos). **PL:** nacionalinis prokuroras savo siūlomą kandidatą pristato prokurorų susirinkimui, kuriam paskirtas kandidatas turėtų pirmininkauti. Nacionalinis prokuroras yra paskyrimų tarnyba. Ta pati procedūra taikoma ir atleidžiant iš pareigų. **RO:** diagramoje parodyta prokuratūrų vadovų, išskyrus specializuotų prokuratūrų vadovus, padėtis. Po viešo konkurso prokuratūrų vadovus skiria Aukščiausioji magistratų taryba. Atleisti prokuratūrų vadovus siūlo generalinis prokuroras arba Teismų inspekcija, o iš pareigų atleidžia Aukščiausioji magistratų taryba. **SI:** apygardų prokuratūrų vadovus teisingumo ministro motyvuotu teikimu skiria Prokuratūros taryba, prieš tai gavusi generalinio prokuroro nuomonę. Apygardos prokuratūros vadovą iš pareigų ministro siūlymu atleidžia Prokuratūros taryba, prieš tai gavusi generalinio prokuroro nuomonę. **SK:** pasibaigus atviram konkursui 5 narių atrankos komitetas (sudarytas iš generalinio prokuroro išrinktų prokurorų) pasiūlo vyriausiųjų prokurorų kandidatūras po išankstinio Prokuratūros tarybos pareiškimo. Į pareigas skiria generalinis prokuroras. Tokia tvarka netaikoma tik generalinio prokuroro pavaduotojams, kuriuos skiria pats generalinis prokuroras, ir regionų / apygardų prokurorų pavaduotojams, kuriuos skiria generalinis prokuroras, atsižvelgdamas į atitinkamo regiono / apygardos prokuroro siūlymą. Pavaduotojai taip pat laikomi vyriausiais prokurorais. Vyriausiuosius prokurorus iš pareigų atleidžia generalinis prokuroras. Drausmės teismui priėmus sprendimą dėl atleidimo iš pareigų, generalinis prokuroras privalo tai įvykdyti. Prašymą iškelti drausmės bylą generaliniam prokurorui galima pateikti gavus trijų penktadalių parlamento narių pritarimą arba jį pateikti gali Respublikos prezidentas. Vyriausiųjų prokurorų atveju tokį prašymą gali pateikti generalinis prokuroras, viešasis teisų gynėjas ir generalinio prokuroro pavaduotojas (kuris tokį prašymą gali pateikti Generalinės prokuratūros prokurorų ir vadovaujančių prokurorų atžvilgiu). **FI:** Generalinės prokuratūros vyresnysis prokuroras teikia siūlymą dėl paskyrimo ar atleidimo, o generalinis prokuroras jį įgyvendina. Be to, laisvės atėmimo atveju teismas gali nušalinti prokuratūros vadovą, išskyrus tam tikras išimtis. **SE:** Prokurorų užimtumo patarimoji taryba siūlo vyriausiojo prokuroro pavaduotoją (neprivalomas pasiūlymas), vyriausiąjį prokurorą ir vyresnius prokurorus, juos skiria

generalinis prokuroras. Generalinis prokuroras siūlo atleisti iš pareigų, o sprendimą dėl atleidimo priima Vyriausybė aukštesniųjų pareigūnų drausmės komisija.

– Advokatų ir teisininkų nepriklausomumas ES –

Advokatai ir jų profesinės asociacijos atlieka labai svarbų vaidmenį užtikrinant pagrindinių teisių ir teisinės valstybės apsaugą¹³³). Sąžiningoje teisingumo vykdomo sistemoje advokatai turi gebėti laisvai vykdyti savo, kaip teisės patarėjų, veiklą ir atstovauti savo klientams. Advokatų, kaip laisvosios profesijos atstovų, narystė ir jos suteikiami įgaliojimai padeda išlaikyti nepriklausomumą, o advokatų asociacijos atlieka svarbų vaidmenį padedant užtikrinti advokatų nepriklausomumą. Pagal Europos standartus nustatyta laisvė verstis advokato profesija ir advokatų asociacijų nepriklausomumas. Šiais standartais taip pat nustatyti pagrindiniai advokatų drausminių procedūrų principai¹³⁴).

. diagrama. Advokatūrų ir advokatu nepriklausomumas, 2024 m. (*) (šaltinis – Europos Komisija ir CCBE¹³⁵))

(*) Remiantis apklausų rezultatais, valstybėms narėms galėtų būti skirta daugiausia 9 taškai. Apklausą atlikta 2024 m. pabaigoje. Už klausimą dėl advokato ir kliento santykių konfidencialumo garantijų skirta po 0,5 taško pagal kiekvieną aptartą scenarijų (advokato turimų e. duomenų paieška ir poėmis, advokato patalpų krata, advokato / kliento bendravimo perėmimas, advokato arba jo patalpų stebėjimas, advokatų kontoros mokesčių auditas ir kiti administraciniai patikrinimai). Už visus kitus kriterijus, kuriems nustatyta visiška atitiktis, buvo skirtas 1 taškas. Neįvykdžius kriterijaus, taškai nebuvo skiriami. **MT**: 2020 m. rezultatai, pritaikyti pagal naują metodiką. **EE**: Teisingumo ministerija turi plačius įgaliojimus prižiūrėti teisinės pagalbos sistemos organizavimą. **LT**: pagal Advokatūros įstatymą advokatų taryba advokatams gali taikyti drausmines priemones. Tačiau jame nustatyta, kad

¹³³ „Advokatams tenka svarbus vaidmuo užtikrinant teisinės valstybės ir teismų nepriklausomumo apsaugą, kartu gerbiant valdžių padalijimą ir pagrindines teises“, *Teisė į advokatą ir teisinės valstybės principas* – pirmininkaujantios valstybės narės diskusijoms skirtas dokumentas, parengtas 2022 m. kovo 3–4 d. Teisingumo ir vidaus reikalų tarybos posėdžiui (<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6319-2022-INIT/lt/pdf>).

¹³⁴ Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacija Nr. R(2000) 21.

¹³⁵ 2024 m. duomenys surinkti iš CCBE narių atsakymų į klausimą.

tokią teisę turi ir teisingumo ministras. Jei teisingumo ministras nusprendžia pradėti drausminę bylą prieš advokatą, advokatūra neturi teisės dalyvauti tokiaame procese ir byla tiesiogiai perduodama Advokatų garbės teismui. Advokatų garbės teismą sudaro penki advokatai, kurie yra advokatūros nariai. Tris iš penkių renka visuotinis advokatų susirinkimas, o kitus du skiria teisingumo ministras. **PL:** Teisingumo ministerija vykdo advokatūros priežiūros funkciją: organizuoja advokatų egzaminus ir nustato minimalias teisinės išlaidas, atsižvelgdama į neprivalomą Aukščiausiosios advokatūros tarybos nuomonę. **SI:** drausminė byla nagrinėjama tik pačioje Advokatų asociacijoje. Pirmosios instancijos drausmės komiteto sprendimą galima apskųsti ir šį skundą nagrinėja antrosios instancijos drausmės komitetas. Antrosios instancijos drausmės komiteto sprendimai negali būti skundžiami. Tai nustatyta Advokatų įstatymo 65 straipsnyje: „Advokatų asociacijos drausminių organų sprendimai yra vykdytini.“; **SK:** visų pirma skundu grindžiamą peticiją teikia nepriklausomas Slovakijos advokatų asociacijos priežiūros komitetas. Tačiau teisingumo ministras taip pat gali pradėti drausminę bylą, jei „advokatas atliko veiksmą, kuris pagal iki šiol galiojusias teisės normas gali būti laikomas profesiniu nusižengimu, Priežiūros komiteto pirmininkas arba teisingumo ministras (kuris veikia kaip peticijos pateikėjas) gali pateikti prašymą pradėti drausminę bylą pagal šį įstatymą atitinkamam advokatūros valdymo organui, laikydamasis termino, kuris buvo taikomas drausminei bylai pradėti pagal iki šiol galiojusią teisės normą“. **FI:** advokatūros viešosios priežiūros funkcijas vykdo teisingumo kancleris. Kancleris turi advokatų priežiūros įgaliojimus, kaip nustatyta Advokatūros įstatyme.

2.3.3. Išvados dėl teismų nepriklausomumo

Teismų nepriklausomumas yra esminis teisės į veiksmingą teisinę gynybą teisme elementas, įtvirtintas ES pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje; jis būtinas siekiant užtikrinti veiksmingą teisminę apsaugą, kaip reikalaujama pagal Europos Sąjungos sutarties 19 straipsnį. Tai labai svarbus veiksmingos teisingumo sistemos elementas, būtinas siekiant užtikrinti teisinės valstybės principo laikymąsi. Jis yra gyvybiškai svarbus užtikrinant sąžiningą teismo procesą ir visuomenės bei verslo subjektų pasitikėjimą teisės sistema. Todėl nacionalinėse teismų sistemose turi būti visapusiškai laikomasi teismų nepriklausomumo reikalavimų, remiantis ES teise, kaip yra išaiškinęs ES Teisingumo Teismas, ir tinkamai atsižvelgiama į Europos teismų nepriklausomumo standartus. 2025 m. rezultatų suvestinėje parodyta, kaip plačioji visuomenė ir įmonės vertina teismų nepriklausomumą. Šiame leidinyje taip pat pateikiami keli nauji rodikliai, susiję su teisėjo nusišalinimu ir nušalinimu visose valstybėse narėse, taip pat prokuratūrų vadovų paskyrimu ir atleidimu.

Remiantis pačiais struktūriniais rodikliais, negalima daryti išvadų dėl šių įstaigų nepriklausomumo, tačiau jie atspindi galimus elementus, kuriais remiantis būtų galima pradėti tokią analizę.

a) 2025 m. rezultatų suvestinėje pristatomi nepriklausomumo vertinimo pokyčiai, nustatyti atlikus plačiosios visuomenės („Eurobarometras“ FL554) ir įmonių („Eurobarometras“ FL555) apklausą:

- Tačiau iš „Eurobarometro“ plačiosios visuomenės apklausos (50 diagrama) matyti, kad, palyginti su 2016 m., teismų ir teisėjų nepriklausomumo vertinimas pagerėjo arba liko nepakitęs 17-oje valstybių narių, o penkiose valstybėse narėse kyla tam tikrų iššūkių. Kita vertus, palyginti su praėjusiais metais, 21 valstybėje narėje plačioji visuomenė nepriklausomumą vertina palankiau arba jos vertinimas nepakito, o šešiose valstybėse narėse nepriklausomumas vertinimo lygis sumažėjo. Trys valstybėse narėse nepriklausomumo vertinimo lygis tebėra itin žemas.
- Iš „Eurobarometro“ įmonių apklausos (52 diagrama) matyti, kad teismų ir teisėjų nepriklausomumas vertinamas palankiau arba vertinimo lygis nepasikeitė 18-oje valstybių

narių, palyginti su 2016 m., o devyniose valstybėse narėse nepriklausomumas vertinimo lygis sumažėjo. Palyginti su praėjusiais metais, įmonių nepriklausomumo vertinimo lygis padidėjo arba liko nepakitęs 18-oje valstybių narių, o devyniose valstybėse narėse – sumažėjo. Trys valstybėse narėse nepriklausomumo vertinimo lygis tebėra itin žemas.

- Iš prižasčių, dėl kurių teismų ir teisėjų nepriklausomumas laikomas nepakankamu, dažniausiai nurodytas vyriausybės ir politikų kišimasis arba spaudimas, kiek rečiau – dėl ekonominių arba kitų konkrečių interesų daromas spaudimas. Abi priežastys išlieka pastebimos trijose valstybėse narėse, kuriose nepriklausomumas vertinamas labai prastai (51 ir 53 diagramos).
- b) Nuo 2022 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje pateikiami „Eurobarometro“ apklausos rezultatai apie tai, kaip įmonės vertina teisės aktais ir teismų suteikiamos investicijų apsaugos veiksmingumą, atsižvelgiant į jų nuomone, nepagrįstus valstybės sprendimus ar neveikimą (54 diagrama). Administracinis elgesys, teisėkūros proceso stabilumas ir kokybė, taip pat teismų darbo veiksmingumas ir nuosavybės apsauga tebėra pagrindiniai veiksniai, kurie yra santykinai svarbūs pasitikėjimui investicijų apsauga (55 diagrama). Palyginti su praėjusiais metais, pasitikėjimas investicijų apsauga padidėjo 13 valstybių narių.
- c) 56 diagramoje pristatoma teisėjų nušalinimo ir nusišalinimo padėtis visose valstybėse narėse.
- d) 57 diagramoje apžvelgiamas prokuratūrų vadovų paskyrimas ir atleidimas, o kartu ir kai kurios apsaugos priemonės, susijusios su nacionalinių prokuratūrų veikimu ES.
- e) 58 diagramoje parodyta, kad advokatų nepriklausomumas iš esmės yra užtikrinamas, todėl advokatai gali laisvai vykdyti savo klientų konsultavimo ir atstovavimo jiems veiklą.

3. KITI BENDRAJAI RINKAI SVARBŪS RODIKLIAI

Be teismų, prokuratūrų ir kitų teisminių institucijų, kurios yra svarbios nepriklausomam ES teisės taikymui, kelioms kitoms valdžios institucijoms pavesta taikyti ES teisę konkrečiose srityse, pavyzdžiui, kovos su korupcija, viešųjų pirkimų ir konkurencijos srityse. Šioje rezultatų suvestinėje pateikiamos papildomos diagramos, susijusios su tinkamam bendrosios rinkos veikimui itin svarbiomis įstaigomis.

Be reguliariai aptariamų temų, 2025 m. rezultatų suvestinėje pirmą kartą pateikiami aukščiausiųjų audito institucijų, kurios atlieka svarbų vaidmenį kovos su korupcija srityje, įgaliojimų ir nepriklausomumo rodikliai, be to, pateikiami duomenys apie nepriklausomumo vertinimą, taip pat apie institucijas, dalyvaujančias skiriant ir atleidžiant nacionalines konkurencijos institucijas ir pirmąją instanciją viešųjų pirkimų peržiūrą vykdančiomis įstaigomis, kurios yra vienos iš pagrindinių bendrosios rinkos veikimą užtikrinančių institucijų.

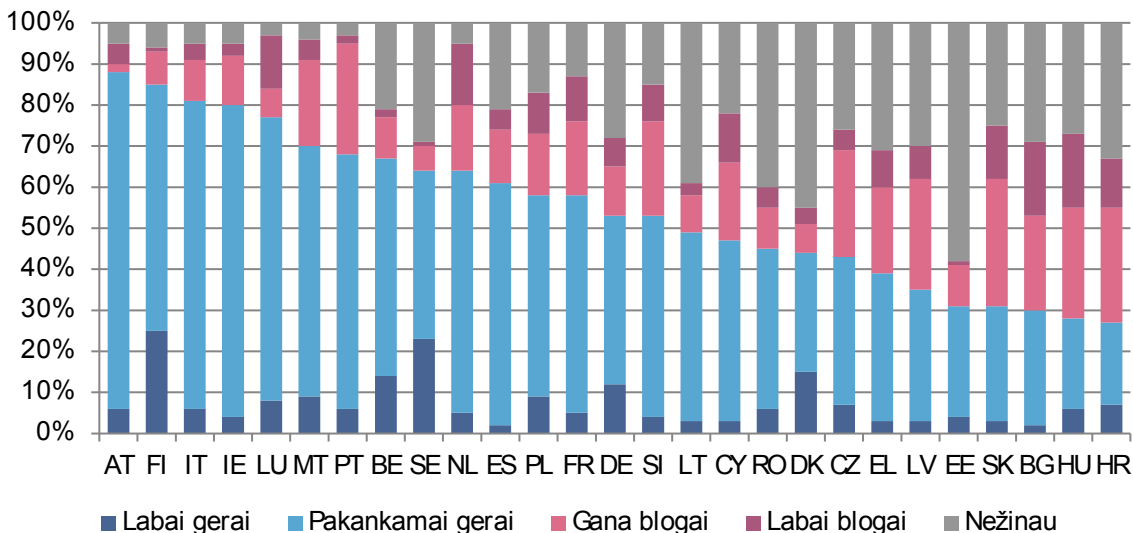
3.1. Bendrosios rinkos veikimui svarbios nepriklausomos institucijos

Nepriklausomos institucijos – vienas iš pagrindinių teisinės valstybės garantų, užtikrinančių bendrosios rinkos veikimą. Rezultatų suvestinėje pirmą kartą pristatomi tam tikri struktūriniai kai kurių iš šių institucijų, pavyzdžiui, pirmąją instanciją viešųjų pirkimų peržiūrą vykdančių įstaigų, nacionalinių konkurencijos institucijų ir aukščiausiųjų audito institucijų, aspektai. Jame taip pat pirmą kartą pristatomas pirmąją instanciją viešųjų pirkimų peržiūrą vykdančių įstaigų ir nacionalinių konkurencijos institucijų nepriklausomumas.

59 diagramoje parodyta, kaip įmonės vertina pirmąją instanciją viešųjų pirkimų peržiūrą vykdančių įstaigų nepriklausomumą. Šios įstaigos valstybėse narėse įsteigtos remiantis Teisių gynimo priemonių direktyvomis (Direktyva 89/665/EEB ir Direktyva 92/13/EEB su pakeitimais, padarytais Direktyva 2007/66/EB ir Direktyva 2014/23/ES). Pagal Teisių gynimo priemonių direktyvas sutartys, kurioms taikoma Direktyva 2014/23/ES, Direktyva 2014/24/ES ir Direktyva 2014/25/ES, taip pat perkančiųjų organizacijų ir perkančiųjų subjektų priimti sprendimai gali būti veiksmingai ir kuo greičiau peržiūrėti remiantis tuo, kad tokiais sprendimais buvo pažeista Sąjungos teisė viešųjų pirkimų srityje arba nacionalinės taisyklės, kuriomis ta teisė perkeliama į nacionalinę teisę. Peržiūros funkciją gali atlikti teisminė arba neteisminė institucija. Neteisminės institucijos paprastai būna nepriklausomos administracinės institucijos. Tokiu atveju Teisių

gynimo priemonių direktyvose nustatyti papildomi procedūriniai reikalavimai ir galimybė atlikti tolesnę teisminę peržiūrą.

. diagrama. Kaip įmonės vertina pirmąją instanciją viešųjų pirkimų peržiūra vykdančių įstaigų nepriklausomumą (*) (šaltinis – „Eurobarometras“ (136) – 2025 m.)

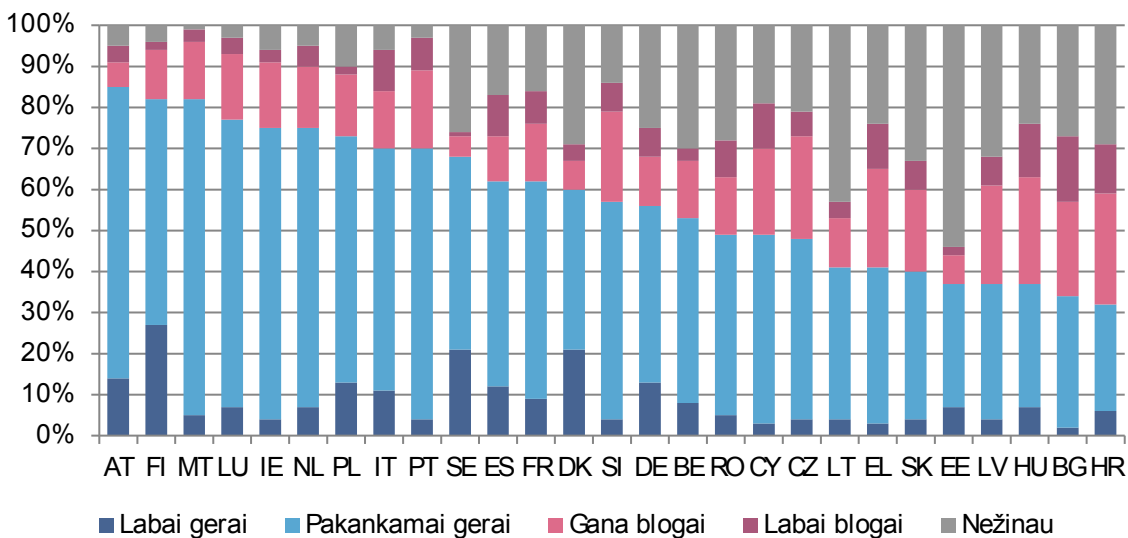

(*) Valstybės narės išvardytos eilės tvarka visų pirma pagal tai, kokia procentinė respondentų dalis nurodė, kad teismai ir teisėjai yra visiškai nepriklausomi arba gana nepriklausomi (visi geri vertinimai); jei kai kurių valstybių narių visų gerų vertinimų procentinė dalis vienoda, jos išvardytos eilės tvarka pagal tai, kokia procentinė respondentų dalis nurodė, kad teismai ir teisėjai yra gana priklausomi arba visiškai priklausomi (visi prasti vertinimai); jei kai kurių valstybių narių visų gerų ir visų prastų vertinimų procentinė dalis vienoda, jos išvardytos eilės tvarka pagal tai, kokia procentinė respondentų dalis nurodė, kad teismai ir teisėjai yra visiškai nepriklausomi; jei kai kurių valstybių narių visų gerų vertinimų, visų prastų vertinimų ir labai gerų vertinimų procentinės dalys vienodos, jos išvardytos eilės tvarka pagal tai, kokia procentinė respondentų dalis nurodė, kad teismai ir teisėjai yra visiškai priklausomi.

60 diagramoje parodyta, kaip įmonės vertina nacionalinių konkurencijos institucijų nepriklausomumą. Minėtos institucijos priklauso decentralizuotai sistemai, kuri grindžiama lygiagrečia Komisijos ir nacionalinių konkurencijos institucijų bei valstybių narių nacionalinių teismų kompetencija užtikrinti ES antimonopolinių taisyklių vykdymą. Taigi jos yra vienos iš svarbiausių bendrosios rinkos veikimą užtikrinančių institucijų.

¹³⁶ 2025 m. sausio 13–29 d. atlikta „Eurobarometro“ apklausa FL555, atsakymai į klausimą: „Remdamiesi turima informacija, kaip įvertintumėte viešųjų pirkimų peržiūrą vykdančią įstaigą, peržiūrinčią viešųjų pirkimų bylas, jos nepriklausomumo aspektu? Ar, jūsų nuomone, jie visiškai nepriklausomi, gana nepriklausomi, iš dalies priklausomi ar visiškai priklausomi?“, žr. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_lt#surveys.

. diagrama. Kaip įmonės vertina nacionalinių konkurencijos institucijų nepriklausomumą (*) (šaltinis – „Eurobarometras“ (137) – 2025 m.)

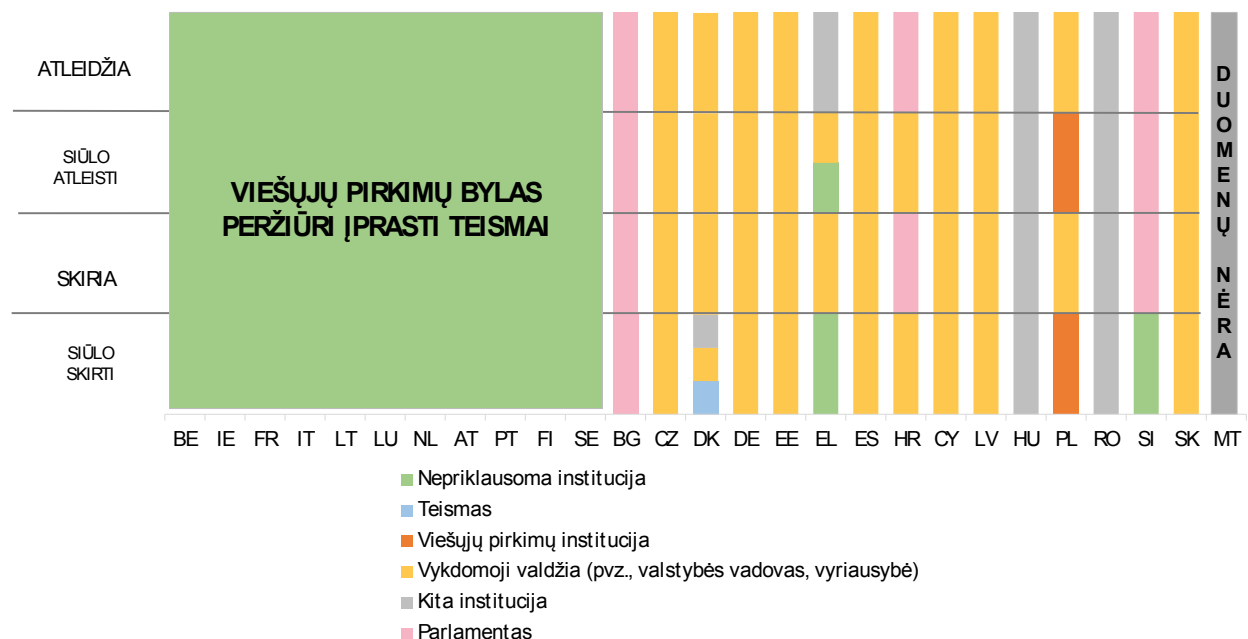

(*) Valstybės narės išvardytos eilės tvarka visų pirma pagal tai, kokia procentinė respondentų dalis nurodė, kad teismai ir teisėjai yra visiškai nepriklausomi arba gana nepriklausomi (visi geri vertinimai); jei kai kurių valstybių narių visų gerų vertinimų procentinė dalis vienoda, jos išvardytos eilės tvarka pagal tai, kokia procentinė respondentų dalis nurodė, kad teismai ir teisėjai yra gana priklausomi arba visiškai priklausomi (visi prasti vertinimai); jei kai kurių valstybių narių visų gerų ir visų prastų vertinimų procentinė dalis vienoda, jos išvardytos eilės tvarka pagal tai, kokia procentinė respondentų dalis nurodė, kad teismai ir teisėjai yra visiškai nepriklausomi; jei kai kurių valstybių narių visų gerų vertinimų, visų prastų vertinimų ir labai gerų vertinimų procentinės dalys vienodos, jos išvardytos eilės tvarka pagal tai, kokia procentinė respondentų dalis nurodė, kad teismai ir teisėjai yra visiškai priklausomi.

61 diagramoje parodytos institucijos, dalyvaujančios pirmąja instancija viešųjų pirkimų peržiūrą vykdančių įstaigų skyrimo ir atleidimo procedūrose. Šioje diagramoje parodytos procedūros, susijusios su pirmąja instancija viešųjų pirkimų peržiūrą vykdančių įstaigų nariais (kai šios įstaigos yra neteisminio pobūdžio arba nepriklauso įprastai teismų sistemai ir sprendimus priima kolegijos) arba jų vadovais (kai šiose įstaigose dirba valstybės tarnautojai).

¹³⁷ 2025 m. sausio 13–29 d. atlikta „Eurobarometro“ apklausa FL555, atsakymai į klausimą: „Remdamiesi turima informacija, kaip įvertintumėte nacionalinę konkurencijos instituciją, priimančią sprendimus konkurencijos klausimais, jos nepriklausomumo aspektu? Ar, jūsų nuomone, jie visiškai nepriklausomi, gana nepriklausomi, iš dalies priklausomi ar visiškai priklausomi?“, žr. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_lt#surveys.

. diagrama. Pirmąją instanciją viešųjų pirkimų peržiūra vykdančios įstaigos: paskyrimas ir atleidimas (*) (šaltinis – Europos Komisija ir Pirmąją instanciją viešųjų pirkimų peržiūrą vykdančių įstaigų tinklas)

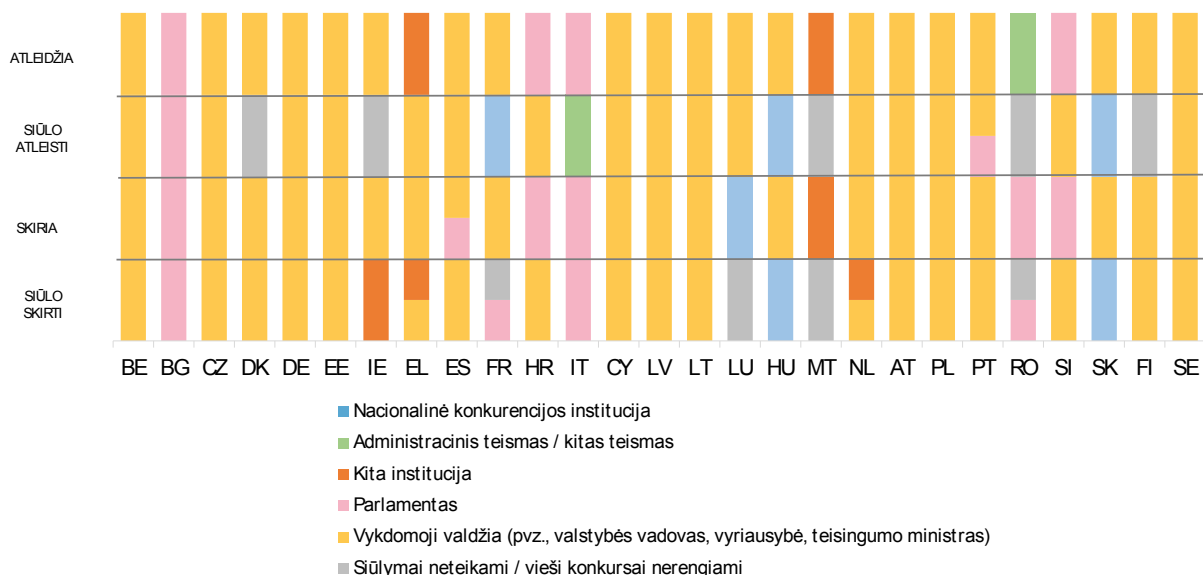

(*) Diagramoje pateikiama šių įstaigų narių paskyrimo ir atleidimo tvarka: **BG**: po viešųjų pirkimų procedūros kiekviena politinė partija, kuriai atstovaujama parlamente, siūlo savo kandidatūras į Konkurencijos apsaugos komisijos narių ir pirmininko postus, o parlamentas pradeda jų rinkimo procedūrą ir išrenka užtikrinęs tam tikrą balsavimo kvorumą. Pagal Konkurencijos apsaugos įstatymą, parlamentas dėl konkrečių šiame įstatyme nurodytų priešasčių nutraukia pirmininko, pirmininko pavaduotojo ir narių įgaliojimus prieš pasibaigiant jų kadencijai. **CZ**: diagramoje parodyta už viešuosius pirkimus atsakingo pirmininko pavaduotojo padėtis. Viešųjų pirkimų peržiūros institucija veikia dviem instancijomis. Pirmosios instancijos sprendimus pasirašo už viešuosius pirkimus atsakingas pirmininko pavaduotojas, o juos peržiūrėti gali antroji instancija, kuriai atstovauja Konkurencijos apsaugos tarnybos (OPC) pirmininkas. Viešųjų pirkimų pirmininko pavaduotoją skiria ir atleidžia OPC pirmininkas, kurį vyriausybės siūlymu skiria ir atleidžia Respublikos prezidentas. **DK**: diagramoje parodyta prezidiumo narių (10 teisėjų), įskaitant peržiūros organo vadovą, ir 20 ekspertų padėtis. Visus narius skiria pramonės, verslo ir finansų ministras. Prezidiumo narius siūlo teismo, kuriam priklauso teisėjai, pirmininkas. Visada atsižvelgiama į teismo pirmininko pasiūlymą. Dalį ekspertų siūlo ministerijos ir kiti valdžios organai, o kitą dalį – tam tikros įstatyme nurodytos asociacijos ir organizacijos. Skundų tarybos narius ir vadovą gali atleisti Danijos pramonės, verslo ir finansų reikalų ministras. Ministrui nereikalingas pasiūlymas atleisti Skundų tarybos narį ar vadovą. **DE**: diagramoje parodyta Viešųjų pirkimų teismų (federaliniu lygmeniu – Federalinės kartelių tarnybos (Bundeskartellamt) specializuoto departamento, o žemės lygmeniu – Viešųjų pirkimų teismų (Vergabekammern)) narių skyrimo ir atleidimo padėtis. Institucija, atsakinga už pirmąją instanciją peržiūrą vykdančios įstaigos vadovo paskyrimą, yra administracinė institucija, kuriai ta įstaiga priklauso (žemės lygmeniu gali būti nukrypstama nuo tokios nuostatos). Teismo nariai skiriami penkerių metų kadencijai pagal įstatymą. Jie sprendimus priima nepriklausomai ir yra saistomi tik įstatymo. Žr. GWB (Vokietijos konkurencijos įstatymas) 157 skirsnio 4 dalį. Vokietijos viešųjų pirkimų teisėje nėra konkrečių nuostatų dėl atleidimo iš pareigų. Viešųjų pirkimų teismo nariai gali būti atleisti iš valstybės tarnybos administracinės institucijos, kuriai tas teismas priklauso, vadovo sprendimu išimtiniais atvejais, pvz., sunkaus nusižengimo ar ilgalaikės ligos atveju ir tik vadovaujantis bendraisiais valstybės tarnybos nuostatais (Beamtenrecht). Vis dėlto administracinės institucijos vadovas organizaciniu sprendimu narius gali perkelti į kitas pareigas. **EE**: diagramoje parodyta Viešųjų pirkimų peržiūros komiteto vadovo ir narių padėtis. Siūlymą teikia Finansų ministerija, o į pareigas skiria ir (arba) iš jų atleidžia vyriausybė. **EL**: diagramoje parodyta Graikijos bendros viešųjų pirkimų institucijos kolegijos narių padėtis. Kandidatų į narius atranką po atviro konkurso vykdo Aukščiausioji personalo atrankos taryba (ASEP, nepriklausoma administracinė institucija) pagal L. 4765/2021 (A' 6) procedūrą. Nariai skiriami teisingumo ministro sprendimu. Drausmės procedūrą institucijos nariams inicijuoja teisingumo ministras, gavęs tos institucijos pirmininko

rekomendaciją. Įsteigiama Drausmės taryba, kurią sudaro Valstybės Tarybos pirmininko pavaduotojas, Aukščiausiojo Teismo (Areios Pagos) pirmininko pavaduotojas ir Audito rūmų pirmininko pavaduotojas. Pirmąja instancija peržiūrą vykdančios įstaigos vadovą (pirmininką) siūlo teisingumo ministras ir jis skiriamas Ministrų Tarybos aktu, priimtu gavus Parlamento Specialiojo nuolatinio institucijų ir skaidrumo komiteto nuomonę. Atleidimo atveju drausmės procedūrą institucijos nariams inicijuoja teisingumo ministras, gavęs tos institucijos pirmininko rekomendaciją. Įsteigiama Drausmės taryba, kurią sudaro Valstybės Tarybos pirmininko pavaduotojas, Aukščiausiojo Teismo pirmininko pavaduotojas ir Audito rūmų pirmininko pavaduotojas. **ES:** Finansų ministerija ir Teisingumo ministerija teikia bendrą pasiūlymą vyriausybei (Ministrų Tarybai), kuri atlieka skyrimą. Atleidimo tvarka netaikoma, nes TACRC vadovas skiriamas šešerių metų kadencijai. Vis dėlto įstatyme nustatytas priežasčių, dėl kurių ši kadencija gali baigtis pirma laiko, sąrašas. **CY:** diagramoje parodyta Konkursų peržiūros institucijos vadovo ir narių padėtis. Paskyrimo tvarka: kandidatūras siūlanti tarnyba yra Finansų ministerija, o paskyrimų tarnyba – Ministrų Taryba. Atleidimo tvarka: siūlanti ir atleidžianti institucija yra Ministrų Taryba. **LV:** Viešųjų pirkimų stebėsenos biuras yra valstybinė tiesioginio administravimo institucija, prižiūrima Finansų ministerijos. Sprendimus dėl peržiūros procedūrų priima skundų nagrinėjimo komisija, kurią sudaro trys nariai ir kuri kiekvienu atveju yra specialiai įsteigiama Viešųjų pirkimų stebėsenos biure. Komisijos sudaromos Viešųjų pirkimų stebėsenos biuro vadovo įsakymu. Komisijos nariai yra valstybės tarnautojai /valstybės pareigūnai (įskaitant Viešųjų pirkimų stebėsenos biuro vadovą). Viešųjų pirkimų stebėsenos biuro vadovo sudaryta kandidatų vertinimo komisija pasiūlo kandidatą į šį postą. Narius į pareigas skiria Viešųjų pirkimų stebėsenos biuro vadovas. Nariai atleidžiami Viešųjų pirkimų stebėsenos biuro vadovo sprendimu. **HU:** diagramoje parodyta Viešųjų pirkimų arbitražo kolegijos pirmininko ir pirmininko pavaduotojo padėtis. Taryba, veikianti Viešųjų pirkimų institucijoje, skiria Viešųjų pirkimų arbitražo kolegijos pirmininką ir pirmininko pavaduotoją ir (arba) juos atleidžia iš pareigų. Viešųjų pirkimų institucija yra centrinis biudžetinis organas, veikiantis kaip savarankiškas valstybės administravimo organas, kuris yra pavaldus parlamentui. Tarybos nariai išvardyti 2015 m. CXLIII įstatymo dėl viešųjų pirkimų 183 skirsnio b punkte. **PL:** Nacionalinės apeliacinės kolegijos (NAC) pirmąja instancija peržiūrą vykdančios įstaigos vadovą Viešųjų pirkimų tarnybos pirmininko prašymu trejų metų kadencijai skiria ir atleidžia už ekonomiką atsakingas ministras. **RO:** pirmąja instancija peržiūrą vykdančios įstaigos – Nacionalinės skundų nagrinėjimo tarybos – vadovą išrenka ir (arba) atleidžia Tarybos narių plenumas. **SI:** diagramoje parodyta Nacionalinės peržiūros komisijos viešųjų pirkimų sutarčių sudarymo tvarkos peržiūrai kolegijos narių ir vadovo padėtis. Paskyrimo atveju Teismų tarybos komisija kandidatų tinkamumui įvertinti apklausia kandidatus ir pateikia pagrįstą nuomonę dėl specialiųjų sąlygų, nurodytų ZPVPJN 61 straipsnio b punkte, įvykdymo ir kandidatų tinkamumo. Parlamento komisija, atsakinga už įgaliojimus ir rinkimus balsavimo tvarka, renkasi iš visus reikalavimus atitinkančių kandidatų, o tada Nacionalinės peržiūros komisijos pirmininką skiria parlamentas. Atleidimo atveju parlamento komisija, atsakinga už įgaliojimus ir rinkimus, siūnčia komisijai pasiūlymą dėl atleidimo, o tada pirmininką atleidžia parlamentas. **SK:** diagramoje parodyta pirmąja instancija viešųjų pirkimų peržiūrą vykdančios įstaigos Viešųjų pirkimų tarnybos pirmininko pavaduotojo padėtis. Viešųjų pirkimų peržiūrą atlieka Viešųjų pirkimų tarnybos Peržiūros skyrius, kuriam vadovauja pirmininko pavaduotojas, kurį siūlo vyriausybės tarnybos vadovas ir skiria vyriausybė. Vyriausybė vyriausybės tarnybos vadovo siūlymu atleidžia Viešųjų pirkimų tarnybos pirmininko pavaduotoją, atsakingą už strateginę darbotvarkę. **HR:** diagramoje parodyta pirmąja instancija viešųjų pirkimų peržiūrą vykdančios įstaigos – Valstybinės viešųjų pirkimų procedūrų priežiūros komisijos – kolegijos narių ir vadovo padėtis. Siūlymą teikia vyriausybė, o į pareigas skiria ir iš jų atleidžia parlamentas.

62 diagramoje parodytos institucijos, dalyvaujančios nacionalinių konkurencijos institucijų narių skyrimo ir atleidimo procedūrose.

. diagrama. Nacionalinės konkurencijos institucijos: paskyrimas ir atleidimas (*) (šaltinis – Europos Komisija ir Nacionalinių konkurencijos institucijų tinklas)

(*) **BE:** siūlymus teikia ir į pareigas skiria ekonomikos ministras. Ministras skiria narių atrankos komisiją. Ekonomikos ministras siūlo atleisti iš pareigų, o atleidžia valstybės vadovas (karalius). **CZ:** diagramoje parodyta Tarybos pirmininko padėtis. Tarybos pirmininką siūlo vyriausybė, o skiria Respublikos prezidentas. Atleisti iš pareigų siūlo vyriausybė, o atleidžia Respublikos prezidentas. Tarybos pirmininkui atstovauja trys pirmininko pavaduotojai, kuriuos savo paties siūlymu skiria ir atleidžia Tarybos pirmininkas. **DK:** siūlymą teikia Pramonės, verslo ir finansų reikalų ministerija, o į pareigas skiria vyriausybė. Institucijos, kuri siūlytų atleisti iš pareigų, nėra. Atleidžia vyriausybė. **DE:** Bundeskartellamt sprendimų priėmimo organai yra sprendimų priėmimo skyriai. Sprendimų priėmimo skyrių sprendimus priima skyriaus nariai (pirmininkas ir du asocijuotieji nariai). Jie yra iki gyvos galvos skiriami valstybės tarnautojai, kurie turi turėti teisėjo arba vyresniojo valstybės tarnautojo kvalifikaciją. Būtent institucija siūlo bylų tvarkytojus į skyriaus narių pareigas, o juos skiria Federalinė ekonomikos ir energetikos ministerija. Nėra aiškios nuostatos dėl sprendimų priėmimo skyriaus nario atleidimo iš pareigų. Federalinės ekonomikos ir energetikos ministerijos nurodymu atleisti iš pareigų galima tik pagal bendruosius valstybės tarnybos nuostatus. Institucija gali perkelti skyriaus narius iš vieno skyriaus į bet kurį kitą institucijos skyrių. **IE:** Valstybės paskyrimų tarnyba siūlo, o įmonių, prekybos ir užimtumo ministras skiria pirmininką ir du–keturis komisijos narius. Įmonių, prekybos ir užimtumo ministras atleidžia pirmininką ir du–keturis komisijos narius. **EE:** Estijos konkurencijos institucijos Teisingumo ministerijos generalinio sekretoriaus siūlymu skiria generalinį direktorių, o jį iš pareigų atleidžia teisingumo ministras. **EL:** Graikijos konkurencijos komisijos valdybą – institucijos sprendimų priėmimo organą – sudaro dešimt narių, įskaitant pirmininką, pirmininko pavaduotoją, šešis pranešėjus ir du nuolatinius narius bei jų pakaitinius narius. Komisijos pirmininkas ir pirmininko pavaduotojas vystymosi ministro siūlymu atrenkami Ministrų Tarybos sprendimu, priimtu gavus Parlamento Institucijų ir skaidrumo komiteto pritarimą. Pranešėjus ir du nuolatinius bei pakaitinius komisijos narius atrenka vystymosi ministras, gavęs Parlamento Institucijų ir skaidrumo komiteto pritarimą ir remdamasis kandidatų sąrašu, kurį atrankos komitetas sudaro po atviro konkurso, kurio metu pateikiami asmeniniai dokumentai ir rengiami pokalbiai. Nuolatiniai ir pakaitiniai Konkurencijos komisijos nariai, taip pat pranešėjai skiriami plėtros ir investicijų ministro sprendimu, kuris skelbiamas vyriausybės oficialiajame leidinyje. Penkių narių atrankos komisiją sudaro: a) Valstybės Tarybos pirmininkas ar pirmininko pavaduotojas arba valstybės patarėjo teisės klausimais pirmininkas ar pirmininko pavaduotojas, b) Aukščiausiosios civilinio personalo atrankos tarybos (ASEP) pirmininkas ar pirmininko pavaduotojas, c) buvęs Konkurencijos komisijos pirmininkas ar pirmininko pavaduotojas, paskirtas burtų keliu, d) vystymosi ministro paskirtas TSS HEI narys, kurio specializacija – konkurencijos teisė, ir e) vystymosi ministro paskirtas TSS HEI narys, kurio specializacija – konkurencijos ekonomika. Drausminę bylą Drausmės taryboje šios institucijos pirmininkui ir nariams pradeda Ministrų Taryba, remdamasi vystymosi ir investicijų ministro pasiūlymu. Drausmės tarybą sudaro du (2) valstybės patarėjai, vienas (1) Aukščiausiojo Teismo teisėjas ir du (2) aktyvūs universiteto profesoriai arba emeritai, kurių specializacija – konkurencijos teisė, komercinė, baudžiamoji ar viešoji teisė arba ekonomika. Tarybos narių kadencija trunka

penkerius metus. **ES:** Ekonomikos ir konkurencingumo ministerija siūlo dešimt CNMC kolegijos narių, įskaitant pirmininką ir pirmininko pavaduotoją, o juos skiria vyriausybė. Parlamentas gali vetuoti siūlomų kandidatų skyrimą absoliučia balsų dauguma (50 proc. + 1). Kolegijos narius siūlo atleisti ir atleidžia vyriausybė. **FR:** Respublikos prezidentas skiria visus keturis kolegijos pirmininko pavaduotojus (nuolatinius narius), 12 nenuolatinių narių ir 2 narius specialistus, kurie posėdžiauja, kai nacionalinė konkurencijos institucija priima sprendimus su reglamentuojamomis teisės profesijomis susijusiais klausimais. Kolegijos narį siūlo atleisti nacionalinės konkurencijos institucijos kolegija, o atleidžia Respublikos prezidentas. **HR:** nacionalinės konkurencijos institucijos narius siūlo skirti vyriausybė, o skiria parlamentas. Nacionalinės konkurencijos institucijos narius siūlo atleisti vyriausybė, o atleidžia parlamentas. **IT:** Institucijos kolegijos pirmininką ir narius skiria Rūmų ir Senato pirmininkai. Galutinį sprendimą dėl atleidimo iš pareigų priima parlamento pirmininkai, kai teisėjo sprendimas taikyti papildomą sankciją, t. y. draudimą eiti valstybės tarnybos pareigas, yra galutinis. **CY:** siūlymą teikia energetikos, prekybos ir pramonės ministras, o į pareigas skiria vyriausybė (Ministrų Taryba). Vyriausybė (Ministrų Taryba) siūlo atleisti ir atleidžia. **LV:** Ekonomikos ministerija siūlo skirti Konkurencijos tarybos pirmininką ir keturis tarybos narius, o juos skiria Ministrų Kabinetas. Ekonomikos ministerija siūlo juos atleisti iš pareigų, o atleidžia Ministrų Kabineto įsteigtas komitetas. **LT:** ministras pirmininkas siūlo Lietuvos konkurencijos tarybos sprendimų priėmimo organo narius, o juos skiria prezidentas. Ministras pirmininkas siūlo atleisti Lietuvos konkurencijos tarybos sprendimų priėmimo organo narius, o juos atleidžia prezidentas. **LU:** skelbiamas viešas kvietimas teikti paraiškas. Į pareigas skiria Konkurencijos institucijos pirmininkas. Atleisti iš pareigų siūlo vyriausybė, o atleidžia valstybės vadovas (didysis hercogas). **HU:** Vengrijos konkurencijos institucijos pirmininkas siūlo Vengrijos prezidentui skirti Konkurencijos tarybos, kuri veikia kaip atskiras Vengrijos konkurencijos institucijos sprendimų priėmimo forumas, narius. Konkurencijos tarybos narius siūlo atleisti Vengrijos konkurencijos institucijos pirmininkas, o atleidžia Vengrijos prezidentas. **MT:** skelbiamas viešas kvietimas teikti paraiškas. Maltos konkurencijos ir vartotojų reikalų institucijos valdytojų taryba, pasikonsultavusi su už konkurenciją atsakingu ministru, skiria Konkurencijos tarnybos (nacionalinės administracinės konkurencijos institucijos) generalinį direktorių. Generalinį direktorių atleidžia Maltos konkurencijos ir vartotojų reikalų institucijos valdytojų taryba. **NL:** Atrankos komisija, kurią sudaro nacionalinės konkurencijos institucijos (ACM) valdybos narys, ministerijos politikos direktorato, atsakingo už nacionalinę konkurencijos instituciją, direktorius, nacionalinės konkurencijos institucijos direktorius, paprašius – išorės subjektas ir Nyderlandų vyresniosios valstybės tarnybos (ABD) konsultantas, pasiūlo nacionalinės konkurencijos institucijos pirmininką ir kitus du valdybos narius ekonomikos reikalų ministrui, kuris jų kandidatūras siūlo aukštesnei instancijai. Juos skiria Ministrų Taryba. Narius siūlo atleisti ir atleidžia Ekonomikos reikalų ministerija. **AT:** vyriausybė siūlo Federalinės konkurencijos institucijos generalinį direktorių, o ji skiria prezidentas. Atleisti Federalinės konkurencijos institucijos generalinį direktorių siūlo vyriausybė, o atleidžia prezidentas. **PL:** ministras pirmininkas siūlo ir skiria nacionalinės konkurencijos institucijos narius. Nacionalinės konkurencijos institucijos narius siūlo atleisti iš pareigų ir atleidžia ministras pirmininkas. **PT:** Ekonomikos ministerija siūlo nacionalinės konkurencijos institucijos sprendimų priėmimo organo narius, parlamentas pateikia pagrįstą nuomonę, o juos skiria vyriausybė. Juos atleisti siūlo parlamentas arba Ministrų Taryba, o atleidžia Ministrų Taryba. **RO:** skelbiamas atviras kvietimas teikti paraiškas devynių Konkurencijos tarybos plenumo narių pareigoms eiti. Deputatų Rūmų nuolatiniai komitetai ir Senatas bei Deputatų Rūmų teisės ir ekonomikos komitetai siūlo kandidatus, o narius renka ir skiria Deputatų Rūmai ir Senatas. Nariai atleidžiami de jure Aukščiausiam Teismui priėmus sprendimą dėl įvykdyto pažeidimo. **SI:** vyriausybė ir Ekonomikos ministerija siūlo nacionalinės konkurencijos institucijos narius, o juos išrenka parlamentas. Juos atleisti siūlo vyriausybė, o atleidžia parlamentas. **SK:** Antimonopolinės tarnybos sprendimus priima dvi instancijos – Tarnyba ir Antimonopolinės valdybos taryba. Pirmojoje instancijoje sprendimą priima atitinkamas Tarnybos skyrius. Antrojoje instancijoje Slovakijos antimonopolinės valdybos taryba (Taryba) priima sprendimus dėl apeliacinių skundų ir peržiūri Tarnybos sprendimus. Diagramoje parodyta Antimonopolinės valdybos tarybos padėtis. Tarnybos pirmininkas pasiūlo Antimonopolinės valdybos tarybos, kurią sudaro pats Tarnybos pirmininkas ir šeši Tarybos nariai, narius. Juos skiria vyriausybė. Narius siūlo atleisti Tarnybos pirmininkas, o atleidžia vyriausybė. Tarybos pirmininką skiria ir atleidžia Respublikos prezidentas. **FI:** Ekonomikos reikalų ir užimtumo ministerija siūlo Konkurencijos ir vartotojų institucijos generalinį direktorių ir Konkurencijos skyriaus vadovą, o juos skiria vyriausybė. Vadovus iš pareigų atleidžia vyriausybė. **SE:** vyriausybė pasiūlo ir skiria nacionalinės konkurencijos institucijos generalinį direktorių. Generalinį direktorių atleisti iš pareigų siūlo vyriausybė, o atleidžia Vyriausybė aukštesniųjų pareigūnų drausmės komisija.

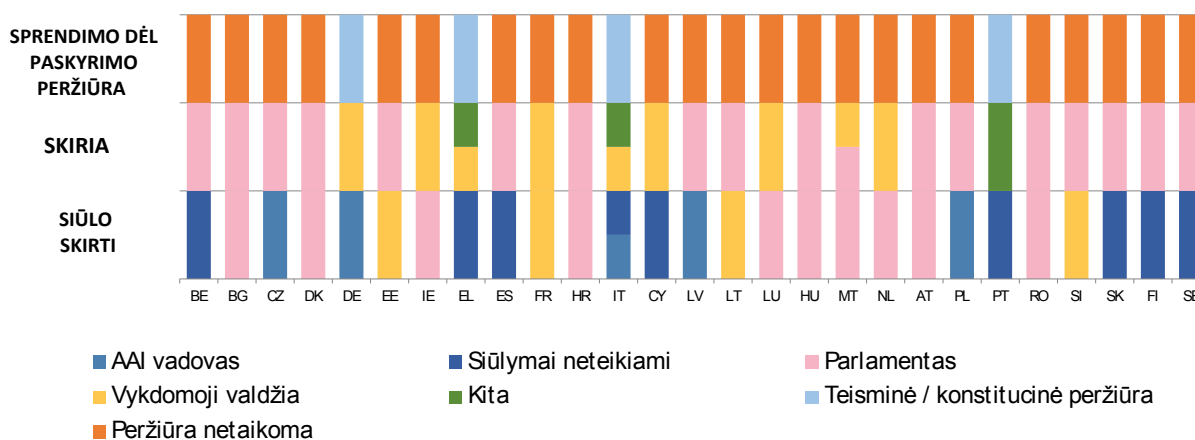
Aukščiausiosios audito institucijos (AAI) – tai viešosios priežiūros institucijos, atliekančios viešųjų lėšų naudojimo auditą. Pagrindinė jų užduotis – ištirti, ar viešosios lėšos leidžiamos ekonomiškai, efektyviai bei veiksmingai ir laikantis galiojančių taisyklių ir reglamentų.

Veiksmingas auditas padeda užtikrinti viešųjų finansų naudojimo sąžiningumą ir kovoti su korupcija. Taip nustatomi neteisėto lėšų naudojimo ir korupcijos atvejai, o nusikalstamos veikos vykdytojai patraukiami baudžiamojon atsakomybėn. AAI taip pat priklauso nacionalinėms kontrolės ir atsvaros sistemoms, užtikrinančioms teisinės valstybės principo laikymąsi. ES AAI ir Europos Audito Rūmai (Audito Rūmai) iš esmės bendradarbiauja per Ryšių palaikymo komitetą⁽¹³⁸⁾.

AAI organizacinė struktūra visoje ES yra skirtinga ir nėra vieno modelio visoms valstybėms narėms. AAI gali būti dviejų rūšių: teisminės institucijos⁽¹³⁹⁾ ir neteisminės institucijos. AAI vadovauja vienas asmuo⁽¹⁴⁰⁾ arba jas valdo kolegialus organas⁽¹⁴¹⁾. AAI turi veikti nepriklausomai ir būti finansiškai savarankiškos. Pagal tarptautinius AAI nepriklausomumo standartus, AAI vadovas ir kolegialių organų nariai skiriami, perrenkami ar atleidžiami iš pareigų tokia tvarka, kuri leistų užtikrinti nepriklausomumą nuo vykdomosios valdžios⁽¹⁴²⁾.

63 ir 64 diagramose nurodytos institucijos, dalyvaujančios skiriant ir atleidžiant AAI vadovą arba jos narius, priklausomai nuo to, ar AAI yra vienvaldis, ar kolegialus organas.

. diagrama. Aukščiausiosios audito institucijos: paskyrimas (*) (šaltinis – Europos Komisija ir Aukščiausiųjų audito institucijų ryšių palaikymo komitetas)

(*) **BE**: kolegialus organas. Audito rūmų nariai yra teisėjai. Juos į Audito rūmus renka Atstovų Rūmai. **BG**: kolegialus organas. Pirmininko pavaduotojus ir Audito tarnybos narius Audito tarnybos pirmininko siūlymu renka parlamentas. Pirmininką renka parlamentas. **CZ**: kolegialus organas. Atstovų Rūmai, remdamiesi AAI pirmininko pasiūlymu, išrenka 15 narių. Pirmininką ir pirmininko pavaduotoją skiria Respublikos prezidentas, remdamasis Atstovų Rūmų pasiūlymu. **DK**: generalinį auditorių skiria Danijos parlamento (Folketingo) pirmininkas, remdamasis Folketingo Viešosios apskaitos komiteto rekomendacija ir Folketingo Darbo tvarkos taisyklių komiteto patvirtinimu. **DE**: AAI narius AAI pirmininko siūlymu skiria Vokietijos Federacinės Respublikos prezidentas. Pirmininką federalinės vyriausybės siūlymu renka abejį parlamento rūmai, o jį skiria Vokietijos Federacinės Respublikos prezidentas. **EE**: pasiūlymas: Respublikos prezidentas (EE laikoma, kad Respublikos prezidentas nepriklauso vykdomajai valdžiai); sprendimas: parlamentas. **IE**: kontrolierių ir generalinį auditorių parlamento teikimu skiria Airijos prezidentas. **EL**:

¹³⁸ Ryšių palaikymo komiteto struktūrą sudaro pats Ryšių komitetas, kuriam priklauso ES AAI ir Audito Rūmų vadovai, ryšių palaikymo pareigūnai, užtikrinantys aktyvų profesinių ryšių tinklą visoje Europoje, taip pat darbo grupės, tinklai ir specialios paskirties grupės konkrečiais audito klausimais.

¹³⁹ BE, FR, EL, IT, PT, ES.

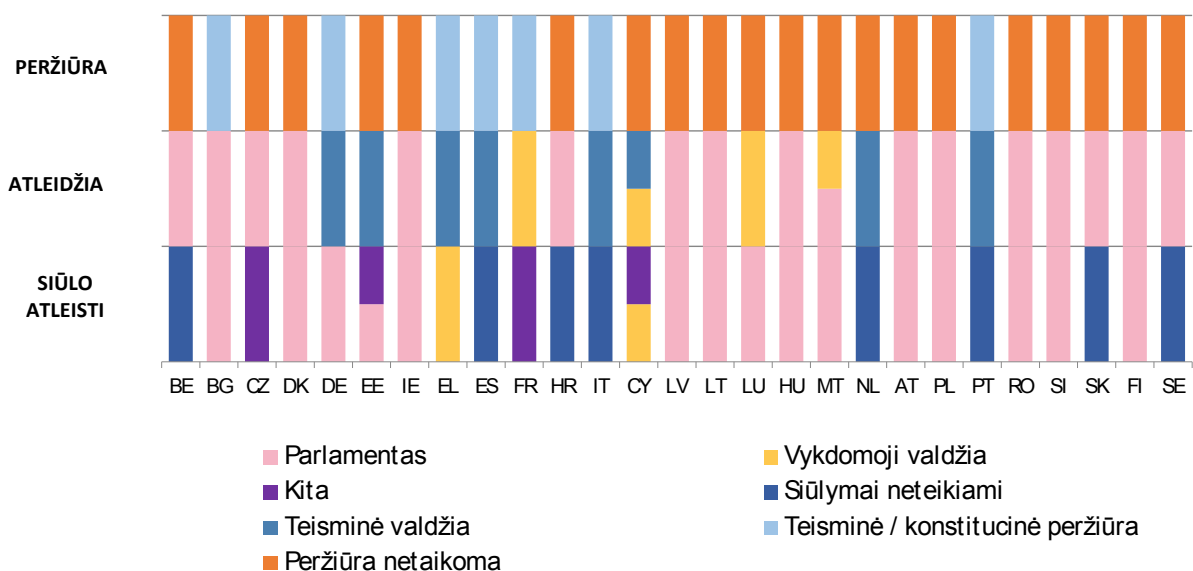
¹⁴⁰ AT, HR, CY, DK, EE, FI, HU, IRE, LT, MT, SK, SE.

¹⁴¹ BE, BG, CZ, FR, DE, EL, LV, LU, NL, PL, PT, RO, SI, ES.

¹⁴² INTOSAI (2019), Meksikos deklaracija dėl AAI nepriklausomumo, 2 principas.

kolegialus organas. Audito rūmai yra aukščiausiasis finansų teismas. Jų nariai yra teisėjai, skiriami prezidento potvarkiu Aukščiausiosios teismų tarybos sprendimu. Jų pirmininkas ir pirmininko pavaduotojai skiriami prezidento potvarkiu Ministrų Tarybos siūlymu, atsižvelgiant į neprivalomas parlamento nuomones ir Audito rūmų plenarinę konferenciją. Sprendimai dėl pirmininko ir pirmininko pavaduotojų paskyrimo nėra peržiūrimi. **ES**: kolegialus organas. Patarėjai yra teisėjai, kuriuos skiria Ispanijos parlamentas (šešis skiria Kongresas, o kitus šešis – Senatas). Audito rūmų pirmininką iš Audito rūmų patarėjų skiria Ispanijos karalius, remdamasis Audito rūmų plenumo pasiūlymu. **FR**: kolegialus organas. Pirmasis pirmininkas ir kolegijų pirmininkai yra taikos teisėjai, paskirti Respublikos prezidento potvarkiu, priimtu Ministrų Tarybos. **HR**: generalinį auditorių skiria parlamentas, remdamasis už atranką ir skyrimą atsakingo komiteto pasiūlymu ir už finansus ir valstybės biudžetą atsakingo komiteto nuomone. **IT**: kolegialus organas. Audito rūmai turi centrinį ir regioninius biurus. Jų nariai yra taikos teisėjai, įdarbinti atviro konkurso būdu. Vyriausybė, pasikonsultavusi su Audito rūmų prezidiumu, turi įgaliojimus skirti Audito rūmų teisėjų kvotą. Audito rūmų pirmininkas Ministrų Tarybos (kuri konsultuojasi su Audito rūmų prezidiumo taryba) siūlymu skiriamas Respublikos prezidento potvarkiu. **CY**: Respublikos prezidentas skiria generalinį auditorių ir generalinio auditoriaus pavaduotoją. Paskyrimo procedūroje nedalyvauja joks kitas organas. **LV**: kolegialus organas. AAI narius skiria parlamentas, remdamasis generalinio auditoriaus rekomendacija. Generalinį auditorių skiria parlamentas. **LT**: pasiūlymas: Respublikos prezidentas; Paskyrimas: parlamentas. **LU**: kolegialus organas. AAI pirmininką ir narius parlamento, kuris parengia kandidatų sąrašą, siūlymu skiria didysis hercogas. **HU**: Valstybės kontrolės pirmininkas renkamas dviejų trečdalių Nacionalinės Asamblėjos narių balsų dauguma pasiūlius nuolatiniam parlamento komitetui, sprendžiančiam su audito tarnyba susijusius klausimus. **MT**: generalinis auditorius yra Atstovų Rūmų pareigūnas, skiriamas Respublikos prezidento sprendimu pagal Atstovų Rūmų rezoliuciją (reikalinga dviejų trečdalių balsų dauguma). Prezidentas šiuo klausimu neturi jokios diskrecijos. **NL**: kolegialus organas. Audito rūmų nariai skiriami karališkuoju potvarkiu iš žemųjų parlamento rūmų sudaryto trijų kandidatų sąrašo. Jų pirmininką iš Audito rūmų narių skiria valstybės vadovas pagal vyriausybės rekomendaciją. **AT**: Austrijos audito rūmų pirmininkas pagrindinio komiteto siūlymu išrenkamas dviejų trečdalių parlamento narių dauguma. **PL**: kolegialus organas. Narius AAI pirmininko prašymu skiria Seimo (žemesnieji parlamento rūmai) pirmininkas. Pirmininką Seimo Pirmininko arba ne mažiau kaip 35 narių grupės siūlymu skiria Seimas su Senato sutikimu. **PT**: kolegialus organas. Audito rūmų nariai yra teisėjai, įdarbinti viešojo konkurso būdu. Pirmininką vyriausybės siūlymu skiria Respublikos prezidentas. **RO**: kolegialus organas. Audito rūmų narius ir pirmininką siūlo ir skiria įstatymų leidžiamoji valdžia. **SI**: kolegialus organas. Jo nariai yra pirmininkas ir du pirmininko pavaduotojai, kuriuos Respublikos prezidento siūlymu skiria parlamentas (absoliučia balsų dauguma). **SK**: AAI vadovą renka parlamentas. **FI**: generalinį auditorių renka parlamentas. **SE**: generalinį auditorių ir generalinio auditoriaus pavaduotoją renka ir skiria parlamentas.

. **diagrama. Aukščiausiosios audito institucijos: atleidimas** (*) (šaltinis – Europos Komisija ir Aukščiausiųjų audito institucijų ryšių palaikymo komitetas)

(*) **CZ:** AAI narius gali atleisti Atstovų Rūmai, AAI Drausmės bylų kolegijai priėmus sprendimą atleisti iš pareigų. AAI pirmininką ir pirmininko pavaduotoją Atstovų Rūmų siūlymu gali atleisti Respublikos prezidentas. **DK:** generalinis auditorius pašalinamas iš pareigų parlamento pirmininko sprendimu, pateikus skundą Viešosios apskaitos komitetui ir pasikonsultavus su pirmininko pavaduotojais. **DE:** speciali atleidimo procedūra netaikoma; AAI vadovai atleidžiami iš pareigų pasibaigus 12 metų kadencijai, kadangi jie negali būti perrinkti. Tačiau AAI nariams gali būti taikomos drausminės procedūros, dėl kurių tam tikrais atvejais jie gali būti atleisti iš pareigų. Tokias procedūras nagrinėja Federalinio Aukščiausiojo Teismo specializuotas senatas (Dienstgericht des Bundes). Tokiu atveju pasiūlymą inicijuoti tokią procedūrą teiktų kurių nors iš parlamento rūmų pirmininkas. **EE:** generalinis auditorius gali būti atleistas Aukščiausiojo Teismo sprendimu, gavus teisingumo kanclerio prašymą ir parlamento daugumos pritarimą. **IE:** generalinis auditorius gali būti atleistas iš pareigų prezidento sprendimu tik abiem parlamento rūmams priėmus rezoliucijas, kuriose raginama jį nušalinti. **EL:** nariai yra teisėjai. Pasiūlymas dėl atleidimo /drausminių priemonių inicijavimo: teisingumo ministras; Sprendimas dėl atleidimo: Aukščiausioji drausmės taryba. **ES:** Audito rūmų nariai gali būti nušalinti nuo pareigų tik už šiurkštų pareigų pažeidimą pasibaigus teisminiam procesui. **FR:** paskyrimų tarnyba sprendimus dėl nušalinimo priima savo drausmės bylų nagrinėjimo sudėtimi remdamasi Aukščiausiosios audito rūmų tarybos rekomendacijomis. **HR:** sprendimą dėl nušalinimo priima Kroatijos parlamentas.

IT: teismo magistratai gali būti nušalinti tik po drausminio ar baudžiamojo proceso Audito rūmų teisėjų taryboje. Teisingumo Teismo pirmininkas negali būti atleistas iš pareigų, kurias jis palieka atsistatydindamas savo noru ar dėl amžiaus apribojimo išeidamas į pensiją. **CY:** generalinis auditorius gali būti atleistas tik dėl sunkaus nusižengimo Aukščiausiajam Konstituciniam Teismui priėmus sprendimą. Prašymą atleisti iš pareigų gali pateikti Respublikos prezidentas ir generalinis prokuroras. Prezidentas oficialiai paskelbia sprendimą atleisti generalinį auditorių, kuris jam yra privalomas. **LV:** generalinį auditorių ir Valstybės kontrolės narius iš pareigų parlamentas gali atleisti tik remdamasis teismo sprendimu baudžiamojoje byloje. **LT:** parlamentas yra kompetentingas atleisti valstybės kontrolierių. Pagrindas atleisti iš pareigų išsamiai išvardyti teisės aktuose. **LU:** atleidimas didžiojo hercogo potvarkiu, remiantis parlamento siūlymu ir gavus AAI išankstinę nuomonę. **HU:** Valstybės kontrolės pirmininkas gali būti atleistas iš pareigų parlamento sprendimu. Procedūrą inicijuoja kompetentingas parlamento komitetas. **MT:** atleidžiama dėl įrodyto nesugebėjimo eiti pareigas arba dėl įrodyto netinkamo elgesio. Pasiūlymas: Atstovų Rūmai (dviejų trečdalių dauguma). Sprendimas: Respublikos prezidentas oficialiai paskelbia sprendimą, tačiau jis yra saistomas parlamento kreipimosi. **NL:** Aukščiausiasis Teismas gali atleisti AAI narius arba nušalinti juos nuo pareigų. **AT:** sprendimui dėl atleidimo iš darbo reikia dviejų trečdalių Nacionalinės tarybos narių daugumos. **PL:** pasiūlymą atleisti gali pateikti Seimo maršalka arba ne mažiau kaip 35 Seimo (parlamento žemųjų rūmų) narių grupė, sprendimą atleisti iš pareigų priima Seimas ir Senatas, kuris turi sutikti su Seimo vykdomu atleidimu. **PT:** AAI nariai negali būti nušalinami, išskyrus atvejus, kai AAI nagrinėjama drausminė byla. Nuolatinis komitetas, kuriam pirmininkauja pirmininkas ir kurį sudaro pirmininko pavaduotojas ir po vieną teisėją iš kiekvienos kolegijos, kurį išrenka atitinkamų kolegijų nariai, yra atsakingas už drausminių įgaliojimų vykdymą ir jo sprendimai gali būti apskundžiami visuotiniame plenariniame posėdyje. AAI vadovą vyriausybės siūlymu gali nušalinti valstybės vadovas. Praktiškai to dar nėra buvę. **RO:** AAI narius gali atleisti tik parlamentas, remdamasis abiejų parlamento rūmų nuolatinių biudžeto, finansų ir bankų komitetų pasiūlymu. **SI:** ne mažiau kaip 15 parlamento narių gali pasiūlyti atleisti AAI pirmininką arba pirmininko pavaduotojus. Galutinį sprendimą priima parlamentas. **SK:** parlamentas gali atleisti pirmininką /pirmininko pavaduotojus teisės aktuose nustatytais sąlygomis. **FI:** parlamentas, remdamasis parlamento biuro komisijos (pirmininko, dviejų pirmininko pavaduotojų ir keturių kitų parlamento narių) pasiūlymu, priima sprendimą dėl nušalinimo. **SE:** parlamentas gali atleisti generalinį auditorių iš pareigų tik tuo atveju, jei generalinis auditorius nebeatitinka paskyrimui taikomų reikalavimų arba jei generalinis auditorius yra kaltas dėl didelio aplaidumo (reikalingi trys ketvirtadaliai balsavusių Riksdago narių balsai ir daugiau kaip pusė visų Riksdago narių balsų).

3.2. Išvados dėl bendrajai rinkai svarbių rodiklių

Be teismų, prokuratūrų ir kitų teisminių institucijų, 2025 m. teisingumo rezultatų suvestinėje pirmą kartą pateikiamas kelių kitų valdžios institucijų, kurioms pavesta taikyti ES teisę konkrečiose srityse (pavyzdžiui, kovos su korupcija, viešųjų pirkimų ir konkurencijos srityse), apibūdinimas.

59 ir 60 diagramose parodyta, kaip įmonės vertina pirmąją instanciją viešųjų pirkimų peržiūrą vykdančių įstaigų ir nacionalinių konkurencijos institucijų nepriklausomumą.

2025 m. teisingumo rezultatų suvestinėje taip pat pateikiami nepriklausomų institucijų aspektai, kurie yra svarbūs bendrosios rinkos veikimui. 61 diagramoje pateikiami duomenys apie tai, kaip skiriami ir atleidžiami pirmąją instanciją viešųjų pirkimų peržiūrą vykdančių įstaigų nariai ir (arba) vadovai, 62 diagramoje pateikiama ta pati informacija apie nacionalines konkurencijos institucijas, o 63 ir 64 diagramose nurodytos institucijos, dalyvaujančios skiriant ir atleidžiant aukščiausiosios audito institucijos vadovą arba jo narius, priklausomai nuo to, ar tai yra vienvaldė, ar kolegiali institucija.

4. IŠVADOS

2025 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje pateikta dar išsamesnė informacija apie teisingumo sistemų veiksmingumą valstybėse narėse. Rodikliai rodo nuolatinę pastangą gerinti teisingumo sistemų veiksmingumą, kokybę ir nepriklausomumą. Be to, iš jų matyti tam tikri kitų valdžios institucijų, kurioms pavesta taikyti ES teisę, struktūriniai aspektai. Tačiau užtikrinti visišką visuomenės pasitikėjimą visų valstybių narių teisinėmis sistemomis vis dar sunku. ES teisingumo rezultatų suvestinėje pateikta informacija padeda vykdyti stebėseną pagal Europos teisinės valstybės ciklą ir ja remiamasi rengiant Komisijos metinę teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.